

JULES VERNE

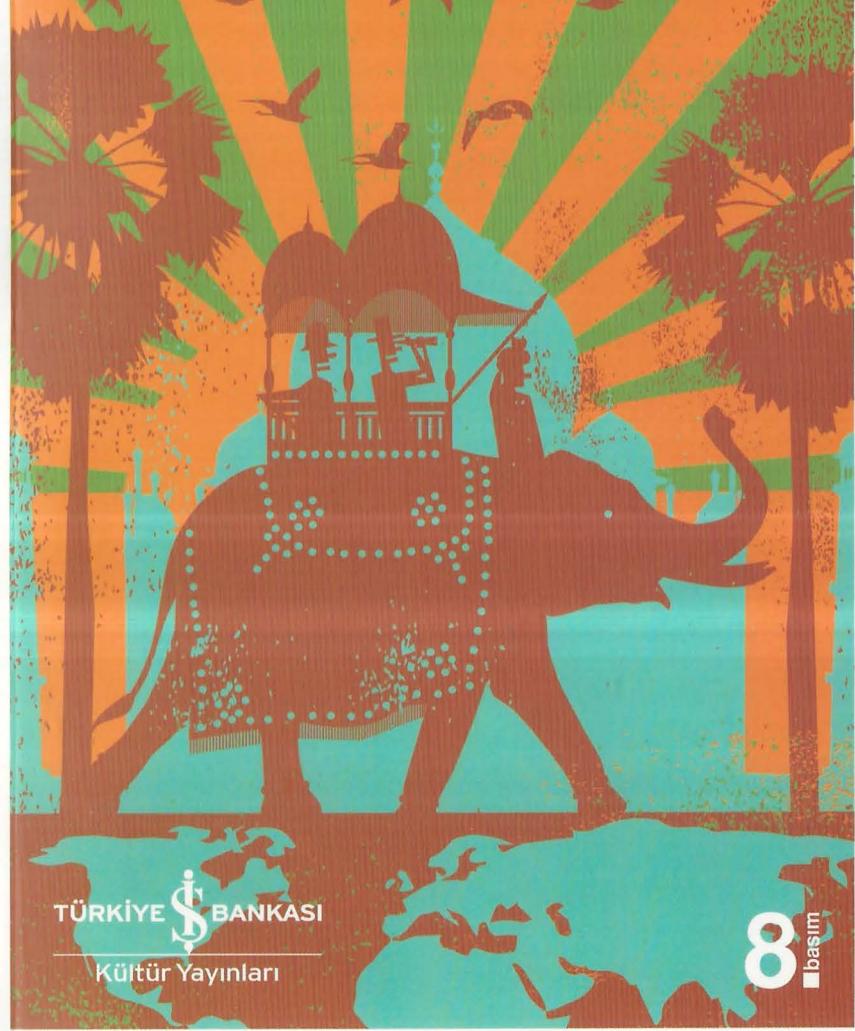
● SEKSEN GÜNDE
DÜNYA GEZİSİ

94

JULES VERNE SEKSEN GÜNDE DÜNYA GEZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
BERTAN ONARAN

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayıncılığı

8[■]
basım

JULES VERNE
SEKSEN GÜNDE DÜNYA GEZİSİ

ÖZGÜN ADI
LE TOUR DU MONDE EN QUATRE-VINGTS JOURS

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2014
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
1.-16. BASIM
MODERN KLASİKLER DİZİSİ'NDE 1. BASIM MART 2017, İSTANBUL
8. BASIM ARALIK 2020, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-981-7

BASKI: DÖRTEL MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Zafer Mah. 147. Sokak 9-13A Esenyurt İstanbul
Tel. (0212) 565 11 66 Sertifika No: 40970

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayinevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılmaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: BERTAN ONARAN

Haydarpaşa Lisesi'ni, İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'ünü
bitirdi. Gide, Sartre, Carnus, Mayakovski, Saint-Exupéry, Marguerite Duras,
Albertine Sarrazin, Gilles Martinet'nin eserlerini dilimize kazandırdı. Cervantes'in
başyapıtı *Don Quixote*'yi ilk kez tam metin olarak çevirdi. Wilhelm Reich'in
bütün kitaplarını Türkçeleştirdi. André Malraux, Émile Zola, Stendhal, Panait
Istrati, Eugène Ionesco, Alain Robbe Grillet, Nathalie Sarraute'dan çeviriler
yapan Onaran'ın 1972'de Beauvoir'dan çevirdiği *Konuk Kız'a* TDK çeviri ödülü
verildi. 2016 yılında yaşama veda etti.

Modern
Klasikler
Dizisi -94

Jules
Verne

Seksen Günde Dünya Gezisi

Fransızca asılından
çeviren: Bertan Onaran

İçindekiler

I	Phileas Fogg'la Passepartout, Biri Efendi, Diğerini Uşak Olarak Birbirlerini Karşılıklı Kabul Ediyorlar.....	1
II	Passepartout En Sonunda Aradığını Bulduğuna Kanaat Getiriyor.....	7
III	Phileas Fogg'a Pahaliya Patlayacak Bir Konuşma Başlıyor.....	13
IV	Phileas Fogg, Uşağı Passepartout'yu Sersemletiyor.....	21
V	Londra Piyasasında Yeni Bir Kیymet Ortaya Çıkıyor.....	25
VI	Polis Memuru Fix Çok Haklı Olarak Sabırsızlık Gösteriyor.....	29
VII	Polisle İlgili Konularda Pasaportun Hiçbir İşe Yaramadığı Bir Kez Daha Belli Oluyor.....	35
VIII	Passepartout Gereğinden Biraz Fazla Konuşuyor.....	39
IX	Kızıldeniz'le Hint Okyanusu Phileas Fogg'un Tasarılarını Destekliyor.....	45

X	Passepartout Ayakkabılarını Yitirip Bu Dertten Kurtulduğuna Pek Seviniyor.....	53
XI	Phileas Fogg Akıllara Durgunluk Verecek Fiyata Bir Binek Hayvanı Satın Alıyor.....	59
XII	Phileas Fogg'la Yol Arkadaşları Hint Ormanlarına Daliyor ve Sonrasında Bakalım Neler Oluyor?.....	69
XIII	Passepartout Talihin Ancak Gözü Peklere Güldüğünü Bir Kez Daha Kanıtlıyor.....	77
XIV	Phileas Fogg, O Güzelim Ganj Vadisini Görmeyi Aklından Geçirmeden Baştan Sona Aşıyor.....	85
XV	Banknot Dolu Çanta Birkaç Bin Sterlin Hafifliyor.....	93
XVI	Fix, Anlatılan Şeyleri Hiç de Anlamış Gibi Görünmüyor.....	101
XVII	Singapur'la Hong Kong Arasında Bir Şeyler Oluyor.....	107
XVIII	Bu Bölümde Phileas Fogg, Passepartout ve Fix Ayrı Ayrı Kendi İşlerinin Ardında Koşuyorlar.....	115
XIX	Passepartout'nun Efendisiyle Canıgonülden İlgiliği ve Bunun Doğurduğu Sonuçlar.....	121

XX	
Fix Doğrudan Doğruya Phileas Fogg'la Bağlantı Kuruyor	131
XXI	
Tankadère'in Sahibi İki Yüz Sterlinlik Ödülü Yitirme Tehlikesiyle Karşılaşıyor	139
XXII	
Bu Bölümde Passepartout Yurdundan Çok Uzaktayken Bile Cebinde Biraz Para Bulundurmanın Akıllıca Olduğunu Görüyor	149
XXIII	
Bu Bölümde Passepartout'nun Burnu Alabildiğine Uzuyor	157
XXIV	
Bu Bölümde Pasifik Okyanusu Geçiliyor	165
XXV	
Bu Bölümde Bir Miting Sırasında San Francisco'ya Genel Bir Bakış Atlıyor	173
XXVI	
Bu Bölümde Bizimkiler Pacific Ekspresine Biniyor	181
XXVII	
Bu Bölümde Passepartout, Saatte Yirmi Millik Bir Hızla Bir Mormon Tarihi Dersini İzliyor	187
XXVIII	
Passepartout Aklın Sesini Kimseciklere Dinletemiyor	195
XXIX	
Bu Bölümde Ancak Birleşik Devletler Demiryollarında Rastlanan Çeşitli Olayların Öyküsü Anlatılıyor	205

XXX	
Bu Bölümde Phileas Fogg Yalnızca Görevini Yerine Getiriyor.....	213
XXXI	
Polis Hafiyesi Fix, Phileas Fogg'un Çıkarlarını Çok Ciddiye Alıyor.....	221
XXXII	
Phileas Fogg Kötü Giden Talihe Karşı Doğrudan Mücadeleye Girişiyor.....	229
XXXIII	
Phileas Fogg Her Koşulun Üstesinden Gelebilecek Yetenekte Olduğunu Gösteriyor.....	235
XXXIV	
Bu Bölüm Passepartout'ya Berbat, Ama Belki de Duyulmamış Bir Sözcük Oyunu Yapma Fırsatı Sunuyor.....	245
XXXV	
Bu Bölümde Passepartout, Efendisinin Buyruğunu Anında Yerine Getiriyor.....	249
XXXVI	
Phileas Fogg Piyasada Yeniden Prim Yapıyor.....	255
XXXVII	
Phileas Fogg'un Dünya Gezisine Çıkmakla, Mutluluğun Dışında Hiçbir Şey Kazanamadığı Belli Oluyor.....	261

I

Phileas Fogg'la Passepartout, Biri Efendi, Diğeri Uşak Olarak Birbirlerini Karşılıklı Kabul Ediyorlar

1872 yılında, Burlington Gardens'in Saville-row sokakındaki 7 numaralı evde –1814'te, Sheridan bu evde ömrünü tamamlamıştı– görünüşe bakılırsa dikkat çekmek için hiçbir çaba harcamamasına rağmen, Londra Reform-Kulüp'ün en benzersiz, en göze çarpan üyelerinden Phileas Fogg oturmaktaydı.

İngiltere'yi onurlandıran en büyük hatiplerden birinin yaşadığı evde şimdi Phileas Fogg oturuyordu. Çok nazik bir adam ve İngiliz yüksek sosyetesinin en yakışıklı beyefendilerinden biri olması dışında hakkında hiçbir şey bilinmeyen esrarengiz bir adamdı bu.

Byron'a benzediği söylenirdi –ama yalnız kafası, çünkü ayakları gerçekten kusursuzdu– ancak, büyüklü ve favorili bir Byron, yaşılanmadan bin yıl yaşamış duyarsız bir Byron.

İngiliz olduğuna kuşku bulunmayan Phileas Fogg belki de Londralı değildi. Onu Borsa'da, Merkez Bankası'nda ya da City'deki yabancı ticarethanelerde gören olmamıştı şimdije dek. Londra limanları ya da iskeleleri armatör Phileas Fogg'un sahip olduğu bir gemiyi hiç konuk etmemiştir. Bu be-

yefendi hiçbir yönetim kurulunda yer almıyordu. Adı ne Baro'da, ne Temple'da, ne Lincoln's Inn'de, ne de Gray's Inn'de* yankılanmıştı. Ne Şansolye Mahkemesi'nde, ne İngiliz Yüksek Mahkemesi'nde, ne Vergi Temyiz Mahkemesi'nde, ne de dini mahkemedede davasını savunmuştu. Ne sanayiciydi, ne büyük tüccar, ne küçük tüccar, ne de çiftçi. Ne Büyük Britanya Kraliyet Enstitüsü'ne üyeydi, ne Londra Kurumu'na, ne Zanaatçılar Kurumu'na, ne Russell Derneği'ne, ne Batı Edebiyat Kurumu'na, ne Hukuk Derneği'ne, ne de doğrudan Majesteleri Kraliçe'nin himayesi altında bulunan Birleşik Sanatlar ve Bilimler Kurulu'na. Kısacası, Armonika Derneği'nden özellikle zararlı böcekleri imha etme amacıyla kurulan Entomoloji Derneği'ne kadar, İngiltere başkentinde kum gibi kaynayan çok sayıda dernekten hiçbirine üye değildi.

Phileas Fogg, Reform-Kulüp üyesiydi, o kadar.

Onun kadar esrarengiz bir beyefendinin bu saygıdeğer derneğin üyeleri arasında sayılmasına şaşacak kimselere, sonsuz güvenlerine sahip bulunduğu Baring Kardeşler'in tavsiyesiyle derneğe kabul edildiğini söyleyeceğiz. Çeklerinin düzenli olarak ödenmesinden ve hesabında her zaman para kalmasından ileri gelen bir "saygınlığı" vardı.

Peki, varlıklı miydi bu bizim Phileas Fogg? Hiç kuşkusuz. Ama servetinin nereden geldiğini en kulağı delikler bile söyleyemezdi ve Bay Fogg bu konuda bir şeyler öğrenebilmek üzere başvurulacak en son kişiydi. Her halükârdı, hiç savurgan değildi, ama cimri de değildi; zira ne zaman soylu, yararlı ya da cömert bir işe katkıda bulunması gerekse, sessizce ve hatta gizlice yapardı bunu.

Sözün kısası, bu beyefendi kadar konuşmayı sevmeyen kimse yoktu. Mümkün olduğunda az konuşur ve suskun olduğu zamanlara göre çok daha esrarengiz görünürdü. Ancak bütün yaşamı ortadaydı, ama yaptıkları öylesine mate-

*İngiltere ve Galler'de *barrister*'ların (dava avukatı) Inns of Court adı verilen mesleki kuruluşları. (e.n.)

matiksel bir kesinlikle hep aynı şeylerdi ki, bununla yetinmeye düş gücü daha başka şeyler arıyordu.

Çok yolculuk yapmış mıydı acaba? Herhalde, çünkü dünya haritasını onun kadar iyi bilen kimse yoktu. Görünüşe bakılırsa hiçbir bölge, Bay Fogg'un hakkında özel bir bilgiye sahip olamayacağı ölçüde ücra değildi. Kimi zaman, kısa ve net iki çift söyle, kulüpte yitik ya da yolunu şaşırılmış gezinler hakkında dolaşan bin dedikoduyu çürüttürdü; asıl olasılıklara işaret eder ve olaylar sonunda mutlaka kendisini haklı çıkarırken, çoğu kez sözlerini bir önsezinin esinlediği düşünülürdü. Dünyanın dört bir yanını gezmiş bir adam olmaliydi, – hiç değilse zihinde.

Yine de kesin olan bir şey varsa, o da Phileas Fogg'un uzun yillardır Londra'dan ayrılmamış olmasiydı. Kendisini ötekilerden biraz daha fazla tanıma onuruna kavuşanlar, her gün geçtiği, evinden doğruca kulübe giden yolun dışında bir yerde görülmeyeğini onaylamaktaydilar. Zamanını gazete okumakla, "whist" denen İngiliz kâğıt oyunuyla geçirirdi. Mizacına çok uygun olan bu sessiz oyunda çoğu kez kazanır, ama kazandıkları kesesine girmez, önemli bir meblağ olarak hayırseverlik bütçesine katılırdı. Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki, Bay Fogg kazanmak için değil, oynamak için oynardı elbette. Oyun, onun için bir savaş, bir güçlük karşısında mücadeleydi; ama yer değiştirmeyi gerektirmeyen, insanı yormayan, hareketsiz bir mücadele ve bu da karakterine uygundu.

Herkesin bildiği gibi Phileas Fogg'un karısı ya da çocukları yoktur – ki bu en dürüst kişilerin başına gelebilecek bir şeydir – ne anne babası ne de dostları vardır – buysa gerçekten daha da ender rastlanan bir durumdur. Phileas Fogg, Saville-row'daki evinde tek başına yaşıyor, kendinden başka kimsecikler girmiyordu oraya. Evin içinde olup bitenleri tasavvur etmek söz konusu değildi. Tek bir uşak yetiyor du hizmetini görmeye. Ögle ve akşam yemeklerini kulüpte,

saniye şaşmaksızın aynı saatte, aynı salonda, aynı masada yer, öbür üyelerle hiç hoşbes etmez, hiç kimseyi masasına davet etmez, Reform-Kulüp'ün üyelerine ayırdığı o rahat odalarda hiçbir zaman kalmaz, tam gece yarısı, yatmak üzere eve yollanırıdı. Yirmi dört saatin onunu, uyumak ya da yıkanıp giyinmek için evinde geçirirdi. Gezintilerini bile, her zaman uygun adımlarla, kulübün girişindeki kakma parkeli salonda ya da kırmızı somaki mermerden yapılmış İonia tarzı yirmi sütunun taşıdığı mavi camlı bir kubbeyle örtülü yuvarlak salonda yapardı. Ögle ya da akşam yemeklerinde kulübün mutfağında, kilerinde, ambarında, balıkhanesinde ve mandırasında bulunan lezzetli yiyeceklerle donatılırdı masası. Kulübün siyah giysiler ve keçe tabanlı ayakkabılar giyen ciddi uşakları son derece güzel bir Saksunya örtüsü serilmiş bir masada, özel porselen tabaklarda servis yaparlardı; sherry'si, porto'su ya da çubuk tarçın ve baldırıkarayla çeşnilendirilmiş kırmızı şarabı, kulübün artık hiçbir yerde bulunmayan billur bardaklarında gelir ve yine kulübün –büyük harcamalarla Amerika göllerinden getirilmiş– buzu serinletirdi içkilerini.

Bu koşullarda yaşamak ayıksılıksa, böyle garipliğe can kurban doğrusu!

Saville-row'daki ev, görkemli olmamakla birlikte, olağanüstü rahatlığıyla dikkat çekiyordu. Ayrıca, kiracının hiç değişmeyen alışkanlıklarından ötürü, bu evde hizmet de pek ağır değildi. Bununla birlikte, Phileas Fogg yegâne uşağından olağanüstü bir dakiklik ve düzenlilik beklerdi. O gün, yani 2 Ekim'de Phileas Fogg, James Forster'a yol vermişti – oğlan bir kabahat işleyip tıraş suyunu seksen altı Fahrenheit yerine seksen dört Fahrenheit derecesinde getirmiştir – ve saat on birle on bir buçuk arasında gelmesi gereken yeni uşağı bekliyordu.

Phileas Fogg baston yutmuş gibi koltuğuna kurulmuş, ayaklarını geçit törenindeki askerler gibi bitiştirmiş, elleri-

ni dizlerine koymuş, gövdesi dimdik, başı yukarıda sarkaçlı saatin ibresine bakıyordu – saatleri, dakikaları, saniyeleri, günleri, tarihi ve yılı gösteren karmaşık bir saattidir. Bay Fogg, alışageldiği üzere, saat tam on bir buçukta evden ayrılp Reform-Kulüp'e yollanmamıştı.

Tam o sırada, Phileas Fogg'un oturduğu salonun kapısı vuruldu.

Yol verilen James Forster gözüktü.

— Yeni uşak geldi, dedi.

Otuz yaşlarında bir adam belirdi kapıda ve Bay Fogg'u selamladı.

— Fransızsınız, adınız da John, öyle değil mi? diye sordu Phileas Fogg.

— Yüksek müsaadenizle, John değil, Jean efendim, diye karşılık verdi yeni uşak, Jean Passepartout*; her işten kolayca sıyrılmamı sağlayan doğal becerimden dolayı takılan bu ad üstüme yapışıp kaldı. Dürüst bir insan olduğumu sanıyorum efendim, yalnız doğrusunu söylemek gereklirse, pek çok iş değiştirdim şimdije dek. Sokak şarkıcılığı, bir şirkte at cambazlığı yaptım, Léotard gibi akrobasi yaptım, Blondin gibi ip üzerinde yürüdüm; sonra, yeteneklerimi daha iyi değerlendirebilmek için jimnastik öğretmeni oldum, en son olarak da Paris'te itfaiyeci çavuşluğu yapmaktaydım. Epeyce önemli yangınlar görmüş bulunuyorum. Beş yıl önce Fransa'dan ayrıldım; aile hayatını tatmak istediğimden, İngiltere'de uşak olarak çalışmaktayım. Oysa işsiz kalıp da, Bay Phileas Fogg'un Birleşik Krallık'ın en titiz, en yerlesik insanı olduğunu öğrenince, dingin bir ömür sürdürmek, hatta şu Passepartout adını bile unutmak üzere beyefendinin karşısına geldim...

— Passepartout bana uyar, diye karşılık verdi beyefendi. Tavsiye ettiler sizi bana. Hakkınızda iyi şeyler işittim. Çalışma koşullarını biliyor musunuz?

— Evet, efendim.

— Peki. Saatiniz kaç?

— On biri yirmi iki geçiyor, diye karşılık verdi Passepartout yelek cebinin derinliklerinden kocaman, gümüş bir saat çıkararak.

— Geri kalmış, dedi Bay Fogg.

— Beyefendi beni bağışlasınlar, ama olanaksız.

— Dört dakika geri kalmış saatiniz. Neyse, önemi yok.

Önemli olan aradaki farkı saptamaktır. Şu andan, yani 2 Ekim 1872 Çarşamba sabahı on bir yirmi dokuzdan başlayarak hizmetime girmiş bulunuyorsunuz.

Phileas Fogg, bunu söyledikten sonra kalktı, sol eliyle şapkasını aldı, robot gibi kafasına geçirdi, başka bir şey söylemeden çıkıştı.

Passepartout, sokak kapısının bir kez kapandığını duydular; yeni efendisi evden çıkıyordu. Derken kapı bir daha açılıp kapandı; bu sefer de, kendinden önceki uşak, James Forster çıkmıştı.

Passepartout, Saville-row'daki evde yalnız kaldı.

II

Passepartout En Sonunda Aradığını Bulduğuna Kanaat Getiriyor

“Yemin ederim,” dedi başlangıçta biraz şaşırın Passepartout kendi kendine, “Madam Tussaud müzesinde de yeni efendim kadar canlı insanlar tanıdım!” Bu arada şunu belirtmemiz gereklidir ki, Madam Tussaud müzesindeki “insanlar”, Londra’da çok ziyaret edilen, balmumundan yapılmış figürlerdir ve tek eksikleri konuşamamalarıdır.

Passepartout, Phileas Fogg’la yaptığı o birkaç dakikalık görüşme sırasında, müstakbel efendisini şöyle çabucak, ama alıcı gözüyle incelemiştir. Kırk yaşlarında, güzel ve soylu yüzlü, uzun boylu, hafif tombul olmakla birlikte yine de hoş, sarişin ve favorili, şakaklarında kırışıklık olmayan düz bir alnı ve kırmızıdan ziyade solgun yanakları olan, inci dişli bir adamdı. Yüz çizgilerinden karakter analizi yapanların “eylerde dinginlik” dedikleri, gürültü patrtı etmeden iş görenlere özgü yetije fazlasıyla sahip görünüyordu. Birleşik Krallık’ta sık sık rastlanan ve Angelica Kauffmann’ın biraz akademisyenlere özgü duruşlarını büyük bir ustalıkla tablolara aktardığı sakin, ağırkanlı, duru gözlu ve sabit bakışlı, heyecansız İngiliz tipinin mükemmel bir örneğiydi. Yaşamının çeşitli dönemlerinde izlenip incelendiğinde, bu beyefendi

her yönüyle son derece dengeli, kesinlikle ölçüülü, bir Leroy ya da Earnshaw kronometresi kadar kusursuz olduğu izlenimi verirdi. Gerçekten de, Phileas Fogg, şaşmazlığın ta kendisiydi ve bunu “elleriyle ayaklarının anlatımından” açıkça görebilirdiniz; çünkü hayvanlarda olduğu gibi insanlarda da, ellerle ayaklar tutkuları bizzat ifade eden organlardır.

Phileas Fogg, hiçbir zaman acele etmeyen ve her zaman hazır ve nazır olan, adımlarında ve hareketlerinde ölçüülü, matematik şaşmazlıktaki insanlardandı. Gideceği yere her zaman en kestirmeden gider, gereksiz tek bir adım atmazdı. Bakışlarını tavana dikip oyalanmazdı. Yararsız her türlü hareketten kaçınırdı. Kimsecikler onu heyecanlı ya da huzursuz görmemişti. Dünyanın en ağırkanlı adamıydı, ama her yere vaktinde gelirdi. Hal böyleyken, neden yalnız ve adeta her türlü sosyal ilişkinin dışında yaşadığı anlaşılır. Yaşarken insanlara sürtünmeyi de hesaba katmak gerektiğini biliyor ve sürtünmeler insanı geciktirdiğinden, kimseye deignumemeye çalışıyordu.

Doğma büyümeye Parisli olan Maymuncuk Jean'a gelince, beş yıl önce İngiltere'ye yerleşip Londra'da uşaklık yapmaya başladığından beri boş yere hizmetine girebileceği bir efendi aramaktaydı.

Passepartout omuzlarını kaldırın, burnu havada, kendinden emin, donuk bakışlı, gülünç ve saygısız Frontin ya da Mascarille'lerden* değildi. Hayır, Passepartout sevimli yüzü, hep bir şeyler yemeye ya da birilerini öpmeye hazırlmışçasına hafifçe öne çıkmış dudaklarıyla dürüst bir adamdı; ancak bir dostun omuzları üstünde görmekten hoşlandığımız güzel yuvarlak başıyla, tatlı ve yardımsever bir varlığıtı. Gözleri mavi, teni canlıydı, yüzü öyle tombuldu ki, elmacikkemik-

Frontin, Lesage'in *Turcaret ou le Financier* (1709; Turcaret veya Maliyeci) adlı komedisindeki ilkesiz ve becerikli uşaktır. Mascarille ise Molière'in *Les Précieuses ridicules* (1659; Gülünç Kibarlar) adlı farsındaki, kendisinin ve efendisinin çıkarlarına hizmet eden, küstah ama akıllı uşaktır. (e.n.)

lerini kendisi bile görebiliyordu; geniş bir göğsü, güçlü bir bedeni, çelik gibi kasları vardı. Gençliğinde yaptığı beden eğitimleriyle olağanüstü gelişmiş bedeniyle Herkül gibi güçlüydü. Kahverengi saçları biraz isyankârdı. İlkçağda heykel-tıraşların Minerva'nın saçlarına on sekiz ayrı biçim verebilmelerine karşılık, bizim Passepartout'nun tek bir saç tarama yöntemi vardı: Şöyleden üç tarak darbesi attı mı, tamamdı.

Bu oğlanın coşkulu kişiliğinin Phileas Fogg'unkiyle uyuşup uyuşmayacağını temelde ihtiyatlı davranışın adına söyleyemeyiz. Passepartout, esasen efendisinin ihtiyaç duyduğu dakik uşak olabilir mi? Bunu anlamadan tek yolu onu denemek. Bildiğiniz gibi, avare gençlik yıllarından sonra, sessiz sakin yaşamak istiyordu Passepartout. İngilizlerin sistemliliğinden ve beyefendilerin meşhur soğukluğundan övgüyle söz edildiğini işitmiş, talihini bir de İngiltere'de denemeye gelmişti. Ama talih, o güne dek yüzüne gülmemişti. Hiçbir yerde kök salamamıştı. Tam on ev değiştirmiştir. Bunların hepsinde insanlar tuhaf, değişken, çapkin ya da gezeğendi – bu da Passepartout'nun hiç işine gelmiyordu tabii. Son efendisi, genç Lord Longsferry milletvekiliydi, geceyi Hay-Market'in "istiridye restoranları"nda geçirdikten sonra, eve çoğu kez polislerin omzunda gelirdi. Efendisine her şeyden önce saygı duymak isteyen Passepartout, saygıyı elden bırakmadan bir iki serzenişte bulunmuş, bunlar ters karşılaşınca işi bırakmıştı. Tam o sırada, Phileas Fogg beyfendinin bir uşak aradığını öğrenmişti. Bu bey hakkında bilgi toplamıştı. Büylesine düzenli yaşayan, evinden başka yerde yatmayan, yolculuğa çıkmayan, bir gün bile evden ayrılmayan bu adamdan iyisini bulamazdı. Gelip kendisine başvurdu ve bildiğiniz gibi kabul edildi.

Böylece, Passepartout –saat on bir buchuğu vurduğunda– Saville-row sokağındaki evde yalnızdı. Hemen evi dolaşmaya başladı. Bodrumdan tavan arasına dek her yeri gezdi. Temiz, düzenli, sade, ağırbaşlı, rahat hizmet edilecek biçimde

düşünülmüş bu ev hoşuna gitti. Onda güzel bir salyangoz kabuğu izlenimi yarattı, ama gazla ısıtılp aydınlatılan bir salyangoz kabuğu; gerçekten de, evin bütün ışık ve ısı ihtiyacını karbonlu hidrojen karşılıyordu. Passepartout ikinci katta kendisine ayrılan odayı kolayca buldu. Beğendi. Elektrikli ziller ve konuşma boruları bu odayı asma katla birinci kattaki öbür odalara bağlamaktaydı. Şöminenin üstündeki elektrikli duvar saati, Phileas Fogg'un yatak odasındaki saatे göre ayarlanmıştı ve iki saat saniyesi saniyesine aynıydı.

“Güzel, güzel, her şey tam istediğim gibi!” dedi Passepartout kendi kendine.

Odasında, duvar saatinin üzerine asılmış bir kâğıt ilişti gözüne. Günlük hizmet çizelgesiydi bu. Phileas Fogg'un şamız kalkış saati olan sekizden, Reform-Kulüp'e öğle yemeğine gitmek üzere evden çıktığı on bir buchuğa dek yapacağı işleri, bütün detaylarıyla vereceği hizmeti gösteriyordu: Sekizi yirmi üç gece kızartmalar ve çay, dokuz otuz yedide tıraş suyu verilecek, ona yirmi kala saça şekil verilecekti. Saat on bir buçuktan, düzenli beyzadenin yatağa girme zamanı olan gece yarısına dek de her şey önceden hesaplanmış, düzenlenmiş ve not edilmişti. Passepartout oturdu, büyük bir zevkle bu program üzerinde düşünüp maddelerini ezberlemeye çalıştı.

Beyefendinin giysi dolabına gelince, çok zengin ve düzenliydi. Her pantolonun, ceketin ya da yeleğin bir numarası ve mevsime göre, sırayla hangisinin giyileceğini gösteren bir giriş-çıkış defteri vardı. Aynı düzen ayakkabılar için de geçerliydi. Uzun sözün kısası, ünlü ama sefih Sheridan'in zamanında düzensizliğin tapınağı sayılan Saville-row sokağındaki bu evde rahat mobilyalar tatlı bir konforun habercisiydi. Ne kitaplık vardı evde, ne de kitap, çünkü Reform-Kulüp, biri edebi yapıtlara, öbürüyse siyaset ve hukuka ayrılmış iki kitaplık sunuyordu Bay Fogg'a. Dolayısıyla evde kitaplığı ve kitabı gereklilik kalmamıştı. Yatak odasında, yangına da, hır-

sızlığa da kafa tutacak sağlanlıkta, orta boy bir kasa vardı. Ve evde tek bir silah, tek bir av ya da savaş aleti yoktu. Her şey en barışçı alışkanlıklarını haber vermekteydi.

Passepartout, evi incedeninceye gözden geçirdikten sonra ellerini ovuşturdu, geniş yüzü aydınlandı, sevinçle tekrarladı:

“Güzel! Tam bana göre bir yer burası! Bay Fogg’la çok iyi anlaşacağa benzeriz! Düzenli ve evcimen bir adam! Makine gibi mübarek! Ben de bir makineye hizmet etmekten kaçınmam doğrusu!”

III

Phileas Fogg'a Pahaliya Patlayacak Bir Konuşma Başlıyor

Phileas Fogg, Saville-row'daki evinden saat on bir buçukta ayrılmış, sağ ayağını tam yüz yetmiş beş kez sol ayağının önüne, sol ayağını da yüz yetmiş altı kez sağ ayağının önüne attıktan sonra, Pall-Mall'deki büyük bina ya, en az üç milyona mal olmuş Reform-Kulüp'e gelmişti.

Dokuz penceresi sonbaharın çoktan altın sarısına boyadığı ağaçlarla süslü güzel bir bahçeye bakan yemek odasına çıktı hemen. Hazırlanmış olarak kendisini bekleyen her zamanki masasına oturdu. Öğle yemeği birinci sınıf "reading soslu"** haşlama balıktan oluşan başlangıç, "mantar"la süslü, kan kırmızı bir rozbif, rulent yapraklarıyla frenküzümünden yapılmış bir tart ve bir parça Cheshire peynirinden oluşuyor ve bütün bunlar Reform-Kulüp mutfağı için özel olarak ye-tiştirilmiş nefis çaydan birkaç fincanla mideye indiriliyordu.

Bu beyefendi, on ikiyi kırk yedi gece masadan kalktı, muhteşem çerçevelerin içine oturtulmuş resimlerle süslü, ihtişamlı büyük salona yürüdü. Salonda, uşaklardan biri sayfaları açılmamış bir *Times* gazetesi sundu kendisine. Phileas Fogg, bu güç işe epey alışkin olduğunu gösteren ustaca el hareketleriyle

Soğan, baharat ve otlarla çeşnilendirilmiş keskin bir sos. (e.n.)

gazeteyi açtı. Phileas Fogg, üç kırk beş dek bu gazeteyi, ondan sonra, akşam yemeğine dek de *Standard*'ı okudu. Akşam yemeği de öğle yemeğinin koşullarında tamamlandı, yalnız bu sefer yemeğe "royal british sauce"^{*} da eklenmişti.

Beyefendi, saat altıya yirmi kala büyük salona döndü ve *Morning Chronicle*'ı okumaya daldı.

Yarım saat sonra, Reform-Kulüp'ün çeşitli üyeleri salona giriyor, maden kömürü yakılan şömineye yanaşıyorlardı. Bunlar, Bay Phileas Fogg'un her zamanki oyun arkadaşlarıydılar, tipki onun gibi whist'e bayılırlardı: Mühendis Andrew Stuart, bankacılar John Sullivan'la Samuel Fallentin, bira üreticisi Thomas Flanagan, İngiltere Merkez Bankası yöneticilerinden Gauthier Ralph – hepsi de varlıklı, sanayi ve maliye dünyasının belli başlı kodamanlarının üye olduğu Reform-Kulüp'te bile sayılan kişilerdi.

— Ee, Ralph, diye sordu Thomas Flanagan, ne oldu şu hırsızlık meselesi?

— Banka biraz paradan olacak galiba, diye karşılık verdi Andrew Stuart.

— Tam tersine, hırsızı bulacağımızı sanıyorum, dedi Gauthier Ralph. Son derece becerikli polis müfettişleri Amerika ve Avrupa'nın belli başlı yükleme ve boşaltma limanlarına gönderildi, bu beyefendinin ellerinden kaçması epey güç olacağa benzer.

— Hırsızın eşkâli biliniyor demek, öyle mi? diye sordu Andrew Stuart.

— Bir kere adam hırsız değil, diye karşılık verdi Gauthier Ralph, ciddi bir tavırla.

— Nasıl olur, bankanın ellî beş bin sterlinini (1 milyon 375 000 frank) yürüten adam hırsız değil mi yani?

— Hayır, değil, diye karşılık verdi Gauthier Ralph.

— Öyleyse sanayici mi? dedi John Sullivan.

Yazarın hangi sosu kastettiği net değil. Başına ironi olsun diye "royal" (kraliyet) sözcüğünü ekleyerek Fransızların "British sauce" dediği sostan söz ediyorsa, süt, krema, şeker ve yumurta akından oluşan "custard"ı kastediyor olabilir. (e.n.)

— *Morning Chronicle*, onun bir beyefendi olduğunu ileri sürüyor.

Bunu söyleyen, etrafındaki kâğıt yiğinından başını çıkarılan Phileas Fogg'dan başkası değildi. Phileas Fogg, bunu söyleterken, bir yandan da arkadaşlarını selamladı, onlar da buna karşılık verdiler.

Birleşik Krallık'taki çeşitli gazetelerin hararetle tartışıkları söz konusu olay, üç gün önce, yani 29 Eylül'de geçmişti. İngiltere Merkez Bankası'nın baş veznedarının masasından ellî beş bin sterlin değerinde bir tomar banknot yürütülmüştü.

Böyle bir hırsızlığın bu denli kolaylıkla berhasilabilmesine şaşan kimselere yanıt olarak, bankanın Başkan Yardımcısı Gauthier Ralph, veznedarın o sırada üç şilin altı pens'lik bir hesabı kayda geçirmekle meşgul olduğunu, aynı anda dört bir yana bakamayacağını söylemekle yetindi.

Yalnız şunu da belirtmek yerinde olur ki —ve o zaman olayın anlaşılması da epey kolaylaşacaktır— “İngiltere Merkez Bankası” denen o harika kurum müşterilerinin saygınlığına büyük önem verir. Ne bekçi vardır bu bankada, ne emekli askerler, ne de demir parmaklık! Altın, gümüş ve kâğıt paralar ortalık yerde, adeta oradan ilk geçen kişinin merhametine kalmış gibidir. Oradan geçen herhangi bir kişinin dürüstlüğünden kuşkulanmak akla hayale gelmez. İngiliz âdetlerini çok iyi gözlemleyen biri şöyle bir olay anlatmıştır: Bir gün, bankanın salonlarından birindeyken, veznedarın masasında duran üç-üç buçuk kilo ağırlığında bir altın külçesini yakından görmek istedi; külçeyi eline aldı, inceledi, yanındaki adama uzattı, o ona, o ona derken, külçe elden ele geçerek karanlık bir koridorun sonuna dek gitti, yarım saat sonra dönüp yerine geldi ve bu arada veznedar başını bile kaldırmamıştı.

Ancak, 29 Eylül günü olaylar hiç de böyle gelişmedi. Banknot tomarı geri dönmedi ve “drawing-office”in kapısındaki görkemli duvar saati bankanın kapanış saati olan

beşi vurduğunda, İngiltere Merkez Bankası için, bu elli bin sterlini kâr zarar hesabına geçirmekten başka çare kalmadı.

Hırsızlık kurallara uygun biçimde kabul edildikten sonra, en maharetliler arasından seçilen hafiyeler, "detektifler", başarılı olmaları halinde kendilerine iki bin sterlinlik bir ödülle ele geçirilecek paranın yüzde beşi vaat edilerek, dünyanın belli başlı limanlarına; Liverpool, Glasgow, Le Havre, Süveyş, Brindisi, New York ve diğerlerine gönderildi. Hemen girişilen soruşturma sonucu elde edilecek bilgiler beklenirken, bu müfettişlerin işi adı geçen limanlara girip çıkan bütün yolcuları dikkatle gözlemekti.

Oysa, *Morning Chronicle*'nın da belirttiği üzere, parayı çalan kişinin, İngiltere'deki hiçbir hırsız derneğine üye olmadığını varsaymak için sağlam gerekçeler vardı. 29 Eylül günü sık giyimli, kibar tavırlı, soylu bir duruşu olan bir beyefendinin hırsızlığın geçtiği ödeme salonunda bir aşağı bir yukarı dolaştığı fark edilmişti. Soruşturma, bu adamın dış görünüşünü yeterince kesin biçimde açığa çıkarmış ve bu, hemen Birleşik Krallık'taki ve kıta Avrupası'ndaki bütün detektiflere bildirilmişti. Bazı iyi kalpli kişiler –Gauthier Ralph da bunlar arasındaydı– hırsızın eninde sonunda yakalanacağına inanıyorlardı.

Tahmin edileceği gibi, Londra'da ve bütün İngiltere'de günün konusu bu olaydı. Herkes bunu tartışıyor, Metropolitan Polis Teşkilatı'nın başarıya ulaşıp ulaşamayacağı konusunda coşkulu iddialara girişiliyordu. Hele bankanın başkan yardımcılarından birinin de üyeler arasında bulunduğu düşünülürse, Reform-Kulüp üyeleri arasında da bu konu üzerinde durulmasına şaşmamak gereklidir.

Saygıdeğer Gauthier Ralph, verilecek ödülün özellikle polislerin şevklerini artırıp zekâlarını bileyeceğini tahmin ederek, soruşturmanın başarısından kuşku duymak istemiyordu. Kulüp arkadaşı Andrew Stuart ise onun bu güvenini paylaşmaktan epey uzaktı. Böylece, tartışma oyun masasına

oturan beyefendiler arasında devam etti; Stuart Flanagan'ın, Fallentin ise Phileas Fogg'un karşısında oturuyordu. Oyun sırasında hiç konuşmuyorlar, ama her iki el arasında, konuşma eskisinden daha ateşli bir biçimde yeniden başlıyordu.

— Bence, talih bundan sonra da akıllıca davranıştan geri kalmayacak hırsıza gülecektir! dedi Andrew Stuart.

— Hadi canım siz de! diye karşılık verdi Ralph, sığınabileceği tek bir ülke yok ki!

— Yok canım!

— Pekiyi ama nereye gidebilir?

— Ne bileyim ben, diye karşılık verdi Andrew Stuart, ne de olsa, yeryüzü oldukça genişir.

— Eskiden öyleydi... diye karşılık verdi Phileas Fogg, alçak sesle. Sonra, kartları Thomas Flanagan'a uzatarak, "Kesme sırası sizde, efendim," diye ekledi.

Konuşma, yeni el sırasında kesildi. Ama Andrew Stuart az sonra, bırakılan yerden devam etti: "Nasıl eskiden öyleydi! Yeryüzü o günden bu yana küçüldü mü acaba?"

— Elbette, diye karşılık verdi Gauthier Ralph. Ben de Bay Fogg'la aynı görüştem. Bugün onu yüz yıl öncesine göre on kez daha hızlı dolaşabildiğimize göre, dünya küçülmüş demektir. Dolayısıyla, ele aldığımız konuda da, hırsızın araştırılması çok daha hızlı olacaktır.

— Hırsızın kaçışı da kolaylaşacaktır ama!

— Oyun sırası sizde, Bay Stuart! dedi Phileas Fogg.

Ancak, kuşkucu Stuart ikna edilmiş değildi, oyun biter bitmez:

— İtiraf etmek gereklidir ki, Bay Ralph, diye devam etti, dünyanın küçüldüğünü göstermek için epey eğlenceli bir yol seçtiniz! Demek ki şimdi, dünya üç ayda dolaşılabilir diye...

— Sadece seksen günde, dedi Phileas Fogg.

— Gerçekten de öyle, baylar, diye ekledi John Sullivan, "Great Indian Peninsular Railway"** Rothal'la Allahâbad'ı

bağlayan yolu açalı beri, dünya seksen günde dolaşılabiliriyor, *Morning Chronicle*'nın hesabı şöyle:

Mont-Cenis Tüneli ve Brindisi üzerinden demiryolu ve gemiyle Londra-Süveyş	7 gün
Süveyş'ten Bombay'a, gemiyle	13 gün
Bombay'dan Kalküta'ya, trenle	3 gün
Kalküta'dan Hong Kong'a (Çin), gemiyle	13 gün
Hong Kong'dan Yokohama'ya (Japonya), gemiyle	6 gün
Yokohama'dan San Francisco'ya, gemiyle	22 gün
San Francisco'dan New York'a, trenle	7 gün
New York'tan Londra'ya, gemi ve trenle	9 gün
<hr/>	
Toplam 80 gün	

— Evet, evet, seksen günde! diye bağırdı, heyecandan en büyük kozunu oynayan Andrew Stuart; yalnız kötü havaları, ters rüzgârları, deniz kazalarını, trenin yoldan çıkışını falan hesaba katmazsak.

— Hepsini katarak, diye karşılık verdi Phileas Fogg oynamaya devam ederek. Tartışma oyuna ağır basıyordu artık.

— Hintliler ya da Kızıldırılılar rayları sökse, trenleri durdursa, yük vagonlarını talan etse, yolcuların kafa derilerini yüzse bile mi? diye bağırdı Andrew Stuart.

— Öyle olsa bile, diye karşılık verdi Phileas Fogg ve sonra kartlarını masaya açıp, “İki koz,” dedi.

Kâğıtları karıştırma sırası kendisine gelen Andrew Stuart kartları toplarken:

— Kuramsal açıdan haklısınız, Bay Fogg, dedi, ama uygulama açısından...

— Uygulamada da öyle, Bay Stuart.

— Doğrusu ya, iş başında görmek isterdim sizi.

— Nasıl isterseniz. Birlikte yola çıkabiliriz.

— Tanrı beni korusun! diye bağırdı Stuart, ama dört bin

sterlin (100 000 frank) koyarım bu koşullarda böyle bir gezinin başılamayacağına.

— Tam tersine, kolayca başılabılır, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Peki, yapın bakalım!

— Seksen günde dünyayı mı dolaşayım yani?

— Evet.

— Kabul.

— Ne zaman?

— Hemen.

— Düpədüz çılgınlık bu! diye haykırdı karşısındakinin ısrarından canı sıkılmaya başlayan Andrew Stuart. Alın şu kartları da, oyunumuza bakalım!

— Öyleyse, yeniden karıştırın lütfen, diye karşılık verdi Phileas Fogg, yanlış dağıttınız çunkü.

Andrew Stuart, heyecanla kartları topladı; sonra, ansızın masaya bırakıp:

— Evet, Bay Fogg, evet, dedi, tam dört bin sterlin koyarım bu işe!..

— Sevgili Stuart, dedi Fallentin, sakin olun. Ciddi değil ki bu konuştuklarımız.

— Ben bahse giriyorum dedim mi, her zaman ciddiyimdir, diye karşılık verdi Andrew Stuart.

— Kabul! dedi Bay Fogg. Sonra oyun arkadaşlarına dönüp ekledi: "Baring Brothers bankasında yirmi bin sterlinim (500 000 frank) var. Seve seve ortaya koyabilirim bu parayı..."

— Yirmi bin sterlin ha! diye bağırdı John Sullivan. Beklenmedik bir gecikme elinizden uçurabilir bu yirmi bini!

— Beklenmedik şey yoktur, diye karşılık vermekle yetindi Phileas Fogg.

— İyi ama Bay Fogg, bu seksten gün gerekenin en azı!

— İyi kullanılırsa yeter.

— Ama o zaman da, matematik bir kesinlikle trenlerden inip gemilere, gemilerden inip trenlere binmeli ki konan sınır aşılmasın!

— Ben de öyle yaparım!

— Şaka yapıyorsunuz herhalde!

— Ortada bahis gibi ciddi bir iş varken, hiçbir İngiliz şaka etmez, diye karşılık verdi Phileas Fogg. İsteyen herkese karşı bahse girerim ki, seksen ya da daha az içinde, yani bin dokuz yüz yirmi saat ya da yüz on beş bin iki yüz dakikada dünyayı dolaşabilirim. Kabul ediyor musunuz?

— Kabul, diye karşılık verdi Bay Stuart, Bay Fallentin, Bay Sullivan, Bay Flanagan ve Bay Ralph, kendi aralarında anlaştıktan sonra.

— Peki, dedi Bay Fogg, Dover treni sekiz kırk beşte kalıyor. Ona yetişirim.

— Hemen bu akşam mı? diye sordu Stuart.

— Hemen bu akşam, diye karşılık verdi Phileas Fogg. Öyleyse, diye ekledi cebinden çıkardığı bir takvimi inceledikten sonra, bugün 2 Ekim Çarşamba olduğuna göre, 21 Aralık Cumartesi günü, akşam sekiz kırk beşte Londra'da, Reform-Kulüp'ün bu salonunda bulunmak zorundayım; bulunamazsam Baring Brothers bankasındaki yirmi bin sterlinim fiilen ve hukuken sizin olur, beyler, işte yirmi binlik çekiniz!

Altı kişi arasında, tutuşulan bahsi gösteren bir tutanak düzenlenip imzalandı hemen. Bütün bunlar olup biterken Phileas Fogg'un kılı bile kırıdamamıştı. Kazanmak için girmemişti bu bahse ve yalnız —servetinin yarısı olan— yirmi bin sterlini ortaya koyusu, öbür yarıyı hani sırf olanaksız demek için güç diyeceğimiz bu tasarıya ayırmış bulunmasındandı. Karşı taraftakilere gelince, sarsılmış görünüyorlardı; girişikleri bahsin büyülüğünden değil, böyle eşit olmayan koşullarda yarışıkları için vicdanları rahatsız olduğundan.

O sırada saat yediyi vuruyordu. Yol hazırlığı yapabilmesi için oyunu bırakmayı önerdiler Bay Fogg'a.

— Hazırım zaten! diye karşılık verdi bizim soğukkanlı beyefendi ve kartları dağıtarak, "Karoyu atıyorum," dedi. "Sıra sizde, Bay Stuart."

IV

Phileas Fogg, Uşağı Passepartout'yu Sersemletiyor

Phileas Fogg, oyunda aşağı yukarı yirmi gine kazandıktan sonra, saat yedi yirmi beşte saygıdeğer kulüp arkadaşlarından izin istedi ve Reform-Kulüp'ten ayrıldı. Yedi ellide evinin kapısını açıp içeri giriıyordu.

Günlük çalışma programını incedeninceye gözden geçirmiş bulunan Passepartout, Bay Fogg'un dakiklikten şaşarak böyle beklenmedik bir saatte eve döndüğünü görünce epey şaştı. Programa göre, Saville-row'lu kiracının tam gece yarısı eve dönmesi gerekiyordu çünkü.

Phileas Fogg doğruda odasına çıktı, sonra seslendi:

— Passepartout!

Passepartout karşılık vermedi. Kendisi çağrılmıyor olamazdı. Saati değiştirdi çünkü.

— Passepartout, diye yineledi Bay Fogg, sesini yükseltmeksizsin.

Passepartout gözüktü.

— İkidir sesleniyorum, dedi Bay Fogg.

— Daha gece yarısı olmadığı ama, diye karşılık verdi Passepartout, elinde saati.

— Biliyorum, diye devam etti Phileas Fogg, ayrıca sizi de suçlamıyorum. On dakika sonra Dover ve Calais'ye doğru yola çıkıyoruz.

Fransızın toparlaçık yüzünde hoşnutsuzluğa benzer bir ifade belirdi. Yanlış işittiği herhalde.

— Beyefendi yolculuğa mı çıkıyorlar acaba? diye sordu.

— Evet, diye karşılık verdi Phileas Fogg. Dünya gezisine çıkacağız.

Gözleri fal taşı gibi açılan, kaşlarıyla kirpikleri alnının tepesine çıkan, kolları iki yanına düşen, bedeni çöken Passepartout'un yüzünde sersemlemeye varan büyük şaşkınlığın bütün belirtileri vardı.

— Dünya gezisi mi! diye mırıldandı.

— Seksen günde, diye karşılık verdi Bay Fogg. Onun için, yitirecek bir saniyemiz bile yok.

— İyi ama bavullar?.. dedi, farkında olmadan başını sağa sola sallayan Passepartout.

— Bavul falan istemez. Bir yol çantası yeter. İçine de iki yün gömlek, üç çift çorap. Kendinize de öyle. Gerisini yoldan alırız. Yağmurluğumla battaniyemi indirin. Sağlam ayakkabılar giyin. Ancak, ya pek az yürüyeceğiz ya da hiç yürümeyeceğiz. Haydi bakalım.

Passepartout bir şeyler söylemek istediler. Başaramadı. Bay Fogg'un odasından ayrılip kendi odasına çıktı, iskemlelerden birine çöktü, ülkesinin kaba laflarından birini savurdu:

— Yok artık! Devenin pabucu! Ben de şöyle sessiz sakin yaşayıp kafamı dinleyeyim diyordum!..

Ve sonra, robot gibi yol hazırlığına koyuldu. Seksen günde dünya gezisi ha! Çılgının birine mi düşmüştü ne? Ama hayır, hayır... Sakın şaka olmasındı? Dover'a gitmeye bir diyeceği yoktu. Calais'ye de öyle. Bu dürüst oğlan ne de olsa tam beş yıldır ayak basmamıştı anayurduna, böyle bir gezi hiç de kötü olmazdı doğrusu. Belki Paris'e de uzanırlardı, eh, başkenti de seve seve yeniden görebilirdi. Ama attığı her adıma bu kadar dikkat eden bir beyefendi oradan

öteye gitmezdi... İyi ama, o güne dek evinden dışarı adım atmamış bu beyefendi, yuvasından ayrılıyor, yolculuğa çı-
kiyordu işte!

Saat sekizde, Passepartout efendisinin giysileriyle ken-
dininkileri yerleştirdiği mütevazı çantayı hazırlamıştı; zihni
hâlâ allak bullak, odasından çıktı. Kapıyı sıkıca örttü, Bay
Fogg'un yanına gitti.

Bay Fogg da hazırda. Yolculuğu sırasında ihtiyaç duyaca-
ğı bütün bilgileri içeren Bradshaw'un *Continental Railway
Steam Transit and General Guide*'ı koltuğunun altındaydı.
Passepartout'nun elinden çantayı aldı, açtı ve dünyanın dört bir
yanında geçen o koca gıcırlığı para tomarını içine attı.

— Hiçbir şey unutmadınız, değil mi? diye sordu.

— Hayır efendim.

— Yağmurluğumla battaniyem?

— Buradalar.

— Peki, alın şu çantayı.

Bay Fogg, çantayı Passepartout'ya verdi.

— Dikkat edin, yirmi bin sterlin (500 000 frank) var içindi, diye ekledi.

Yirmi bin sterlin altındanmış ve külçe gibi ağırmışcasına,
Passepartout az kalsın çantayı düşürüyordu.

Bunun üzerine, efendiyle uşak aşağı indiler, sokak kapısı-
nı anahtarları iki kez çevirerek kilitlediler.

Saville-row sokağının sonunda bir araba durağı vardı.
Phileas Fogg'la uşağı bir arabaya bindiler, hızla Güney-Batı
demiryolunun bir hattının bitim noktası olan Charing-Cross
garına yollandılar.

Araba, sekiz yirmide garın önündeydi. Passepartout he-
men fırladı. Efendisi de inip arabacıya parasını verdi.

Tam bu sırada, çamurlar içinde yalnızak yürüyen, ba-
şına kenarından insanın içini burkan bir tüy sarkan yırtık
pırtık bir şapka geçirmiş, partal giysileri üstüne paçavra gibi
bir şal atmış zavallı bir dilenci kadın, yanında elinden tuttu-
ğu bir çocukla, Bay Fogg'a yaklaşıp sadaka istedi.

Bay Fogg, az önce oyunda kazandığı yirmi gineyi cebinden çıkarıp, kadına uzattı:

— Alın, hanım, dedi, size rastladığımı sevindim.

Ve yürüdü. Passepartout, gözlerinin nemlendiğini hissetti. Efendisi, gönlünü kazanma yolunda bir adım atmıştı.

Bay Fogg'la ikisi, garin büyük salonuna girdiler hemen. Phileas Fogg, Passepartout'ya, Paris için iki birinci mevki biletini almasını söyledi. Ve geri döndüğü zaman, Reform-Küçük üyesi beş arkadaşıyla karşılaştı.

— Yola çıkyorum, beyler, dedi, bu amaçla pasaportuma işleteceğim vizeler, dönüşte, geçtiğim yolları denetlemenize izin verecektir.

— Aman, Bay Fogg, gerek yok böyle bir denetlemeye, diye karşılık verdi Gauthier Ralph, çelebice. Sizin gibi bir beyefendinin sözüne güveniyoruz bu konuda!

— Böylesi daha iyi elbet, dedi Bay Fogg.

— Geri dönemenz gereken zamanı unutmadınız, değil mi?.. dedi Andrew Stuart.

— Seksen gün sonra, 21 Aralık 1872 Cumartesi günü, akşam saat sekiz kırk beşte burada olacağım, diye karşılık verdi Bay Fogg. Hoşça kalın, beyler.

Sekiz kırkta, Phileas Fogg'la uşağı aynı kompartimana yerleşmişti. Sekiz kırk beşte keskin bir düdük sesinden sonra tren yola koyuldu.

Gece zifiri karanlıktı. İnceden bir yağmur çiseliyordu. Köşesine yaslanan Phileas Fogg konuşmuyordu. Hâlâ şaşkınlık olan Passepartout'ya, mekanik bir hareketle, paraların bulunduğu çantayı sıkı sıkı göğsüne bastırmaktaydı.

Daha tren Sydenham'ı geçmemişi ki, Passepartout düz bir umutsuzlık çığlığı attı.

— Neyiniz var? diye sordu Bay Fogg.

— Şey... aceleye... kafa karışıklığından... unuttum...

— Ne unuttunuz?

— Odamda havagazı lambasını söndürmeyi!

— Üzülmeyin, diye karşılık verdi hiç istifini bozmayan Bay Fogg, sizin hesabınıza yanacak demektir!

V

Londra Piyasasında Yeni Bir Kİymet Ortaya Çıkıyor

Phileas Fogg, Londra'dan ayrılırken, yola çıkışının yaratacağı büyük yankıyı kuşkusuz aklının köşesinden bile geçirmiyordu. Bahis haberi önce Reform-Kulüp'te yayıldı ve bu saygın çevrenin üyeleri arasında büyük bir heyecan yarattı. Sonra, muhabirler kanıyla kulüpten gazetelere, gazetelerden de Londra'daki ve bütün Birleşik Krallık'taki okurlara ulaştı.

Bu “dünya turu meselesi”, yeni bir *Alabama* meselesi* söz konusuymuşcasına, tutkuyla, ateşli bir dille yorumlanıp tartışıldı, enine boyuna incelendi. Kimileri Phileas Fogg'u tuttu, kimileriyse karşı tarafı destekledi ve bunlar kısa sürede çığ gibi büydü. O günkü ulaşım araçlarıyla, o kadar kısa

Amerikan iç savaşı sırasında İngiltere ve ABD arasında çıkan anlaşmazlık. İngiltere hükümeti Güneylilerin savaş halinde olduğunu kabul ettikten sonra, onların hesabına bazı savaş gemilerini, bu arada *Alabama* gemisini silahlandırdı. Bu gemi Kuzeylilerin birçok ticaret teknesini ele geçirdi ya da batırdı. 19 Haziran 1863'te *Kearsarge* tarafından Cherbourg açıklarında batırıldı. Kuzeylilerin zaferinden sonra Washington hükümeti İngiltere'den harp tazminatı istedi. İngilizler 1871'de meseleyi Cenevre'deki hakemlik mahkemesine götürmeye razı oldular. Bu mahkeme 14 Eylül 1872'de, İngiltere'yi 15 milyon dolar ödemeye mahkûm etti. (ç.n.)

süre içinde bir dünya gezisini tamamlamak, kâğıt üzerinde ve teoride kalmadıkça, yalnız olanaksız değil, düpədüz çılğınlıktı!

Times, Standard, Evening Star, Morning Chronicle ve diğer yirmi büyük gazete Bay Fogg'a cephe aldı. Yalnız *Daily Telegraph*, onu belli ölçüde destekledi. Phileas Fogg, genel olarak, delinin, çılğının biri diye nitelendi, Reform-Kulüp'teki arkadaşları da, böyle bir bahse tutuştukları için eleştirildiler; bahis, Phileas Fogg'un zihinsel yeteneklerindeki zayıflığı ortaya koyuyordu çünkü.

Meseleyle ilgili son derece ateşli, ama aynı zamanda mantıklı makaleler yayıldı. İngiltere'de, insanların coğrafyayla ilgili her şeye ilgi duyduğu herkesçe bilinir. Bu yüzden, hangi sınıftan olursa olsun, Phileas Fogg vakasına ayrılmış sütunları yutarcasına okumayan tek bir okur yoktu.

İlk günler, bilhassa *Illustrated London News* gazetesi Reform-Kulüp arşivlerindeki bir fotoğrafına bakılarak çizilmiş resmini yayımladıktan sonra, bazı gözü pek kişiler —özellikle de kadınlar— ondan yana çıktı. Kimi beyefendiler “Heh, hee! Neden olmasın canum? Bundan çok daha garip şeyler görmüşüzdür!” diyecek kadar ileri gittiler. Bunlar, özellikle *Daily Telegraph* okurlarıydı. Ama çok geçmeden, bu gazetenin desteginin bile gevşediği görüldü.

Aslında *Kraliyet Coğrafya Derneği Dergisi*'nde 7 Ekim'de uzun bir makale yayıldı. Meseleyi her yönyle inceleyen bu makale, girişimin çılğınlığını açıkça ortaya koymaktaydı. Makaleye göre, her şey, insanı engeller de, doğal engeller de bizim gezgine karşıydı. Böyle bir tasarıyı gerçekleştirebilmek için, bütün gemilerle trenlerin kalkış ve varış saatlerinin birbirine uygun düşmesi gerekliydi, oysa bu tür bir uygunluk olmadığı gibi, olamazdı da. En fazla, mesafe-lerin görece daha kısa olduğu Avrupa'da, trenlerin vaktinde gelmesi düşünülebilirdi; ama Hindistan'ı geçmek için üç, Amerika Birleşik Devletleri'ni geçmek için de yedi gününüz

olduğunda, böyle bir meselenin teorisi trenlerin zamanında gelmesine dayanırlabilir miydi? Gemi ve tren kazaları, raydan çıkmalar, çarpışmalar, kötü havalar, kardan kapanan yollar hep Phileas Fogg'a karşı değil miydi? Kışın bindiği gemiler rüzgârin ve sisin insafına kalmayacak mıydı? Kıtalar arasında çalışan en iyi yolcu gemilerinin bile iki üç gün gecikmesi görülmemiş şeylerden mıydı? Oysa tek bir gecikme, bütün aktarma zincirinin dağılmasına yeterdi. Phileas Fogg, şöyle birkaç saatlik gecikmeyeyle tek bir gemiyi kaçırırsa, yolculuğu düzelmemecesine tehlikeye girerdi.

Makale büyük yankılar uyandırdı. Hemen bütün gazeteler sayfalarında yer verdiler bu makaleye ve bahislerde Phileas Fogg'a oynayanların sayısı büyük ölçüde düştü.

Beyefendinin yola çıkışından sonraki birkaç gün süresince, girdiği yolculuğun “başarı ya da başarısızlığı” konusunda büyük bahislere girilmişti. İngiltere’de bahisçilerin kumarbazlara oranla daha zeki ve daha üst sınıfından olduklarını hemen herkes bilir. Bahse tutuşmak, İngilizlerin mayasında var. Bu yüzden, yalnızca Reform-Kulüp’ün muhtelif üyesi Phileas Fogg’dan yana ya da ona karşı büyük meblağlar ortaya koymakla kalmadılar, geniş halk kitleleri de oyuna katıldı. Phileas Fogg bir yarış atı gibi şerefe defterlerine geçti. Hatta bir borsa değeri haline gelip, Londra piyasasında kote oldu. Herkes “Phileas Fogg” hissesini sabit fiyatta ya da itibari değerinin üzerinde alıp satmaktaydı ve hisse çok işlem gördü. Ama yola çıkışından beş gün sonra, *Kraliyet Coğrafya Derneği Dergisi*’nde çıkan makale üzerine hissenin arzı arttı. Phileas Fogg hissesi düştü. Paketler halinde sunuldu. Önce beşlik, sonra onluk, derken ancak yirmilik, ellilik, yüzlük paketler halinde alınır oldu!

Phileas Fogg'u tutan tek bir kişi kaldı. O da felçli, yaşlı Lord Albermale'di. Oturduğu koltuğa mahkûm olan bu soylu beyefendi, on yıl sürse bile dünyayı gezebilmek için varını yoğunu vermeye hazırıldı! Onun için de, Phileas Fogg'dan

yana beş bin sterlin (100 000 frank) koydu. Ve bu tasarıının saçmaliği yanında gereksizliğinden de söz açıldı mı, "Böyle bir gezi yapılabilecekse, bunu herkesten önce bir İngilizin yapması hoş olur!" demekle yetiniyordu.

Oysa durum öyle bir noktaya vardı ki Phileas Fogg taraftarları gittikçe azalıyordu. Hemen herkes, üstelik haklı olarak, onun aleyhine dönüyordu. Hisse senetleri artık yüz ellide, iki yüzde bir değerindeydi. Yola çıkışından yedi gün sonra, bütünüyle beklenmedik bir olay, aslında hiç alınmadıklarını ortaya koydu.

Gerçekten de gidişinin sekizinci günü, akşam dokuzda, Metropolitan Polis Müdürü aşağıdaki telgrafı almıştı:

Süveyş'ten Londra'ya.

Rowan, Polis Müdürü, Merkez Bürosu, Scotland Yard.

Banka hırsızı Phileas Fogg'un peşinдейim. Bombay'a (Britanya Hindistanı) hemen bir tutuklama emri gönderin.

Detektif FIX

Bu telgraf anında etkisini gösterdi. Bizim saygın beyefendi kaybolmuş, banka hırsızı da onun yerini almıştı. Reform-Kulüp'teki fotoğrafı, bahse tutuştugu arkadaşlarının kilerle birlikte incelendi. Yüz çizgileri soruşturma sonunda elde edilen eşkâle tipatıp uymaktaydı. İnsanlar Phileas Fogg'un ne kadar gizemli bir yaşam sürdürüğünü, inzivada olduğunu, apansız yola çıkışını hatırladılar ve bu şahsin, dünya gezisine çıkma bahanesiyle, akıl almaz bir bahse tutuşurken, aslında, İngiliz polisini şaşırtmak dışında bir amacı olmadığı açıkça ortaya çıktı.

VI

Polis Memuru Fix Çok Haklı Olarak Sabırsızlık Gösteriyor

Şimdi gelelim, Bay Phileas Fogg'la ilgili şu telgrafın hangi koşullarda gönderildiğine.

9 Ekim Çarşamba günü, sabah on birde, Süveyş'te, Peninsular and Oriental şirketine ait *Mongolia* yolcu gemisinin gelmesi bekleniyordu. *Mongolia* buharla işleyen, pervanesi ve iskelesi demirden, iki bin sekiz yüz ton yük kapasiteli, beş yüz beygir gücünde bir gemiydi.

Mongolia Süveyş Kanalı yoluyla Brindisi-Bombay arasında düzenli seferler yapardı. Şirketin en hızlı gemilerinden biriydi; Brindisi-Süveyş arasında saatte 10 mil, Süveyş-Bombay arasında da 9,53 mil olarak saptanan hızı hep aşmıştı.

Mongolia'yı beklerken iki adam rıhtımda, kısa süre öncesine dek küçük bir köy olan, Bay de Lesseps'in büyük bir iş başararak muazzam bir gelecek temin ettiği bu kente akan yerli yabancı kalabalığı arasında geziniyordu.

İki adamdan biri Birleşik Krallık'ın Süveyş konsolosuydu ve Britanya hükümetinin can sıkıcı tahminleriyle mühendis Stephenson'ın uğursuz kehanetlerine rağmen, Ümit Burnu'ndan dolaşıp İngiltere'yle Doğu Hint Adaları arasındaki eski yolu yarıya indirerek, Süveyş Kanalı'ndan geçen İngiliz gemilerini her gün görüyordu.

Öbürü ufak tefek, zayıf, oldukça zeki bir yüzü olan, sinirli, kaşlarını yöneten kasları büyük bir inatla gergin tutan bir adamdı. Uzun kirpiklerinin arasından canlı gözleri ışıldamaktaydı, ancak bu gözlerdeki parıltıyı dileği zaman sönürebilirdi. O anda, belli bir sabırsızlık içindeydi; gidiyor, geliyor, yerinde duramıyordu.

Bu adamın adı Fix'ti. İngiltere Merkez Bankası'ndaki hırsızlıktan sonra, İngiliz polisinin dünyanın çeşitli limanlarına gönderilmiş "detektiflerinden" ya da hafiyelerinden biriydi. Fix, Süveyş Kanalı'ndan geçecek bütün yolcuları dikkate gözleyecekti, içlerinden birini kuşkulu görürse, tutuklama emri gelene dek "peşine düşecekti".

Fix tam iki gün önce, Metropolitan Polis Müdürü'nden, hırsızlığı yapmış olmasından kuşkulanan kişinin eşkali konusunda bilgi almıştı. Buna göre, bankanın ödeme salonunda dikkatleri üstüne çeken kişi kılığı kıyafeti düzgün, seçkin bir adamdı.

Başarılı olması halinde verilecek yüklü ödül vaadiyle kanı iyiden iyiye alevlenen detektif, *Mongolia*'nın gelişini, anlaşılması kolay bir sabırsızlıkla bekliyordu.

— Sizce, gemi gecikmez, öyle mi, Konsolos Bey? diye sordu onuncu kez.

— Hayır, Bay Fix, gecikmez, diye karşılık verdi konsolos. Dün Port Said açıklarında olduğu bildirildi, böyle bir gemi için kanaldaki yüz altmış kilometrelilik yol hiçtir. Bir daha hatırlatayım ki, *Mongolia* tarifeye göre yirmi dört saat erken gelen gemilere verilmek üzere hükümetin koyduğu yirmi beş sterlinlik ödülü her zaman kazanmıştır.

— Bu gemi doğrudan Brindisi'den mi geliyor? diye sordu Fix.

— Evet, Brindisi'den geliyor, Doğu Hint Adaları'na gidecek malların yüklenmesinden sonra, cumartesi akşamı saat beşte oradan ayrıldı. Onun için sabırlı olun; gecikmesi düşü-

nülemez. Yalnız, aklımın ermediği şey, size verilen o eşkâlle, *Mongolia*'da olsa bile, aradığınız adamı nasıl tanıyacağınız!

— Konsolos Bey, diye karşılık verdi Fix, biz böylelerini tanıtmaktan çok, kokusunu alırız. Bunun için de sezgi gereklidir; sezgiyse işitme, görme ve koklamayla yarışan özel bir duyu gibidir. Şimdiye dek bu beyefendilerden birden fazla yakalamışdım ve yeter ki hırsızım gemide olsun, onu elimden kaçırılmayacağımı dair size garanti veririm.

— Umarım öyle olur, Bay Fix, zira söz konusu olan büyük bir hırsızlık.

— Harika bir hırsızlık, diye karşılık verdi iyice coşan hafife. Elli beş bin sterlin! Her zaman elimize böylesi geçmez! Hırsızlar da soysuzlaşıyor canım! Ünlü Sheppard gibileri yok artık! Adamlar, birkaç şilin için yakayı ele veriyorlar şimdidi!

— Öyle heyecanlı konuşuyorsunuz ki, başarıınızı candan istiyorum, Bay Fix; yalnız bir daha tekrarlayayım, içinde bulunduğunuz koşullarda bu işin güç olmasından korkarımlı. Size verilen eşkâle göre, hırsızın tam da dürüst bir adama benzediğinin farkındasınız herhalde.

— Konsolos Bey, diye karşılık verdi bizim dediği dedik polis memuru, büyük hırsızlar hep dürüst görünüşlüdür. Namussuz görünüşülerin seçeñeklerinin olmadığı açıkça ortada, dürüst kalmaları gereklidir, yoksa hemen yakayı ele verebilirler. Asıl dikkatle uzun uzun bakılması gerekenler, dürüst yüzlerdir. Bununsa güç bir iş olduğunu kabul ediyorum elbet, meslekten ustalıkta çok bir sanat.

Göründüğü gibi, bizim polis hafifesi Fix belli ölçüde özsayılarından nasibini almamış değildi.

O arada, rihtım gittikçe canlanmaktadır. Türlü ulustan denizciler, tüccarlar, simsarlar, hamallar, fellahlar doldurmuştu dört bir yanı. Geminin gelişine yaklaşmıştı besbelli.

Hava oldukça güzel, ama doğudan esen rüzgâr dolayısıyla serindi. Güneşin solgun ışıkları altında, birkaç minare

yükseliyordu kentin üstünde. Güneyde, gemilerin demirlediği yerde, iki kilometre uzunluğunda bir dalgakıran bir kol gibi sarıyordu Süveyş limanını. Kızıldeniz'in üzerinde birçok balıkçı sandalı ya da kıyı teknesi dolaşmaktadır; bunların bazıları eski kadırgaların zarif modeline sahipti.

Fix, rihtımı dolduran halkın arasında dolaşırken, mesleğinden gelen bir alışkanlıkla, gelip geçen herkese şöyle bir göz atıyordu.

Saat on bucuktu.

— Bu gemi gelmeyecek galiba! diye bağırdı liman saatinin vuruşunu duyunca.

— Pek uzaklarda olamaz, diye karşılık verdi konsolos.

— Süveyş'te ne kadar kalacak? diye sordu Fix.

— Dört saat. Yani kömür alana dek. Süveyş'ten, Kızıldeniz'in bitimindeki Aden limanına bin üç yüz on millik bir yol var, onun için yakıt stoklaması gereklidir.

— Peki, bu gemi Süveyş'ten kalkıp doğrudan Bombay'a mı gidiyor? diye sordu Fix.

— Evet, yükünü boşaltmadan, doğrudan Bombay'a.

— O halde, dedi Fix, hırsız bu yolu ve bu gemiyi seçtiyse, Asya'daki Hollanda ya da Fransız topraklarına başka bir yoldan geçebilmek için Süveyş'te gemiden inmeyi planlamış olmalı. İngiliz toprağı olan Hindistan'da emniyyette olmayacağına biliyordur.

— Çok cesur bir adamsa, o başka, diye karşılık verdi konsolos. Bilirsiniz, bir İngiliz suçlu, Londra'da, yabancı bir ülkeye oranla çok daha iyi gizlenebilir.

Konsolos, bizim polis hafivesinin derin düşüncelere dalmasına neden olan bu düşünceyle, hemen yakınlardaki bürosuna geri döndü. Polis müfettişi, içinde aradığı hırsızın *Mongolia*'da olduğu yolundaki oldukça tuhaf bir önsezi, huzursuz bir sabırsızlıkla rihtımda yalnız kaldı – bu alçak adam, gerçekten de Yeni Dünya'ya gitmek üzere İngiltere'den ayrılmışsa, çok daha az denetlenen ya da denetlen-

mesi Atlantik'e göre çok daha güç olan Hindistan yolunu seçmiş olabilirdi.

Fix, düşünceleriyle uzun süre baş başa kalamadı. Keskin düdük sesleri geminin yaklaşmakta olduğunu haber verdi. Hamal ve fellah alayı, rihtimda bekleyen yolcuların kolları bacakları ve giysileri için epey tehlike yaratan bir itiş kakış, bağış çağrış arasında rihtıma doğru aktı. On kadar sandal iskeleden ayrılip gemiyi karşılamaya gitti.

Az sonra, kanalın ortasında ilerleyen *Mongolia*'nın koçaman gövdesi gözüktü ve gemi, egzoz borularından büyük bir gürültüyle buhar çıkara çıkara limana demir attığında saat on bir buchuğu vurdu.

Gemide bir hayli yolcu vardı. Kimisi, kentin göz alıcı panoramasını seyretmek üzere güverteye kalktı; ama çoğunu, *Mongolia*'ya yanaşan sandallara doluştı.

Fix karaya çıkan herkesi dikkatle inceliyor. Tam bu sırada, hizmet edebilmek için çevresini kuşatan fellahları sertçe kendinden uzaklaştıran bir yolcu geldi yanına ve son derece kibar bir tavırla, İngiliz Konsolosluğu'nun yerini sordu. Bunu sorarken, bir yandan da, herhalde İngiliz vizesini işletmek istediği pasaportunu gösteriyordu.

Fix, içgüdüsel bir hareketle pasaportu aldı, göz açıp kapayıcaya dek okudu.

Az kalsın istemediği bir harekette bulunacaktı. Elindeki pasaport titredi. Pasaporttaki eşkâl, Metropolitan Polis Müdürü'nün aktardığına tıpatıp uymaktaydı.

- Bu pasaport sizin değil mi? diye sordu yolcuya.
- Hayır, efendimin, diye karşılık verdi beriki.
- Efendiniz nerede peki?
- Gemide kaldı.
- Ama kimliğini ispatlamak üzere, konsolosluğa kendisinin gelmesi gerek, diye devam etti polis hafiyesi.
- Demeyin! İlle de gerekli mi?
- Zorunlu.

— Peki, konsolosluk nerede?
— Şurada, meydanın köşesinde, diye karşılık verdi müfettiş, iki yüz adım ötedeki bir evi göstererek.

— Öyleyse, gidip efendime haber vereyim, ama rahatsız edilmekten pek hoşlanacağımı sanmıyorum!

Yolcu, bunu söyledikten sonra Fix'i selamladı ve gemiye döndü.

VII

Polisle İlgili Konularda Pasaportun Hiçbir İşe Yaramadığı Bir Kez Daha Belli Oluyor

Polis müfettişi rihtıma inip, hızla konsolosun bürosuna yöneldi. Israrı üzerine, hemen konsolosun yanına alındı.

— Konsolos Bey, dedi doğrudan konuya girerek, aradığımız adamın *Mongolia*'da yolculuk ettiği kanısındayım ve buna dair güçlü ipuçları var elimde.

Sonra, pasaportla ilgili olarak, kendisiyle uşak arasında geçen konuşmaları anlattı.

— Peki, Bay Fix, diye karşılık verdi konsolos, bu alçak adamın suratını görmek benim de hoşuma gider doğrusu. Yalnız, tahmin ettiğiniz kişiyse, büroma gelmeyecektir. Bir hırsız geçtiği yerlerde iz bırakmak istemez, ayrıca pasaport işlemleri de artık zorunlu değil.

— Hayır, Konsolos Bey, diye karşılık verdi polis hafifesi, düşündüğümüz gibi cesur bir insansa, gelecektir!

— Pasaportuna vize almaya mı?

— Evet. Pasaportlar dürüst kişilerin canını sıkmaktan ve alçakların kaçmasına yardım etmekten başka bir işe yaramaz. İnanın bana, adamın pasaportu kurallara uygun olacaktır, yalnız umarım istediği vizeyi vermezsiniz...

— Neden vermeyeyim? Pasaportu düzgünse, vize verme mezzlik edemem, diye karşılık verdi konsolos.

— İyi ama Konsolos Bey, Londra'dan tutuklama emri gönderilene dek bu adamı alikoymalıyım.

— Haa, o sizin meseleniz, Bay Fix, diye karşılık verdi konsolos, ben karışmam...

Konsolos cümlesini tamamlayamadı. Tam o sırada kapı vuruldu ve müstahdem iki yabancı aldı içeri; bunlardan biri, polis hafivesinin az önce konuştuğu usaktı.

Gelenler, gerçekten de, bizim efendiyle uşağıydı. Efendi pasaportunu uzattı ve sözü hiç uzatmadan, konsolostan kendisine vize vermesini rica etti.

Beriki pasaportu aldı, dikkatle okumaya başladı. Bu sırada Fix büronun bir köşesine çekilmiş yabancıyı izliyor, daha doğrusu bakışlarıyla yiyordu.

Konsolos okumayı bitirince:

— Phileas Fogg siz misiniz? diye sordu.

— Evet, efendim, diye karşılık verdi beyefendi.

— Bu adam da uşağınız mı?

— Evet. Fransızdır, adı da Passepartout.

— Londra'dan mı geliyorsunuz?

— Evet.

— Gidiş?

— Bombay'a.

— Peki, beyefendi. Bu vize işleminin gereksiz olduğunu biliyorsunuz sanırım, şimdi artık kimseden pasaportunu getirmesini istemiyoruz.

— Biliyorum, efendim, diye karşılık verdi Phileas Fogg, ancak ben vuracağınız damgayla Süveyş'ten geçtiğini göstermek istiyorum.

— Peki, beyefendi.

Ve konsolos pasaporta o günün tarihini yazıp imzaladıktan sonra bir de damga bastı. Bay Fogg vize harçını ödedi, soğuk bir selam verdi, uşağını ardına takip çıktı.

— Ee? dedi polis müfettişi.
— Eesi, son derece dürüst bir adama benziyor, diye karşılık verdi konsolos.

— Olabilir, dedi Fix, ama bizim üstünde durduğumuz konu bu değil. Şu soğukkanlı beyin, elimdeki eşkâle tıpatıp uyduğunu siz de kabul ediyorsunuz, değil mi Konsolos Bey?

— Kabul ediyorum, ama siz de bilirsiniz ki, bütün eşkâller...

— Yakında daha açık seçik öğrenirim, diye karşılık verdi Fix. Uşak, efendisi kadar esrarengiz değil gibi geldi bana. Ayrıca Fransız, konuşmadan duramaz. Pek yakında görüşmek üzere, hoşça kalın, Konsolos Bey.

Polis hafifesi, bunu söylediğinden sonra çıktı, Passepartout'yu aramaya koyuldu.

Bu arada, konsolosluktan çıkan Bay Fogg da rıhtıma yollandı. Orada, uşağına birkaç talimat verdi; sonra bir sandala bindi, *Mongolia*'ya döndü, kamarasına kapandı. Defterini aldı, deftere şu notlar düşülmüştü:

*“2 Ekim Çarşamba, saat 8.45’té Londra’dan ayrılış.
3 Ekim Perşembe, sabah 7.20’de Paris’e varış.
Perşembe günü, saat 8.40’ta Paris’ten ayrılış.
4 Ekim Cuma günü, sabah 6.35’té Mont-Cenis
yoluyla Torino’ya varış.
Cuma günü, sabah 7.20’de Torino’dan ayrılış.
5 Ekim Cumartesi, akşamüstü 4’té Brindisi’ye varış.
Cumartesi, akşam 5’té Mongolia’ya biniş.
9 Ekim Çarşamba, sabah 11’de Süveyş’e varış.
Toplam, saat olarak: 158,5; gün olarak: 6,5.”*

Bay Fogg, sütunlar halinde düzenlenmiş –2 Ekim'den başlayıp 21 Aralık'a dek– ayı, günü ve Paris, Brindisi, Süveyş, Bombay, Kalküta, Singapur, Hong Kong, Yokohama, San Francisco, New York, Liverpool, Londra gibi belli başlı

merkezlere tarifeye göre varılacak zamanla, gerçekten varılan zamanı gösteren bir gezi çizelgesine işledi bu tarihleri. Böylece, güzergâh üzerinde her kentte kazanılan ya da yitirilen zaman ortaya çıkmış oluyordu.

Bu yöntemli çizelge her şeyi inceden inceye hesaplıyor, Bay Fogg da böylece erken mi geldiğini, geç mi kaldığını anlıyordu.

O gün, yani 9 Ekim Çarşamba günü Süveyş'e varışını da çizelgeye işledi, gemi tam zamanında geldiğinden, ne kaybı ne de kazancı vardı.

Bundan sonra, öğle yemeğini kamarasına getirtti. Kenti gezip görme işine gelince, uğradıkları kentleri uşaklarına gezdireن İngilizlerden olduğu için, böyle bir şeyi aklının köşesinden bile geçirmiyordu.

VIII

Passepartout Gereğinden Biraz Fazla Konuşuyor

Fix koşup gelmiş, rıhtımda kendi adına hiçbir şey görmemek gibi bir zorunluluk hissetmediğinden salına salına dolaşan ve etrafa bakınan Passepartout'nun ardına düşmüştü.

— Ee, dostum, diyerek Passepartout'ya yanaştı Fix, vize-nizi pasaportunuza islettirdiniz mi?

— Oo, siz misiniz efendim! diye karşılık verdi Fransız. Çok naziksiniz. Her şeyimiz tamam.

— Şimdi de kenti geziyorsunuz galiba?

— Evet, öyle hızlı gidiyoruz ki, düşte yolculuk ediyormuşum gibi geliyor bana. Şimdi biz Süveyş'te miyiz?

— Süveyş'tesiniz.

— Yani Mısır'da?

— Mısır'da elbette.

— Ve Afrika'da?

— Afrika'da.

— Afrika'da ha! diye tekrarladı Passepartout. Bir türlü inanamıyorum doğrusu. Düşünebiliyor musunuz, Beyefendi, Paris'ten öteye geçmeyeceğimi hayal ediyordum ve bu ünlü başkenti, şakır şakır yağmur altında, Kuzey garından Lyon garına giderken bindiğimiz arabanın camından, an-

cak sabah 7.20'yle 8.40 arası yeniden görebildim! Ah nasıl üzüldüm bu işe, nasıl! Oysa Père-Lachaise mezarlığıyla, Champs-Elysées Sırkı'ni görmek isterdim!

— Demek ki epey aceleniz var, öyle mi? diye sordu polis müfettişi.

— Benim yok, ama efendimin var. Bu arada, çorap ve gömlek almalıyım! Yanımıza tek bir bavul almadan, yalnızca bir çantayla yola çıktık.

— Gelin bir çarşıya götüreyim sizi, ihtiyacınız olan her şeyi bulabilirsiniz orada.

— Beyefendi, gerçekten çok naziksiniz, diye karşılık verdi Passepartout.

Ve birlikte yola koyuldular. Passepartout durmadan anlatıyordu.

— Ayrıca, gemiyi kaçırmamaya dikkat etmeliyim, dedi.

— Vaktiniz var, diye karşılık verdi Fix, saat daha on iki! Passepartout kocaman köstekli saatini çıkardı.

— On iki mi? dedi. Hadi canım siz de! Saat dokuz elli iki!

— Saatiniz geri kalıyor, diye karşılık verdi Fix.

— Benim saat mi?! Dedemin dedesinden kalma bu saat ha! Yılda beş dakika bile geri kalmaz. Kronometre gibidir!

— Şimdi anladım, diye karşılık verdi Fix. Süveyş'e oranla iki saat geri olan Londra'ya göre ayarlı saatiniz. Onu, geçtiğiniz her ülkenin saatine göre ayarlamalısınız.

— Saatime dokunmak ha, Tanrı yazdıysa bozsun! diye bağırdı Passepartout.

— Öyleyse, saatiniz güneşle uyuşmayacak demektir.

— Aman beyefendi, cehenneme kadar yolu var güneşin! Bana uymazsa, kendisi şaşırır!

Ve bizim yiğit delikanlı, gösterişli bir tavırla saatini yelek cebine yerleştirdi.

Bir süre sonra Fix başladı konuşmaya:

— Londra'dan apar topar ayrıldınız demek?

— Sanırım öyle! Geçen çarşamba, Bay Fogg, alışkanlığı-

nin tersine, akşam sekizde kulüpten döndü, kırk beş dakika sonra yola çıkmıştı.

- Peki ama efendiniz nereye gidiyor böyle?
- Hep burnunun doğrultusunda! Dünyayı dolaşıyor!
- Dünyayı mı dolaşıyor? diye bağırdı Fix.
- Evet, hem de seksen içinde! Dediğine bakılırsa, bahse tutuşmuş, ama aramızda kalsın, ben inanmıyorum. Akıl alacak şey değil çünkü. Başka bir şey vardır mutlaka altında.
- Yaa! Tuhaf bir insan galiba, sizin şu Bay Fogg?
- Sanırım öyle.
- Zengin mi?
- Elbette, yepyeni paracıklardan koca bir deste var yanında! Yolda para falan da esirgemiyor! Örneğin, *Mongolia*'nın çarkçıbaşısına, Bombay'a epeyce erken varalım diye, yüklüce bir ödül vaat etti!
- Uzun süredir mi tanıyorsunuz efendinizi?
- Ben mi? diye karşılık verdi Passepartout, yola çıktığımız gün girmiştim yanına.

Bu sözlerin, polis müfettişinin zaten büyük ölçüde kışkırtılmış zihninde yaptığı etkiyi kolayca tahmin edebilirsiniz.

Londra'dan, hırsızlıktan hemen sonra böyle apar topar yola çıkış, götürülen yüklüce para, uzak ülkelere varmaktadır telas, o garip bahis bahanesi, sözün kısası her şey Fix'in düşüncelerini doğrulamaktaydı. Fransızı azıcık daha konuşturdu ve onun efendisini hiç tanımadığına, adamın Londra'da tek başına yaşadığına, servetinin kaynağı bilinmemekle birlikte kendisinden zengin biri olarak söz edildiğine, içine kapalı, giz dolu bir insan olduğuna kuşkusunu kalmadı. Ama Fix, aynı zamanda Phileas Fogg'un Süveyş'te gemiden inmeyeceğini, gerçekten Bombay'a gitmekte olduğunu da anladı.

- Bombay uzak mıdır? diye sordu Passepartout.
- Oldukça, diye karşılık verdi polis hafiyesi. On gün kadar deniz üstünde kalacaksınız.
- Peki, nerededir bu Bombay?

- Hindistan'da.
- Asya'da yani?
- Elbette.
- Hay Allah! Bir şey diyeyim mi size... beni asıl tedirgin eden... şu benim lamba!
- Ne lambası?
- Söndürmeyi unuttuğum, benim hesabımı yanmakta olan havagazı lambası. Yaptığım hesaba göre, yirmi dört saatte iki şilinlik gaz yanıyor, yani günlük kazancımdan altı peni daha fazlası; anlıyorsunuz ya, yolculuğumuz biraz daha uzarsa...

Fix bu havagazı işini anladı mı dersiniz? Pek sanmıyorum. Zaten artık *Passepartout*'yu dinlemiyordu bile ve kararını vermişti. Fransızla birlikte çarşıya gelmişlerdi. Fix, alışveriş yapması için arkadaşını orada bıraktı, *Mongolia*'yı kaçırılmamaya dikkat etmesini söyledi, sonra koşar adım konsolosun bürosuna döndü.

Fix kesin kararını verdiginden, eski soğukkanlılığına kavuşmuştu yeniden.

— Beyefendi, dedi konsolosa, hiç kuşkum kalmadı. Aradığım adamı buldum. Seksen günde dünyayı dolaşmak isteyen bir kaçık numarası yapıyor.

— Hinoğluhının biri desenize, diye karşılık verdi konsolos, üstelik iki kıtadaki polisleri atlattıktan sonra, yine Londra'ya dönmemi tasarlıyor ha!

— Dönüp dönemeyeceğini göreceğiz, diye karşılık verdi Fix.

— Yalnız, yanlışmadığınıza eminsiniz, değil mi? diye sordu konsolos bir kez daha.

— Eminim.

— İyi ama onun gibi bir hırsız neden Süveyş'ten geçtiğini belgelemeye çalışın?

— Neden mi?.. Bilmiyorum, Konsolos Bey, diye karşılık verdi polis hafiyesi, ama dinleyin beni.

Ve birkaç cümleyle, sözü geçen Fogg'un usağıyla yaptığı konuşmanın ilginç yanlarını aktardı ona.

— Gerçekten de, görünüşe bakılırsa bütün ipuçları bu adama karşı, dedi konsolos. Ne yapacaksınız şimdi?

— Londra'ya, Bombay'a hemen bir tutuklama emri yollamaları için tel çekip *Mongolia*'ya bineceğim, benim hırsızın ardına düşeceğim, Hindistan'a varınca, İngiliz toprağında olacağımız için, bir elimde tutuklama belgesi, bizim beyefendinin yanına yaklaşıp kibarca yakasına yapışacağım.

Polis hafiyesi, buz gibi bir sesle bunları söyledikten sonra konsolostan izin isteyip postaneye yollandı. Ve Metropolitan Polis Müdürü'ne, daha önce sözünü ettigimiz telgraftı çekti.

On beş dakika sonra, Fix elinde hafif bir valiz, üzerinde bir tomar parayla, *Mongolia*'ya biniyor ve bu hızlı buharlı gemi, Kızıldeniz'in sularında son sürat ilerliyordu.

IX

Kızıldeniz'le Hint Okyanusu Phileas Fogg'un Tasarılarını Destekliyor

Süveyş'le Aden arası tamı tamına bin üç yüz on mildir ve şirketin şartnamesinde gemilere bu yolu alabilmek için yüz otuz sekiz saatlik bir süre tanınmıştır. Kazanları durmadan beslenen *Mongolia*'ysa tarifedeki zamandan önce varacak biçimde ilerlemekteydi.

Brindisi'den binen yolcuların hemen hemen tümü Hindistan'a gitmekteydi. Kimisi Bombay'da, kimisi de Kalküta'da inecekti; ama bu ikinci gruptakiler Bombay üzerinden Kalküta'ya geçeceklериdi, çünkü Hindistan yarımadasını bir uçtan diğerine kateden demiryolu yapıalı beri, Seylan'ın etrafından dolanmaya gerek kalmamıştı.

Mongolia'nın yolcuları arasında birçok devlet memuruya her rütbeden subaylar vardı. Subayların bir kısmı bizzat Britanya ordusunda görevliydi, bir kısmysa yerli Sepoy alaylarına kumanda etmekteydi ve Britanya hükümeti eski Doğu Hindistan Kumpanyası'nın hak ve yükümlülüklerini devraldığı şu anda bile çok yüksek aylıklarla çalışmaktadır: Teğmenler yılda 7 000 frank, tuğgeneraller 60 000 frank, generallerse 100 000 frank alıyordu.*

Devlet memurlarının maaşları hâlâ daha yüksektir. Hiyerarşinin ilk basamağındaki mütevazı bir asistan 12 000 frank; yargıçlar 60 000 frank; yüksek mahkeme yargıçları 25 0000 frank, valiler 300 000 frank, genel valiler de 600 000 franktan fazla alıyor. (Yazarın notu.)

Sizin anlayacağınız, *Mongolia*'daki memur topluluğu pek rahat ve keyifli yaşamaktaydı; bunlar arasında, ceplerinde milyonlarla uzak illerde ticari işletmeler kurmaya giden genç İngilizler de vardı. İngilizlerin gemi yazmanı dedikleri, işletmenin tam güvenine sahip, rütbesi de kaptana denk bir adam işleri mükemmel biçimde hallediyordu. Sabah kahvaltısında, saat ikideki öğle yemeğiyle, beş buçuktaki akşam yemeğinde ve saat sekizdeki gece yemeğinde masalar geminin kilerleriyle kasabından gelen taptaze etlerle ve tatlılarla dolup taşmaktaydı. Kadın yolcular –birkaç da kadın yolcu vardı gemide– günde iki kez kılık değiştirmekteydi. Müzik çalınıyor, hatta deniz elverişli olduğu zaman, dans bile ediliyordu.

Ancak, bütün dar ve uzun körfezler gibi, Kızıldeniz de epey değişken, çoğu kez de fırtınalıdır. Rüzgâr Asya kıyısından ya da Afrika kıyısından esti mi, pervaneli uzun bir füzeyi andıran *Mongolia* dalgayı yandan yiyip beşik gibi sallanıyordu. O zaman hanımlar ortalıktan çekiliyor, piyanolar susuyor, şarkı ve danslar bir anda kesiliyordu. Bütün bu çalkantıya, boraya rağmen, gemi güçlü makinelerinin yardımıyla, gecikmesiz Babülmendeb Boğazı'na doğru yol almaktaydı.

Bu arada Phileas Fogg ne yapıyordu acaba? Her daim kaygı ve tasa içinde, rüzgârda geminin hızını kesebilecek değişimleri, makinelerde bozulmaya yol açacak çalkantıları, sözün kısası *Mongolia*'yı limanlardan birine sığınmaya zorlayacak, dolayısıyla yolculuğu tehlikeye düşürecek terslikleri mi hesaplıyordu dersiniz?

Ne gezer! Ya da, bizim beyefendi bu gibi olasılıkları akıldan geçirse bile, dıştan hiçbir şey belli etmiyordu. Her zaman, hiçbir olay ya da kazanın şaşırtamayacağı, Reform-Kulüp'ün o soğukkanlı üyesi, o tasasız insandi. Gemideki kronometrelерden daha heyecanlı görünmüyordu. Güverteye pek ender çıkıyordu, insanlık tarihinin ilk sahnelerinin geçtiği, anılarla yüklü Kızıldeniz'i seyretmeye falan da aldır-

dığı yoktu. Kıyılara yayılmış, göz alıcı siluetleri zaman zaman ufukta karaltı halinde beliren etkileyici kentleri keşfetmeye gelmiyordu. Strabon, Arrhianos, Arthemidoros, İdrisi gibi eski tarihçilerin korkuya sözünü ettikleri, gemicilerinse Tanrı rızası için adaklar adayarak yolculuklarını kutsamadan yanına yaklaşmaya cesaret edemedikleri Basra körfezindeki tehlikeleri bile hayalinden geçirmiyordu.

İyi ama, *Mongolia*'da hapis kalan bu garip adam ne yapıyordu acaba? Bir kere her gün dört öğün yemek yiyordu; yalpalamalar ya da sallanmalar bu kadar mükemmel biçimde düzenlenmiş bir makineyi bozmazdı. Sonra, whist oynuyordu.

Evet, evet! Kendisi kadar hırslı oyuncular bulmuştı: Goa'daki görevine gitmekte olan bir vergi tahsildarı, Bombay'a dönmekte olan bir bakan, Sayın Decimus Smith ve Benares'teki birliğine dönen İngiliz ordusundan bir tuğgeneral. Bu üç yolcu whist'e Bay Fogg kadar tutkundu ve saatlerce, tipki onun gibi, çit çıkarmadan oynayabiliyorlardı.

Passepartout'ya gelince, deniz tutması diye bir derdi yoktu. Geminin burnunda bir kamarası vardı ve efendisi gibi, hiç sektirmeden dört öğün yemeğini yemekteydi. Doğrusunu isterseniz, böyle bir yolculuğa, pek bir diyeceği yoktu. Durumu olduğu gibi kabul etmişti. Krallar gibi yiyp içip yatıyor, bir sürü yer göründü, ayrıca bu peri masalının Bombay'da sona ereceğini söylüyordu kendi kendine.

Süveyş'ten yola çıktıklarının ertesi günü, yani 10 Ekim'de, Mısır'da karaya çıktığı zaman rastladığı kibar adamı güvertede görüpverince epey sevindi doğrusu.

— Yanılmıyorum, Süveyş'te bendenize yardım etme lütfunda bulunan siziniz, beyefendi? diye sordu en tatlı gülüşüyle adama yaklaşarak.

— Evet, evet, ben de sizi tanımışım, diye karşılık verdi polis hafifesi. Şu garip İngilizin usağısınız...

— Tam üstüne bastınız, Bay?..

— Fix.

— Evet, Bay Fix, dedi Passepartout. Sizi gemide bulduğuma sevindim. Nereye gidiyordunuz acaba?

— Sizin gibi, Bombay'a.

— Harika! Bu yolculuğu daha önce hiç yaptınız mı?

— Birkaç kez, diye karşılık verdi Fix. P. & Q. için çalışıyorum.

— Öyleyse Hindistan'ı tanırsınız?

— Evet... ama... diye karşılık verdi Fix, fazla ileri gitmek istemiyordu.

— Peki, ilginç bir yer mi bu Hindistan?

— Çok ilginç! Camiler, minareler, tapınaklar, Hint fakirleri, pagodalar, kaplanlar, yılanlar, rakkaseler! Ancak, umalıım ki gezip görecek vakti bulasınız, öyle değil mi?

— Umarım, Bay Fix. Seksen günde dünyayı dolaşacağım diye, ömrünü gemiden inip trene, trenden inip gemiye binerek geçirmenin pek akıllı işi olmadığını kabul edersiniz sanırım? Hayır. Bütün bu cambazlıkların Bombay'da sona ereceğine kuşkunuz olmasın.

— Bay Fogg iyidir herhalde? diye sordu Fix, son derece doğal bir sesle.

— Çok çok iyi, Bay Fix. Ayrıca, ben de iyiyim. Uzun süre aç kalmış bir dev gibi yemek yiyorum. Deniz havasından galiba.

— Efendinizi hiç güvertede görmüyorum.

— Hiç çıkmaz. Meraklı değildir.

— Biliyor musunuz, Bay Passepartout, bu seksten günde dünyayı dolaşmanın altında gizli bir görev... örneğin, diplomatik bir görev bulunabilir!

— Açıkçası, Bay Fix, hiçbir fikrim yok bu konuda ve itiraf ediyorum, aslında öğrenmek için de kılımı bile kıpırdatmam.

Passepartout'yla Fix, bu karşılaşmadan sonra sık sık buluşup konuştular. Polis hafiyesi Fix, Bay Fogg'un uşaıyla

içlidışlı olmak istiyordu. Bir fırsat doğarsa işe yarardı. Bu yüzden de, *Mongolia*'nın barında, Passepartout'ya sık sık birkaç kadeh viski ya da *pale ale* ismarlıyor, bu yumuşak başlı çocuk da bunları hiç nazlanmadan kabul ediyor ve altında kalmamak için –dürüst bir insan saydığı Fix'e– kendisi de zaman zaman bir şeyler ismarlıyordu.

Bu arada gemi hızla yol alıyordu. 13 Ekim günü, yıkık duvarlardan bir çember içinde, üst kesimlerinde yeşilimtirak hurma ağaçlarının bittiği Moka ile tanıştılar. Daha ötede, dağların yamaçlarında geniş kahve tarlaları uzanmaktaydı.

Passepartout bu ünlü kenti seyrederken kendinden geçti, çevresini kuşatan surları ve bir kulpu andıran yıkık dökük kalesiyle kocaman bir kahve fincanına benzetti onu.

Ertesi gece *Mongolia*, Babülmendeb Boğazı'nı geçti. Bu Arapça sözün anlamı Gözyaşları Kapısı'ydı. Ertesi gün, yanı 14 Ekim'de, Aden limanının kuzeybatı kesiminde, Buharlı Gemi Noktası denen yerde demirledi. Burada yeniden yakıt stoklayacaktı.

Gemilerin, üretim merkezlerinden böylesine uzak yerlerde yakıt alması son derece önemli ve ciddi bir iştir. Yalnız P. & Q. şirketi bu iş için yılda sekiz yüz bin sterlin (20 milyon frank) harcamaktadır. Gemilerin uğrayacağı birçok limana, yakıt depoları açmak gerekmistiir ve bu kadar uzak denizlerde kömürün tonu seksen franga patlamaktadır.

Mongolia'nın Bombay'a kadar, bin altı yüz elli millik yolu vardı ve ambarlarını doldurabilmek için, Buharlı Gemi Noktası'nda dört saat kalacaktı.

Ama bu gecikme Phileas Fogg'un programını hiçbir biçimde bozmuyordu. Böyle şeyler hesaba katılmıştı. Ayrıca *Mongolia*, Aden'e 15 Ekim sabahı gelmesi gerekirkirken, 14 Ekim akşamı varmıştı. Bu da, on beş saatlik kazanç demekti.

Bay Fogg'la uşağı karaya çıktılar. Beyefendi pasaportuna vize damgası vurdurmak istiyordu. Fix çaktırmadan arkala-

rına düştü. Vize işlemi bittikten sonra, Phileas Fogg gemiye dönüp yarım bıraktığı oyununa devam etti.

Passepartout'ysa her zamanki gibi, Aden'deki yirmi beş bin kişilik Somalili, Baniya*, Parsi, Yahudi, Arap ve Avrupalı kalabalığının arasında gezinmeye başladı. Aden'i, Hint Denizi'nin Cebelitarık'ı haline getiren o sağlam surlara, Kral Süleyman'ın mühendislerinden iki bin yıl sonra, bu sefer İngiliz mühendislerin üzerinde çalıştığı müthiş sarnıçlara hayran oldu.

— Çok ilginç, çok ilginç doğrusu! deyip duruyordu Passepartout gemiye dönerken. Yeni şeyler görmek istersen, yolculuk hiç de yararsız değil.

Akşam saat altıda, *Mongolia*'nın güçlü pervanesinin kanatları Aden limanının sularını dövmekteydi ve gemi az sonra Hint Denizi'ne açılıyordu. Aden'den Bombay'a gitmek için gemiye yüz almış sekiz saat süre verilmişti. Hint Denizi de pek bir güçlük çıkarmadı doğrusu. Rüzgâr kuzeybatıdan esiyordu. Böylece yelkenler de yardıma gelmiş oluyordu.

İyice yükünü alan gemi daha az sallandı. Giysilerini değiştirip süslenmiş olan hanım yolcular yeniden güvertede boy gösterdiler. Şarkı ve dans yeniden başladı.

Ve yolculuk en iyi koşullarda gerçekleşti. Passepartout, talihin karşısına çıkardığı Fix gibi sevimli bir arkadaş bulduğu için son derece hoşnuttu.

20 Ekim Pazar günü, öğleye doğru Hindistan kıyıları gözüktü. İki saat sonra da, kılavuz kaptan gemiye biniyordu. Ufukta, arka plandaki bir dağ dizisinin gölgesi göğün derinliklerine yansıyordu. Az sonra, kenti örten palmiye dizileri olanca canlılıklarıyla ortaya çıktı. Gemi Salsette, Colaba, Elephantine, Butcher adalarının çevrelediği koya girdi. Saat dört buçuktaysa Bombay rıhtımına yanaşıyordu. Phileas Fogg o sırada, günün otuz üçüncü elini tamamlamaktaydı.

Tüm kuzey ve batı Hindistan'da, çoğunlukla tefci ve tüccarlardan oluşan bir kast. (Sanskrit dilinde *vanicya*: ticaret.) (e.n.)

Ortağıyla birlikte gözü pek manevralar sonunda on üç eli kazanmıştı; böylece bu güzel yolculuğu harika bir başarıyla kapamış oluyordu.

Mongolia'nın Bombay'a 22 Ekim'de gelmesi gerekiyordu. Oysa, 20 Ekim'de gelmişti. Böylece, Londra'dan yola çıkalı beri iki gün kazanılmıştı. Phileas Fogg yolculuk planının kazanç sütununa usulunce işledi bu iki günü.

X

Passepartout Ayakkablarını Yitirip Bu Dertten Kurtulduğuna Pek Seviniyor

Herkes bilir ki –tabanı kuzeyde, tepesi güneyde kocaman bir üçgeni andıran– Hindistan’ın yüzölçümü üç milyon altı yüz yirmi beş bin dokuz yüz sekzen üç metrekaredir. Üzerinde, değişik yoğunluklarda dağılmış olarak, yüz sekzen milyon kişi yaşamaktadır. Britanya hükümeti, bu uşuz bucaksız ülkenin belli bir bölümünde gerçek bir egemenlik kurmuştur. Kalküta’da bir genel valisi; Madras, Bombay ve Bengal’de birer valisi, Agra’daysa bir vali yardımcısı vardır.

Britanya Hindistanı’nın yüzölçümü bir milyon sekiz yüz on iki bin dokuz yüz doksan bir metrekare, nüfusuya yüz, yüz on milyondur. Sizin anlayacağınız, ülkenin hatırı sayılır bir kısmı kraliçenin etki alanı dışındadır ve aslında belli bazı yabani ve korkunç racalıklarda Hint bağımsızlığı hâlâ mutlaktır.

Bugünkü Madras kentinin bulunduğu yerde ilk İngiliz işletmesinin kurulduğu tarih olan 1756’dan büyük Sepoy ayaklanmasıının patlak verdiği yıla dek, ünlü Doğu Hindistan Kumpanyası sınırsız güçe sahipti. Çeşitli eyaletleri yavaş yavaş ilhak ediyor, azar azar ödediği ya da hiç ödemediği yıllık ücretlerle racalardan satın alıyordu. İşbaşına kendi

dilediği genel valiyi getiriyor, sivil ya da asker, bütün memurları kendisi görevlendiriyordu. Ama Doğu Hindistan Kumpanyası artık yoktu ve Hindistan'daki İngiliz malları doğrudan kraliçeye bağlanmıştı.

Dolayısıyla yarımadanın görünüşü, töreleri, farklı kavimlerin yaşadığı bölgeleri gün geçikçe değiştirmekteydi. Eskiden en ilkel araçlarla, yaya, at sırtında, iki tekerlekli arabayla, el arabasıyla, tahtirevanla, insan sırtında, posta arabasıyla falan yolculuk edilirdi. Şimdiye buharlı gemiler olana hızlarıyla İndus ya da Ganj nehirleri üzerinde gidip gelmekte, geçtiği yerlerde birçok kola ayrılan bir demiryolu hattı yarımadanın iki yakasını birbirine bağlamakta, Bombay'la Kalküta arasını üç güne indirmiş bulunmaktadır.

Demiryolu Hindistan'ın bir ucundan diğerine düz bir çizgi halinde uzanmamaktadır. Bombay'la Kalküta arası, dosdoğru bin-bin yüz mil kadardır ve orta hızdaki bir tren bu mesafeyi üç günden kısa bir sürede alabilir. Ancak, demiryolu hattı yarımadanın kuzeyindeki Allahâbad'a dek uzandığından, bu uzaklık en azından üçte bir oranında artmaktadır.

Kısacası, Büyük Hint Yarımadası Demiryolu'nun beli başlı uğrak noktaları şunlardır: Tren yolu Bombay'dan ayrıldıktan sonra Salsette adasından geçmekte, Thana'nın karşısında anakaraya atlamakta, Batı Gat sıradaglarını aşıp Burhanpur'a dek kuzeydoğuya doğru koşmakta, yarı bağımsız Bundelkhand topraklarında iz bıraktıktan sonra Allahâbad'a ulaşmakta, oradan doğuya yöneliip Benares'te Ganj'la buluşmakta, daha sonra ondan azıcık ayrılmakta, Burdwan ve Fransız kenti Şandernagor üzerinden yeniden güneydoğuya yönelmekte, son durağı Kalküta'ya ulaşmaktadır.

Mongolia yolcuları akşamüstü dört buçukta Bombay'a inmişlerdi, Kalküta treni ise saat tam sekizde kalkıyordu.

Bay Fogg oyun arkadaşlarından izin istedi, gemiden ayrılip uşağına alışverişe alması gerekenleri söyledi, kesinlikle

saat sekizden önce garda olmasını tavsiye ederek dev boyutlu bir saat sarkacı kadar düzenli adımlarla pasaport dairesine yöneldi.

O halde, Bombay'daki harikaları görmeyi aklından geçirmiyordu; ne Belediye Sarayı'nı, ne o eşsiz kitaplığı, ne kaleleri, ne rihtımları, ne pamuk pazarını, ne çarşılıarı, ne camileri, ne sinagogları, ne Ermeni kiliselerini, ne de poligon şeklinde iki kuleyle süslü göz kamaştırıcı Malabar Hill'deki pagodayı gezmeye niyeti vardı. Ne Elephantine adasındaki başyapıtları, ne limanın güneydoğu kesiminde saklanan gizemli yeraltı mezarlarını, ne de Salsette adasındaki güzelim Buda mimarisi kalıntılarından Kanheri mağaralarını görecetti.

Hayır, hiçbir şey görmeyecekti! Pasaport dairesinden çıkan Phileas Fogg, telaşsızca gara gitti, akşam yemeğini getirtti. Başgarson, birçok yemek arasından, öve öve göklere çıkardığı "özel tavşan yahnisi"ni salık verdi kendisine.

Phileas Fogg bu öneriyi kabul edip bir yahni getirtti. Büyüyük bir dikkatle tadına baktı; ama baharatlı sosuna rağmen yemeği berbat buldu.

Çingurağı kapıp başgarsonu çağırıldı.

— Garson Bey, dedi gözlerinin içine bakarak, tavşan eti mi bu?

— Evet, efendim, diye yüzsüzce karşılık verdi rezil adam, vahşi ormanlarda avlanmış bir tavşandır bu.

— Peki, boğazlanırken miyavlamadı mı acaba?

— Miyavlamak mı! Aman efendim! Tavşan miyavlar mı hiç! Yemin ederim ki...

— Bakın, Garson Bey, diye devam etti Bay Fogg soğuk bir sesle, yemini falan bırakın da şunu hatırlayın: Bir zamanlar, Hindistan'da, kedilere kutsal hayvan gözüyle bakılırdı. Ama çok gerilerde kaldı şimdi o günler.

— Kedilere mi, efendim?

— Evet, biraz da yolculara tabii.

Bay Fogg, bunları söylediğinden sonra, sakin sakin yemeğini bitirdi.

Bay Fogg'un karaya çıkışından birkaç saniye sonra, polis hafifesi Fix de *Mongolia*'dan ayrılmış, doğruca Bombay polis müdürenin yanına koşmuştu. Hafife olarak kimliğini, üstlendiği görevi, hırsız sandığı kişi karşısındaki durumunu anlattı. Londra'dan bir tutuklama emri gelmiş miydi acaa-aba? Hiçbir şey gelmemiştir. Aslında, Fogg'un yola çıkışından epey sonra postalanan belgenin gelmesi olanaksızdı.

Fix fena halde sarsıldı. Polis müdürenin, Bay Fogg için bir tutuklama belgesi koparmaya çalıştı. Oysa sorun Metropolitan Polisi'ni ilgilendiriyordu, dolayısıyla belgeyi yalnız orası verebilirdi. İngiliz törelerine tipatıp uyan ilkeler konusundaki bu katılık, titizlikle yasalara uygun davranışma kaygısı, kişisel özgürlük konusunda keyfi davranışlara yer bırakmaz.

Fix ısrar etmedi, belgeyi beklemek zorunda olduğunu anladı. Ancak, Bombay'da kalacağı süre içinde, içine kapanık namussuzu gözden kaçırılmamaya karar verdi. Phileas Fogg'un bir süre burada kalacağından kuşkusunu yoktu –bilindiği gibi, Passepartout da bu inançtaydı– böylece tutuklama emrinin gelmesi için zamanı olacaktı.

Yalnız, *Mongolia*'dan çıkarken efendisinin verdiği buyruklardan Passepartout Bombay'da da tipki Paris ya da Süveyş'teki gibi birkaç saat kalacaklarını, yolculüğün burada bitmeyeceğini, hiç değilse Kalküta'ya, belki de daha ötelere dek uzayacağını anlamıştı. Ve işte o zaman, Bay Fogg'un tutuştuğu bahsin tamamen ciddi olup olmadığını; yazgısının, kendisi gibi sakin sakin yaşamak isteyen bir adamı, seksen günde dünyayı dolaşmaya sürükleyip sürüklemediğini düşünmeye başladı!

Birkaç gömlekle birkaç çift çorap almış, tren saatini beklerken Bombay sokaklarında dolanıyordu. Sokaklar insanlarla dolup taşıyordu, türlü ulustan Avrupalıların yanında,

sivri külahlı İranlılar, sarıklı Bunhyalar, dört köşe takkeli Sindler, uzun entarili Ermeniler, kara külahlı Parsiler doldurmuştu dört bir yanı. O gün, Zerdüşt mezhebinden gelen bu Parsi ya da Gebrilerin bayramı kutlanıyordu; bunlar Hintli kavimlerin en hünerlisi, en uygarı, en zekisi, en katısiydi - Bombay'daki en zengin yerli tüccarlar bu kavimdendi. O gün, türlü dinsel tören ve eğlencelerle karnaval benzer bir bayramı kutluyorlardı. Kenarları sırmalı ya da gümüşlü pembe tullere bürünmüş rakkaseler, viyola sesine ve tamtam gürültüsüne uyarak, kusursuz bir edeple, muhtesem bir dans sunuyorlardı.

Passepartout'un bu tuhaf törenlere nasıl şaşkınlıkla baktığını, olup biteni görebilmek için gözlerini nasıl dört açtığını, her şeyi iştebilmek için nasıl kulak kabarttığını, edasıının ve suratının bütün o insan kalabalığı içinde nasıl göze çarptığını, nasıl "ahmak" bir havaya büründüğünü belirtmek gereksiz.

Yalnız talihsizlige bakın ki, Passepartout'un merakının onu olmadık yerlere çekmesiyle, az kalsın yolculuğu kendisi ve efendisi için tehlikeye düşürüyordu.

Passepartout, bu Parsi bayramını gördükten sonra istasyona yollandı; ancak Malabar Hill'deki o harika pagodanın önünden geçerken, hangi şeytan aklına getirdiyse, pagodayı ziyaret etmeye karar verdi.

Ama iki şeyden habersizdi: Bir kere, bazı Hint pagodalarına Hıristiyanların girmesi resmen yasaktır; ayrıca o dinde olanlar bile tapınaklarına girerken pabuçlarını kapıda bırakırlar. Hassas bir politikaya uygun olarak ülkenin dinine saygı duyan ve en önemsiz ayrıntılara varana dek saygı duyulmasını sağlayan İngiliz yönetiminin, bu uygulamaları her kim ihlal ederse onu ağır şekilde cezalandırdığını burada belirtmek gerek.

Passepartout basit bir turist gibi, hiçbir kötülük düşünmeksiz pagodaya girdi. Malabar Hill'deki pagodanın içini,

Brahman süslemelerinin yalancı ve şaşırtıcı parlaklığını hayran hayran seyrederken, bir anda kendini kutsal döşeme taşlarının üstünde buldu. Bakışlarıyla ateş püsküren üç din adamı üstüne çullanıp pabuçlarını ve çoraplarını çıkardılar. Sonra da korkunç çığlıklar atarak onu pataklamaya başladılar.

Güçlü kuvvetli ve çevik bir delikanlı olan Fransız hemen ayağa kalktı. Birine bir yumruk, ötekine bir tekme atarak üstüne çullanan ve uzun giysileri yüzünden hareket edemeyen iki kişiyi yere yaktı, büyük bir hızla pagodadan dışarı fırladı ve bacaklarının bütün gücüyle koşmaya başladı. Kısa bir süre sonra, avaz avaz bağırarak, herkesi telaşa veren ve peşine düşen üçüncü din adamıyla arasını epey açmıştı.

Passepartout, trenin kalkışına sadece birkaç dakika kala, saat yedi elli beşte, şapkasız ve yalnızak istasyona vardı; kavga sırasında, içinde alışverişte satın aldığı şeylerin bulunduğu elindeki paketi de yitirmişti.

Fix de orada, perondaydı. Bay Fogg'un ardına düşüp gara gelmiş, bu aşağılık adamın Bombay'dan ayrılmak üzere olduğunu anlamıştı. Hemen o anda, ardına düşüp Kalküta'ya, gerekirse daha otelere dek gitmeye karar vermişti. Passepartout karanlık bir köşeye gizlenen Fix'i görmedi, ama Fix birkaç cümleyle efendisine anlatırken, Passepartout'nun başından geçenleri öğrendi.

Phileas Fogg vagonlardan birine yerleşirken:

— Umarım bir daha böyle bir şey gelmez başınıza, demekle yetindi.

Zavallı oğlan, yalnızak ve tam bir mahcubiyetle, hiçbir şey demeden efendisinin ardına düştü.

Fix de başka bir vagona yürüdü, tam binmek üzereyken aklına gelen bir düşünce onu bu tasarıdan vazgeçirdi.

— Hayır, kalıyorum, dedi kendi kendine. Hint topraklarında işlenmiş bir suç... Şimdi kıskıvrak yakaladım işte adamımı.

Tam o sırada, lokomotif keskin bir düdük çaldı ve tren gecenin karanlığına dalıp gitti.

XI

Phileas Fogg Akillara Durgunluk Verecek Fiyata Bir Binek Hayvanı Satın Alıyor

Tren tam saatinde kalkmıştı. İçinde belli sayıda yolcu; birkaç subay, birkaç devlet memuru ve işleri dolayısıyla yarımadanın doğu yakasına geçmekte olan haşhaş ve çivit tüccarları vardı.

Passepartout efendisiyle aynı kompartimanda kalıyordu. Karşı köşede de başka bir yolcu vardı.

Bu, Süveyş'le Bombay arasında Bay Fogg'a oyun arkadaşlığı eden, şimdi de Benares yakınlarındaki birliğine katılacak olan Tuğgeneral Sir Francis Cromarty'ydı.

Sir Francis Cromarty uzun boylu, sarışın, elli yaşlarında bir adamdı, son Sepoy ayaklanması sırasında dikkatleri üzerinde toplamıştı, "yerli" olarak anılmayı hak ediyordu gerçekten. Genç yaşıdan beri Hindistan'da yaşamaktaydı, doğduğu ülkeye pek ender gitmişti. Bilgili bir insandı, Phileas Fogg'un öğrenmeye niyeti olsa, Hindistan'ın töreleri, tarihi ve Hint toplumunun örgütlenisi konusunda seve seve birçok şey anlatabilirdi. Ama bizim beyefendi hiçbir şey sormuyordu. Yolculuk etmiyor, dünya çevresinde dönüyordu sanki. Dünya çevresindeki bir yörüngeye, mekaniğin rasyonel kuralları uyarınca dönmeye olan ağır bir cisimdi. Tam

o sırada, zihinde, Londra'dan çıktı beri kaç saat harcadığını hesaplamaktaydı ve yaradılışında gereksiz hareketler yapmak olsaydı, sevinçle ellerini ovuştururdu.

Sir Francis Cromarty yol arkadaşını yalnız iki el arasında ve elinde kâğıtlarla incelemiş olmasına rağmen, garipliğini fark etmemiş değildi elbet. Dolayısıyla, şu soğuk görünüşün altında bir insan yüreğinin çarpıp çarpmadığını, Phileas Fogg'un doğanın güzelliklerine, manevi özlemle-re karşı duyarlı olup olmadığını kendi kendine sormakta haklıydı. Doğrusu, buna yanıt vermek zordu. Tuğgeneralin karşılaşışı garip adamların hiçbir, pozitif bilimlerin ürünü olan şu adamla kıyaslanamazdı.

Phileas Fogg gerek dünyayı dolaşma tasarısını, gerekse gezinin koşullarını Sir Francis Cromarty'den gizlememişti. Tuğgenerale göre, bu bahis yararlı bir amacı olmayan bir tuhaftıktan başka bir şey değildi ve her mantıklı insana yol göstermesi gereken *transire benefaciendo*'dan* yoksundu. Bu gidişle, bizim garip beyefendi ömrünü kendine de, başkalarına da yararı dokunacak "herhangi bir şey yapamadan" tüketecekti besbelli.

Bombay'dan ayrılışlarından bir saat sonra, tren kemeli demiryolu köprülerini geride bırakmış, Salsette adasından geçmiş, şimdi kıtada yol almaktaydı. Kalyan istasyonunda, Kandallah ve Puna üzerinden güneydoğu Hindistan'a inen hattı sağda bırakıp Pauwell'e geldiler. Oradan sonra, dorukları sık ormanlarla kaplı, iyi birer volkanik siyah taş ve bazalt yatağı olan bin bir kollu Batı Gatlar'a daldılar.

Sir Francis Cromarty ile Phileas Fogg zaman zaman iki çift laf etmekteydiler; o sırada da Sir Cromarty, hep yanında kesilen konușmalardan birine daha başlamıştı:

— Bilir misiniz, Bay Fogg, bundan birkaç yıl önce, şu geçtiğimiz yerde, belki de yolculüğünuzu tehlikeye düşürecek bir gecikmeye uğradınız.

(Lat.) Seyahat ederken iyilik yapmak. (ç.n.)

— Neden, Sir Francis?

— Demiryolu dağların eteğinde kesiliyor, öbür yamaçta ki Kandallah'a tahtirevanla ya da at sırtında gitmek gerekiyordu da ondan.

— Böyle bir gecikme programımı aksatmazdı, diye karşılık verdi Bay Fogg. Bu türlü engelleri hesaba katmamış değilim ki.

— Yine de, diye devam etti tuğgeneral, şu oğlanın başından geçenler sizin başınızı da epey derde sokabilirdi, Bay Fogg.

Passepartout, çıplak ayaklarını battaniyesine sarmış, müşil müşil uyuyor, kendisinden söz edildiğini aklının köşesinden geçirmiyordu.

— İngiliz hükümeti, bu gibi suçlara karşı haklı olarak son derece sert davranır, diye devam etti Sir Francis Cromarty. Hint halkın dinsel âdetlerine saygı gösterilmesine büyük önem verir, uşağınız yakalansayı!

— Yakalansayı, Sir Francis, diye yanıt verdi Bay Fogg, mahkûm olur, cezasını çeker, sonra paşa paşa Avrupa'ya dönerdi. Bu olayın, efendisini yolundan alikoymasına aklı ermiyor doğrusu!

Ve bunun üzerine konuşma kesildi. Tren, gece Gatlar'ı aşıp Nasik'ten geçti ve ertesi gün, yani 21 Ekim'de, Handeş bölgesinin görece düz yaylasına daldı. Toprağı son derece iyi işlenmiş kırsal bölgeye yayılmış köyler vardı; üzerlerinde Avrupa kiliselerinin çan kuleleri yerine pagoda minareleri yükselmekteydi. Çoğu Godavari'nin ya da ona bağlı nehirlerin kolları olan sayısız derecik suluyordu bu verimli araziyi.

Passepartout uyanmış, yanına yöresine bakıyor ve bir "Great Peninsular Railway" treniyle Hint ülkesinden geçtiğine bir türlü inanamıyordu. Bu ona göre akıl almaz bir seydi. Yine de hiçbir şey bundan daha gerçek olamazdı. Bir İngiliz makinistin yönettiği, İngiliz kömürüyle beslenen lokomotif kara dumanını pamuk, kahve, hindistancevizi, ka-

ranfil ve kırmızıbiber plantasyonlarına saçıyordu. Trenin bacasından çıkan duman ve buhar palmiyeler arasında dönerdone uzanıyordu; bu ağaçların arasında göz alıcı bungalolar, bir nevi terk edilmiş manastırlar olan *vihari*'ler ve Hint mimarisinin bitmez tükenmez süslemelerini zenginleştiren muhteşem tapınaklar görünyordu. Ardından, göz alabildiğine uzanan arazi, trenin çuh çuhlarından ürken kaplanlarla yılanların doldurduğu vahşi ormanlar ve sonra demiryolunun kestiği, içlerinde hâlâ o kocaman filleri barındıran ormanlar vardı; bu hayvanlar, düşünceli bakışlarla, zincirinden boşanmışçasına geçip giden katarı seyrederlerdi.

O sabah, Malligaum istasyonundan sonra, Tanrıça Kalî'ye tapanların sık sık kana buladığı uğursuz bir bölgeden geçtiler. Hemen yakınlarda, güzelim pagodalarıyla Ellora ve korkunç Aureng-Zeb'in başkenti ünlü Aurungabad vardı; bugünse Nizam krallığından kopmuş eyaletlerden birinin ilçesidir yalnızca.

Thug'ların, yani insan kasabı yerlilerin kralı Feringhea işte bu bölgede egemendi. Bu katil adamlar, Ölüm Tanrıçası adına, önlerine çıkan herkesi, kadın erkek, genç yaşlı demeden ve bir damla kan akıtmaksızın boğazlamaktaydılar ve bir ara, hangi taşı kaldırsınız altından bir ceset çıkar olmuştu. İngiliz hükümeti bu kıyıma büyük ölçüde set çekmişti, ama o korkunç dernek yine de vardı ve etkinlik göstermekteydi. Saat yarısında, tren Burhanpur istasyonunda durdu ve Passepartout ateş pahasına, yalancı incilerle süslü bir çift ucu kalkık terlik alıp epeyce şişinerek ayağına geçirdi.

Yolcular tez elden yemeklerini yediler ve bir süre, Surat yakınlarından Kambay körfezine dökülen küçük Tapti nehrinin kıyısını izledikten sonra, Assurghur istasyonuna doğru yeniden yola koyuldular.

O sırada Passepartout'nun zihninden geçen düşüneleri anlatmanın zamanıdır sanıyoruz. Bombay'a gelene dek, bu işin orada biteceğine inanmış, inanabilmişti. Ama şimdî

son hızla Hindistan'ı adeta dumanı tüterek boydan boyaya geçerken, tam bir geriye dönüş olmuştu zihninde. Doğal dürtüleri hızla geri dönüyordu. Gençliğindeki hayalcı fikirler yeniden uyanıyor; efendisinin tasarısını ciddiye almaya, tutuşulan bahsin gerçekliğine, yani seksen günde dünyayı dolaşma işine, aşmamaları gereken süreye inanmaya başlıyordu. İlleride karşılaşabilecekleri gecikmelerin, kazaların tasası şimdiden yüreğini sarmıştı. Şimdi artık o da tutuşulan bahisle ilgiliydi ve bir gün önceki bağışlanmaz merakının bu işi geciktirebileceğini düşündükçe soğuk terler döküyordu. Soğukkanlılıkta Bay Fogg'un eline su dökemeyeceğinden, daha fazla tedirgindi. Geçen günleri bir bir sayıyor, tren durduğunda lanet ediyor, onu yavaş gitmekle suçluyor ve makiniste önceden bir ödül vaat etmediği için de Bay Fogg'u içinden kınıyordu. Garip oğlan, bir gemi için mümkün olan şeyin, hızı kurallarla belirlenmiş tren için geçerli olmadığını bilmiyordu.

Akşama doğru, Handeş bölgesiyle Bundelkhand bölgesini birbirinden ayıran Sutpur Dağları arasındaki geçitlere girdiler.

Ertesi gün, yani 22 Ekim'de, Sir Francis Cromarty'nin bir sorusu üzerine, Passepartout köstekli saatini çıkarıp baktı ve saat sabahın üçü diye karşılık verdi. Oysa hâlâ aşağı yukarı yetmiş yedi derece batıda kalmış bulunan Greenwich boylamına göre ayarlı olan bu ünlü saat tam dört saat geriydi.

Sir Francis Cromarty, Passepartout'nun verdiği saati düzeltti ve Fix'le aynı görüşü dile getirdi. Tuğgeneral, saatini her boylama göre yeniden ayarlaması gerektiğini, hep doğuya doğru, yani güneşin önünde yol aldıklarına göre, saatin her boylam derecesi için dört dakika ileri alınması gerektiğini anlatmaya çalıştı. Ama boşuna, inatçı oğlan Sir Francis'in dediğini anladı mı anlamadı mı bilmeyiz, ancak saatine el sürmeyeip Londra ayarında bırakmakta direndi. Ayrıca, bu çocuksu inadın kimseye bir zararı da yoktu doğrusu.

Sabah sekizde, Rothal istasyonuna on beş mil kala, birkaç bungalowla işçi kulübesinin çevrelediği genişçe bir açıklikta tren duruverdi. Makinist bütün vagonların önünden geçip:

— Yolcular aşağı, diye bağırdı.

Phileas Fogg, Sir Francis Cromarty'ye baktı, ama trenin bu demirhindi ve khajur ormanının orta yerinde duruşuna o da akıl erdirememiştir.

Bu işe en az efendisi kadar şaşırın Passepartout hemen dışarı fırladı ve az sonra haykırarak geri geldi:

— Demiryolu bitmiş, efendim!

— O da ne demek? diye sordu Sir Francis Cromarty.

— Şu demek ki, tren daha fazla gidemiyor!

Tuğgeneral hemen vagondan indi. Phileas Fogg da, hiç acele etmeden ardına düştü. Birlikte makiniste gittiler:

— Neredeyiz? diye sordu Sir Francis Cromarty.

— Kholby köyünde, diye karşılık verdi makinist.

— Burada mı kalıyoruz?

— Elbette. Demiryolu bitmemiş...

— Nasıl! Bitmemiş mi?

— Hayır, bitmemiş! Allahâbad'la bulunduğuuz nokta arasında, döşenmesi gereken elli millik bir kısım var.

— İyi ama gazeteler demiryolunun tümünün açıldığını yazdı!

— Ne diyeyim, generalim, gazeteler yanlışmış!

— Peki ama Bombay'dan Kalküta'ya dek bilet kesiyorsunuz! diye devam etti yavaş yavaş kafası kızmakta olan Sir Francis Cromarty.

— Hakkınızı, diye karşılık verdi makinist, ancak yolcular, Kholby'den Allahâbad'a gidebilmenin çaresine nasıl bakacaklarını biliyorlar.

Sir Francis Cromarty kızmış köpürmüştü. Passepartout elinden gelse, makinisti gebertirdi. Efendisinin yüzüne bakmaya cesaret edemiyordu.

— Sir Francis, dedi Bay Fogg sakin bir sesle, isterseniz Allahâbad'a gidebilmenin yolunu arayalım.

— Bay Fogg, size epey zararı dokunacak bir gecikme bu, öyle değil mi?

— Hayır, Sir Francis, hesapta bu davardı...

— Nasıl! Demiryolunun...

— Böyle olacağını bilmiyordum tabii, ama yolda er geç bir engelle karşılaşacağımı tahmin ediyordum. Oysa henüz yitirilmiş bir şey yok. Bu işe harcanacak, önceden kazanılmış iki günüm var. Ayın 25'inde, Kalküta'dan Hong Kong'a bir buharlı gemi kalkacak. Bugünse ayın 22'si, rahat rahat yetişiriz Kalküta'ya.

Böylesine güvenle verilen bir karşılıktan sonra diyecek bir şey kal mıydı.

Demiryolu yapımının o noktada kesildiği acı, arna gerçekti. Gazeteler, ileri gitmeye bayılan saatlere benzerler, demiryolunun tümünün açıldığını da işte böyle alelacele yazmışlardı. Yolcuların çoğu, hattın burada kesildiğini biliyordu; trenden inmiş, köyde buldukları araçlara, dört tekerlekli palkigari'lere, hörgüçlü öküzlerin çektiği yük arabalarına, tekerlekli pagodalara benzeyen posta arabalarına, tahtırevan ve midillilere saldırmışlardı. Bu yüzden, Bay Fogg'la Sir Francis Cromarty bütün köyü dolaşmış ve elleri boş dönmüşlerdi.

— Yaya giderim, dedi Phileas Fogg.

Tam o sırada efendisinin yanına gelmiş olan Passepartout, süslü püslü, ama yürüyüşe uygun olmayan terliklerine bakıp dudak büktü. Neyse ki, o da keşifte bulunmuştu. Çekine çekine:

— Efendim, dedi, ben bir araç buldum galiba.

— Ne buldun?

— Fil! Yüz adım ileride oturan bir Hintlinin bir fili var.

— Gidip görelim şu fili, diye karşılık verdi Bay Fogg.

Beş dakika sonra, Phileas Fogg, Sir Francis Cromarty ve

Passepartout, kocaman tahta perdelerle çevrili bir avlunun yanı başındaki küçük bir kulübeye gelmişlerdi. Kulübede bir Hintli, avludaysa bir fil vardı. İstek üzerine Hintli, Bay Fogg'la arkadaşlarını alıp avluya soktu.

Avluda, adamın yük taşımak için değil de, savaş için yetiştiirdiği yarı evcil bir hayvanla karşılaştılar. Adam bu amaçla, hayvanın uysal yaratılışını değiştirmekle işe başlamıştı; onu halk dilinde "mutsh" diye bilinen azgınlığa getirebilmek için, üç aydır şeker ve yağıla beslemekteydi. Böyle bir beslenme istenen sonucu vermeyecekmiş gibi gözükebilir, ama bakıcılar yine de bu yolu izlemekte ve başarıya ulaşmaktadır. Bay Fogg'un şansına, söz konusu fil pek kısa bir süre önce besiye çekilmişti ve henüz "mutsh" evresinde değildi.

Kiouni –filin adı buydu– bütün türdeşleri gibi, uzun süre oldukça hızlı yürüyebilirdi, başka da araç bulunmadığından, Phileas Fogg onu kullanmaya karar verdi.

Ancak, soyları azalmaya başladığından, fil Hindistan'da pahalıdır. Hele sirklerdeki fil dövüşlerinde kullanılan erkek filler ateş pahasıdır. Evcilleştirildikleri zaman pek ender olarak yavrularlar, dolayısıyla ancak ormanda yakalayarak fil sahibi olabilirsiniz. O yüzden de, ele geçiren gözü gibi bakar hayvanına; nitekim Bay Fogg, Hintli'ye filini kiralamak istedğini söyledişi an adam açıkça reddetti.

Fogg ısrar etti ve hayvan için, saat başına on sterlin (250 frank) gibi müthiş bir ücret önerdi. Cevap, hayır. Yirmi sterlin? Olmaz. Kırk sterlin? Yine olmaz. Fiyat artırıldıkça Passepartout hop oturup hop kalkıyordu. Hintli'ye Nuh diyor, peygamber demiyordu.

Oysa önerilen ücret hiç de fena değildi. Filin Allahâbad'a on beş saatte gittiği kabul edilse, efendisi altı yüz sterlin (15 000 frank) kazanacaktı.

Phileas Fogg, hiç istifini bozmadan, bu sefer Hintli'nin hayvanını satın almayı teklif etti ve bu iş için ilk elde bin sterlin (25 000 frank) önerdi.

Hintli satmak istemedi! Hinzir adam, daha büyük bir para koparacağını sezmişti galiba.

Sir Francis Cromarty, Bay Fogg'u bir köşeye çekti ve daha ileri gitmeden önce iyice düşünmesini istedi. Phileas Fogg, düşünmeden hareket etme alışkanlığında olmadığını, işin ucunda yirmi bin sterlinlik bir bahis bulunduğu, bu file ihtiyaç duyduğunu, değerinden yirmi misli fazlasına da olsa satın alacağını söyledi.

Bay Fogg, Hintli'nin yanına döndü, adamın çipil gözleri açgözlülükle ışıl ışıl yanıyor, paradan başka bir şey düşünmediğini belli ediyordu. Phileas Fogg, art arda, bin iki yüz, derken bin beş yüz, bin sekiz yüz ve en sonunda da iki bin sterlin (50 000 frank) önerdi. Genellikle pancar gibi kırkırmızı olan Passepartout sapsarı kesilmişti.

Hintli, iki bin sterline teslim oldu.

“Terliklerim üstüne yemin ederim ki, bu herif altın fiyatına satıyor fil etini!” diye bağırdı Passepartout.

Alım satım bitmiş, şimdi sıra bir kılavuz bulmaya gelmişti. Bu iş çok daha kolay çözüldü. Zeki yüzlü bir Parsi delikanlı ben yaparım dedi. Bay Fogg delikanlığı kabul etti ve zekâsını bilemek üzere, yüklüce bir ücret vaat etti oglana.

Fil hemen getirilip yolculuk için hazırlandı. Parsi delikanlı “mahout” ya da fil bakıcılığı işini çok iyi biliyordu. Filin sırtına kalınca bir örtü atıp iki yanına da oldukça rahat, arkalıklı iki iskemle astı.

Phileas Fogg, o ünlü çantadan çıkardığı kâğıt paralarla Hintli'ye ödeme yaptı. Fogg paraları çekip aldıkça Passepartout'un ciğerleri sökülmüyordu sanki. Bu iş de bittikten sonra, Phileas Fogg, Sir Francis Cromarty'ye kendisini de Allahabad'a götürmeyi önerdi. Tuğgeneral de kabul etti. O kocaman hayvan bir fazla yolcuyla yorulacak değildi ya.

Kholby'den yiyecek içecek aldılar. Sir Francis Cromarty arkalıklı iskemlelerden birine yerleşti, Phileas Fogg da öbürüne. Passepartout'ysa, ata biner gibi hayvanın sırtına çıkip

efendisiyle tuğgeneralin arasına kuruldu. Parsi delikanlı filin boynuna tünedi ve saat tam dokuzda, hayvan köyden ayrılp sık latanya ormanı içerisindeki kestirme yola daldı.

XII

Phileas Fogg'la Yol Arkadaşları Hint Ormanlarına Dalıyor ve Sonrasında Bakalım Neler Oluyor?

Kılavuz, yolu kısaltmak üzere, yapımı devam eden yolu sağda bırakarak sola yöneldi. Vindhya dağlarının garip bir biçimde kollara ayrılmasıyla kesintiye uğrayan demiryolu, Phileas Fogg'un tercih ettiği en kestirme yol değildi. Parsi delikanlı, bölgenin yollarına ve patikalarına alışık olduğundan, ormandan gitmekle en az yirmi mil kazanacaklarını iddia ediyordu; onlar da kabul ettiler.

Arkalıklı iskemlelerine boyunlarına kadar gömülen Phileas Fogg'la Sir Francis Cromarty, seyisi tarafından süratle yürütülen filin kaskatı ve hızlı ilerlemesi yüzünden fena hale sarsılıyorlardı. Ancak, tam bir İngiliz soğukkanlılığıyla gök demeden bu sıkıntıya katlanıyor, pek konuşmuyor ve birbirlerini göremiyorlardı.

Passepartout ise hayvanın sırtına yerleşmiş, her bir sarıntıyı ve geri tepmeyi doğrudan hissediyor, kendini kolluyor, efendisinin tavsiyesi üzerine, dilini dışlarından uzakta tutuyordu, yoksa kesinlikle yarılmıştı. Zavallı oğlan, filin boynunda kimi zaman öne, kimi zaman arkaya fırlıyor, tramplene olmuş soytarı gibi akrobasi yapıyordu. Bununla

birlikte, sazan balığının kileri andıran bu sıçramalar arasında bile neşesini yitirmiyor, gülüp eğleniyor, ara sıra çantasından bir kesmeşeker çıkarıp file uzatıyor, akıllı Kiouni bunu hor-tumuyla alıp yürüyüşünü aksatmadan mideye indiriyordu.

İki saat yol aldıktan sonra kılavuz, hayvanı durdurup bir saatlik mola verdi. Fil önce gidip yakınlardaki bir su birikintisinde suszluğunu giderdi, sonra dal budak ya da fidan ne bulduysa yiyp yuttu. Sir Francis Cromarty bu molaya hiç ses çıkarmadı, yorgunluktan bitmişti çünkü. Bay Fogg ise yataktan yeni çıkışasına diriydi.

— Demirden midir nedir! dedi tuğgeneral ona hayranlıkla bakarak.

— Hem de iyice dövülmüş demirden, diye karşılık verdi şöyle üstünkörü bir öğle yemeği hazırlamakta olan Passe-partout.

Saat on ikide, kılavuz hareket borusunu çaldı. Çevre az sonra, son derece yabani bir görünüş aldı. Ulu ağaçlı ormanlardan sonra bodur palmiyelere ve demirhindi çalılarına, onların ardındansa yer yer ciliz mi ciliz fidanlarla kaplı, ötesinde berisinde kocaman siyenit kümeleri göze çarpan, uçsuz bucaksız, kurak açıklıklara geldiler. Yolcuların pek ayak basmadığı Bundelkhand’ın bu yüksek kesimlerinde, Hindu dininin en korkunç görenekleriyle yoğunmuş, bağınaz bir topluluk yaşamaktadır. Vindhya dağlarının erişilmez sığınaklarında, racaların nüfuzu altındaki ulaşılması zor bir bölgede İngiliz hâkimiyeti düzenli olarak kurulamamıştı.

Birkaç kez hızla geçip gitmekte olan dört ayaklıyı görünce kızgın kızgın ellerini kollarını sallayan, yabani yerlilerle karşılaştılar. Ayrıca, yerlilere rastlamadan uğursuzluk getireceğine inanan Parsi de, elinden geldiğince uzaklarından geçmekteydi. Yolda yüzünü gözünü oynatarak Passepartout’yu eğlendiren birkaç maymunun dışında, pek az hayvan gördüler.

Bir düşünce oğlunu özellikle kaygılandırıyordu. Allahabad istasyonuna vardiktan sonra Bay Fogg fili ne ya-

pacaktı? Yanına mı alacaktı? Olacak iş değildi. Satın alırken verdiği paraya bir de yol parası eklendi miydi, hayvan son derece tuzluya patlayacaktı. Satacaklar mı, yoksa salıverenler miydi? Bu değerli hayvan adamaklısı saygıyı hak ediyordu doğrusu. Örneğin, Bay Fogg kalkar da onu kendisine armağan ederse, Passepartout'un hali duman olurdu. Bu konuda kaygılanmaktan alamıyordu kendini.

Akşam sekizde, Vindhya'ların en büyük dizisini aşmışlardı, dağların kuzey kesimindeki yamaçlardan birinde buldukları yıkık dökük bungalowa indiler.

O gün, aşağı yukarı yirmi beş millik yol almışlardı, Allahâbad istasyonuna dek, bir bu kadar yolları daha vardı.

Gece serindi. Parsi delikanlı bungalowda topladığı çalı çırkıyı yaktı ve bu ateş pek hoşlarına gitti. Geç vakitte Kholby'den aldıkları öteberiyi yediler. Yolcular yemek sırasında bezgin ve yorgunluktan külçe gibiydiler. Bölük pörçük cümlelerle konuşmaya çalıştıldarsa da, çok geçmeden, hepsi birden horlamaya başladı. Kılavuz, kalın bir ağacın gövdesine yaslanıp ayakta uyuyan Kiouni'ye göz kulak oldu.

O gece anlatılmaya değer hiçbir şey olmadı. Yalnız gece nin sessizliğinde, maymunların tiz çığlıklar arasında, birkaç kez çitalarla panterlerin kükreyişleri işitildi. Ama bu etobur hayvanlar kükremekle yetinip, bungalowdaki konuklara herhangi bir düşmanca gösteri yapmadılar. Sir Francis Cromarty, yorgunluktan turşusu çıkışmış yiğit bir asker gibi deliksiz uyudu. Passepartout epeyce tedirgin geçen uykusunda, gündüz attığı taklaları tekrarladı. Bay Fogg ise, Saville-row'daki evindeymiş gibi müşil müşil uyuyup dinlendi.

Sabah altıda yeniden yola koyuldular. Kılavuz, o akşam Allahâbad'a varacaklarını umuyordu. Böylelikle, Bay Fogg yolculüğün başından beri kazandığı kırk sekiz saatin yalnızca bir kısmını yitirecekti.

Vindhya dağlarının son yamaçlarından indiler. Kiouni eski hızına kavuşmuştu. Kılavuz öğleye doğru, Ganj nehri-

nin kollarından biri olan Kaniah'nın kıyısında kurulmuş bulunan Kalincar kasabasına doğru götürdü onları.

Hiçbir yerleşim yerine girmiyor, büyük nehrin havzasının ilk kısımlarını oluşturan ıssız kırsal alanları daha güvenli buluyordu. Allahâbad istasyonu kuzeyde ancak on-on iki mil ötedeydi. Bir grup muz ağacının dibinde mola verdiler, yolcuların deyimiyle ekmeğin kadar besleyici, "krema kadar tatlı" muzlar pek beğenildi.

Saat ikide, kılavuz birkaç mil uzunluğundaki, sık bir ormana daldı. Ağaçların sağladığı siperi yeğliyordu. Her halükârda, şimdîye dek de tatsız bir olayla karşılaşmamışlardı ve yolculuğu kazasız belasız atlatacaklarını sandıkları sıradâ, fil birkaç tedirginlik belirtisinden sonra zink diye durdu.

Saat dörttü.

— Ne var, ne oluyor? diye sordu oturduğu yerden başını uzatan Sir Francis Cromarty.

— Bilmiyorum, generalim, diye karşılık verdi Parsi, sık dallar arasında derinden derine duyulmakta olan bir miriltiya kulak kabartarak.

Gürültü birkaç dakika sonra daha belirginleşti. Ta öteerde, insanlarla nefesli çalgılar birlikte bir konser veriyordu sanki.

Passepartout gözünü kulağını açmış dinliyordu. Bay Fogg ise tek söz etmeden, sabırla olacakları bekliyordu.

Parsi yere atladı, fili bir ağaca bağlı ve fundalıkların en sık kesimine daldı. Az sonra geri gelerek şöyle dedi:

— Tören yapmakta olan Brahma rahipleri bu yana doğru geliyorlar. Mümkünse görünmeye lim.

Kılavuz fili ağaçtan çıktı, götürüp sık ağaçların arasına gizledi, yolculara da hayvanın sırtından asla inmemelerini öğretledi. Kendisiyse, kaçmak gereğinde hemen sırtına atlamağ üzere, hayvanın yanı başında durdu. Ama sık yapraklar onu bütünüyle gizlediğinden, Brahma rahipleri alayının hayvanı görmeden geçip gideceğini düşündü.

İnsan ve enstrüman seslerinin çıkardığı o ahensiz gürültü yaklaşmaktadır. Zil ve davul seslerine tekdüze ezgiler karışıyordu. Kısa bir süre sonra, Bay Fogg'la arkadaşlarının gizlendikleri yerden elli metre kadar ötede, ağaçlar arasında tören alayının başı gözüktü. Bu dinsel törenin garip kişilerini yapraklar arasından kolaylıkla seçebiliyorlardı.

En önde, rengârenk giysilere bürünmüş, başlarına da sıvri külahlar oturtmuş din adamları yürümekteydi. Çevrelerinde, düzenli aralıklarla tamtam ve zil sesleriyle kesintiye uğrayan kederli bir ezgi söylemeye olan kadınlar, erkekler ve çocukların vardı. Bunların arasında, tekerlek parmaklarıyla çemberleri birbirine dolanmış yılanları andıran, kocaman tekerlekli bir araba üstünde, alabildiğine süslü iki çift hör-güçlü öküz tarafından çekilen korkunç bir heykel gözüktü. Heykelin dört kolu vardı; gövdesi koyu kırmızıya boyanmış, bakışları yabani, saçı başı darmadağınık, dili dışında, du-dakları kinalı ve tembulluydu. Boynunda insan kafalarından bir gerdanlık, belindeyse kesik ellerden yapılmış bir kemer vardı. Kafası koparılmış olarak yerde yatan bir devin göğsünde, ayakta durmaktadır.

Sir Francis Cromarty hemen tanıdı bu heykeli.

— Aşk ve Ölüm tanrıçası Kali bu, diye mırıldandı.

— Ölüm tanrıçası olmasına bir diyecem yok, ama aşk tanrıçası olamaz! dedi Passepartout. Pis, aşağılık kadın!

Parsi ona susmasını işaret etti.

Heykelin çevresindeki yaşlı Hint fakirleri sallanıp çırpmıyor, yerlerde kıvrıyor, aşır boyasıyla yol yol boyanmış, yer yer çapraz yarıklar açılmış vücutlarından damla damla kan akıyordu; bu akılsız çılgınlar, daha büyük Hindu törenlerinde kendilerini Juggernaut'ın arabasının tekerleklerinin altına bile atarlar.

Onların gerisindeyse, birkaç Brahma rahibi, Doğululara özgü görkemli giysiler içinde, güclükle ayakta durabilen genç bir kadını sürükleyerek getirmektediler.

Kadın genç ve bir Avrupalı gibi beyazdı. Başında, boyunda, omuzlarında, kulaklarında, kollarında, ellerinde, ayak parmaklarında sayısız gerdanlık, bilezik, küpe ve yüzük vardı. İnce bir müslin kumaşın altından gözüken sırımlı giysisi vücutunun bütün çizgilerini belli etmekteydi.

Genç kadının arkasındaysa –insanı şaşkına çeviren bir çelişkiyle– bellerindeki kayışlara birer kılıfsız kılıçla uzun saplı, kakmalı tabancalar asmış muhafizler, bir tahtirevan üstünde bir ölü taşımaktaydılar.

Görkemli raca giysileri içinde yatan yaşlı bir adamın ölü bedeniydi bu; yaşarkenki gibi başında incili bir sarık, sırtında altın işlemeli, ipekli bir giysi, belindeyse elmasla süslü kaşmir bir kemer ve Hint prenslerine özgü göz kamaştırıcı silahlar vardı.

Tahtirevanın ardından gelen çalgıclarla ve çiglikları zaman zaman çalgıların sesini bile bastıran artçı bağnazlar takımıyla alay sona eriyordu.

Sir Francis Cromarty bu törene özellikle kederle bakıyordu, bir ara kılavuza dönüp:

— Bir sati galiba? dedi.

Parsi başıyla onayladı, sonra parmağını dudaklarına götürerek susmasını işaret etti. Uzun tören alayı ağaçların altından ağır ağır geçti, ormanın derinliklerinde gözden yitti.

Ezgiler de yavaş yavaş işitilmez oldu. Uzaklardan gelen bir iki çigliğın ardından, bütün o korkunç şamata yerini tam bir sessizliğe bıraktı.

Phileas Fogg, Sir Francis Cromarty'nin dediğini işitmisti, alay geçip gider gitmez:

— Sati nedir kuzum? diye sordu.

— Sati bir insanı kurban etme törenidir, Bay Fogg, hem de kendi isteğiyle, diye karşılık verdi tuğgeneral. Gördüğünüz kadın, yarın şafakla birlikte yakılacak.

— Vay alçaklar vay! diye bağırdı öfkesini bastıramayan Passepartout.

- Peki, o ceset ne? diye sordu Bay Fogg.
 - Bundelkhand bölgesinin bağınsız racası olan kocasının, prensin cesedi, diye karşılık verdi kılavuz.
 - Nasıl? diye devam etti Phileas Fogg, son derece heyecansız bir sesle, bu barbarca töreler Hindistan'da sürüp gidiyor ve İngilizler bunlara engel olamadı ha?
 - Hindistan'ın büyük kesiminde bu türlü kurban törenleri yok artık, diye karşılık verdi Sir Francis Cromarty, ancak bazı vahşi bölgelere, özellikle Bundelkhand bölgesine hiç mi hiç söz geçiremiyoruz. Vindhya dağlarının kuzey iç kesimi sürekli kıym ve yağmalara sahne oluyor.
 - Vah zavallı kadıncağız, diri diri yanacak ha! diye söyleyordu Passepartout.
 - Evet, yakılacak, diye devam etti tuğgeneral, ama yakılmasa, yakınlarının kendisine neler çektireceklerini aklınızın köşesinden geçiremezsiniz. Saçları kazınır, her gün ancak birkaç avuç pirinç verilir, itilir kakılır, dünya dışı bir yaratık sayılır, bilmem hangi köşede uyuz bir köpek gibi can verirdi. Sizin anlayacağınız, sevgi ya da bağnazca dinsel inançlardan çok, işte bu korkunç yaşam iter zavallıkları böyle bir işkenceye. Kimi zaman özveri gerçekten gönüllüdür, o vakit bile yönetimin güçlü müdahalesiyle buna engel olması gerekiir. Nitekim bundan birkaç yıl önce, Bombay'da çalışırken, genç bir dul gelip validen kocasıyla birlikte yakılması için izin istemişti. Tahmin edeceğiniz gibi, vali bu isteği reddetti. Bunun üzerine dul kadın kentten ayrıldı, bağımsız racalıklardan birine sığındı ve arzusunu orada gerçekleştirdi.
- Tuğgeneral anlatırken, kılavuz ha bire başını sallıyordu.
- Hikâye bitince:
- Yarın şafakta verilecek kurban gönüllü değil, dedi.
 - Nereden biliyorsunuz?
 - Bundelkhand'de bilmeyen yok bu hikâyeyi, diye karşılık verdi kılavuz.
 - İyi ama bu talihsiz kadın hemen hiç karşı koymadan

gidiyordu, diyerek kendi görüşünü belirtti Sir Francis Cromarty.

— Kenevir tohumu ve haşhaş tütsüsüyle sarhoş etmişler de ondan.

— Peki, nereye götürüyorkadını?

— İki mil ötedeki Pillaji pagodasına. Kurban edileceği saat beklerken, geceyi orada geçirecek.

— Ve mutlaka kurban edilecek, değil mi?..

— Yarın, gün işir işimaz.

Kılavuz, bunu söylediğinden sonra fili gizlediği yerden çıvardı ve boynuna yerleştı. Özel bir ışıklla hayvanı yürüteceği sırada, Bay Fogg buna engel oldu ve Sir Francis Cromarty'ye dönüp:

— Şu kadıncağızı kurtarsak mı? dedi.

— O kadını kurtarmak mı dediniz, Bay Fogg!.. diye bağırdı tuğgeneral.

— Programa göre on iki saat kazancım var hâlâ. O zamanı bu işe harcayabilirim.

— Bak hele! Siz de bir yürek taşıyorsunuz ha! dedi Sir Francis Cromarty.

— Ara sıra ben de duygularıma göre davranırım, diye doğrudan karşılık verdi Phileas Fogg. Vaktim varsa tabii.

XIII

Passepartout Talihin Ancak Gözü Peklere Güldüğüünü Bir Kez Daha Kanitlıyor

Yapmayı tasarladıkları şey cesaret istiyordu, bin bir güçlükle dolu, belki de olanaksızdı. Bay Fogg canını ya da en azından özgürlüğünü, dolayısıyla girişiği işi tehlikeye atıyordu, ama bir an bile duraksamadı. Ayrıca, Sir Francis Cromarty'den de bu konuda kararlı bir destek gördü.

Passepartout'ya gelince, o da yardıma hazırıldı, her isteneni yerine getirebilirdi. Efendisinin kadını kurtarma fikri heyecanlandırmıştı onu. Şu buz gibi görünüşün altında bir yüreğin, bir ruhun varlığını hissediyordu. Phileas Fogg'u sevmeye başlamıştı.

Geriye bir kılavuz kalıyordu. Kimi tutacaktı acaba? Hintlilerden yana çıkmayacak mıydı? Yardım etmese bile, yan tutınması sağlanmalıydı.

Sir Francis Cromarty sorunu açıkça ortaya koydu.

— Generalım, diye karşılık verdi kılavuz, ben Parsiyim, bu kadın da Parsi. Onun için ne derseniz yaparım.

— Aferin, kılavuz, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Yalnız şurasını bilmış olun ki, diye devam etti Parsi, yakalanırsak yalnızca ölümü değil, korkunç işkenceleri de göze alıyoruz. Bunu da hesaba katın.

— Hepsi hesaba katıldı, diye karşılık verdi Bay Fogg. Harekete geçmek için geceyi beklesek daha iyi olur kanıṣın-dayım, öyle değil mi?

— Ben de aynı kanıdayım, diye karşılık verdi kılavuz.

Ve sonra, bu yiğit Hint delikanlısı, kadın konusunda biraz bilgi verdi. Bombaylı zengin tüccarlardan birinin, Parsi ırkından gelen, güzelliği dillere destan kızıydı bu. Bombay'da tam bir İngiliz eğitimi almıştı; davranışlarına, kültürüne bakan Avrupalı sanırdı onu. Adı da Aouda'ydı.

Öksüz kalınca, hiç istemediği halde, şu yaşlı Bundelkhand Raca'sıyla evlendirilmişti. Üç ay sonra dul kalmıştı. Kendisini bekleyen talihi bildiğinden kaçmış, hemen yakalanmıştı. Onun ölümünden yararlanmayı düşünen Raca'nın akrabaları, kadıncağızı kurtulması olanaksız bir hükmeye çaptırmış, kurban etmeye karar vermişlerdi.

Kılavuzun anlattıkları, Bay Fogg'la arkadaşlarının karalarını kesinleştirmekten başka bir işe yaramadı tabii. Kılavuzun fili Pillaji pagodasına doğru sürmesi ve elinden geldiğince yaklaşması kararlaştırıldı.

Yarım saat sonra, pagodadan beş yüz adım beride, bir çalışıkta mola verdiler; tapınak gözükmüyor, ama bañnazların ulunaları açık seçik işitiliyordu.

Bunun üzerine oturup zavallı kadıncağıza ulaşabilme yollarını konuştular. Kılavuz, kadının kapatıldığını onayladığı Pillaji pagodasını çok iyi biliyordu. Bütün alay körkütük sarhoşlar gibi deliksiz bir uykuya daldığı zaman kapılardan birinden mi girmeliydiler, yoksa duvarda bir delik mi açmaliydiler? Bu, ancak harekete geçtikleri anda ve hemen orada verilecek bir karardı. Yalnız, kuşkuya yer bırakmayan bir şey varsa, o da kurbanlık kadının, yarın sabah yakılmaya götürürürken değil, hemen o gece kaçırılması gerekiydi. Kurban töreni başladıkтан sonra hiç kimse bir şey yapamazdı çünkü.

Bay Fogg'la arkadaşları karanlığı beklediler. Ve ortalığa gölgeler düşmeye başlar başlamaz, yani saat altıya doğru, hemen pagodanın çevresini kolaçan etmeye çıktılar. O sırada, en son fakir çiglikları da kesilmek üzereydi. Gelenekleri uyarınca, bütün bu Hintliler az sonra "hang"ın -içine ke-nevir suyu karıştırılmış sıvı afyonun- yoğun sarhoşluğuna dalacaklardı ve işte o zaman; aralarından geçip tapınağa ulaşma olanağı doğacaktı belki.

Bay Fogg'u, Sir Francis Cromarty'yi ve Passepartout'yu ardına takan Parsi, ormanın içinden, gürültü etmeden ilerledi. Dalların altından on dakika sürünenerek ilerledikten sonra bir dere kıyısına vardılar ve reçine yakılan madeni meşalelerin aydınlığında, kocaman bir odun yığınıyla karşılaştılar. O değerli sandal ağacından yapılmış ve daha şimdiden kokulu bir gazla ıslatılmış bir yığındı bu. Tepesinde, dul karişiyla birlikte yakılacak olan Raca'nın cesedi yattıktaydı. Odun yığınının yüz adım ötedeyse, minareleri, gecenin karanlığında ağaçların bile üstüne çıkan pagoda göze çarpıyordu.

— Gelin! dedi kılavuz alçak sesle.

Ve arkadaşları arasında, eskisinden daha büyük bir dikkatle, sessizce uzun otların arasına daldı. Şimdi artık gecenin sessizliğinde yalnızca rüzgârin dallar arasındaki miriltileri duyulmaktadır.

Kılavuz, az sonra, bir açıklığın bitimine gelip durdu. Birkaç reçine meşalesi aydınlatıyordu alanı. Dört bir yan, afyonun esrikliğiyle kendilerinden geçmiş, horul horul uyuyan adamlarla doluydu. Gören, ölülerle dolu bir savaş alanı sanındı. Kadın, erkek ve çocukların birbirine karışmıştı. Sağdan soldan hâlâ bir iki sarhoş hırıltısı geliyordu.

Pillaji pagodası arkada, ağaç kümeleri arasında hayal meyal seçiliyordu. Ancak, kılavuzun tahminlerinin tersine, Raca'nın muhafizleri isli meşalelerin aydınlığında nöbet tutuyor, yalınlıkla beş aşağı beş yukarı gidip geliyorlardı. Bu

durumda, pagodadaki rahiplerin de nöbette olduğu söylenebilirdi tabii.

Parsi delikanlı olduğu yerde çakıldı kaldı. Tapınağın kapısını zorlamadan hiçbir işe yaramayacağını anlamıştı, arkadaşlarını alıp geri çekildi.

Phileas Fogg'la Sir Francis Cromarty de bu yakadan hiçbir şey yapılamayacağını anlamışlardı.

Durup alçak sesle konuşmaya başladılar.

— Bekleyelim, dedi tuğgeneral, saat daha sekiz, bakarsınız nöbetçiler de uykuya teslim olur.

— Gerçekten de mümkün, diye karşılık verdi Parsi.

Bunun üzerine, Phileas Fogg'la arkadaşları bir ağaçın dibine uzanıp beklemeye başladilar. Zaman geçmek bilmiyordu! Kılavuz ara sıra yanlarından ayrılıyor, açıklığın sınırunu gözlüyordu. Raca'nın nöbetçileri, meşalelerin ışığında hâlâ nöbet tutuyor, pagodanın pencerelerindense zayıf bir ışık sızıyordu.

Böylece gece yarısını ettiler. Durumda bir değişiklik olmadı. Kapı aynı biçimde gözetim altındaydı. Nöbetçilerin uyuyacağı falan yoktu. Onları "hang" esrikliğinden yoksun bırakmışlardı besbelli. Demek ki başka türlü hareket etmek, pagodanın duvarında açılacak bir delikten içeri girmek gerekiyordu. O zaman da, kurban edilecek kadının başındaki rahiplerin, kapıdaki nöbetçiler kadar uyanık olup olmadıkları sorunu kalıyordu.

Son bir görüşmeden sonra kılavuz, "Haydi gidelim," dedi. Bay Fogg, Sir Francis ve Passepartout da ardına düştüler. Pagodanın mihrap kısmına çıkabilmek için, oldukça geniş bir yay çizdiler.

Saat yarıma doğru, kimseciklere gözükmeden, tapınağın duvar dibine geldiler. Bu kesimde nöbetçi yoktu, ama şurasını da belirtmeliyiz ki, kapı pencere falan da yoktu görünürlerde.

Ortalık zifiri karanlığıtı. Sondordundeki ay, az önce kocaman bulutlarla kaplı ufukta yitip gitmişti. Ulu ağaçlar karanlığı daha da artırıyordu.

Tapınağın duvarının dibine gelmek bir şey değildi aslında, en önemlisi bir delik açıp içeri girmekti. Bu iş içinse, Phileas Fogg'la arkadaşlarının elinde çakılarından başka bir şey yoktu. Neyse ki, tapınağın duvarları tuğla ve ağaç karışımıydı, dolayısıyla delmek oldukça kolaydı. İlk tuğlayı çıkarıldıkları arkası çorap sökügü gibi gelirdi.

Elden geldiğince az gürültü çıkarmaya çalışarak işe koymuldu. Bir yanda Parsi, öte yanda Passepartout çalışıyor, tuğlaları sökerek iki ayak genişliğinde bir delik açmaya uğraşıyorlardı.

İş devam ederken, tapınağın içinden bir çığlık yükseldi ve az sonra, dışarıdan gelen haykırışlar buna karşılık verdi.

Passepartout'yla kılavuz hemen durdular. Yakalanmış mıydılar? Tehlike işaret mi verilmişti? En basit güvenlik tedbiri oradan uzaklaşmalarını gerektiriyordu – onlar da, Phileas Fogg ve Sir Francis Cromarty'yle birlikte, öyle yaptılar. Yine ağaçların arkasına çömeldiler, orada tehlikenin geçmesini bekleyecek, ondan sonra yeniden işe koyulacaklardı.

Ancak –aksiliğe bakın ki– tapınağın mihrabında birkaç nöbetçi belirdi ve adamlar her türlü yaklaşma denemesini boş bırakacak biçimde yerlesip beklemeye başladılar.

Girişistikleri iş yanında kalan bizim dört ahbabın çavuşun uğradığı düş kırıklığını anlatabilmek çok güç. Kurbanlık kadının yanına varamadıklarına göre, nasıl kurtaracaklardı zavalliyi? Sir Francis Cromarty tınaklarını yiyordu. Passepartout öfkesinden çılgına dönmüştü ve kılavuz onu güçlüle tutuyordu. Serinkanlı Fogg ise duygularını belli etmeden oturuyordu.

— Çekip gitmekten başka çaremiz yok, öyle mi? diye sordu tuğgeneral alçak sesle.

— Çekip gitmekten başka çaremiz yok, diye karşılık verdi kılavuz.

— Durun, durun, dedi Fogg. Yarın öğleden önce Allahabad'da olmak yetişir bana.

— İyi ama daha ne umuyorsunuz? diye karşılık verdi Sir Francis Cromarty. Birkaç saat sonra güneş doğacak ve...

— Şimdi bize sırtını dönen talih, son anda yüzümüze güler belki.

Tuğgeneral, düşüncelerini okumak üzere dikkatle Phileas Fogg'un gözlerine baktı.

Neye güveniyordu bu soğukkanlı İngiliz? Tören sırasında genç kadının üstüne atılıp, onu bu cellat heriflerin ellerinden almak mı istiyordu acaba?

Tam bir çılgınlık olurdu böyle bir hareket; doğrusu, bu denli kaçık olabileceğine de ihtimal verilemezdi. Bununla birlikte, Sir Francis Cromarty de, o korkunç sahnenin sonuna dek beklemeye karar verdi. Ancak, kılavuz, arkadaşlarını orada bırakmadı, açıklığın öte yakasına geçirdi. Buradan ağaçların ardına gizlenip, uyuyanları gözetleyebilirlerdi. Bu sırada, ağaçlardan birinin alçak dallarından birine tüneyen Passepartout, az önce bir şimşek gibi kafasında çakan ve şimdi aklından çıkaramadığı bir fikri geliştirmekteydi.

İlkin, kendi kendine, "Düpedüz çılgınlık canım!" demişti, şimdiyse, "İyi ama, neden olmasın? Tek şansımız bu, üstelik de bunlar gibi salak sürüsüyle!.." deyip duruyordu.

Passepartout, düşüncesini başka türlü dile getiremedi, bunla birlikte, bir yılan kıvraklığıyla uçları yere doğru sarın alt dallara tırmanmaktan da geri durmadı.

Saatler geçiyordu, bir süre sonra, iyiden iyiye belirginleşen dallarla yapraklar, günün doğmak üzere olduğunu haber verdi. Bununla birlikte, ortalık hâlâ karanlıktı.

Vakit gelmişti. Pestil gibi uyuyan tören alayı bir anda canlanıverdi. Dört bir yanda kıپırtı başladı. Tamamlar çınladı. Ezgiler ve haykırışlar yeniden her yanı kapladı. Zavallı kadının son saati gelip çatmıştı.

Nitekim, az sonra pagodanın kapıları açıldı. İçeriden, göz kamaştıran bir aydınlichkeit yayıldı ortalığa. Bay Fogg'la Sir Francis Cromarty bu yoğun aydınlıkta, iki rahibin sürükk-

leyerek dışarı çıkarmakta olduğu kurbanı gördüler. Zavallı kadının afyonun verdiği uyuşukluğa rağmen büyük bir yaşama içgüdüsüyle çırpinarak cellatlarının elinden kurtulmaya çalıştığını sandılar. Sir Francis Cromarty'nin yüreği sızladı, içgüdüler bir hareketle Phileas Fogg'un eline sarıldı ve orada açık bir bıçağın bulunduğu hissetti.

Tam o sırada, kalabalık dalgalandı. Genç kadın, kenevir tohumlarından çıkan dumanla yeniden kendinden geçmişti. Ulurcasına dualar okumakta olan Hint fakirlerinin arasından geçirildi.

Phileas Fogg'la arkadaşları, en sondaki adamların arasına karışıp kadını izlediler.

İki dakika sonra dere kıyısına gelmiş, Raca'nın cesedinin yatırıldığı odun yiğininden elli adım kadar uzakta durmuşlardı. Alacakaranlıkta, tamamen eylemsiz kurbanın, kocasının cesedinin yanına yatırıldığını gördüler.

Derken, yanın bir meşale tutuldu odun yiğinına. Yağlı odunlar bir anda tutuştu.

Sir Francis Cromarty'yle kılavuz, çlgınca bir gözü peklikle odun yiğinina doğru atılmaya kalkan Phileas Fogg'un kollarına yapıştılar.

Phileas Fogg onları itip öne fırlayacağı sırada, sahne değişti. Dört bir yandan müthiş bir korku çığlığı yükseldi. Kalabalık, büyük bir korkuya yerlere kapandı.

Yaşlı Raca ölmemişti; ansızın yattığı yerden kalktığını, bir hayalet gibi genç karısını kucağına aldığı ve kendisine hortlak görünüşü veren kapkara duman kasırgaları arasında odun yiğininden indiğini gördüler.

Hint fakirleri, nöbetçiler, rahipler anlatılmaz bir korkuya kapılmış, yüzlerini yere yapıştırmış, başlarını kaldırıp bu inanılmaz mucizeye bakmaya bile cesaret edemiyorlardı!

Bayın yatan kadınağızsa, hiç ağırlığı yokmuşcasına, iki güçlü kol üzerinde geçip gitti. Bay Fogg'la Sir Francis Cromarty, herkes gibi yerlere kapanmamış, ayakta kalmışlardı.

Parsi delikanlısı başını önüne eğmiş, Passepartout da epey şaşırmıştı herhalde!..

Dirilen Raca, Bay Fogg'la Sir Francis Cromarty'nin yanına gelip, kısa ve öz konuştu:

— Tüyelim!..

Hortlak, yoğun duman arasında odun yiğinının tepesine tırmanıvermiş olan Passepartout'dan başkası değildi! Ortalığın daha alacakaranlık oluşundan yararlanarak genç kadını ölümden kurtaran da Passepartout'ydu! Herkesin şaşkınlığından ve korkusundan yararlanarak, büyük bir gözü peklikle rolünü oynayan, onca insanın arasından geçip gelen de oydu!

Birkaç saniye sonra, bizim dört ahbab çavuş ormanın derinliklerine dalmıştı; fil de onları hızlıca oradan uzaklaştırıyordu. Ama bağırmalar, çığlıklar ve Phileas Fogg'un şapkasını delip geçen bir kurşun, hilenin ortaya çıktığını gösteriyordu.

Gerçekten de, ateşin çevresindekiler iyiden iyiye tutuşan odun yiğini üstünde Raca'nın cesedini görmüşlerdi. Korkuları geçen rahipler, kadının kaçırıldığını anlamışlardı.

Bunun üzerine, hemen ormana koşmuşlar, nöbetçiler de artlarına düşmüştü. Yaylım ateşine başladılar, ama bizimkiler epey hızlı gitmektedi, birkaç saniye sonra okların ve kurşunların erişemeyeceği kadar uzaklaşmışlardır.

XIV

Phileas Fogg, O Güzelim Ganj Vadisini Görmeyi Aklından Geçirmeden Baştan Sona Aşiyor

Böylece, bu cesaret isteyen kaçırma işini başarmışlardı. Bir saat sonra, Passepartout hâlâ bu işi nasıl başardığını düşünüp gülmekteydi. Sir Francis Cromarty, yiğit delikanının elini sıkmış, efendisi de, "Aferin!" demişti; onun gibi bir be-yefendinin ~~ağzında~~, bu laf övgülerin en büyüğüydü. Passepartout'ysa, bu işin bütün onurunun efendisinin olduğunu söyleyerek karşılık vermişti. Kendisinin aklına garip bir fikir gelmişti yalnızca ve eski bir cambazın, itfaiyeci çavuşunun, süslü püslü ve kokulu bir Raca'nın, güzel bir kadının kocasının yerini aldığınu düşündükçe kıkır kıkır gülüyordu.

Genç Hintli kadına gelince, olup bitenin farkında bile değildi. Battaniyelere sarılıp sarmalanmış, asma iskemlelerden birinde dinlenmekteydi.

Parsi delikanının büyük bir ustalıkla sürdüğü filse, karanlık ormanda hızla yol alıyordu. Pillaji pagodasından ayrıldıktan bir saat sonra, uçsuz bucaksız bir ovaya daldılar. Saat yedide mola verildi. Genç kadın hâlâ son derece bitkin bir haldeydi. Kılavuz ona birkaç yudum su ve konyak içirdi, ama kolunu kanadını kırın uyuşukluk bir süre daha devam edecekti.

Kenevir tohumu dumanının verdiği sarhoşluğu bilen Sir Francis Cromarty, hiç mi hiç kaygılanmıyordu.

Ama genç Hintli kadının ayılacağından kuşku duymasa da, geleceği konusunda içi o kadar rahat değildi. Bayan Aouda'nın, Hindistan'da kalırsa, mutlaka yeniden cellatlarının eline geçeceğini Bay Fogg'a söylemekten çekinmedi. Bu gözü kararmış heriflerin yarımadanın dört bir yanına yayıldıklarını ve İngiliz polisine rağmen Madras'ta, Bombay'da ya da Kalküta'da da olsa, gelip kurbanlarını bulacaklarını söyledi. Ve Sir Francis Cromarty sözünün doğruluğunu kanıtlamak üzere, kısa bir süre önce yaşanan buna benzer bir olayı örnek verdi. Kendisine kalırsa, genç kadın ancak Hindistan'dan çıktıktan sonra güvenliğe kavuşabilirdi.

Phileas Fogg bu uyarları hesaba katacağını, bu işin de çaresine bakacağını söyledi.

Saat ona doğru, kılavuz, Allahâbad istasyonuna yaklaşıklarını haber verdi. Demiryolu burada yeniden başlıyor, trenler Allahâbad'la Kalküta arasını bir gün bir geceden daha az bir zamanda alıyorlardı.

Bu duruma göre, Phileas Fogg ancak ertesi gün, yani 25 Ekim'de Hong Kong'a hareket edecek gemiye rahat rahat yetişebilecekti.

Genç kadını gardaki odalardan birine yatırdılar. Passepartout'ya hemen gidip onun için entari, atkı ve kürk gibi çeşitli giyim eşyası alma görevi verildi. Efendisi, bu konuda kendisine sınırsız kredi açmıştı.

Passepartout alışveriş için, hemen Allahâbad sokaklarına daldı. Allahâbad, Tanrı'nın kenti demekti, sularıyla Hint yarımadasının bütün hacılarını oraya doğru taşıyan iki kutsal nehrin, Ganj'la Jurnna'nın birleştiği yerde kurulduğundan, Hindistan'ın önemli kentlerinden biriydi. Bilindiği gibi, Ramayana efsanelerine göre, Ganj nehri gökten doğmakta, sonra Brahma sayesinde yeryüzüne inmekteydi.

Passepartout alışveriş yaparken, hemen bütün kenti gördü; kent bir zamanlar, şimdi devlet hapishanesi olarak kullanılan müthiş bir kale tarafından korunmuş. Eskiden sanayi ve ticaret merkezi olan kentte şimdi ne ticaret ne de sanayi vardı. Passepartout, Regent Street'deki Farmer ve Ortakları mağazasından birkaç adım ötedeymiş gibi, en son yenilikleri bulunduran mağazaları boşuna aradı durdu ve aradıklarını, kılı kırk yaran bir eskici Yahudide bulabildi ancak: İskoç kumaşından bir entariyle bir pelerin ve bir susamuru kürküne, gözünü kirpmadan, yetmiş beş sterlin (1875 frank) verdi. Sonra, büyük bir iş başarmış insanların çalımıyla istasyona döndü.

Bayan Aouda yavaş yavaş kendine geliyordu. Pillaji rahiplerinin yarattığı etki ağır ağır dağılıyor, o güzel gözleri, Hint dilberlerine özgü yumuşaklığa yeniden kavuşuyordu.

Ozan-Kral Yusuf Adil, Ahmednagar kralicesinin güzelliğini bakın nasıl dile getiriyor:

“Tam ortadan ikiye ayrılmış parlak saçları, temizlik ve tazelikten ötürü pirl pirl parlayan ince ve beyaz yanaklarının uyumlu çizgilerini kuşatır. Abanozdan yapılmış kaşları, aşk tanrı Kama'nın yayının biçimine ve gücüne sahiptir; uzun, ipeksi kirpiklerinin altında ışıldayan iri ve berrak gözlerinin kara gözbebeklerinde, kutsal ışığın en duru yansımaları Himalayalar'ın kutsal göllerindeymiş gibi yüzer. Aynı boydaki, ince, beyaz dişleri, gülümseyen dudakları arasında, bir narçiçeğinin yarı açık sinesine düşmüş çiy damlaları gibi parıldamaktadır. Kırımları birbirinin tipatıp aynı minicik kulakları, lal rengi elleri, lotus tomurcuklarını andıran yumuk ve yumuşacık ayakları, en güzel Seylan incileri, en mükemmel Golconda elmasları gibi ışıldar. Tek bir elle kavrayabileceğiniz ince ve esnek beli, yuvarlak kalçalarının hoş kavisini, baharını yaşayan gençliğinin en yetkin hazinelerini sergilediği sinesinin güzelliğini bir kat daha artırmakta, giysisinin ipeksi kıvrımlarının altında, vücutu, ölümsüz heykel-

ci Vicvacarma'nın elinden çıkışmış som gümüşten bir heykeli andırmaktadır."

Bizse, bütün bu abartıyı bir yana bırakıp, Bayan Aouda'nın, Bundelkhand Racası'nın dul eşinin, tam da Avrupalıların kullandığı anlamda, gerçekten çekici bir kadın olduğunu belirtmekle yetineceğiz. İngilizceyi mükemmel konuşmaktaydı ve bu genç Parsi güzelinin aldığı eğitimle tepe-den tırnağa değiştiğini söyleyen kılavuz sadece gerçeği dile getirmiştir.

Bu arada, tren Allahâbad'dan ayrılmak üzereydi. Parsi bekliyordu. Bay Fogg, kararlaştırılan fiyat üzerinden ücretini ödedi, bir çeyrek peni bile fazla vermedi. Kılavuzun gösterdiği bağlılığa efendisinin ne çok şey borçlu olduğunu bilen Passepartout bu işe pek şaştı. Parsi delikanlı, Pillaji macerasında canını gerçekten tehlikeye atmıştı ve Hintliler sonradan bunu öğrenirlerse hali haraptı.

Şimdi bir de Kiouni sorunu vardı. Onca paraya satın alınan bu fili ne yapacaklardı?

Bay Fogg bu konuda kararını çoktan vermişti.

— Bak oğlum Parsi, dedi kılavuza, bize canla başla hizmet ettin. Hizmetinin karşılığını verdim, ama bağlılığını ödemiyorum. İster misin şu fili? Al senin olsun.

Kılavuzun gözleri parladi.

— Beyefendi bana bir servet bağışlıyorlar! diye bağırdı.

— Kabul et onu, kılavuz, diye karşılık verdi Bay Fogg, fili alsan bile ben sana borçlu kalırım.

— Hey yavrum hey! diye bağırdı Passepartout. Al dostum, al! Kiouni akıllı ve yiğit bir hayvandır!

Sonra filin yanına gidip birkaç kesmeşeker uzattı ve:

— Al, Kiouni, al, ye şunları! dedi.

Fil, keyifli keyifli homurdandı. Sonra Passepartout'yu hortumuyla belinden kavradı, başına dek kaldırdı. Bundan hiç mi hiç korkmayan Passepartout kendisini usulca yere bırakınca bir güzel okşadı. Terbiyeli Kiouni'nin hor-

tumunu, bizim dürüst oğlanın da elini uzatmasıyla tokalaştılar.

Az sonra, Phileas Fogg, Sir Francis Cromarty ve Passepartout en iyi köşesini Bayan Aouda'ya verdikleri kompartimanda, büyük bir hızla Benares'e doğru yol alıyorlardı.

Bu iki kent arasında en fazla seksen mil vardır ve tren bu yolu iki saatte alır.

Yolculuk sırasında, genç kadın tümüyle kendine geldi; sıvı afyon buharının yarattığı sarhoşluk dağıldı.

Kendini demiryolunda, bir tren kompartimanında, Avrupalı kılığında, tanımadığı insanların arasında bulunca bilseniz ne şaşırdı!

Yol arkadaşları öncelikle yoğun ilgi göstererek onu şımarttılar ve birkaç yudum içkiyle canlandırdılar; sonra tuğgeneral başlarından geçeni anlattı. Özellikle, kendisini kurtarmak için canını tehlikeye atmaktan çekinmeyen Phileas Fogg'un fedakârlığı ve Passepartout'un atak düşgücü üzerinde durdu.

Bay Fogg, generalin anlattıklarını ses çıkarmadan dinledi. Bir hayli utanın Passepartout'ysa, "Sözünü etmeye değilmez!" deyip durdu.

Bayan Aouda sözden çok gözyaşıyla teşekkür etti kurtarıcılarına. Güzel gözleri duyduğu gönül borcunu dudaklarından çok daha iyi ifade ediyordu. Derken aklına yine o korkunç adak töreninin gelmesiyle, gözleri yeniden bin bir tehlikenin kendisini beklediği Hint toprağını gördü ve tepeyen tırnağa dehsetle ürperdi.

Phileas Fogg, Bayan Aouda'nın zihninden geçenleri anladı ve kadını rahatlatmak için, kendisini alıp, olay yatisana dek kalabileceği Hong Kong'a götürmeyi önerdi, tabii son derece soğuk bir tavırla.

Bayan Aouda bu öneriyi minnettarlıkla kabul etti. Tam da Hong Kong'da; Çin kıyılarında kurulmuş olmasına rağmen tam bir İngiliz kenti sayılabilcek bu kentte, oranın en

büyük tüccarlarından biri ve kendisi gibi Parsi ırkından olan bir akrabası vardı.

Tren, saat yarımda Benares istasyonundaydı. Brahman efsanelerine göre, bu kent, eski Kasi'nin yerindeydi; Kasi'ye bir zamanlar, Muhammed'in mezarı gibi, uzayda, göğün en yüksek noktasıyla ayakucu arasında bir yerde asılıydı. Ancak, daha gerçekçi olan o çağda, Doğuluların deyimiyle Hindistan'ın Atina'sı sayılan Benares her türlü şırsellikten uzak biçimde tam bir yeryüzü kentiydi ve Passepartout kısa bir süre de olsa, şehre bütünüyle hüzünlü bir görünüm katan ve hiçbir yerel renk taşımayan tuğla evleri ve sazdan kulübeleri görebildi.

Sir Francis Cromarty burada inecekti. Katılacağı birliler, kentin birkaç mil kuzyeyinde kamp kurmuştu. Tuğgeneral, Phileas Fogg'a veda etti, gezisinin başarılı geçmesini diledi ve bir dahaki sefere bu kadar garip olmayan, ama daha yararlı bir yolculuğa çıkması temennisini dile getirdi. Bay Fogg, hafifçe sıktı yol arkadaşının elini. Bayan Aouda'nın övgüleriye daha sevecendi. Sir Francis Cromarty'ye olan borcunu ömrünün sonuna dek unutamayacaktı. Passepartout'ya gelince, büyük bir onur gösterisi olarak eli tuğgeneral tarafından içtenlikle sıkıldı. Bundan son derece duygulanan Passepartout, ne zaman ve nerede kendisine hizmet edebileceğini sordu. Sonra ayrıldılar.

Demiryolu, Benares'ten sonra, bir süre Ganj vadisini izliyordu. Vagonun pencelerinden oldukça açık bir havada, Bihar'in çeşitli kur manzaraları, derken yemyeşil dağlar, arpa, buğday ve mısır tarlaları, yeşilimtirak timsahlarla dolu dere ve gölcükler, bakımlı köyler, hâlâ yeşil ormanlar görülmüyordu. Bırkaç fil, kocaman boynuzlu, çift hörgülü öküzler ve mevsimin epey ilerlemiş, ısının düşmüş olmasına rağmen aptes almaya gelen kadınları erkekli bir kalabalık kutsal ırmağın sularında yıkanmaktaydı. Budizmin amansız düşmanı olan bu dindarlar, şu üç kutsal varlığın temsil ettiği

Brahma dininin ateşli taraftarlarıdır: Güneş tanrısı Vişnu, doğanın güçlerinin kutsal canlı örneği Şiva ve rahiplerle yasa koyucuların yüce efendisi Brahma. İyi ama buharlı gemiler acı acı düdük çalarak, Ganj'ın kutsal sularını bulandırarak, üstünde uçusan martıları, yakalarında kaynaşan kaplumbağaları, kıyıları boyunca uzanmakta olan dindarları tedirgin ederek geçip giderken, Brahma, Şiva ve Vişnu, şimdi artık iyiden iyiye "İngilizleşmiş" şu Hindistan'a hangi gözle bakıyordular! acaba!

Bütün bu panorama şimşek hızıyla geçip gitti gözlerinin önünden ve membeyaz bir buhar dumanı, sık sık doğanın ayrıntılarını gizledi bizimkilerden.

Dolayısıyla yolcularımız Benares'in yirmi mil güneydoğusundaki Chunar kalesini, Bihar Racaları'nın eski kalesini, gülsuyu fabrikalarıyla anılan Gazipur'u, Lord Cornwallis'in Ganj'ın sol yakasında yükselen mezarını, takkim edilmiş Buksar kentini, Hindistan'ın en büyük afyon pazarının bulunduğu sanayi ve ticaret kenti Patna'yı; Avrupa kentlerinden ayırt edemeyeceğiniz, Manchester ya da Birmingham kadar İngilizleşmiş; dökümhaneleri, bıçak ve silah fabrikalarıyla ünlü, yüksek fırınları Brahma'nın göğüne –bu düşler ülkesinde, insanın suratına sert bir yumruk indirircesi –kapkara dumanlar savuran Mongir'i zar zor görebildiler!

Derken gece oldu ve tren, lokomotifin önünden kaçan kaplanların, ayıların, kurtların korkunç çığlıklar arasında, hızla yoluna devam etti; bizimkiler Bengal'in geri kalan harikalarını göremediler; ne Golconda'yı, ne yıkıntı haline gelmiş Gur'u, ne bir zamanların başkenti Murşidâbad'ı, ne Burdwani ile Houghly'yi, ne de Passepartout'un üzerinde dalgalandan bayrağını görmekten gurur duyacağı, Hint toprakları ortasındaki Fransız kenti Şandernagor'u görebildiler!

Sabah yedide nihayet Kalküta'ya varmışlardı. Hong Kong'a gidecek gemi öğlen kalkıyordu. Phileas Fogg'un beş saat vakti var demekti.

Elindeki yolculuk planına göre, beyefendinin Hint başkentine 25 Ekim'de, yani Londra'dan ayrılışının yirmi üçüncü günü varması gerekiyordu ve işte o gün oraya varmıştır. Ne geç kalmış ne de erken gelmişti. Londra ile Bombay arasında kazandığı iki gün, ne yazık ki, Hint yarımadasını geçerken harcanmıştı – ama Phileas Fogg buna hiç üzülmüyordu herhalde.

XV

Banknot Dolu Çanta Birkaç Bin Sterlin Hafifliyor

Tren istasyonda durmuştu. İlkin Passepartout indi, yanındaki genç hanımın inmesine yardım eden Phileas Fogg da ardından. Phileas Fogg, kendisi için çok tehlikeli olan bu ülkede Bayan Aouda'yı yalnız bırakmamak için, onu rahat bir şekilde yerleştirmek üzere doğruba Hong Kong seferini yapacak gemiye gitmeyi tasarlıyordu.

Bay Fogg tam gardan çıkacağı sırada, bir polis memuru yanına geldi.

— Bay Phileas Fogg siz misiniz? dedi.

— Evet, benim.

— Bu adam da uşağıınız mı? diye ekledi polis, Passepartout'yu göstererek.

— Evet...

— İkiniz de benimle gelir misiniz lütfen.

Bay Fogg, şaşkınlığını gösteren herhangi bir harekette bulunmadı. Polis memuru yasayı temsil ediyordu, bir İngiliz içinse, yasa kutsaldı. Passepartout, Fransızlara özgü bir tavırla, hemen akıl yürütmeye girdi, ama polis memuru elindeki copla kendisine hafifçe dokunurken, Phileas Fogg da söyleneni yapmasını işaret etti.

— Bu genç hanım da bizimle gelebilir mi? diye sordu Bay Fogg.

— Gelebilir, diye karşılık verdi polis memuru. Ve sonra Bay Fogg'u, Bayan Aouda'yı ve Passepartout'yu alıp, yerli-lerin palki-gari dedikleri, dört tekerlekli, dört kişilik, iki atlı arabaya götürdü. Arabaya binip yola çıktılar. Aşağı yukarı yirmi dakika süren yolculuk sırasında kimse ağını açıp bir şey demedi.

Araba ilkin, pis ve hırpanı, kozmopolit bir nüfusun kay-naştığı kulübelerin yan yana dizildiği dar sokaklarıyla "kara kent"ten geçti; sonra, her yerinden direkler yükselen, hindistancevizi ağaçlarının gölgesindeki tuğla evlerden oluşan ve sabahın o erken saatinde bile sık binicilerle görkemli arabaların dolaşmaya başladığı Avrupa mahallesine daldılar.

Palki-gari, ev olarak kullanılmadığı belli, süssüz bir yapı-nın önünde durdu. Polis, mahpuslarını indirdi —onlara ger-çekten de böyle denebilirdi— ve demir parmaklıklı pencerele-rin bulunduğu bir odaya götürüp şöyle dedi:

— Sekiz buçukta, Yargıcı Obadiah'nın karşısına çıkacak-sınız.

Sonra kapıyı çekip çıktı.

— Hadi bakalım, kapana düştük işte! diye haykırdı Passepartout, kendini iskemlelerden birine bırakırken.

Bayan Aouda, hemen Bay Fogg'a döndü ve heyecanını boşuna gizlemeye çalıştığı bir sesle:

— Beni bırakmalısınız, beyefendi, dedi. Benim yüzüm-den kovuşturmayaya uğruyorsunuz! Beni kurtardığınız için!

Phileas Fogg, böyle bir şeyin mümkün olmadığını söylemekle yetindi. Yakılma töreni yüzünden kovuşturulmak ha! Olacak iş değil! Davacılar hangi yüze gelip yargıca baş-vurabilirlerdi ki? Bir yanlışlıkvardı mutlaka. Bay Fogg, her durumda genç kadını bırakmayacağı, kendisiyle birlikte Hong Kong'a götüreceğini sözlerine ekledi.

— İyi ama, gemi on ikide kalkıyor! dedi Passepartout.

— On ikiden önce gemide oluruz, diye karşılık verdi bizim soğukkanlı beyefendi.

Ve bunu öyle açık bir kesinlikle dile getirdi ki, Passepartout içinden:

— Öyle vallahi, orası kesin, on ikiden önce gemide oluruz! demekten kendini alamadı. Ama içi hiç rahat değildi.

Sekiz buçukta odanın kapısı açıldı. Polis memuru geldi, mahpusları yan odaya aldı. Bir duruşma salonuydu burası ve içerisinde, Avrupalı Hintli karışımı, oldukça büyük bir kabalalık vardı.

Bay Fogg, Bayan Aouda ve Passepartout, yargıçla mahkeme yazmanına ayrılan yerin karşısındaki sıraya oturdular.

Az sonra salona Yargıcı Obadiah, ardında yazmanla birlikte girdi. İriyarı, tostoparlak bir adamdı. Çiviyi asılmış perüğü alıp çabucak kafasına geçirdi.

— İlk dava, dedi. Ve daha sözünü bitirmeden elini başına atıp:

— Hey, bu benim perüğüm değil! diye bağırdı.

— Aslında, Bay Obadiah, benimki o, diye karşılık verdi yazman.

— İyi ama, Sevgili Bay Osterpuf, bir yargıcın, yazman perukasıyla sağlam yargılar vermesi mümkün mü, rica ederim!

Peruklar değiştirildi. Hazırlıklar yapılrken, Passepartout sabırsızlıktan yerinde oturamıyordu, çünkü mahkeme salonundaki kocaman duvar saatinin yelkovanı müthiş bir hızla ilerliyordu sanki.

— İlk dava, diye devam etti Yargıcı Obadiah.

— Phileas Fogg kimdir? diye sordu Yazman Osterpuf.

— Benim, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Passepartout?

— Buradayım! dedi Passepartout.

— Peki, dedi Yargıcı Obadiah. Sanıklar, tam iki gündür, Bombay'dan gelen bütün trenlerde sizleri arıyoruz.

— Ama neyle suçlanıyoruz? diye bağırdı sabrı taşan Passepartout.

— Az sonra öğreneceksiniz, diye karşılık verdi yargıç.

— Beyefendi, dedi bu sırada Bay Fogg, ben bir İngiliz yurttaşıyorum ve hakkım...

— Bir saygısızlığa mı ugradınız? diye sordu Bay Obadiah.

— Hiçbir şekilde.

— Peki davacıları getirin.

Yargıcın buyruğu üzerine, kapılardan biri açıldı ve mübaşir üç Hindu rahibini içeri aldı.

— Tamaam! diye mırıldandı Passepartout, bizim genç hanımı yakmak isteyen alçaklar bunlar!

Rahipler yargıcın karşısına gelip dikildiler; yazman, yüksek sesle, Phileas Fogg'la uşağılarındaki 'Brahma dinine göre kutsal sayılan bir mekâna saldırısı suçlamasını okudu.

— İşittiniz mi? diye sordu yargıç Phileas Fogg'a.

— Evet, efendim, diye karşılık verdi Bay Fogg saatine bakarak ve itiraf ederim ki...

— Yaa! İtiraf ediyorsunuz demek?..

— İtiraf ediyorum ve şu üç rahibin de Pillaji pagodasında yapmak istedikleri şeyi itiraf etmelerini bekliyorum.

Rahipler baktılar. Sanığın sözlerinden hiçbir şey anlamamış gibi bir halleri vardı.

— Kesinlikle! diye coşkuyla bağırdı Passepartout, önünde kurbanlarını yakmaya kalkıştıkları o Pillaji pagodasında.

Din adamları yinealık alık birbirlerine baktılar, Yargıcı Obadiah da büyük bir şaşkınlığa düştü.

— Ne kurbanı? diye sordu. Yakılan kim? Hem de Bombay'ın göbeğinde!

— Bombay mı? diye bağırdı Passepartout.

— Evet, Bombay. Söz konusu mekân Pillaji pagodası değil, Bombay'daki Malabar Hill pagodası.

— Ve kanıt olarak, işte dine karşı saygısızlıkta bulunan kişinin pabuçları, diye ekledi yazman, bir çift ayakkabıyı masasının üstüne koyarak.

— Benim pabuçlar bunlar! diye bağırdı çok şaşırın ve bu istemsiz haykırışı bastıramayan Passepartout.

O anda, efendiyle uşağın zihinlerindeki karışıklığı tahrif ediyorsunuzdur sanırım. Bombay'daki tapınakta geçen olayı unutmuşlardı, oysa Kalküta'da, bu yüzden yargıç öününe çıktıyorlardı.

Aslında polis hafiyesi Fix, bu talihsiz olayın kendisine sağlayabileceği avantajı kavramıştı. Yola çıkışını on iki saat geciktirmiş, gidip Malabar Hill pagodası rahiplerine akıl hocalığı yapmıştır; İngiliz hükümetinin bu türlü suçlara karşı pek amansız davranışlığını bildiğinden, onlara yüklüce bir zarar ziyan ödentisi vaat etmiştir; derken bir sonraki trenle, onları dine yapılan saygısızlığın izlerini surmek üzere arkadan yollamıştı. Ancak, genç dulu kurtarmak için vakit harcadıklarından, telgrafla trenden iner inmez tutuklanmaları istenen Phileas Fogg'la uşağı, Kalküta'ya Fix'le rahiplerden sonra gelmişlerdi. Ve Phileas Fogg'un Hindistan'ın başkentine henüz gelmediğini öğrendiği zaman Fix'in düştüğü hayal kırıklığını varın siz hesaplayın! Aradığı hırsızın, Peninsular Railway'in ara istasyonlarından birinde inip kuzey eyaletlerinden birinesgindığını düşünmüştü herhalde. Fix yirmi dört saat boyunca, korkunç kaygılar içinde, garda onu beklemiştir. Ama Bay Fogg'u o sabah, yanında varlığına akıl erdiremediği genç bir kadınla trenden inerken görünce bilseniz ne sevinmişti. Polislerden birini hemen üstüne salmış ve böylece Bay Fogg, Passepartout ve Bundelkhand Racasi'nın dul karısı, Yargıcı Obadiah'nın önüne getirilmiştir.

Ve Passepartout kendi derdine düşmemiş olsaydı, mahkeme salonunun bir köşesinde, anlaşılması kolay bir ilgiyle davayı izleyen polis hafiyesini görebilecekti – zira Bombay'da, Süveyş'te olduğu gibi Kalküta'da da henüz elinde tutuklama emri yoktu.

O arada, Yargıcı Obadiah, Passepartout'un geri almak için her şeyini feda edebileceği ihtiyatsız sözlerini açık seçik bir itiraf saymıştı.

— Olayı kabul ediyor musunuz? diye sordu yargıç.
— Ediyoruz, diye karşılık verdi Bay Fogg, soğuk bir sesle.
— Bu duruma göre, diye devam etti yargıç, İngiliz yasaları Hindistan halklarının bütün dinlerini eşit ve kesin olarak korumak istediginden, suç Bay Passepartout tarafından kabul edildiğine göre ve 20 Ekim günü, Bombay'daki Malabar Hill pagodasının kutsal zeminini saygısız ayaklarıyla çiğnediği sabit görülen adı geçen Passepartout on beş günlük hapis ve üç yüz sterlin para cezasına çarptırılmıştır.

— Üç yüz sterlin mi? diye haykırdı sadece para cezasına hassasiyetle yaklaşan Passepartout.

— Susunuz! diye bağırdı yazman ciyak ciyak bir sesle.
— Ayrıca, diye ekledi Yargıcı Obadiah, efendiyle uşak arasında suç ortaklıği bulunduğu konusunda elde somut kanıtlar olmamakla birlikte, bir efendi parayla yanında çalıştığı uşağını edim ve hareketlerinden sorumlu sayılacağından, mahkememiz adı geçen Phileas Fogg'u da tutuklamakta, sekiz gün hapis ile yüz elli sterlin para cezasına çarptırmaktadır. Yazman, öbür dava gelsin!

Fix, gizlendiği köşede, tarifsiz bir sevinç duymaktaydı. Phileas Fogg'un Kalküta'da sekiz gün kalması, beklediği tutuklama emrinin rahat rahat gelmesi demekti.

Passepartout şaşkına dönmüştü. Bu ceza efendisini mahvetmişti. Yirmi bin sterlinlik bir bahis kaybedilmişti, üstelik de tam bir alık gibi o lanet tapınağa girdiği için!

Phileas Fogg ise cezaya çarptırılan kendisi değilmiş gibi kendinden emindi, kaşları bile çatılmamıştı. Yazman başka bir davaya gececeği sırada ayağa kalktı ve:

— Kefalet akçesi yatırmak istiyorum, dedi.
— Hakkınızdır, diye karşılık verdi yargıç.

Fix'in sırtından soğuk terler boşandı, ama hemen ken-

dini toparladı, çünkü yargıcın “Phileas Fogg’la uşağıının yabancısı oldukları göz önünde bulundurularak” her biri için bin sterlin gibi muazzam miktarlarda kefalet akçesi biçtiğini işitmisti.

Böylece, cezasını çekmek istemezse, Bay Fogg’un tam iki bin sterlin ödemesi gerekecekti.

— Ödürüorum, dedi bizim beyefendi.

Ve Passepartout’nun elindeki çantadan bir deste banknot alıp yazmanın masasına bıraktı.

— Paranız, hapisten çıktığınız zaman geri verilecek, dedi yargıç. Şimdilik, kefaletle serbestsiniz.

— Yürüyün, gidiyoruz, dedi Phileas Fogg uşağına.

— Bari pabuçlarımı versinler! diye bağırdı öfkesinden deliye dönen Passepartout.

Pabuçlarını geri verdiler.

— Amma da pahalı pabuçlar ha! diye mırıldandı. Teki bin sterline geliyor! Üstelik de ayağımı sıkıyorlar!

Büsbütün acınacak hale gelen Passepartout, genç hanımı koluna takip yürüyen Bay Fogg'un ardına düştü. Fix hâlâ hırsızının iki bin sterlin gibi korkunç bir parayı gözden çıkaramayacağını, sekiz gün hapis yatacağını sanıyordu. Bu yüzden, o da arkalarına takıldı.

Bay Fogg bir araba tuttu, Bayan Aouda, Passepartout ve kendisi hemen bindiler. Fix başladığını arkalarından koşmaya. Araba kentin rıhtımlarından birinde durdu.

Seren direğine hareket bayrağını çekmiş olan *Rangoon* yarı mil kadar açıkta demirlemiştir. Saat on birdi. Bay Fogg'un daha bir saati vardı. Fix, onun arabadan indiğini, Bayan Aouda ve uşağıyla birlikte bir sandala bindiğini gördü. Bunun üzerine, polis hafiyesi, hırsla ayağını yere vurdu.

“Vay alçak herif vay!” diye bağırdı. “Gidiyor! İki bin sterlini gık demeden gözden çıkardı! Tam bir hırsız gibi eliaçık hinzırın! Yoo, gerekirse dünyanın öbür ucuna dek izleye-

ceğim onu; ama bu gidişle, çaldığı paralar kısa bir süre sonra suyunu çekeceğe benzer!”

Polis hafiyesi böyle düşünmekte haklıydı elbet. Phileas Fogg, Londra'dan çıkışlı beri, yol parası, ödül, fil parası, para cezası ve kefalet olarak beş bin sterlinden fazlasını (125 000 frank) yollara saçmıştı; dolayısıyla, ele geçirilecek para dan hırsızı yakalayacak polis hafiyelerine verilecek yüzde de gittikçe azalmaktaydı.

XVI

Fix, Anlatılan Şeyleri Hiç de Anlamış Gibi Görünmüyor

P. & O. işletmesinin Çin ve Japon denizlerinde çalıştırıldığı gemilerden biri olan *Rangoon*, demir gövdeli, pervaneli, yüküyle birlikte bin yedi yüz yetmiş ton çeken, dört yüz beygir gücünde, buharlı bir gemiydi. Hızı *Mongolia*'nın kine eşitti, ama onun kadar rahat değildi. Bu yüzden Bayan Aouda, Bay Fogg'un dileği kadar rahat ettileremedi. Neyse ki, topu üç bin beş yüz millik, yani on bir-on iki günlük, yolları vardı ve genç kadın da kılı kırk yaran bir yolcu değildi.

Yolculuğun ilk günlerinde, Bayan Aouda, Phileas Fogg'la daha yakından tanıtı. Her fırsatта duyduğu büyük gönül borcunu belli ediyordu kendisine. Bizim soğuk beyefendi, hiç değilse dış görünüşüyle, buz gibi bir tavırla onu dinliyor, ne ses tonuyla ne de el kol hareketleriyle en küçük bir duyu belirtisi göstermiyordu. Genç kadının bir eksığının kalmamasına dikkat ediyordu. Belli saatlerde düzenli olarak, konuşmaya değilse bile, onu dinlemeye geliyordu. Bayan Aouda'ya karşı nezakette hiç kusur etmiyor, ama bunu, hareketleri buna göre ayarlanmış bir robot şaşmazlığıyla yapıyordu. Bayan Aouda ne düşüneceğini bilemiyordu, ama

Passepartout ona efendisinin garip kişiliğini biraz anlatmıştı. Efendisini dünya gezisine çıkan bahisten söz etmişti. Bayan Aouda bunları duyunca gülümsemişti; ancak, her şeye rağmen, canını Phileas Fogg'a borçluydu ve kurtarıcısına ancak duyduğu büyük gönül borcu açısından bakabilmek teydi.

Bayan Aouda, kılavuzun kendisi hakkında anlattığı dokunaklı öyküyü doğrulara muhtemelen doğruyu söylemişti. Kendisi, gerçekten de, Hindistan'daki ırklar arasında birinci sırada bulunan Parsi ırkındandı. Birkaç Parsi tüccarı, pamuk ticaretiyle, Hindistan'ın en büyük varlıklarını elde etmişlerdi. Bunlardan Sir James Jejeebhoy'a İngiliz hükümetince soyluluk unvanı verilmişti ve Bayan Aouda da Bombay'da oturan bu zengin adamın akrabasıydı. Hong Kong'da da, işte bu adamın kuzeni olan saygıdeğer Jejeeh'in yanına gitmeyi tasarlıyordu. Onu koruyup kollayacak, yardım edecek miydi? Simdiden bir şey söyleyemezdi doğrusu. Bunun üzerine, Bay Fogg hiç kaygılanmamasını, her şeyin matematiksel bir hesap gibi tıkır tıkır çözüleceğini söyledi! Kullandığı ifade buydu.

Genç kadın, bu korkunç ifadeyi anlıyor muydu acaba? Bilmiyoruz. Bununla birlikte, "Himalayalar'daki kutsal göller kadar duru" iri gözlerini Bay Fogg'dan ayıramıyordu. Ancak, ceketinin düğmeleri her zamanki gibi sıkı sıkıya ilikli olan inatçı Bay Fogg, hiç de kendini bu göle atacak bir adama benzemiyordu.

Rangoon'daki yolculuğun ilk bölümünü mükemmel koşullarda geçti. Hava yumuşaktı. Denizcilerin "Bengal'in kulaçları" adını taktıkları o koca körfezi rahatça geçtiler. Kısa bir süre sonra, takımadaların en önemlisi olan Büyük Andaman göründü; bu adadaki iki bin dört yüz ayak yükseklikteki göz alıcı Saddle Peak Dağı, denizciler için ta uzaklardan seçilen bir işaretti.

Adanın epey yakınından geçtiler. Ama adada yaşayan vahşi Papu'lar görünmediler. İnsanlık merdiveninin en son

basamaklarında yer alan bu insancıklara, haksız yere, yam-yam denmiştir.

Bu takımadaların genel görünümü harikaydı. Latanya, tembul, bambu, küçük hindistancevizi ağaçları, Hint meşeleri, dev gibi mimozalar, ağaç şeklindeki eğrelti otlarından oluşan uçsuz bucaksız ormanlar ön taraftaki alanı kaplıyor, onların ardındaysa dağların hoş siluetleri göze çarpıyordu. Kiyıdaysa, Gök İmparatorluğu'nda çok aranan besinlerden sayılan yenilebilen yuvalarıyla milyonlarca değerli salangan kuşu toplanmıştı. Ancak, Andaman takımadalarının gözler önüne serdiği bu renkli görünüm çabucak geçip gitti ve *Rangoon*, Çin denizine geçiş yolu olan Malakka boğazına doğru yollandı.

Bu arada, aksi gibi böyle denizaşırı bir yolculuğa sürüklenen polis hafiyesi Fix ne yapıyordu acaba? Kalküta'dan ayrılmadan, tutuklama emri için talimatlar verdikten sonra gelirse hemen Hong Kong'a yollanmasını istemiş, Passepartout'ya gözükmeden *Rangoon*'a binmişti ve limana varana dek gizlenebileceğini umuyordu. Çünkü kendisini hâlâ Bombay'da sanan Passepartout'yu kuşkulandırmadan orada bulunusunu açıklayabilmesi olanaksızdı. Ancak, içinde bulundukları durumun zorunlu sonucu olarak, bizim dürüst oğlanla yeniden karşılaşacaktı. Nasıl mı? Az sonra göreceğiz nasıl olduğunu.

Bizim polis hafiyesinin bütün umudu, bütün arzusu artık dünyanın benzersiz bir noktasına, Hong Kong'a odaklanmıştı, çünkü gemi Singapur'da pek az kalacaktı. Dolayısıyla, hırsızı Hong Kong'da yakalarsa yakalayacak, yoksa tümden kaçıracaktı.

Gerçekten de, Hong Kong, izledikleri yol üzerindeki son İngiliz toprağıydı. Ondan sonra, Bay Fogg, Çin'e, Japonya'ya ya da Amerika'ya sıçınabilirdi artık. Fix ardından geldiğine kuşkusunu bulunmayan tutuklama emrini Hong Kong'da ele geçirebilirse, Bay Fogg'u tutuklayıp kent polisi-

ne teslim edecekti. Hiçbir sorun yoktu. Hong Kong'dan sonra, basit bir tutuklama emri yetmezdi. Yabancı bir ülkede olacağı için, suçlunun resmen iadesinin istenmesi gerekirdi. Ve alçak adam bütün bu gecikmelerden, yavaşlamalardan ve her türlü engelden yararlanıp kesinlikle sıvışındı. Onun için, işi Hong Kong'da bitiremezse, bundan böyle başarıya ulaşabilmesi olasılığı büsbütün ortadan kalkmasa bile, iyice azalacaktı.

“Demek ki,” diye kendi kendine yineleyip duruyordu Fix kamarasında geçirdiği bitmez tükenmez saatler boyunca, “ya tutuklama emri Hong Kong'a gelir ve ben adamımı tutuklarım; ya da gelmez ve o zaman da, ne yapıp eder hareketini geciktiririm! Bombay'da başaramadım, Kalküta'da da öyle! Hong Kong'da da tutturamazsam, itibarı zedelenir! Her ne pahasına olursa olsun başarmalıyım. İyi ama bu yola başvurmak zorunda kalırsam, nasıl edip de hareketini geciktirmeli şu lanet Fogg'un?”

Fix, son çare olarak Passepartout'ya durumu açmaya, suç ortağı olmadığı halde, nasıl bir efendiye hizmet ettiğini anlatmaya karar vermişti. Bu açıklamadan sonra, suç ortağı sayılmaktan korkan Passepartout, hiç kuşkusuz, kendisinden yana çıkacaktı. Yalnız, bu da epey tehlikeli, ancak başka çare kalmayınca başvurulacak bir yoldu. Passepartout'nun efendisine söyleyeceği tek bir söz bütün işi yatarırdı.

Bu nedenle, polis hafiyesi son derece kararsızdı; ancak, Bayan Aouda'nın da Phileas Fogg'la birlikte Rangoon'da oluşu yeni umut kapıları açtı kendisine.

Bu kadın da neyin nesiydi? Hangi koşullarda Fogg'un yoldaşı olmuştu? Bombay'la Kalküta arasında karşılaşmışlardı belli ki. Ama yarımadanın neresinde olmuştu bu karşılaşma? Phileas Fogg'la bu genç hanımı bir araya getiren şey acaba salt rastlantı mıydı? Yoksa bizim beyefendi, sırı bu çekici insanla buluşmak için mi Hindistan'ın bir ucundan diğerine bu yolculuğa girişmişti? Kadın çekiciydi doğrusu!

Fix, onu Kalküta'daki mahkeme salonunda inceden inceye izlemiştir.

Polis hafiyesinin kafasının ne denli karıştığını tahmin ediyorsunuzdur sanırım. Kadının zorla kaçırılıp kaçırılmadığını merak ediyordu. Evet! Mutlaka öyle olmuştu. Bu düşünce iyiden iyiye yer etti bizim hafiyenin zihninde ve bu durumdan elde edebileceği yararı keşfetti. Bu genç kadın, ister evli ister bekâr olsun, mutlaka kaçırılmıştı ve Hong Kong'da onu kaçırılanın başına öyle parayla falan da kurtulamayacağı bir çorap örülebilirdi.

Ayrıca, *Rangoon*'un Hong Kong'a varmasını beklemek de gereksizdi. Fogg'un, geminin birinden öbürüne atlamak gibi berbat bir huyu vardı ve daha operasyon başlamadan çoktan kayıplara karışmış olabilirdi.

Dolayısıyla İngiliz yetkililerini önceden haberdar etmek ve gemi rıhtıma yanaşmadan olayı bildirmek gerekiyordu. Gemi Singapur'da duracağından ve bu kentle Çin arasında telgraf bağlantısı bulunduğuundan, haberi ulaştırmak işten bile değildi.

Bununla birlikte Fix daha emin adımlarla ilerlemek için harekete geçmeden önce *Passepartout*'yu sorguya çekmeye karar verdi. Bu oğlanı konuşturmanın hiç de güç olmadığını biliyordu; ayrıca, o güne dek sakladığı kimliğini açıklamaya karar vermişti. Yitirilecek zamanı yoktu çünkü. Ekimin 30'uydu ve gemi, ertesi gün Singapur'a yanaşacaktı.

Böylece Fix, o gün büyük şaşkınlık gösterileriyle "birinci" *Passepartout*'yu selamlamak üzere kamarasından güverteye çıktı. *Passepartout* ön güvertede dolaşmaktadır. Polis hafiyesi ona doğru atıldığından bağırarak şöyle dedi:

— Siz de *Rangoon*'dasınız ha!

— Bay Fix, siz de mi gemidesiniz! diye karşılık verdi *Mongolia*'daki yolculuk arkadaşını karşısında görünce büyük bir şaşkınlığa düşen *Passepartout*. Eh! Sizi Bombay'da bırakıp Hong Kong yolunda buluyorum! Siz de mi dünya gezisine çıktınız yoksa?

— Hayır, hayır, diye karşılık verdi Fix, Hong Kong'da kalmayı tasarlıyorum – hiç değilse birkaç gün.

— Yaa! dedi bir an için şaşırın Passepartout. İyi ama nasıl oldu da Kalküta'dan ayrılalı beri ortalıkta göremedim sizi?

— Vallahi, şey... rahatsızdım da, deniz tuttu azıcık... Kamaramda kalıp dinlendim... Bengal körfezi, Hint okyanusu kadar iyi gelmedi bana. Efendiniz, Bay Phileas Fogg nasıllar acaba?

— Turp gibi maşallah ve kronometre gibi ayarlı! Bir gün bile gecikmiş değil! Ah Bay Fix, sizin haberiniz yok, ama bir de genç hanım var şimdi yanınızda!

— Genç bir hanım mı? diye karşılık verdi arkadaşının ne demek istediğini anlamamış numarası yapan polis hafiyesi.

Passepartout hemen bütün hikâyeyi anlattı. Bombay'daki pagodada geçen olayı, iki bin sterline bir fil satın alışlarını, kurban törenini, Aouda'nın kaçırılmasını, Kalküta mahkeme-sinde hüküm giyislerini ve kefaletle serbest bırakılmışlarını aktardı. Hikâyenin son bölümünü bilen Fix, yine de her şeyden habersizmiş gibi bir izlenim yarattı ve Passepartout başlarından geçenleri, kendisini böylesine ilgiyle dinleyen birine ballandıra ballandıra anlatmanın büyüsüne kapıldı.

— Neticede, efendiniz bu genç kadını Avrupa'ya götürmek niyetinde, öyle mi? diye sordu Fix.

— Hayır, Bay Fix, hayır! Hong Kong'un varlıklı tüccarlarından biri olan bir akrabasına emanet edeceğiz onu.

“Söylenecek bir şey yok!” diye düşündü hayal kırıklığını gizlemeye çalışan polis hafiyesi. “Bir bardak cine ne dersiniz, Bay Passepartout?”

— Hay hay, Bay Fix. En azından *Rangoon*'da da buluşmamıza içelim!

XVII

Singapur'la Hong Kong Arasında Bir Şeyler Oluyor

O günden sonra, Passepartout'yla polis hafiyesi sık sık buluştular, ama Fix ahbabına karşı son derece ihtiyatlı davrandı ve bir daha onu konuşturtmaya çalışmadı. Bay Fogg'u ise sadece bir iki kez şöyle uzaktan görebildi; genellikle *Rangoon*'un büyük salonunda vakit geçiren Bay Fogg, kâh Bayan Aouda'ya eşlik ediyor, kâh değişmez alışkanlığı uyarınca whist oynuyordu.

Passepartout'ya gelince, Bay Fix'i bir kez daha efendisinin yoluna çıkan rastlantıyı ciddi ciddi düşünmeye başlamıştı. Gerçekten de, en azından şaşırtıcı bir rastlantıydı bu. Önce Süveyş'te rastladıkları, *Mongolia*'ya binen, Bombay'da inip orada kalması gerektiğini söyleyen, ama sonra Hong Kong'a gitmekte olan *Rangoon*'da yeniden karşılara çıkan, kısacası Bay Fogg'un rotasını adım adım izleyen bu pek sevimli, pek kibar beyefendi üzerinde durulmaya değerdi doğrusu. En azından garip bir rastlantıydı bu. Neyin peşindedeydi bu Fix? Passepartout —gözü gibi sakladığı— süslü terliklerine bahse girerdi ki, Fix, Hong Kong'dan kendileriyile birlikte, hatta aynı gemiyle ayrılacaktı.

Passepartout böyle yüz yıl düşünse, polis hafivesinin üstlendiği görevi tahmin edemezdi. Phileas Fogg'un, dünya çevresinde, tipki bir hırsız gibi "izlendiğini" aklının köşesinden geçiremezdi. Ama her şeye bir açıklama bulmak insanın yaratılışında olduğundan, Passepartout da ansızın zihninde çakan bir şimşekle, Fix'in sürekli yanlarında bulunuşunu kendine göre yorumlayıverdi ve yorumu aslında çok mantıklıydı. Passepartout'ya göre Fix, gezinin önceden belirlenen programa uygun olarak, dünya çevresinde yapılmışlığını denetlemek amacıyla Bay Fogg'un ardına Reform-Kulüp'teki arkadaşları tarafından takılmış bir ajandı sadece ve başka bir şey olamazdı.

"Apaçık ortada! Apaçık!" diye söyleyordu bu dürüst oğlan, kavrayışlı biri olmasıyla gurur duyarak. "O beyefendilerin ardimiza taktığı bir casus bu! Ama çok ayıp doğrusu! Bay Fogg gibi dürüst, onurlu bir insan! Böyle bir adamın ardına hafiye takmak ha! Ah, Reform-Kulüp'teki beyefendiler, pahaliya ödeyeceksiniz bu saygısızlığını!"

Keşfinin sevinciyle kendinden geçen Passepartout, bâsse tutuştugu insanların gösterdiği güvensizlikten ötürü efen-disinin haklı olarak incinmesinden korkarak ona hiçbir şey söylememeye karar verdi. Bununla birlikte, ilk fırsatla, kendini tehlikeye atmaksızın imalî sözlerle Fix'le dalga geçmeye yemin etti.

30 Ekim Çarşamba günü, öğleden sonra, *Rangoon*, Malakka yarımadasıyla Sumatra'yı birbirinden ayıran Malakka boğazından geçiyordu. Alabildiğine sarp, ama bir o kadar da güzel adacıklar, yolcuların Sumatra adasını görmelerine engel oluyordu.

Ertesi gün, sabah dörtte, *Rangoon*, tarifeye göre yarımda kazanmış olarak, kömür almak üzere Singapur limanına yanaşıyordu.

Phileas Fogg bu yarımda kazanç çizelgesinin kazanç sütunu na işledi ve bu kez, kentte birkaç saat dolaşma isteğini dile getiren Bayan Aouda'ya eşlik ederek, karaya çıktı.

Fogg'un her davranışını kuşkulu bulan Fix, çaktırma-
dan artlarına düştü. Fix'in çevirdiği dolaplara kıs kıs gülen
Passepartout'ysa, her zamanki gibi alışverişe çıktı.

Singapur adası ne fazla büyüktür, ne de dikkat çekici bir görüntüsü vardır. Dağları, ana hatlarıyla gözümüzün önünde belirip ufku kaplayan bir manzarası yoktur. Bu-nunla birlikte, ince uzun, sevimli bir adacıkta. Güzel yollarla bölünmüş bir parkı andırır. Avustralya'dan getirilmiş yağış atların çektiği güzel bir araba, Bayan Aouda'yla Phileas Fogg'u alıp parlak yapraklı palmiye ve karanfil ağaçları korularının arasından geçirdi; karanfiller yarı açılmış çiçeklerin tomurcuklarından oluşuyordu. Karabiber çalıları Avrupa kırlarının dikenli çitlerinin yerini aldı; sugu ağaçları ve görkemli dallarıyla gösterişli eğrelti otları, bu tropikal bölgenin görünümünü değiştiriyor; cilali yapraklı hindistancevizi ağaçları ortalığa insanın genzini yakan bir koku salıyorlardı. Ağaçlarda çevik ve şaklaban suratlı maymun sürüleri, ormanlarda da kaplanlar kol geziyordu. Bu görece küçük adada bu etobur hayvanların kökünün kazınamamış olmasına şaşacak kimslere, kaplanların boğazı yüzerek ge-çip Malakka'dan geldiklerini söyleyebiliriz.

Bayan Aouda'yla arkadaşı –ki hiçbir şey görmeden, üs-tükörü çevresine bakınmakla yetiniyordu– iki saat kırlarda dolaştıktan sonra kente döndüler; burası, mangustan ağaçları, ananaslar ve dünyanın en güzel meyveleriyle dolu se-vimli bahçelerle çevrili, hantal ve basık evlerden oluşan uç-suz bucaksız bir yerleşim yeriydi.

Saat onda, gemiye döndüler, bir araba tutup artlarına düşmek zorunda kalan polis hafifesi-ince izlendiklerini akıl-larına bile getirmemişlerdi.

Passepartout onları *Rangoon*'un güvertesinde bekliyor-du. İyi yürekli oğlan, orta boy elma büyüğünde, birkaç düzine mangustan satın almıştı; diştan koyu kahve, içiyse kan kırmızı olan bu meyvenin ortasındaki beyaz çekirdek

ağzınıza aldınız mı erir ve gerçek gurmelere benzersiz bir haz verir. Passepartout onları Bayan Aouda'ya sunmaktan çok mutluydu, o da büyük bir incelikle kendisine teşekkür etti.

Saat on birde, kömürünü alan *Rangoon* palamarları çözüyor; birkaç saat sonraysa yolcular, ormanları dünyanın en güzel kaplanlarını barındıran Malakka'nın yüce dağlarını gözden yitiriyorlardı.

Çin kıyılarından ayrı küçük bir İngiliz toprağı olan Hong Kong adasıyla Singapur arası aşağı yukarı bin üç yüz mildir. Phileas Fogg'un 6 Kasım'da Japonya'nın belli başlı limanlarından Yokohama'ya hareket edecek gemiye yetişebilmek için, bu yolu en çok altı günde almasında yarar vardı.

Rangoon iyice yüklüydü. Singapur'da, çoğu ikinci mevkije yerleşen Hintli, Seylanlı, Çinli, Malezyalı, Portekizli bir sürü yeni yolcu binmişti.

O güne dek güzel giden hava, ayın sondördündünde bozuverdi. Deniz kabardı. Rüzgâr fırtına biçimini aldı, ama bereket versin ki güneydoğudan estiği için geminin hızını kesmiyordu. Rüzgâr uygun olduğu zaman, kaptan yelkenleri de açtıriyordu. İyice yükünü almış bulunan *Rangoon*, çoğulukla gabya ve mizana yelkenleriyle yol aldı ve gerek buhar kazanlarının, gerekse rüzgârin etkisiyle hızı arttı. Böylece, Annam ve Cochinchine kıyılarını epey ter dökerek, adeta bir çak sırtında yürüyor gibi geçtiler.

Ama suç denizden çok *Rangoon*'daydı, çoğu hastalanıp yatağa serilen yolcular yorgunluklarının sorumluluğunu gemiye yüklediler. Gerçekten de, Çin denizinde çalışan P.& O. gemilerinin yapımında önemli bir kusur vardır. Gemilerin yüklü ve boş oldukları zamanlarda suyun altında kalan kişilerin iyi hesaplanmadığı için, denize gösterdikleri direnç zayıftır. Kapalı ve su geçirmez kütleleri yetersizdir. Denizci ağızıyla söylesek, fazla "batık" tırlar ve yapıları böyle olduğundan denizden gelen bir iki dalga seyirlerinden sapmalara yeter. Sizin anlayacağınız, bu gemiler –motor ve buhar

aygıtı yönünden değilse bile, yapı bakımından— Fransız Denizyolları İşletmesi'nin *Impératrice* ya da *Cambodge* gibi gemilerinden geridir. Mühendislerin yaptıkları hesaplara göre, Fransız gemileri ancak kendi ağırlıkları kadar suyla dolunca batarken, P. & O. gemileri *Golgonda*, *Corea* ve *Rangoon* ağırlıklarının altında birinden daha az su alındıklarında dibi boylayabilir.

Bu yüzden, kötü havada son derece tedbirli davranış gerekiyordu. Zaman zaman pupa yelken gitmek zorunda kalıyorlardı. Böylece yitirdikleri zaman Phileas Fogg'u hiç mi hiç etkilemiyor, buna karşılık, Passepartout müthiş sınırleniyordu. O vakit hemen kaptanı, çarkçıbasını, işletmeyi suçluyor, beceremeyecekleri işlere girişip yolcu taşımaya kalkışanları cehennemin dibine gönderiyordu. Onun bu sahibsızlığında, evde kendi hesabına yanmakta olan havagazı lambasının da büyük payı vardı herhalde.

— Hong Kong'a bir an önce varmak istiyorsunuz galiba? diye sordu bir gün polis hafiyesi.

— Evet, bir an önce! diye karşılık verdi Passepartout.

— Bay Fogg'un Yokohama gemisine yetişmek üzere sahibsızlığını mı sanıyorsunuz?

— Hem de nasıl.

— Demek ki, şimdi artık bu tuhaf dünya gezisine siz de inanıyorsunuz?

— Kesinlikle. Ya siz, Bay Fix?

— Ben mi? Hayır, inanmıyorum!

— Sizi gidi dalgacı sizi! diye karşılık verdi Passepartout, çapkin çapkin göz kırparak.

Bu laf üzerine polis hafiyesi düşüncelere daldı. Nedendir bilinmez, bu sıfat kaygılandırdı onu. Fransız, kim olduğunu sezmiş miydi acaba? Ne düşüneceğini bilmiyordu. İyi ama kendisinden başka kimseyin bilmediği polis hafiyeliğini Passepartout nereden öğrenebilirdi? Yalnız, kendisiyle böyle konuştuğuna göre, Passepartout'un bir art düşüncesi olmamıştı.

Hatta bizim yiğit delikanlı, başka bir gün, kendini tutamayıp daha da ileri gitti.

— Ee, Bay Fix, diye sordu kurnaz kurnaz sırtarak, Hong Kong'a gelince sizden ayrılma talihsizliğine uğrayacak mıyız acaba?

— Şey, bilmem ki!.. diye karşılık verdi epeyce telaşlanan Fix. Bakarsınız...

— Ah! dedi Passepartout. Bizimle gelseniz, ne çok sevindim! Hem, sizin gibi bir işletme memuru yarı yoldan dönmek ki canım! Bombay'a kadar geliyordunuz, bakın şimdi Çin'desiniz! Amerika şuracıkta, Amerika'yla Avrupa arasıysa iki adım!

Fix, dikkatle karşısındakinin suratına bakıyordu; dünyanın en sevimli yüzüyle karşı karşıya olduğundan, Passepartout'un şakasına onunla birlikte gülmekten başka çare bulamadı. Ama bizimki o gün kıvamındaydı, işi bu kadarla da bırakmayıp, "Nasıl, iyi para getiriyor mu sizin meslek?" diye sordu.

— Hem evet hem hayır, diye karşılık verdi Fix hiç istifini bozmadan, işin de iyisi var, kötüsü var elbet. Ancak, tahmin edeceğiniz gibi, kendi kesemden yolculuk etmiyorum!

— Ooo! Buna hiç kuşkum yok işte! diye bağırdı kocaman bir kahkaha savuran Passepartout.

Konuşma bitince Fix odasına çekildi ve düşünmeye başladı. Kimliğinin ortaya çıkarıldığına kuşku yoktu. Fransız, söyle ya da böyle, kendisinin bir hafiye olduğunu anlamıştı. Yalnız, kimin hesabına çalıştığını da bulmuş muydu acaba? Oynadığı rol neydi? Efendisinin suç ortağı mıydı, değil miydi? Çevirdiği dolap sezilmiş, dolayısıyla iş tümden yatmış mıydı? Bizim polis hafiyesi, böylece, kâh her şeye bitmiş gözüyle bakarak, kâh Fogg'un durumdan haberi olmadığını umarak, kısacası tam bir kararsızlık içinde birkaç saat geçirdi.

Derken zihindeki kargaşa yataştı, Passepartout'ya karşı açık oynamaya karar verdi. Hong Kong'da uygun koşulları

bulamazsa, Fogg'u tutuklayamaz da adam İngiliz topraklarından uzaklaşmaya kalkarsa, gidip Passepartout'yla konuşacaktı. Uşak ya efendisinin suç ortağıydı –ki o zaman Fogg her şeyi biliyor demekti ve bu iş tümden yatardı– ya da hırsızlıkla hiç ilişiği yoktu, dolayısıyla hırsızı kendisine teslim ederdi.

Bizim iki ahbabın çavuşun durumu buydu işte; Phileas Fogg ise bütün bunların üstünde, kendi görkemli kayıtsızlığı içinde yaşamaktaydı. Çevresinde yerçekimiyle hareket eden göktaşlarına aldırmadan, dünya çevresindeki gezisini akıcı bir tavırla tamamlıyordu.

Oysa –yne gökbilimcilerin terimleriyle söylesek– yanında yöresinde, bizim beyefendinin yüreğinde bazı tediğinliklere yol açabilecek rahatsız edici bir gök cismi dolasmaktaydı. Ama hayır, hayır! Bayan Aouda'nın çekiciliği, Passepartout'yu hayretler içinde bırakarak, en küçük bir etki yaratmadan ve birtakım karışıklıklar varsa bile, bunlar, Uranüs'ün yörüngesinde saptanan ve Neptün'ün keşfine yol açan sapmalardan çok daha zor yakalanabilirdi.

Evet! Genç kadının gözlerinde efendisine duyulan büyük gönül borcunu okuyan Passepartout için bu durum sürekli bir şaşkınlık konusuydu! Hiç kuşkusuz Phileas Fogg'un yalnızca kahramanca davranışmak gerektiğinde bir yüreği vardı, ama aşka gelince yoktu! Bu dünya gezisinin kendisine açılacağı kapılarısa hiç mi hiç düşündüğü yoktu. Passepartout ise sürekli trans halindeydi. Bir gün, "makine dairesi"nin korkuluğuna dayanmış, geminin öne arkaya sallanması sırasında uskurun su dışında kalmasıyla zangır zangır titremeye başlayan güçlü makineleri seyrediyordu. Buhar, o vakit supaplardan fışkıriyordu; bunu gören bizim onurlu Passepartout öfkesinden deliye döndü.

— Yeterince ağır değil bu supaplar be! diye bağırdı. Hiç yol almıyoruz! Ah bu İngilizler, ah! Altımızdaki Amerikan gemisi olsaydı, havaya uçardık belki ama daha hızlı giderdik!

XVIII

Bu Bölümde Phileas Fogg, Passepartout ve Fix Ayrı Ayrı Kendi İşlerinin Ardında Koşuyorlar

Yolculuğun son günleri hava kötü gitti. Rüzgâr çok şiddetlendi. Kuzeybatıya çöreklenip geminin hızını kesti. Çok sallanan *Rangoon* büyük ölçüde yuvarlandı ve yolcular rüzgârin açık denizden koparıp getirdiği, insanı canından bezdiren bu koca dalgalara haklı olarak kıldılar.

Hele 3 ve 4 Kasım günleri rüzgâr tam bir fırtına biçimini aldı. Bora, denizin altını üstüne getirdi. *Rangoon* yarılm gün, faça edip durmak zorunda kaldı; dalgaların arasında yanlamasına ilerlemek amacıyla pervanelerini yalnızca on kez döndürerek pozisyonunu korudu. Bütün yelkenler indirilip sımsıkı bağlandığı halde, geminin donanımı fırtınada acı acı ıslık çalmaktaydı.

Tahmin edileceği üzere, gemi iyiden iyiye yavaşladı, bu gidişle Hong Kong'a yirmi dört saat gecikmeyle varabilecek, fırtına düzelmeye, bu daha da artacaktı.

Phileas Fogg düpedüz kendisiyle inatlaşıyormuşa benzeyen bu azgin denizi her zamanki soğukkanlılığıyla izlemekteydi. Yüzünde bir an bile moralinin bozulduğuna dair bir ifade belirmediler. Oysa yirmi dört saatlik gecikme, Yokohama'dan

kalkan gemiyi kaçırmasına yol açarak yolculuğunu tehlikeye düşürebilirdi. Ama bu sinirsiz adam ne sabırsızlanıyor, ne de üzülüyordu. Bu fırtına bile programında vardı, önceden tahmin edilmişti sanki. Yol arkadaşıyla kötü hava hakkında hoş-beş eden Bayan Aouda, onu eskisi kadar sakin buldu.

Fix ise işleri öyle görmüyordu. Tam tersine. Fırtına hoşuna gidiyordu. Hatta *Rangoon* fırtınadan yıldır geri dönse, bayram ederdi. Bütün rötarları işine geliyordu, çünkü böylece Bay Fogg, Hong Kong'da birkaç gün beklemek zorunda kalacaktı. Gökyüzü en sonunda bora ve fırtınalarıyla kendi-sinden yana çıkıyordu. Azıcık hastalanmıştı, ama ne önemi vardı! Bulanan midesiyle uğraşmıyordu, deniz tutmasıyla kıvrırken sevinçten içi içine sigmıyordu.

Passepartout'ya gelince, sinandıkları bu zamanı gizleyemediği bir kızgınlıkla geçirdiğini tahmin edersiniz sanırım. O ana dek her şey yolunda gitmişti! Toprak ve deniz efendisinin buyruğundaydı sanki. Denizyolları da, demiryolları da ona itaat ediyordu. Rüzgârla buhar el ele verip yolculuğunu kolaylaştırmıştı. Hayal kırıklığı zamanı mı gelip çatmıştı yoksa? Tutuşulan bahsin yirmi bin sterlini kendi cebinden çıkacakmış gibi, Passepartout nefes alamıyordu artık. Fırtına onu çileden çıkarıyor, sahanak cinlerini tepesine topluyordu; elinden gelse, bu söz dinlemez denizi bir temiz pataklardı! Zavallılıcık! Fix, duyduğu sevinci ondan gizledi, iyi de etti, çünkü Passepartout onun bu gizli sevincini sezse, Fix'in hali duman olurdu herhalde.

Passepartout fırtına süresince *Rangoon*'un güvertesinden ayrılmadı. Aşağıda kalamazdı çünkü; seren direğine tırmanıyor, bir maymun çevikliğiyle her işe koşup mürettebatı şaşırtıyordu. Onun bu telaşını görüp gülmekten kendilerini alamayan kaptanı, gemi subaylarını ya da tayfaları belki yüz kere soruya çekti. Passepartout, fırtınanın ne kadar sürecekini kesin olarak öğrenmek istiyordu. O vakit kendisini, yükselmek bilmeyen barometreye yolluyorlardı. Passepar-

tout aygıtı alıp sallıyor, ama ne sarsıntılar ne de sorumsuz aygıta savurduğu küfürler bir işe yarıyordu.

Sonunda fırtına dindi. 4 Kasım günü deniz yatıştı. Rüzgâr iki çeyrek güne kayıp sakınleştı.

Passepartout hava konusunda yeniden dinginliğe kavuştu. Gabya yelkeniyle alt yelkenler açıldı ve *Rangoon* tam hızla yola koyuldu.

Ama yitirilen zamanı kazanmak olanaksızdı. Gecikmeyi sineye çekmek gerekiyordu, kara ancak 6 Kasım günü sabah beşte gözüktü. Phileas Fogg'un yol çizelgesinde geminin varış zamanı 5 Kasım olarak kaydedilmişti. Oysa ancak ayın 6'sında varıyorlardı limana. Demek ki yirmi dört saat gecikmişlerdi, dolayısıyla Yokohama'ya giden gemiyi mutlaka kaçıracaklardı. Saat altında kılavuz kaptan *Rangoon'a* çıkarak kaptan köprüsünde yerini aldı, gemiyi kanallardan geçirip Hong Kong limanına yanaştıracaktı.

Passepartout bu adamı sorguya çekmek, ona Yokohama gemisinin hareket edip etmediğini sormak için yanıp tutuşuyordu. Ama son ana dek bir umut kirintisi saklayabilmek için bunu yapmaya cesaret edemiyordu. Kayısını Fix'e açmış, beriki de –tilki kurnazlığıyla– onu avutmaya çalışmış, Bay Fogg'un bir sonraki gemiye binebileceğini söylemişti. Bu da Passepartout'yu öfkeden çılgına çeviriyordu.

Passepartout kılavuz kaptana sormayı göze almadıysa da, Bay Fogg Bradshaw'un rehberine bir göz attıktan sonra, adama gidip her zamanki sakınlığıyle Hong Kong-Yokohama seferini yapan geminin hareket edip etmediğini sordu.

— Yarın, şafakta hareket edecek, diye karşılık verdi kılavuz kaptan.

— Yaa! dedi Bay Fogg, en küçük bir şaşkınlık belirtisi göstermeden.

O sırada yanlarında bulunan Passepartout kendini tutmasa kılavuz kaptanın boynuna sarılacaktı, Fix ise adının boynunu koparmak istiyordu.

— Geminin adı ne acaba? diye sordu Bay Fogg.
— *Carnatic*, diye karşılık verdi kılavuz kaptan.
— Dün yola çıkması gerekmıyor muydu?
— Evet, efendim, ama kazanlarından birinin onarılması gerekti, dolayısıyla hareket yarına kaldı.

— Teşekkür ederim, diye karşılık verdi Bay Fogg, sonra her zamanki sakin yürüyüşüyle *Rangoon*'un salonuna indi. Passepartout ise kılavuz kaptanın elini kavrayıp sertçe sıkarken, "Siz, kılavuz kaptan, siz iyi bir insansınız!" dedi.

Kılavuz kaptan, sorulara verdiği karşılıkların neden böyle dostça karşılandığını hiçbir zaman öğrenemedi elbette. Bir düdük sesi üzerine kaptan köprüsüne çıktı ve Hong Kong boğazını dolduran yelkenliler, yerli halkın yaşadığı tekneler ve balıkçı teknelerinden oluşan küçük filonun arasından gemiyi yürüttü.

Saat birde *Rangoon* rıhtımdaydı ve yolcular karaya çıktııkyordu.

Bu durumda, kabul etmek lazım ki talih inanılmaz biçimde bu sefer de Phileas Fogg'a gülmüştü. Kazan onarımı olmasa, *Carnatic* 5 Kasım'da yola çıkmış olacak, Japonya yolcuları ikinci sefer için tam sekiz gün beklemek zorunda kalacaktı. Gerçi Bay Fogg şimdi de yirmi dört saat gecikmiş durumdaydı, ama bu gecikme yolculuğun geri kalan kısmı açısından can sıkıcı sonuçlar doğurmazdı.

Gerçekten de, Yokohama'dan San Francisco'ya Pasifik okyanusunu geçecek buharlı gemi, Hong Kong'dan gelen gemiyle doğrudan temastaydı ve o gelmeden hareket edemezdi. Belli ki Yokohama yolculuğuna yirmi dört saat geç başlayacaktı, ama Pasifik okyanusunu geçecekleri yirmi iki günlük yolculuk sırasında bu kayıp zaman kolayca telafi edilirdi. Böylece, Phileas Fogg Londra'dan hareketinden otuz beş gün sonra, seyahat planında aşağı yukarı dört saatlik bir gecikme içinde buldu kendini.

Carnatic ertesi gün saat beşte hareket edeceğinden, Bay

Fogg'un önünde işleriyle, daha doğrusu Bayan Aouda'nın işleriyle ilgilenebilmek için tam on altı saat vakit vardı. Gemi rihtıma yanaşınca kolunu genç kadına uzattı ve onu bir tahtirevana götürdü.

Tahtirevanı taşıyan adamlardan bir otel tavsiye etmelerini istedi; onlar da Kulüp Oteli'ni gösterdiler. Önde tahtirevan, arkada Passepartout yola koyuldular, yirmi dakika sonra oteldeydiler.

Genç kadına bir daire tutuldu, Phileas Fogg hiçbir şeyinin eksik olmamasına dikkat etti. Sonra, Bayan Aouda'ya derhal onu teslim edeceği Hong Kong'lu akrabasını arama ya çıkacağını söyledi. Bu arada, genç kadının yalnız kalması için Passepartout'ya kendisi dönene kadar otelden ayrılmamasını buyurdu.

Beyefendi tahtirevanla borsaya gitti. Orada, kentin en zengin tüccarlarından olan saygıdeğer Jejeeh gibi bir şahsiyeti tanırlardı mutlaka.

Bay Fogg'un başvurduğu simsar Parsi tüccarı tanıyordu. Ama adam iki yıldır Çin'de yaşamıyordu. Yükünü tuttuktan sonra, Avrupa'ya –galiba Hollanda'ya– yerleşmişti, dolayısıyla bu da ticari hayatı boyunca bu ülkeyle kurduğu çok sayıdaki bağı açıklıyordu.

Phileas Fogg, Kulüp Oteli'ne döndü. Bayan Aouda'dan izin isteyip odasına gitti ve sözü uzatmadan, saygıdeğer Jejeeh'in artık Hong Kong'da ikamet etmediğini, büyük olasılıkla Hollanda'ya yerleştiğini anlattı.

Bayan Aouda ilkin hiçbir şey demedi. Elini alnında gezdirip biraz düşündü. Sonra, o tatlı sesiyle:

— Şimdi ne yapacağım, Bay Fogg? dedi.

— Çok basit, diye karşılık verdi bizim beyefendi. Avrupa'ya dönün.

— İyi ama iyi niyetinizi kötüye...

— Hiçbir şeyi kötüye kullanmıyorsunuz, varlığınız programımı aksatmaz... Passepartout?

— Buyrun efendim? diye karşılık verdi Passepartout.

— *Carnatic*'e gidip üç kamara tutun.

Yolculuğa kendisine çok iyi davranışın genç kadınla birlikte devam edeceğini pek sevinden Passepartout hemen Küçük Oteli'nden ayrıldı.

XIX

Passepartout'nun Efendisiyle Canigönülden İlgilenişi ve Bunun Doğurduğu Sonuçlar

Hong Kong, 1842 savaşının ardından Nanking antlaşmasıyla İngiltere'ye verilen bir adaciktır yalnızca. Büyük Britanya'nın üstün sömürgecilik yeteneğiyle burada, birkaç yılda, önemli bir kent ve bir liman, Victoria limanı kurulmuştur. Bu adacık, Kanton nehrinin ağzında bulunur ve nehrin karşı kıyısında kurulmuş Portekiz kenti Makao'yla arasında yalnızca altnmış millik bir mesafe vardır. Hong Kong ticari bir rekabette Makao'yu yenecekti elbet, nitekim Çin ithalat ve ihracatının büyük bir bölümü İngiliz kenti üzerinden yapılmaktadır.

Ticari malların saklandığı rihtimdaki depolar, hastaneler, iskeleler, ambarlar, Gotik tarzda bir katedral, bir "vali konağı", taş döşenmiş yollar, insanda, Kent ya da Surrey kontluklarındaki ticaret kentlerinden biri yerküreyi katedip, Çin'in aşağı yukarı karşısına rastlayan bu noktasında yeniden ortaya çıkışız izlenimini uyandırmaktadır.

Passepartout elleri cebinde, Çin İmparatorluğu'nda hâlâ kullanılmakta olan tahtirevanlara, rüzgârla hareket eden el arabalarına, yollarda koşuşan Çinli, Japon ve Avrupalı in-

san kalabalığına bakarak Victoria limanına indi. Bizim ağırbaşlı oğlan izlediği güzergâh üzerinde kendini aşağı yukarı yeniden Bombay'da, Kalküta'da ya da Singapur'da bulmuştu sanki. Dünyanın dört bir yanında İngiliz kentlerinin izle-rine rastlanır.

Passepartout, Victoria limanına vardı. Orada, Kanton nehrinin ağzında, bütün ülkelerden, İngiltere, Fransa, Amerika ve Hollanda'dan gemiler karınca gibi kaynarmaktaydı; savaş ve ticaret gemileri, Çin ya da Japon tekneleri, yelken-liler, sampanlar, yerli halkın yaşadığı tekneler ve hatta yüzen eğlence kayıkları su yüzeyini çok sayıda çiçek tarhi gibi kaplamıştı. Passepartout dolaşırken, sarı giysili, yaşılı mı yaşılı birtakım yerlilere rastladı. "Çinli gibi" tıraş olmak için girdiği berber dükkânında, oldukça düzgün İngilizce konuşan bu yerli Figaro'dan, bu yaşılı adamların en az seksen yaşında olduğunu ve bu yaşta, imparatorluk rengi olan sarı kumaştan giysiler giyme ayrıcalığını kazandıklarını öğrendi. Nedendir bilinmez, Passepartout bunu çok komik buldu.

Tıraş olduktan sonra, *Carnatic*'in yanaştığı rihtıma gitti, orada bir aşağı bir yukarı dolaşan Fix'le karşılaştı ve hiç şaşmadı. Polis hafiyesinin suratından düşen bin parçayıdı.

"Güzel!" dedi Passepartout kendi kendine. "Reform-Kulüp üyesi beylerin işi iyi gitmiyor besbelli!"

Ve suratının asıklığını görmezlikten gelerek, şen bir tebessümle Fix'in yanına gitti.

Bizim hafiyeyse, yakasını bırakmayan kötü şansa lanterler yağıdılmakta haklıydı doğrusu. Tutuklama emri ortalarда yoktu! Ardından geldiğine ve ancak burada birkaç gün oyalanırsa eline geleceğine kuşku yoktu. Beri yandan, Hong Kong güzergâh üzerindeki son İngiliz toprağı olduğundan, onu burada tutmayı başaramazsa, Bay Fogg'u kesinlikle elinden kaçıracaktı.

— Ee, Bay Fix, bizimle Amerika'ya kadar geliyor musunuz bakalım? diye sordu Passepartout.

— Evet, diye karşılık verdi Fix dişlerini sıkarak.

— Hadi canım! diye haykırdı Passepartout bir kahkaha patlattıktan sonra. Bizden ayrılamayacağınızı biliyordum, zaten. Hadi gelin de yer ayırtalım!

Birlikte denizyolları yazılıhanesine girip dört kişi için kamara ayırttılar. Bilet satan memur, *Carnatic*'ın onarımının sona erdiğini, önceden duyurulduğu üzere ertesi sabah değil, hemen o akşam sekizde yola çıkacağını haber verdi.

“Çok iyi!” diye karşılık verdi Passepartout, “efendimin işine yarayacak bu. Gidip haber vereyim.”

İşte o anda, Fix büyük bir karar aldı. Passepartout'ya her şeyi anlatabaktı. Phileas Fogg'u birkaç gün Hong Kong'da alikoymayan tek yolu buydu belki de.

Yazihaneden çıkışınca Fix, yol arkadaşına meyhanelerden birinde boğazlarını islatmayı önerdi. Passepartout'un vakti vardı. Fix'in davetini kabul etti.

Hemen rıhtıma bakan bir meyhane vardı. Görünüşü de çok çekiciydi. İki birlikte girdiler. Burası güzel süslenmiş geniş bir salondu, dipte bol yastıklı bir kamp yatağı göze çarpıyordu. Üstünde de uyuyan birtakım adamlar yan yana dizilmişti.

Otuza yakın müşteri, salondaki hasır masaların başına çökmüştü. Kimisi İngiliz berası, ale ya da porter içiyordu, kimisi de cin ya da brendi gibi alkollü içkiler. Ayrıca çoğu, içlerine tıka basa gülsulu afyon doldurulmuş uzun, kırmızı toprak pipoları tüttürmektedi. Ara sıra, afyon içenlerden biri kendini tutamayıp masanın altına kayıyor, garsonlar adamı bacaklarından ve kafasından yakalayıp kocaman yatağa, keşlerden birinin yanına taşıyorlardı. Böyle kendinden geçmiş yirmi kadar keş yan yana yatıyordu.

Fix'le Passepartout, İngiliz tüccarların yılda iki yüz altmış milyon franklık gelir elde ederek adına afyon denen bu uyuşturucu maddeyi sattığı bu sefillerin, sersemlerin, bu sıskaların ve aptalların müdafimi oldukları dumanaltı

mekânlardan birine girdiklerini anladılar! İnsan doğasının en öldürücü kusurlarından birine yaslanarak kazanılan hazine milyonlar!

Çin hükümeti sert yasalarla böylesi bir suiistimali önlemeye çalışmış, ama başa çıkamamıştı. Bu alışkanlık, başlangıçta afyon kullanımı hakkı açıkça kendisine tanınan varlıklı sınıftan, alt sınıflara indi ve bunun yarattığı tahribat durdurulamadı. Orta Krallık'ta, ülkenin her yerinde ve her zaman afyon içilir. Kadın erkek herkes bu iğrenç tutkuya kapılmakta ve bunu içlerine çekmeye alıştıklarında da, korkunç mide sancıları çekmedikçe, bırakamamaktadırlar. Büyük tiryakiler günde sekiz pipo kadar içebilirler, ama beş yılda ölüp giderler.

Fix'le Passepartout da işte, serinlemek üzere, Hong Kong'un dört bir yanına kaplayan bu dumanaltı mekânlardan birine dalmışlardı. Passepartout'nun parası yoktu, ama zamanı ve yeri gelince karşılığını vermek üzere, yol arkadaşının "nazik davetini" seve seve kabul etmişti.

İki şişe porto ısmarladılar; Fransız hemen şarabın hakkını verirken, Fix daha ihtiyatlıydı, büyük bir dikkatle arkadaşını gözlüyordu. Oradan buradan, özellikle Fix'in *Carnatic*'e binme konusundaki eşsiz fikrinden söz ettiler. Söz dönüp dolaşıp hareketi birkaç saat öne alınan gemiye gelince, Passepartout şişeler de hızla boşaldığından, efendisine haber vermek üzere kalktı.

Fix onu durdurdu.

— Bir saniye, dedi.

— Ne istiyorsunuz, Bay Fix?

— Ciddi şeyler konuşmak istiyorum sizinle.

— Ciddi şeyler mi! diye bağırdı bardağında kalan birkaç damla şarabı da yuvarlayan Passepartout. Yarın konuşuruz canım. Bugün vaktim yok.

— Oturun, diye karşılık verdi Fix. Efendiniz söz konusu!

Passepartout bunun üzerine dikkatle karşısındakine baktı.

Fix'in yüzünde garip bir anlatım vardı.

Passepartout yeniden oturdu.

— Nedir bana söylemek istediğiniz? diye sordu.

Fix elini arkadaşının koluna koydu, sesini alçaltıp:

— Kim olduğumu keşfettiniz mi? diye sordu.

— Elbette! dedi Passepartout sırtarak.

— Öyleyse, size her şeyi itiraf edeceğim...

— Bütün bildiklerimden sonra mı, dostum! Eh, pek iç açıcı bir iş sayılmasın bu! Neyse, anlatın bakalım. Yalnız, şu kadarını söylememeye izin verin, sizin o beyler boşu boşuna masrafa giriyorlar!

— Boşu boşuna mı! dedi Fix. Düşünmeden konuşuyorsunuz! Söz konusu miktarı bilmiyorsunuz besbelli!

— Yoo, biliyorum, diye karşılık verdi Passepartout. Yirmi bin sterlin!

— Elli beş bin! diye düzeltti Fix, Fransızın elini sıkarak.

— Nee? diye bağırdı Passepartout, Bay Fogg böyle bir şeye cesaret etti ha!.. Elli beş bin sterlin!.. Öyleyse, bir saniye bile yitirmeye gelmez, diye ekledi yeniden ayağa fırlarken.

— Elli beş bin sterlin! diye devam etti Fix ve bir şise brendi getirttikten sonra, Passepartout'yu oturmaya zorladı. Başarıya ulaşırsam, iki bin sterlin ödül alıyorum. Bana yardım ederek bunun beş yüzünü (12 500 frank) almak istermez miydiniz?

— Size yardım etmek mi? diye haykırdı gözleri fal taşı gibi açılan Passepartout.

— Evet, Bay Fogg'u Hong Kong'da birkaç gün alıkoyma konusunda!

— Hey, ne diyorsunuz siz kuzum? diye karşılık verdi Passepartout.

Nasıl! Bu beyefendiler efendimi izlettikleri, dürüstlüğünden kuşkulandıkları yetmiyormuş gibi, bir de ona köstek mi olmak istiyorlar! Onlar adına utandım doğrusu!

— Nasıl yanı! Ne demek istiyorsunuz siz? diye sordu Fix.

— Diyeceğim o ki, düpedüz nezaketsizlik bu. Gelip Bay Fogg'u soysunlar, varını yoğunu alsınlar bari!

— Evet, biz de bunu tasarlıyoruz zaten!

— Ama tuzak bu! diye bağırdı Passepartout –Fix'in kendisine ikram ettiği ve farkında olmadan yuvarladığı brennin etkisiyle canlanarak– düpedüz tuzak! Düşünü bir, beyefendiler! Kulüp arkadaşları!

Fix'in kafası karışmaya başlamıştı.

— Kulüp arkadaşları! diye bağırdı Passepartout, Reform-Kulüp üyeleri! Bana bakın, Bay Fix, efendim dürüst bir adamdır ve bir bahse tutuştum, bunu kuralına uygun biçimde kazanmak ister.

— İyi ama kim sanıyorsunuz siz beni? diye sordu Fix, gözlerini Passepartout'un gözlerine dikerek.

— Ne sanıcam! Efendimin izleyeceği yolu denetlemekle görevlendirilmiş, Reform-Kulüp üyelerinin tuttuğu bir hafiye tabii! Yaptığınız işse, çok küçük düşürücü! O yüzden, her ne kadar kimliğinizi çoktan keşfetmiş olsam da, gidip bunu Bay Fogg'a açıklamaktan kaçındım!

— Kendisi bu konuda hiçbir şey bilmiyor mu?.. diye sordu Fix, heyecanla.

— Hayır, bilmiyor, diye karşılık verdi Passepartout önündeki kadehi kafasına dikerek.

Polis hafiyesi alnında biriken terleri eliyle sildi. Söze devam edip etmemeye konusunda kararsızdı. Ne yapmalıydı? Passepartout'un yanlışlığı içten gözükyordu, ama o zaman işi iyiden iyiye güçleşiyordu. Bu oğlanın tam bir iyi niyetle konuştuğu ve –Fix'in korktuğu gibi– efendisinin suç ortağı olmadığı açıktı.

“Eh,” dedi kendi kendine, “suç ortağı değilse, yardım eder bana.”

Polis hafiyesi, ikinci kez kararını vermişti. Ayrıca, bekleyeceğ zamanı da yoktu. Ne pahasına olursa olsun, Fogg’u Hong Kong’da tutuklamak gerekiyordu.

— Dinleyin beni, dedi Fix kesin bir tavırla, hem de iyi dinleyin. Sandığınız adam, yani Reform-Kulüp üyelerinin tuttuğu bir hafİYE değilim ben...

— Pöh! dedi Passepartout alaycı bir tavırla.

— Metropolitan Polisi tarafından özel bir görev verilmiş bir polis hafiyeyim...

— Siz... polis hafiyesi ha!..

— Evet ve bunu kanıtlayabilirim, diye devam etti Fix. İşte görev belgem.

Ve hafİYE cüzdanından bir kâğıt çıkararak, polis müdürünce imzalanmış görev belgesini arkadaşına gösterdi. Passepartout, şaşkınlıktan allak bullak olmuş, tek söz etmeden Fix’e bakıyordu.

— Bay Fogg’un tutuşturduğu bahis, gerek sizi, gerek Reform-Kulüp’teki arkadaşınızı kandırmak için bulunmuş bir bahaneden başka bir şey değil, diye devam etti Fix, çünkü sizin bilinçsiz suç ortaklığınızı gereksinimi vardı.

— İyi ama neden?.. diye bağırdı Passepartout.

— Dinleyin. Eylülün 28’inde, sonradan eşkâli tespit edilebilen bir kişi, İngiltere Merkez Bankası’ndan ellî beş bin sterlin çaldı. Adamın eşkâli burada ve tipatıp Bay Fogg.

— Hadi canım siz de! diye bağırdı Passepartout masaya güçlü bir yumruk indirerek. Efendim dünyanın en dürüst insanıdır.

— Nereden biliyorsunuz? diye karşılık verdi Fix. Daha tanımıyorsunuz bile onu! Yola çıkacağı gün girdiniz hizmetine ve akıl almaz bir bahaneyeyle, bavul bile almadan, banknot şeklinde büyük bir meblağı yanına alıp apar topar yola

çıktı! Siz de kalkmış, dürüst bir adam olduğunu ileri sürüyorsunuz.

— Evet, evet! diye makine gibi tekrarlıyordu zavallı oğlan.

— Suç ortağı olarak tutuklanmak mı istiyorsunuz?

Passepartout başını ellerinin arasına almıştı. Tanınmaz haldeydi. Polis hafiencesinin yüzüne bakamıyordu. Bayan Aouda'yı kurtaran o eliaçık ve cesur adam, yani efendisi hırsızdı ha! İnanılacak şey değildi doğrusu. Oysa görünüşe göre öyleydi işte. Passepartout beynine üşüsen kuşkuları kovmaya çalışıyordu. Efendisinin suçluluğuna inanmak istemiyordu bir türlü.

— Peki, nedir benden istediğiniz? dedi polis hafiesine, büyük çabayla kendini tutarak.

— İstediğim şu, diye karşılık verdi Fix. Bay Fogg'u bura ya dek izledim, ama Londra'dan istediğim tutuklama emri henüz elime geçmedi. Onun için, kendisini Hong Kong'da alıkoymama yardım etmelisiniz...

— Nee! Ben ha...

— Bunu yaparsanız, İngiltere Merkez Bankası'nın vaat ettiği iki bin sterlinlik ödülü sizinle paylaşırıım!

— Asla! diye karşılık verdi Passepartout, sonra ayağa kalkmak istedi, ama başaramadı; sağduyusunun ve gücünün onu terk ettiğini hissediyordu.

— Bakın, Bay Fix, dedi kekeleyerek, bana söylediğiniz her şey doğru olsa... efendim aradığınız hırsız olsa bile... ki ben bunu reddediyorum... yanında çalıştım çünkü... iyi ve eliaçık bir insan... olduğunu gördüm... Ona ihanet etmek ha...asla... hayır... asla... dünyanın altınını verseniz olmaz bu iş... Benim doğduğum köyde böyle hالتlar yenmez!..

— Reddediyorsunuz, öyle mi?

— Reddediyorum.

— O halde söylediklerimi unutun ve içelim.

— Evet, evet, içelim!

Passepartout gittikçe sarhoş olduğunu hissediyordu. Onu her ne pahasına olursa olsun efendisinden ayırmak gerektiğini anlayan Fix, bu işi burada bitirmek istiyordu. Masada birkaç tane afyon çubuğu vardı. Fix bunlardan birini Passepartout'un eline tutuşturdu; oğlan pipoyu aldı, dudaklarına götürdü, yaktı, birkaç soluk çekti, uyuşturucu maddenin etkisiyle ağırlaşan başı küt diye masaya düştü.

“Böylece,” dedi Passepartout'un kendinden geçtiğini gören Fix, “Bay Fogg, *Carnatic*'in hareket saatini öğrenemeyecek, öğrense bile, hiç değilse şu sefil Fransızı alamadan yola çıkacak!”

Sonra hesabı ödeyip çıktı.

XX

Fix Doğrudan Doğruya Phileas Fogg'la Bağlantı Kuruyor

Phileas Fogg, belki de geleceğini büyük ölçüde tehlikeye düşürecek bu olay sırasında, Bayan Aouda'yla birlikte İngiliz kentinin sokaklarında dolaşmaktadır. Bayan Aouda, Avrupa'ya gönülümeyi kabul edeli beri, Bay Fogg bu uzun yolculuğun bütün ayrıntılarını düşünmüştür. Onun gibi bir İngilizin elinde hafif bir çantayla dünya gezisine çıkması pekâlâ mümkündü; ama bir kadın böyle bir yolculuğa bu koşullar altında katlanamazdı. Dolayısıyla, yolculuk için giysi ve öteberinin satın alınması gerekiyordu. Bay Fogg, bu işi de her zamanki soğukkanlılığıyla yerine getirdi ve bunca nezaket karşısında mahcup olan, özürler dileyen, karşı çıkan genç dula:

— Bütün bunlar yolculuğuma uygun, programında var, diye karşılık verdi hep.

Alışverişten sonra, Bay Fogg'la genç kadın otele döndüler ve otel müdürüne masasında şatafatlı bir servisle sunulan akşam yemeğini yediler. Biraz yorgun olan Bayan Aouda, soğukkanlı kurtarıcısının elini “İngiliz usulü” sıktıktan sonra odasına çıktı.

Saygıdeğer beyefendiye, bütün akşam okuduğu *Times* ve *Illustrated London News* gazetelerine gömüldü.

Bir şeylere şaşacak bir adam olsa, uşağının yatma vakıti geldiği halde ortalarda görünmeyeişine şaşması gerekirdi. Ancak, Yokohama postasının ertesi sabah kalkacağını bildiğinden, hiç üstünde durmadı bunun.

Ama Passepartout, ertesi gün, zile bastığı zaman da gelmedi.

Uşağının otele dönmediğini öğrenince bizim saygıdeğer beyefendinin ne düşündüğünü kimsecikler bilemezdi doğrusu. Bay Fogg çantasını alıp Bayan Aouda'ya haber göndermekle ve bir tahtirevan çağırıtmakla yetindi.

O sırada saat sekizdi ve *Carnatic*'in limandan çıkmak için gereksinim duyduğu deniz yükselmesi saat dokuz buçukta olacaktı.

Tahtirevan otelin kapısına gelince, Bay Fogg'la Bayan Aouda bu rahat taşıta kuruldular, bavullarsa arkadaki çekceke yerleştirildi.

Yarım saat sonra, bizim yolcular rıhtımdaydı ve Bay Fogg, *Carnatic*'in dün gece yola çıktığını öğrendi.

Rıhtımda hem gemiyi, hem de uşağı bulacağını uman Bay Fogg, şimdi ikisinden de yoksun kalmıştı. Ama en küçük bir umutsuzluk belirmedi yüzünde ve kaygıyla kendisine bakan Bayan Aouda'ya:

— Önemli bir şey değil hanımfendi, olur böyle şeyler, demekle yetindi.

Tam bu sırada, bir köşeden dikkatle kendisini gözleyen biri yaklaştı yanına. Polis hafiyesi Fix'ti bu. Fogg'u selamladıktan sonra:

— Benim gibi, dün limana gelen *Rangoon* yolcularından değil misiniz, beyefendi? dedi.

— Evet, beyefendi, diye karşılık verdi Bay Fogg soğuk bir sesle, kiminle tanışmak onuruna erişiyorum acaba?..

— Özür dilerim, uşağınızı burada bulacağımı umuyordum.

— Nerede olduğunu biliyor musunuz, beyefendi? diye sordu genç kadın heyecanla.

— Nasıl? diye karşılık verdi Fix düzmece bir şaşkınlıkla.
Yanınızda değil mi?

— Hayır, diye karşılık verdi Bayan Aouda. Dünden beri gözükmedi. Biz olmadan *Carnatic*'e binip gitmiş olmasın?

— Siz olmadan mı, hanımfendi?.. diye karşılık verdi polis hafiyesi. İyi ama sorumu bağışlayın, bu gemiyle gitmek niyetinde miydiniz?

— Evet, beyefendi.

— Ben de öyle, hanımfendi ve gördüğünüz gibi canım müthiş sikkin. Onarımı tamamlanan *Carnatic*, kimseciklere haber vermeden, tam on iki saat önce kalkıp gitmiş, şimdi sekiz gün beklemek gerekecek öteki gemiyi!

Fix, "sekiz gün" derken keyfinden ağızı kulaklarına varıyordu. Sekiz gün! Fogg tam sekiz gün Hong Kong'da kala-
caktı! Bu arada tutuklama emri mutlaka gelirdi. Talih yasa temsilcisinin yüzüne gülüyordu en sonunda!

Ama Phileas Fogg'un sakin bir sesle:

"Hong Kong limanında *Carnatic*'ten başka gemiler de var sanırım," dediğini duyunca tepesine nasıl bir balyoz ye-
diğini varın siz hesaplayın.

Ve Bay Fogg, kolunu Bayan Aouda'ya uzatıp Japonya'ya gidecek gemi aramak üzere rihtıma doğru yollandı.

Şaşkınlıktan ağızı dili tutulan Fix de arkalarındaydı. Gö-
ren, gizli bir iple Bay Fogg'a bağlı sanındı.

Ancak talih, o ana dek yüzüne güldüğü adamı yüzüstü bırakmış gibiydi. Phileas Fogg tam üç saat rihtının etrafında dolandı: Gerekirse, kendisini Yokohama'ya götürecek bir tekne kiralamaya bile razıydı; ama rihtımda yük alan ya da boşaltaň gemilerden başkası yoktu, bunlar da yola çıkama-
yacaktı elbette. Fix yeniden umutlanmaya başlamıştı.

Ama Bay Fogg hiç istifini bozmuyor, Makao'ya dek uzanma pahasına, ha bire araştırıyordu; derken, iskelenin ucunda bir adam yanaştı yanına.

— Saygideğer beyefendi gemi mi arıyorlar? diye sordu denizci şapkasını çıkararak.

— Harekete hazır geminiz mi var? diye sordu Bay Fogg.
— Evet, efendim, flotillanın en iyisi olan 43 numaralı kılavuz gemisi hareket etmek üzere.

— Hızlı gider mi?
— Aşağı yukarı sekiz dokuz mil. Görmek ister miydiniz?
— Evet.
— Saygideğer beyefendi gemiden hoşlanacaklardır. Deniz gezintisi mi yapmak istiyordunuz?
— Hayır. Yolculuk.
— Yolculuk mu?
— Bizi Yokohama'ya götürme görevini verebilir miyim size?

Bunları duyan gemicinin kolları iki yanına düştü, gözleri fal taşı gibi açıldı.

— Saygideğer beyefendi şaka mı ediyorlar acaba? dedi.
— Hayır! *Carnatic*'i kaçardım, oysa en geç 14'ünde Yokohama'da olup San Francisco gemisine yetişmeliyim.
— Özür dilerim, ama imkânsız, diye karşılık verdi kılavuz.

— Günde yüz sterlin (2500 frank) veririm, ayrıca vaktinde yetişirsek, iki yüz sterlin de ödül.
— Ciddi mi söylüyorsunuz? diye sordu gemici.
— Çok ciddi, diye karşılık verdi Bay Fogg.

Gemici şöyle azıcık uzaklaşmıştı. Böyle yüklü bir para ya konma arzusyla, tehlikeli bir serüvene atılma korkusu arasında bocalıyordu besbelli. Fix ise öldürücü sinir krizleri geçiriyordu.

Bu arada, Bay Fogg, Bayan Aouda'ya dönmüştü.
— Böyle bir yolculuktan korkmazsınız, değil mi, hanımfendi? diye sordu.
— Sizin yanınızda korkmam, Bay Fogg, diye karşılık verdi genç kadın.

Gemici yeniden Bay Fogg'a yaklaşmış, kasketini elinde evirip çevirmekteydi.

— Ee, ne karara vardınız bakalım, Kaptan? diye sordu Bay Fogg.

— Şey, saygıdeğer beyefendi, diye karşılık verdi gemici, çok çok yirmi tonluk bir tekneyle ve bu mevsimde ne tayfalarımı, ne kendimi, ne de sizi tehlikeye atabilirim. Ayrıca, vaktinde de varamayız, çünkü Hong Kong'la Yokohama arası bin altı yüz elli mildir.

— Hayır, tam bin altı yüz mil, dedi Bay Fogg.

— Aynı şey.

Fix şöyle derin bir soluk aldı.

— Ama başka bir çare buluruz belki, diye ekledi kaptan. Fix'in soluğu yeniden kesildi.

— Nasıl? diye sordu Phileas Fogg.

— Japonya'nın en güneyindeki, 1100 mil ötedeki Nagasaki'ye ya da Hong Kong'tan sekiz yüz mil ötedeki Şanghay'a gideriz. Hele bu sonucusu, Çin kıyılarından uzaklaşmayacağımız, akıntı da bizi kuzeye sürükleneceği için, iyice işimize gelir.

— Kaptan, dedi Phileas Fogg, ben Amerika gemisine Şanghay ya da Nagasaki'den değil, Yokohama'dan bineceğim.

— Neden olmasın! diye karşılık verdi kaptan. San Francisco gemisi Yokohama'dan kalkmıyor ki. Yokohama'da ve Nagasaki'de durur, ama ilk hareket Şanghay'dandır.

— Bu dedığınızden emin misiniz?

— Elbette.

— Peki, gemi ayın kaçında ayrılıyor Şanghay'dan?

— 11'inde, akşamüstü yedide... Demek ki dört günümüz var. Dört gün, yani doksan altı saatte, iyi yakıt alırsak, rüzgâr güneyden eserse, deniz sakinse, ortalama sekiz millik bir hızla, Şanghay'la aramızdaki sekiz yüz mili rahat rahat alırız.

— Peki, siz ne zaman yola çıkabilirsiniz?..

— Bir saat sonra... Yani, yiyecek içecek satın almak ve yola çıkma hazırlıkları.

- Tamam, anlaştık... Geminin sahibi siz misiniz?
- Evet, adım John Bunsby, *Tankadère*'in sahibiyim.
- Avans ister misiniz?
- Beyefendi uygun görürlerse...
- İşte size iki yüz sterlin... Siz de bundan yararlanmak isterseniz, beyefendi... dedi Phileas Fogg, Fix'e dönüp.
- Ben de sizden bunu rica edecektim, beyefendi, diye karşılık verdi Fix kararlı bir sesle.
- Peki. Yarım saat sonra gemide oluruz.
- İyi ama, şu zavallı oğlan ne olacak?.. dedi zihni Passe-partout'nun ortadan kayboluşuya fazlasıyla meşgul Bayan Aouda.
- Onun için de elimden geleni yapacağım, diye karşılık verdi Phileas Fogg.

Ve sinirinden kuduran Fix, kaptanla birlikte gemiye girerken, bizimkiler de Hong Kong emniyetine yollandılar. Oraya varınca, Phileas Fogg, Passepartout'nun eşkâlını ve rip bulunduğu zaman yurduna gönderilmesi için yetecek parayı bıraktı. Sonra Fransız Konsolosluğu'na uğrayıp aynı işlemi yinelediler ve otele uğrayıp bavulları aldıktan sonra, tahtirevan bizim yolcuları iskele başına getirdi.

Saat üçü vuruyordu. 43 numaralı kılavuz gemisi tayfalarını ve yiyecekleri almış, harekete hazır bekliyordu.

Tankadère, yirmi tonluk sivri burunlu, çok geniş gövdeli, çok uzun bir tekneydi. Gören yarış teknesi sanındı. Pırıl pırıl parlayan bakır kesimleri, galvanizli demirleri, fildişindenmiş gibi ışıldayan beyaz kaptan köşkü, John Bunsby'nin gemisine iyi baktığını gösteriyordu. İki yelken direği hafifçe geriye yatıktı. Randa, mizana, trinketa, flok ve gabya yelkeni vardı; rüzgâr arkadan esti mi pupa yelken gidebilirdi. Epey hızlıydı herhalde, nitekim, kılavuz gemileri arasındaki "yarişlar"dan birkaçını kazanmıştı.

Tankadère'de kaptan John Bunsby'den başka dört de tayfa vardı. Bunlar, en kötü havalarda denize açılıp gemi-

lere yol gösteren, denizleri avuçlarının içi gibi bilen cesur denizcilerdi. Aşağı yukarı kırk beş yaşlarında, güçlü kuvvetli, güneşten kararmış, bakışları canlı, yüzü enerjik, dengeli, hareketlerinde rahat bir adam olan John Bunsby en ürkük insanlara bile güven verebilirdi.

Phileas Fogg'la Bayan Aouda gemiye bindiler. Fix çoktan gelmişti. İki direkli geminin küç kapotasından, kare biçiminde bir odaya iniliyordu; odanın duvarları, yuvarlak bir divanın çevresinde çerçeveye biçiminde yükselmekteydi. Tam ortada, bir gemici fenerinin aydınlatıldığı bir masa vardı. Oda küçük, ama temizdi.

— Size daha iyisini sunamadığım için üzgünüm, dedi Bay Fogg, hiçbir şey dermeden eğilip kendisini selamlayan Fix'e.

Polis hafiyesi, Bay Fogg'un nezaketinden yararlandığı için bir çeşit utanç duyuyordu.

“Kesinlikle çok nazik bir alçak,” diye düşünüyordu, “ama yine de alçak.”

Üçü on gece yelkenler fora edildi. Seren direğinde İngiliz bayrağı dalgalandıyordu. Yolcular güvertede oturuyorlardı. Bay Fogg'la Bayan Aouda, Passepartout'yu görebilir miyiz diye, son bir kez dönüp rihtıma baktılar.

Fix'in içi de pek rahat değildi doğrusu, çünkü pek yakıksız bir biçimde davranışının zavallı oğlan şans eseri tam da buraya çıkagelebilir, ondan sonra, bizim polis hafiyesi zor durumda kalırıdı. Ama Fransız gözükmedi, hiç kuşkusuz hâlâ o müthiş uyuşturucu maddenin etkisindedeydi.

Derken, John Bunsby açık denize çıktı ve *Tankadère*, rüzgârı randa, mizana ve flok yelkenlerinin ardına alarak dalgaların üstünde ileri atıldı.

XXI

Tankadère'in Sahibi İki Yüz Sterlinlik Ödülü Yitirme Tehlikesiyle Karşılaşıyor

Yirmi tonluk bir tekneyle, hele bu mevsimde, sekiz yüz millik bir deniz yolculuğu gerçekten maceralı bir seferdi. Çin denizleri, hele ekinoks dönümlerindeki korkunç rüzgârların etkisinde, genelde kötüdür ve o sırada kasımın ilk günleriyydi.

Günde o kadar para verilince, yolcularını Yokohama'ya götürmek aslında belli ki kaptanın yararınaydı. Ama sözünü ettigimiz koşullarda böyle bir yolculuğa girişmek büyük bir ihtiyatsızlık olurdu; ayrıca Şanghay'a gitmek de ihtiyatsız değilse bile, gözü pek bir eylemdi. Ancak, John Bunsby'nin dalgaların üzerinde bir martı gibi yükselen *Tankadère*'e güveni vardı ve belki de bunda haksız değildi.

Tankadère o gün sona erken, Hong Kong'un değişken boğazlarında yol aldı ve orsa ederek ya da rüzgârı arkaya alarak, hayran olunası bir biçimde ilerledi.

— Kaptan Bey, dedi Phileas Fogg tekne açık denize çıktıktan sonra, elinizden geldiğince hızlı gitmenizi söylemeyi gereksiz buluyorum.

— Saygideğer beyefendi işi bana bırakınsınlar, diye karşılık verdi John Bunsby. Rüzgâr izin verdiği ölçüde bütün yelken-

leri açtıktı. Tepe yelkenlerinin bir işe yarayacağını sanmıyorum, olsa olsa hızınızı keserler.

— Orası sizin bileceğiniz iş, benim değil, Kaptan. Size güveniyorum.

Phileas Fogg bacaklarını iki yana açmış, dimdik vücutuyla, bir denizci gibi dengeli, sesini çıkarmadan dalgalı denize bakıyordu. Genç kadınsa, zayıf bir tekneyle göğüslediği, yavaş yavaş alacakaranlığa gömülen okyanusu geminin içinden seyrederken epeyce heyecanlıydı. Başının üstünde, kendisini alıp uzayın derinliklerine uçuran kocaman kanatlara benzeyen ak bulutlar yayılmıştı. Rüzgârin önüne katılmış giden iki direkli kılavuz gemisiyse, denizde değil de, gökyüzünde yüzüyordu sanki.

Gece oldu. Ay ilkdördündeydi, zayıf ışığı da az sonra ufku kaplayan sisler arasında eriyip gidecekti. Doğu'da kara bulutlar toplanıyordu, göğün bir kesimini şimdiden kaplamışlardı.

Kaptan, yerini gösteren fenerleri astirmıştı – karaya yakın olduğu için trafiğin çok yoğun olduğu bu denizyolunda zorunlu bir tedbirdi bu. Gemiler sıklıkla çarpışıyordu ve bu hızla, kılavuz gemisi en küçük çarpışmada tuzla buz olurdu.

Fix geminin burnunda dikilmiş düş kuruyordu. Fogg'un pek konuşkan olmadığını bildiğinden hep uzak duruyordu. Ayrıca, yardımını kabul ettiği adamlı konuşmak da istemiyordu. O da geleceği düşünüyordu. Bay Fogg'un Yokohama'da durmayacağı, hemen San Francisco gemisine atlayacağı ve o Amerika'nın o ucsuz bucaksız topraklarının kendisini yasanın elinden kurtarıp güvenlik altına alacağı besbelliydi. Phileas Fogg'un planını son derece basit buluyordu.

Fogg denen şu adam, sıradan bir hırsız gibi İngiltere'den doğruca Amerika'ya geçecek yerde, en uzun yolu seçmiş, dünyanın dörtte üçünü dolaşmıştı; böylece Amerika kıtasına çok daha güvenlik içinde varacak, polisi ektikten sonra,

İngiltere Merkez Bankası'nın paracıklarını oturup afiyetle yiyecekti. İyi ama Birleşik Devletler'e ayak bastıktan sonra, Fix ne yapacaktı? Adamın yakasını bırakacak mıydı? Hayır, yüz defa hayır! İade edilmesini sağlayana dek peşini bırakmayacaktı. Görevi buydu ve o bu görevi sonuna dek götürecekti. Her şeye rağmen, iyi bir şey olmuştu: Passepartout artık efendisinin yanında değildi ve özellikle de Fix'in itiraflarından sonra, uşakla efendinin bir daha görüşmemesi önemliydi.

Öte yandan, Phileas Fogg da çok gizemli bir biçimde ortadan kaybolan uşağını düşünmekteydi. Düşündükçe, zavallı oğlanın, bir yanlış anlama sonucu son dakikada *Carnatic*'e binmiş olması mümkün gibi gelmeye başladı. Kendisine çok şey borçlu olduğu bu dürüst uşağı yürekten özleyen Bayan Aouda da aynı fikirdeydi. Dolayısıyla, belki de Yokohama'da bulacaklardı Passepartout'yu; *Carnatic* onu alıp oraya götürmüşse, kolayca öğrenebilirlerdi bunu.

Saat ona doğru rüzgâr şiddetlendi. Camadan vurmak yerinde olurdu belki, ama kaptan gökyüzünü dikkatle inceledikten sonra, yelkenleri yerli yerinde bıraktı. Ayrıca, su çekimi güçlü olduğundan, *Tankadère* onca yelkene rahatça dayanıyordu ve tehlike anında bütün yelkenleri bir anda indirecek donanımı vardı.

Phileas Fogg'la Bayan Aouda, gece yarısı kamaraya indiler. Fix onlardan önce gelmiş, hamaklardan birine uzanmıştı. Kaptanla adamlarına gelince, onlar geceyi kaptan köşkünde geçirdiler.

Ertesi gün, yani 8 Kasım'da, gün ağarırken kılavuz gemisi yüz milden fazla yol almış durumdaydı. Sık sık denize daldırılan parakete, ortalama hızın sekiz-dokuz mil olduğunu gösteriyordu. *Tankadère* rüzgârı tam arkadan alıyor, en yüksek hiza ulaşabilmek için o rüzgârdan sonuna kadar istifade ediyordu. Rüzgâr böyle esmeye devam ederse, talih yüzüne gülecek demekti.

Tankadère o gün, akıntı da uygun düştüğünden, kıyıdan pek uzaklaşmadı. Gemi kıyıdan en fazla beş mil açiktaydı ve kıyı geminin iskelesinden, bulutlu gökyüzündeki açıklıklar arasından hayal meyal seçilebiliyordu. Rüzgâr karadan estiği için deniz o kadar çalkantılı değildi; bu da geminin işine yarayan bir durumdu, çünkü hafif tekneler özellikle hızlarını kesen, gemici deyimiyle “işlerini bitiren” açık deniz dalgaları yüzünden sıkıntı çekerler.

Öğleye doğru rüzgâr hafifleyip güneydoğuya kaydı. Kapitan gabya yelkenlerini de çekti; ama iki saat sonra indirmek zorunda kaldılar, çünkü rüzgâr yeniden sertleşiyordu.

Bereket versin deniz tutması nedir bilmeyen Bay Fogg’la genç kadın gemideki konservelerle bisküvileri istahla yediler. Gemiler kadar midelere de safra koymanın gerekliliğini bilen Fix, yemeğe davet edildi ve onlara katılmak zorunda kaldı, ama istemeye istemeye! Kovaladığı adamın kesesinden yolculuk etmek, yiyp içmek ona pek de dürüstçe gelmedi. Az da olsa bir şeyler atıştırdı.

Ancak, yemekten sonra, Bay Fogg'u bir köşeye çekip konuşma zorunluluğu duydu:

— Beyefendi... dedi.

Beyefendi derken dudakları yanıyor, “beyefendi”nin yakasına yapışmamak için kendini zor tutuyordu!

— Beyefendi, beni de gemimize almakla büyük incelik gösterdiniz. Ancak, olanaklarım sizin kadar rahat davranışmama izin vermese de, payıma düşeni vermek isterim...

— Söz etmeye lim bundan, beyefendi, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Yok, yok, ısrar ediyorum...

— Hayır, beyefendi, bırakalım, diye tekrarladı Fogg kesitirip atan bir sesle. Bu da genel giderlere dahil nasıl olsa!

Fix eğilip selam verdi, bunalmıştı, gidip geminin burnuna uzandı, bütün gün ağzını açmadan yattı.

Bu arada, gemi hızla yol alıyordu. John Bunsby çok umutluydu. Birkaç kez gelip Şanghay'a tam vaktinde var-

caklarını söyledi Bay Fogg'a. O da bunu amaçladığını söylemekle yetindi. Nitekim, bütün tayfalar bunun için ellerinden geleni yapmaktaydılar. Alacakları ödül bu yiğit insanları aşka getirmiştir. Özenle gerilmemiş tek bir ıskota halatı yoktu! Kuvvetle çekilmemiş tek bir yelken yoktu. Dümenci en küçük bir hata yapmıyordu. Kraliyet Yat Kulübü'ne bağlı tekneler de ancak böyle yönetilirdi herhalde.

Kaptan o akşam, paraketeyi kullanarak Hong Kong'dan çıkışlı beri iki yüz yirmi mil yol geldiklerini hesapladı; Phileas Fogg, Yokohama'ya programında hiçbir gecikme olmaksızın varabileceklerini umabilirdi. Böylece, Londra'dan, ayrıldığı günden beri karşılaştığı ilk ciddi aksilik de yolculuğunu aksatmayacak gibi görünyordu.

Gece boyunca, sabaha doğru *Tankadère*, büyük Formoza adasıyla Çin kıyısı arasındaki Fu-Kien Boğazı'ndan geçiyor, bu arada Yengeç dönencesini de aşıyordu. Bu boğazda, ters akıntılardan kaynaklanan girdaplardan ötürü, deniz pek sertti. Kılavuz gemisi orayı geçene dek epey ter döktü. Çırıntılı dalgalar hızını kesiyordu. Güvertede ayakta durabilmek iyice güçleşmişti.

Gün doğduktan sonra rüzgâr daha da sertleşti. Gökte fırtına belirtisi vardı. Zaten barometre de havanın kısa bir süre sonra değişeceğini gösteriyordu; günlük çizgi hiç düzgün değildi, civa ha bire yükselp alçalıyordu. Denizin de, "fırtına habercisi" açık deniz dalgalarıyla güneydoğuya doğru kalmaya başladığı görülmüyordu. Bir önceki gün de güneş, okyanusun fosforlu pırıltıları arasında, kızıl bir sis içinde batmıştı.

Kaptan göğün bu tehditkâr görünüşünü uzun uzun inceledikten sonra dişlerinin arasından anlaşılmaz bir şeyler mirıldandı. Ve bir ara yolcusuyla yan yana gelince:

- Saygideğer beyefendi, size her şeyi açıkça söyleyebilir miyim acaba? diye sordu alçak sesle.
- Elbette, diye karşılık verdi Phileas Fogg.

- Öyleyse, yakında fırtınaya tutulacağız.
- Güneyden mi gelecek, kuzeyden mi? diye sormakla yetindi Bay Fogg.
- Güneyden. Bakın. Tayfun geliyor!
- Güneyden gelecek tayfunla gidelim, çünkü bizi doğru yöne itecek, diye karşılık verdi Bay Fogg.
- Eh, siz durumu böyle değerlendirdikten sonra bana söz düşmez! diye yanıtladı kaptan.

John Bunsby sezgilerinde yanılmıyordu. Yılın daha önceki aylarında olsa, tayfun ünlü bir meteoroloğun deyimiyle, elektrik kıvılcımlarından oluşmuş parlak bir çağlayan halinde akıp giderdi; ama kış gündönümü yaklaşırken korkunç bir şiddetle patlamasından korkulurdu.

Kaptan tedbirini önceden aldı. Bütün yelkenleri sardırdı, serenleri güverteye indirtti. Gabya direkleri indirildi. Bumba aşağı alındı. Ambar kapakları sımsıkı kapatıldı. Artık bir damla bile su giremezdi geminin gövdesine. Geminin rüzgârı kıştan alması için tek bir üçgen yelken, sağlam kanvastan bir fırtına floku, ön velena yelkeni olarak hisa edildi. Ve başladılar beklemeye.

John Bunsby, yolcularını kamaraya inmeye çağırmıştı; ancak, o daracık ve neredeyse havasız yerde, gemi oradan oraya yalpa vururken hapis kalmak da pek hoş değildi doğrusu. Bu yüzden, ne Bay Fogg, ne Bayan Aouda, ne de Fix yanaştı güverteden ayrılmaya.

Saat sekize doğru sahanak ve fırtına bastırıldı. *Tankadère*, o avuç içi kadar yelkeniyle, fırtına halinde estiği zaman neler yapabileceğini söyle anlatamayacağımız rüzgârin önünde tüy gibi havalandı. Hani olanca hızıyla giden bir lokomotiften dört kere daha hızlıydı desek bile, hakikati dile getirmiş olmayız.

Gemi bütün gün, devasa dalgaların tepesinde sıçrayarak kuzeye doğru koştu, neyse ki hızı dalgalarinkine denkti. Belki yirmi kez kíc tarafında yükselen dağ gibi dalgaların al-

tında kalma tehlikesiyle karşılaştı; ama kaptanın ustaca bir dümen kırışı onları felaketten kurtarıyordu. Yolcular zaman zaman filozofça karşıladıkları bir dalga serpintisine tutuluyorlardı. Fix'in için için küfrettiğine kuşku yoktu; ama korkusuz Aouda, gözlerini hayran olnaktan kendini alamadığı yoldaşına dikkmiş, ona layık olmaya çalışıyor, fırtınaya göğüs geriyordu. Phileas Fogg'a gelince, bu tayfun bile programında varmışçasına sakindi.

Tankadère akşamda dek kuzeye doğru yol aldı; ancak akşamüstü, korkulan başa geldi, üç çeyrek kayan rüzgâr kuzeybatıdan esmeye başladı. Ve dalgayı yandan yiyen kılavuz gemisi korkunç bir biçimde sarsılmaya başladı. Deniz, böyle bir teknenin en küçük parçalarının birbirine ne kadar sağlam biçimde kenetlendiğini bilmeyenleri korkutacak bir şiddetle dövüyordu gemiyi.

Geceleyin fırtına daha da yoğunlaşdı. Karanlığın bastırıldığını, karanlıkla birlikte fırtınanın da gemi aziya aldığılığını göreven John Bunsby ciddi biçimde kaygılanmaya başladı. Kendi kendine, acaba gemiyi limana çekme zamanı gelmiş olabilir mi, diye düşündü ve tayfalarının fikirlerini aldı. John Bunsby, adamlarıyla görüştükten sonra Bay Fogg'un yanına gitti.

— Saygideğer beyefendi, kıyıdaki limanlardan birine doğru gitsek iyi olacak sanırım, dedi.

— Ben de aynı fikirdeyim, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Yaa! dedi kaptan. Ama hangisine?

— Benim bildiğim tek bir liman var, diye yanıtladı Phileas Fogg, sakin bir sesle.

— Hangisi?..

— Şanghay.

Kaptan, ilk birkaç saniye, bu karşılıktaki inat ve direngenliği kavrayamadı. Sonra bağırdı:

— Elbette, canım, elbette! Efendimiz haklıdır. Doğru Şanghay'a!

Ve *Tankadère*'in burnu kuzeyden bir milim ayrılmadı.

Korkunç bir gece geçirdiler! Küçük geminin batmaması gerçekten mucizeydi. İki kez yan yattılar, güvertedeki her şey halatlarla sımsıkı bağlanmamış olsaydı, denize sürüklendi. Bayan Aouda yorgunluktan bitmişti, ama hiç şikayet etmedi. Bay Fogg, birkaç kez üstüne kapanıp azın dalgalarдан korumak zorunda kaldı onu.

Derken sabah oldu. Fırtına yine aynı şiddette zincirinden boşanmışçasına devam ediyordu. Ancak, rüzgâr yine güneydoğuya dönmüştü. Bu değişiklik işlerine yaradı ve *Tankadère* kabaran dalgaların rüzgârin yön değiştirmesiyle oluşan yeni dalgalarla çarptığı bu azın denizde yeniden yola koyuldu. Bu çalkantı öyle şiddetliydi ki, daha çürük bir gemi çoktan sulara gömülüp giderdi.

Zaman zaman aralanan sisten kıyı gözüdüyordu, ama tek bir gemi yoktu ortalıkta. Yalnız *Tankadère* açık denizdeki tek gemiydi.

Öğleyin fırtına hafifler gibi oldu ve güneşin ufukta alçalmasıyla, bu hafifleme daha da belirgin hale geldi.

Fırtınanın böyle kısa sürmesi, yoğun şiddetindendi. Tam anlamıyla bitkin düşen yolcular, fırstantan yararlanıp bir şeyler yiyebildiler ve biraz dinlenebildiler.

Gece nispeten sakin geçti. Kaptan, en alttaki yelkenleri çekti. Geminin hızı büyük ölçüde arttı. Ertesi gün, yani 11 Kasım'da, John Bunsby kıyıyı inceledikten sonra Şanghay'dan en fazla yüz mil uzakta olduğunu haber verdi.

Yüz mil! O gün katedebilecekleri bir yoldu bu! Zaten, Yokohama gemisini kaçırılmamak için, Bay Fogg'un o akşam Şanghay'da olması gerekiyordu. Epey zaman yitirmelerine yol açan şu fırtına olmasa, şu anda limanın en az otuz mil açığında bulunacaklardı.

Rüzgâr hissedilir derecede azalmıştı, ama ne mutlu ki onunla birlikte dalgalar da yataşıyordu. Geminin bütün yelkenleri çekildi.

Gabya yelkenleriyle istralya yelkenleri, pruva gabya yelkenleri, hepsi çekilmişti; deniz geminin pruva küpeştesinin orada köpürmekteydi.

Tankadère, öğleyin, Şanghay'dan ancak kırk beş mil açıktaydı. Yokohama gemisi kalkmadan limana varabilmek için altı saat vakti vardı.

Gemidekilerin yüreğine bir korkudur düştü. Her ne pahasına olursa olsun, vaktinde varmak istiyorlardı. Hepsinin –Phileas Fogg bunun dışındaydı tabii– yüreği sabırsızlıkla küt küt atıyordu. Küçük geminin saatte dokuz millik bir hızı sürdürmesi gerekiyordu, oysa rüzgâr gittikçe hafifliyordu. Karadan esen, ha bire yön değiştiren esintileriyle, değişken bir rüzgârdı bu. Esintiler de zaman zaman duruyor, denizin yüzeyi çarşaf gibi oluyordu.

Bununla birlikte, tekne son derece hafif, yelkenler de çılğın esintileri toplamakta çok elverişli ince kumaştan olduğu için, akıntıının da yardımıyla, saat altıda, John Bunsby'nin tahminiyle Şanghay nehrinin ancak on mil uzağındaydılar; kentin kendisiyse, nehir ağzından on iki mil yukarıdaydı.

Saat yedide, Şanghay'ın üç mil uzağındaydılar. Korkunç bir küfür döküldü kaptanın dudaklarından... İki yüz sterlinlik ödülün havaya gideceği belliydi. Dönüp Bay Fogg'a baktı. Bay Fogg'un kılı bile kipirdamıyordu, oysa o sırada bütün serveti tehlikedediydi...

Yine o sırada, dumanlarla çevrilmiş uzun, kara bir burun gözüktü ufukta. Tam vaktinde yola çıkan Amerikan gemisiydi bu.

— Hay Allah kahretsin! diye bağırdı umutsuz bir hareketle dümeni fırıldırıp döndüren John Bunsby.

— İşaret verin! demekle yetindi Phileas Fogg.

Tankadère'in burnunda küçük, dökme bir top yatıyordu. Sisli havalarda işaret vermeye yarardı.

Top tıka basa dolduruldu ve tam kaptan fitili ateşleyecekken:

— Bayrağı yarıya indirin, dedi Bay Fogg.

Bayrak yarıya indirildi. Bu, yas işaretiydi, Amerikan gemisinin onu görünce bir an için yolunu değiştirerek kendilere yanaşması umulabilirdi.

— Ateş! dedi Bay Fogg.

Ve küçük bronz topun gümbürtüsü yeri göğü inletti.

XXII

Bu Bölümde Passepartout Yurdundan Çok Uzaktayken Bile Cebinde Biraz Para Bulundurmanın Akıllica Olduğunu Görüyor

Hong Kong'dan 7 Kasım günü, akşam saat altı buçukta ayrılan *Carnatic*, son hızla Japonya'ya doğru yol alıyordu. Tıka basa mal ve yolcu yüklüydi. Gerideki iki kamara boş kalmıştı. Bunlar, Bay Phileas Fogg için tutulmuş kamaralardı.

Ertesi sabah, geminin baş tarafındaki insanlar, saçı başı dağınık, yarı bayın bakışlı, sağa sola yalpa vurarak yürüyen bir adamın ikinci mevki kapısından çıkışırak bir halat yığının üstüne çöktüğünü gördüler.

Bu yolcu, Passepartout'nun ta kendisiydi. Şimdi başına gelenleri görelim...

Fix'in o dumanaltı mekândan ayrılışından birkaç dakika sonra, iki garson korkutuk uyuyan Passepartout'yu kaldırıp, afyonkeşlerin sızdiği yatağa yatırmışlardı. Ancak, üç saat sonra gördüğü korkulu düşler arasında bile zihnindeki saplantıyı söküp atamayan Passepartout uyandı ve uyuşturucu maddenin sersemletici etkisiyle boğuşmaya başladı. Yerine getiremediği görevin sıkıntısı uykusunu dağıtıyordu. Afyonkeşlerin yatağından kalkmış, sendeleyerek, duvarlara

tutunarak, düşe kalka, ama sürekli ve dayanılmaz bir biçimde bir nevi sezginin etkisi altında, düş görüyormuşçasına, "Carnatic! Carnatic!" diye bağırarak mekândan çıktı.

Gemi orada, rıhtımda, kazanları fayrap etmiş harekete hazır bekliyordu. Passepartout iki adım sonra gemideydi. Asma köprüye doğru atıldı, iskele kapısını geçti ve tam da *Carnatic*'ın palamarlarını gevşettiği sırada, ön güvertede düşüp bayıldı.

Bu gibi sahnelerle alışık olan birkaç gemici zavallı oğlını ikinci mevki kameralardan birine indirdiler; Passepartout ertesi sabah, Çin topraklarından yüz elli mil uzakta kendine geldi.

İşte böylece, Passepartout kendini o sabah *Carnatic*'in güvertesinde bulmuş, taze deniz esintisini içine çekiyordu. Temiz hava onu ayılttı. Zihni toparlamaya çalıştı, ama pek kolay olmadı bu iş. Ama sonunda, bir gün önceki olayları, Fix'in itiraflarını, dumanaltı mekânı vb. hatırladı.

"İyice kafayı bulmuşum besbelli," diye düşündü! "Ne diyeceğim şimdi Bay Fogg'a? Neyse ki gemiyi kaçırmadım, eh, en önemlisi de bu." Sonra, Fix'i düşündü:

"Bu adama gelince, umarım bana yaptığı öneriden sonra, *Carnatic*'e binmeye cesaret edememiştir de, kendisinden kurtulmuşuzdur," dedi. "İngiltere Merkez Bankası'nı soymakla suçlanan efendimin ardında polis hafiyesi! Hadi canım sen de: Bay Fogg hırsızsa, ben de katılım demektir!"

Passepartout olup biteni efendisine anlatmalı mıydı? Bu işte Fix'in oynadığı rolü gidip kendisine haber vermek doğru olur muydu acaba? Yoksa, oturup gülebilmek için, Londra'ya dönene kadar bekleyip Metropolitan Polisi'nden bir hafiyenin kendisini dünya gezisi sırasında takip ettiğini orada mı söylemeliydi? Evet, en iyisi buydu herhalde. Neyse, üzerinde durulacak bir konuydu bu. Şimdilik yapılması gereken en acil şey Bay Fogg'u bulmak, bu yakışık almadan davranışından ötürü özür dilemekti.

Bunun üzerine, Passepartout kalktı. Deniz dalgalıydı, gemi alabildiğine sallanıyordu. Bacakları daha pek tutmayan bizim onurlu oğlan güçlüğü geminin iç tarafına gitti.

Güvertede, ne efendisine ne de Bayan Aouda'ya benzer biri vardı.

— Tamam, dedi, Bayan Aouda bu saatte uyuyordur da-ha. Bay Fogg'a gelince, whist oynayan birini bulmuştur mu-hakkak, her zamanki gibi...

Passepartout, böyle dedikten sonra salona indi. Bay Fogg orada da yoktu. O zaman yapacağı tek şey kalmıştı: Gemi yazmanına Bay Fogg'un hangi kamarada kaldığını sormak. Ancak, gemi yazması, bu isimde birini tanımadığını söyledi.

— Özür dilerim, dedi Passepartout ısrar ederek. Uzun boylu, soğuk tavırlı, pek az konuşan, yanında genç bir hanım bulunan bir beyefendi arıyorum...

— Gemide böyle genç bir hanım yok, diye karşılık verdi yazman. Hem uzun söyle ne gerek, alın size yolcuların listesi. Kendiniz bakın.

Passepartout listeye baktı... Efendisinin adı yoktu.

Birden gözleri karardı. Derken aklına bir fikir geldi.

— Eyvah! *Carnatic*'te miyim ben? diye bağırdı.

— Evet, diye karşılık verdi yazman.

— Yokohama'ya mı gidiyoruz?

— Elbette.

Passepartout bir an için yanlış gemiye bindiğini sanmıştı! Ama eğer bu gemi *Carnatic* ise efendisinin burada olmadığı kesindi.

Passepartout kendini koltuklardan birine bıraktı. Yıldırımlı çarpmışa dönmüştü. Derken bir şırnık çaktı kafasında. *Carnatic*'in yola çıkış saatinin öne alındığını, kendisinin gi-dip bunu efendisine haber vermesi gerektiğini, ama yapamadığını hatırladı! Demek ki, Bay Fogg'la Bayan Aouda'nın gemiyi kaçırılmış olmaları kendi suçuydu.

Evet, onun suçuydu bu, ama aynı zamanda kendisini efendisinden ayırmak, Bay Fogg'u Hong Kong'da tutmak isteyen, bunun için de ona içki içiren hainin de suçuydu! En sonunda anlamıştı polis hafiyesinin çevirdiği dolabı. Ve Bay Fogg şu anda kuşkusuz mahvolmuş, bahsi yitirmiş, tutuklanmış, belki de hapse atılmış!.. Passepartout, bunu düşünükçe saçını başına yoluyordu. Ah, ah! Şu Fix denen adamı bir eline geçirirse, bakın nasıl hesabını görecekti!

İlk umutsuzluk anı geçtikten sonra, Passepartout kendini toparladı ve durumu gözden geçirdi. Doğrusu ya, durum pek iç açıcı değildi. Fransız, Japonya yolundaydı. Oraya varmak bir şey değildi, ama ya dönüş? Cepleri tam takındı. Ne bir şilin vardı, ne de bir peni! Neyse ki gemideki yatak ve yiyecek parası peşin ödenmişti. Böylece, herhangi bir karara varabilmek için önünde beş altı günlük vakti vardı. Ve bu yolculuk sırasında nasıl yiyp içtiğini nesiz sorun, ne biz anlatalım. Hem kendi yerine, hem de Bayan Aouda'yla efendisinin yerine yiyp içti. İnceği Japonya bir çölmüş ve her türlü besin maddesinden yoksunmuş gibi beslendi.

13 Kasım sabahı, deniz yükselirken, *Carnatic* Yokohama limanına giriyyordu.

Burası, Pasifik okyanusunun önemli bir konaklama yeridir, Kuzey Amerika, Çin, Japonya ve Malezya adaları arasında sefer yapan yük ve yolcu gemileri buraya uğrar. Yokohama, Japon İmparatorluğu'nun ikinci başkenti o muazzam kentten az uzakta, Edo* körfezindedir; Edo bir zamanlar Taikun'un oturduğu kentti –ki bu sivil imparatorun hâlâ var olduğu bir dönemdi– ve doğrudan göklerden inmiş, ruhban sınıfından gelen imparatorun, Mikado'nun ikamet ettiği büyük kent Miyako'nun** rakibiydi.

* 1868'den sonra Tokyo körfezi. Edo, Tokyo'nun eski adıydı. (e.n.)

** Miyako, 794-1868 yılları arasında Japonya'nın başkentiydi. Bugün Kyoto. (e.n.)

Carnatic, Yokohama rihtimine, dalgakıranla gümruklerin bulunduğu kesime yanaşıp türlü ulusların gemileri arasında demirledi.

Passepartout, Güneşin Oğullarının bu tuhaf toprağına hiçbir coşku duymadan ayak bastı. Kendini rastlantıya bırakmaktan, sokaklarda gelişigüzel dolaşmaktan başka çaresi yoktu.

Passepartout kendini ilkin, alçak cephelerini zarif sütunların üstündeki verandaların süslediği evleriyle tam bir Avrupa kentinde buldu; sokakları, meydanları, rihtımları ve ambarları Antlaşma burnuyla nehir arasındaki bölgenin tamamını kaplıyordu. Burada, tipki Hong Kong ve Kalkutta'da olduğu gibi Amerikalısından İngilizine, Çinlisinden Hollandalısına yetmiş iki milletten insan, her şeyi almaya ve satmaya hazır tüccarlar kaynaşmaktadır; bizim Fransız, bu ortamda kendini Hottentot'lar* ülkesindeymişcesine yabancı hissediyordu.

Passepartout'nun başvurabileceği bir çare vardı: Gidip Yokohama'daki İngiliz ya da Fransız konsolosluğuna sığınabilirdi; ama efendisininkinden ayrılmamayan hikâyesini anlatmak hiç hoşuna gitmiyor, bu son çareye başvurmadan önce bütün öbür olanakları sınamak istiyordu.

Böylece, işine yarayacak herhangi bir şeye rastlayamadan kentin Avrupalı kesimini baştan başa gezdi, gerekirse Edo'ya dek uzanma kararıyla, Japon kesimine daldı. Yokohama'nın bu yerli bölgesine, yakın adalarda tapınılan deniz tanrıçalarından birinin adından yola çıkılarak Benten denir. Burada, insanı hayran bırakan, çam ve sedir ağaçlarıyla çevrili yollar, garip bir mimariye sahip kutsal kapılar, bambular ve sazlar arasına gömülüştür köprüler, yüzlerce yıllık sedir ağaçlarının gölgesine sığınmış tapınaklar, derinliklerinde

İlk kez 17. yüzyılda kayda geçen Felemenkçe bir sözcük olan Hottentot, beyaz Avrupalıların Khoikhoi kabilesi üyelerine verdiği isimdi. (e.n.)

Budist rahiplerle Konfüçyüs dinine bağlı kişilerin bitki gibi yaşadığı mabetler, göz alabildiğine uzayıp giden sokaklar vardı; bu sokaklarda, kısacık bacaklı fino köpekleriyle, çok tembel, çok sokulgan, kuyruksuz, sarımtırak kediler arasında oynayan pembe beyaz tenli ve kırmızı yanaklı yığınla çocuk, tek bir yerli kalıptan çıkmış gibi görünen küçük insanlar kaynaşmaktaydı.

Zaten sokaklar sonu gelmeyen bir hareketlilikle mahşer yeri gibiydi: Ellerindeki davulları tekdüze bir tempoya çalarak alay halinde geçen Budist rahipler; devlet memurları; parlak sivri şapkalar giymiş, bellerinde ikişer kılıç taşıyan gümrük ya da polis memurları; beyaz çizgili mavi pamuklu üniformalar giymiş, ateşli silahlar taşıyan askerler; üstlerinde çuval gibi duran ipek ceketleri, zırhlı gömlekleri ve örme zırhlı etekleriyle Mikado'nun muhafizleri ve her rütbeden birçok asker – zira askerlik mesleği Çin'de ne denli küçük görülürse, Japonya'da o denli sayılır. Öte yandan, yardım parası toplamaya çıkmış din adamları, uzun cüppeli hacilar, saçları düz ve abanoz karası, koca kafalı, uzun gövdeli, ince bacaklı, kısa boylu, ten renkleri bakırın koyu nüanslarından donuk beyaza değişiklik gösteren, ama hiçbir zaman Çinliler gibi sarı olmayan –ki Japonlar esas olarak farklıdır– sıradan siviller. Ve arabalar, tahtirevanlar, atlar, hamallar, tente-li çekçekler, yanları lake kaplı “norimon”lar, yumuşak “kango”lar, bambudan yapılmış gerçek tahtirevanlar arasında, keten bezinden ayakkabılar, hasır sandaletler ya da oyulmuş ahşaptan sabolar içindeki minicik ayaklarıyla minicik adımlar atarak ortalıkta gezinen, pek güzel olmayan, çekik gözlü, göğüsleri düz, dişleri günün modasına uygun biçimde karartılmış, ama ulusal giysi “kimono”yu kendilerine yakıştırmış, kadınlar göze çarpıyordu; görünüşe göre o çağın Parisli dilberlerinin Japon kadınlarından ödünç aldıkları bu “kimono”lar, ipek bir kuşakla çap-

razlama bağlanmış, geniş kemeri arkaya doğru kocaman bir düğümle uzanan giysilerdir.

Passepartout bu bin bir renkli kalabalık arasında dolaşıp garip ve zengin dükkânlara, cicili bicili Japon mücevherlerinin yiğildiği pazarlara, girmesi yasak olan, bayraklarla ve flamalarla süslü "lokantalara", mis kokulu sıcak çayların mayalandırmış pirinçten yapılmış "saki" denen içkiyle birlikte yudumlandığı çayhanelere, Japonya'da pek bilinmeyen afyonun değil de, çok ince bir tütünün içildiği rahat kahvehanelere baktı.

Derken Passepartout kendini kırlarda, uçsuz bucaksız pirinç tarlalarının ortasında buldu. Burada son renklerini ve son kokularını etrafa yayan çiçekler, çalılıklardan ziyade ağaçların dallarındaki parlak kamelyalar açıyordu; bambu çitler, Japonların meyvelerinden çok çiçek açtıkları için yetiştiirdikleri ve ekşi suratlı bostan korkuluklarıyla gürültülü firıldakların serçelerin, güvercinlerin, kargaların ve diğer açgözlü kuşların gagalarına karşı savundukları kiraz, erik ve elma ağaçlarını kuşatıyordu. Tek bir ulu sedir yoktu ki, üstünde büyük bir kartal yuvalanmamış olsun; salkımsöğütlerse, yapraklarıyla tek ayakları üzerinde kara kara düşünen balıkçıl kuşlarını örtmekteydi; kısacısı, dört bir yan kuzgunlarla, ördeklerle, atmacalarla, yabankazlarıyla ve Japonların "Derebeyi" saydıkları, onlara göre uzun ömrü ve mutluluğu simgeleyen turnalarla doluydu.

Passepartout, böyle başıboş dolaşırken, otlar arasında birkaç menekşe gördü.

"Taşnam!" dedi. "Bizim yemek çıktı işte!"

Ancak alıp kokladığı zaman, hiç kokmadıklarını fark etti.

"Talihimiz yokmuş!" diye düşündü.

Gerçi bizim dürüst oğlan *Carnatic*'ten ayrılmadan önce ihtiyatlı davranarak, tıka basa bir öğle yemeği yemişti; ancak, bütün günü gezip dolaşarak geçirdikten sonra açlıktan

midesi kazınıyordu. Yerli kasaplarda koyun, keçi ya da domuz etinin kesinlikle bulunmadığını gözlemlemiştir; yalnız tarım işlerinde kullanılan sığırların kesilmesinin de yasak olduğunu bildiğinden, Japonya'da pek et yenmediği sonucuna vardı. Yanılmıyordu; ama kasaplık hayvan bulamazsa, Japonların hemen hemen yalnızca pirinçle birlikte yedikleri yabandomuzu ya da alageyik, keklik ya da bildircin, kümes hayvanları ya da balıktan bir parça bulabilse midesi bayram ederdi doğrusu. Gel gör ki, kötü giden talihi güler yüzle karşılaşmaktan başka çaresi yoktu, yiyecek bulma işini ertesi günde bırakmak zorunda kaldı.

Gece bastırdı. Passepartout yerli mahallesine döndü, türlü hünerler yapan meydan soytarlarını, bütün halkı başlarına toplayan palavracı falcıları seyrederek bin bir renkli fenerle donatılmış sokaklarda gezinmeye başladı. Derken, tutuşan reçine ışığında balıkları cezbetmeye çalışan balıkçıların ateşlerinin öbek öbek serpildiği limanı karşısında buluverdi yeniden.

En sonunda sokaklar boşaldı. Kalabalığın yerini gece devriyesine çıkan polis memurları aldı. Görkemli kostümleri ve etraflarını kuşatan maiyetleriyle büyikelcilere benzeyordu ve Passepartout bu göz kamaştırıcı devriye kollarından birine rastladıkça, alaylı alaylı tekrarlıyordu:

“Hadi bakalım! Bir Japon elçisi daha gidiyor Avrupa'ya!”

XXIII

Bu Bölümde Passepartout'nun Burnu Alabildiğine Uzuyor

Ertesi gün, yorgunluktan canı çıkan, açlıktan midesi kazınan Passepartout kendi kendine, her ne pahasına olursa yemek yemeliyim, hem de ne kadar erken olursa o kadar iyi olur, diye düşünüyordu. Gerçi son çare olarak cep saatini satabilirdi, ama böyle bir şey yapmaktansa açlıktan gebermeye raziydi. Bu durumda, doğanın kendisine bağışladığı, uyumlu değilse bile, güçlü sesi kullanmaktan başka çaresi yoktu.

Birkaç Fransızca ve İngilizce şarkı biliyordu, bunları denemeye karar verdi. Her işi zille, davulla, dümbelekle yaptıklarına göre, Japonların müziksever olmaları ve Avrupa'dan gelmiş bir virtüözün yeteneğinin değerini takdir etmeleri gerekiirdi.

Ama bir konser düzenlemek için vakit biraz erkendi galiba ve müzikseverler ansızın uykudan uyanırsınca, belki de Mikado'nun resmini taşıyan paralarla değil, başka bir şeyle öderlerdi ücretlerini.

Bunun üzerine Passepartout birkaç saat beklemeye karar verdi; ama yolda, gezgin bir sanatçı için fazla iyi giyimli gözükebileceğini düşündü ve aklına durumuyla uyuşan bir

kılığa girme fikri geldi. Öte yandan, sırtındakilerle daha eski giysilerin değiştirilmesinden eline birkaç kuruş da para kalır, bununla gidip karnını doyurabilirdi. Hemen bu kararını uygulamaya girdi. Ancak, uzun araştırmalardan sonra bulabildi bir Japon eskici, bulunca da adama fikrini açtı. Avrupalılara özgü giysiler eskicinin hoşuna gitti ve Passepartout, az sonra dükkândan, kafasına zamanın etkisiyle solmuş, turbana benzer bir şapka, sırtına da eski bir Japon giysisi geçirmiş olarak çıktı. Ama buna karşılık, cebinde şıngırdayan birkaç küçük madeni para vardı.

“Ne yapalım,” diye düşünüyordu, “diyelim ki karnaval-dayız!”

Böylece “Japonlaşan” Passepartout’nun ilk işi, göstergesiz bir “çayhane”ye girip birkaç parça tavukla bir iki avuç pirinç yemek oldu; akşam yemeğiniyse, şimdilik aklına bile getirmiyordu.

“Şimdi artık aklimızı başımıza devşirmeliyiz,” dedi kendi kendine, karnını tıka basa doyurduktan sonra. “Bundan böyle, sırtındaki partalları verip daha Japon işi bir şey de alamam. Demek ki, ancak kötü bir anı olarak saklayacağım şu Güneş ülkesinden bir an önce ayrılmmanın çaresine bakmaliyim!”

Passepartout, bunun üzerine, Amerika’ya gidecek gemileri gözden geçirmeyi düşündü. Karşılığında yalnız yol ve yiyecek masrafının istenmemesi koşuluyla, aşçı ya da uşak olarak bunlardan birine girmeyi tasarlıyordu. San Francisco’ya vardiktan sonra işin içinden siyrilmaya bakardı. Önemli olan, Japonya’yla Yeni Dünya arasındaki dört bin yedi yüz mili aşabilemekti.

Aklına geleni sürüncemedi bıraklardan olmayan Passepartout hemen Yokohama limanına yollandı. Ancak ilk aklına geldiği sırada çok basit görünen bu fikir, rihtıma yaklaşıkça ona giderek gerçekleştirilemez gibi gelmeye başladı. Amerikan yolcu gemilerinden birinde neden bir aşçı ya

da uşağa gereksinim duyulsunu ki? Ve şu garip kılık içerisinde nasıl insanlara güven verebilirdi? Hangi tavsiye mektubunu götürecekti? Hangi referansları gösterecekti?

Böyle düşüne düşüne yol alırken, soytariya benzer bir adamın Yokohama sokaklarında dolaştırdığı kocaman bir ilana takıldı gözü. İngilizce yazılmış ilanda şunlar yazılıydı:

*Saygideğer William Batulcar Yönetimindeki
Japon Akrobat Topluluğu*

Amerika Birleşik Devletleri'ne Hareketten Önce

Tanrı Tingu'nun Doğrudan Himayesi Altında

UZUN-BURUN-UZUN-BURUNLARIN

SON TEMSİLLERİ

Büyük Gösteri!

— Amerika Birleşik Devletleri ha! diye bağırdı Passepartout, arayıp da bulamadığım şey işte!..

İlancı adamın ardına düşüp Japon mahallesine daldı. On beş dakika sonra, tepesine şerit flamalar çekilmiş, duvarlarına, perspektiften yoksun, ama çok yoğun renkler kullanılmış hokkabaz resimleri çizilmiş kocaman bir kulübenin önünde durdular.

Burası, ünlü Amerikan sırkı Barnum'a benzer bir cambaz, hokkabaz, soytarı, akrobat, ip cambazı ve jimnastikçi topluluğunu yöneten saygıdeğer Batulcar'ın gösteri yeriydi; topluluk ilandan da anlaşılacağı üzere, Güneş imparatorluğunundan ayrılip Birleşik Devletler'e gitmeden önceki son temsillerini veriyordu.

Passepartout, kulübenin önündeki sütunlu taraçaya girip Bay Batulcar'ı sordu. Az sonra çıktı Bay Batulcar.

— Ne istiyorsunuz? diye sordu ilkin yerli sandığı Passepartout'ya.

— Uşağa ihtiyacınız var mı? dedi Passepartout.

— Uşak mı! diye bağırdı Batulcar, çenesinin altında çok bol olan kırçıl sakalını sıvazlayarak, sözümden ayrılmayan, sadık, beni asla terk etmeyen ve boğaz tokluğuna yanında çalışan iki uşağım var... İşte, karşınızdalar, diye ekledi, damarları kontrbas telini andıran yapılı kollarını göstererek.

— Demek hiçbir işinize yarayamam, öyle mi?

— Hiçbir işimize...

— Hay Allah! Oysa ne de iyi olurdu sizinle birlikte gelebilmem.

— Hele, hele! dedi saygıdeğer Batulcar. Ben ne kadar maymunsam, siz de o kadar Japonsunuz galiba! İyi ama neden böyle giyindiniz?

— İnsan ancak bulabildiğini giyiyor!

— Doğru be. Fransız misiniz siz?

— Evet, hem de Parislinin hası...

— Ee, şaklabanlık gelir öyleyse elinizden?

— Aslında, diye karşılık verdi, uyruğunun kendisine böyle bir soru sorulmasına yol açmasına canı sıkılan Passepartout, biz Fransızlar gerçekten de şaklabanlık yapmayı biliriz, ama bu konuda Amerikalıların eline su dökemeyiz.

— Doğrudur. Her neyse, uşak olarak alamasam da, soytarı olarak tutabilirim sizi. Tamam mı, aslanım. Fransa'da yabancı soytarılar gösterilir, dışarıdaysa Fransız soytarılar!

— Yaa!

— Güçlü kuvvetlisiniz bu arada.

— Öyleyimdir, hele yemekten kalktıktan sonra.

— Şarkı da söyle misiniz?

— Söylerim, diye karşılık verdi bir zamanlar sokak şarkıcılığı da yapmış olan Passepartout.

— Peki, sol ayağınızın tabanında bir topaç döndürür, sağ ayağınızın tabanında da sivri bir kılıç taşırken, baş aşağı da söyleyebilir misiniz?

— Elbette! diye karşılık verdi, gençliğinde öğrendiği cambazlıklar hatırlayan Passepartout.

— Anlıyorsunuz ya, bütün iş bunda! diye yanıtladı saygıdeğer Batulcar.

Ve hemen oracıkta sözleşmeyi yapiverdiler.

Passepartout sonunda bir iş bulmuştu. Ünlü Japon topluluğundaki bütün numaraları yapacaktı. Gerçi pek iç açıcı bir iş değildi bu, ama böylece, bir haftaya kalmadan San Francisco yolunda olacaktı.

Sayıdeğer Batulcar'ın korkunç bir gürültüyle saat üçte başlayacağını duyurduğu temsil için daha şimdiden, trampet ve davullardan kurulu Japon orkestrasının korkunç enstrümanları sırkin kapısında gürlemeye başlamıştı. Anlaşıldığı üzere, Passepartout göstereceği numaraya hazırlanamamıştı, ama tanrı Tingu'nun Uzun Burunları'nın gerçekleştireceği "büyük insan piramidi" gösterisinde güçlü omuzlarıyla destek olacaktı. Bu "büyük numara"yla bir gösteri dizisi sona erecekti.

Saat üç olmadan, koca kulübe seyirci dolmuştu. Avrupalısı yerlisi, Çinlisi Japonu, kadını, erkeği, çocuğu koşmuş; daracık sıralara, sahneye bakan localara yerleşmişti. Müzisyenler de yerlerini almış ve orkestra tam kadro, gong, tamtam, flüt, zil, darbuka ve büyük davul kulakları sağır edercesine çalınmaya başlamıştı.

Bu temsil, bütün o akrobasi gösterilerine benziyordu. Ancak şunu da itiraf etmek gerekir ki, Japonlar dünyanın ilk cambazlarıdır.

İçlerinden biri, eline bir yelpazeyle küçük kâğıt parçaları almış, çok zarif çiçek-kelebek gösterisini gerçekleştiriyordu. Bir başkası piposunun kokulu dumanıyla, havaya çabucak seyircileri öven birtakım mavimtirak sözcükler yazıyordu. Beriki, yanın mumlarla hokkabazlık正在做着，用燃烧的蜡烛在空中画出各种各样的字。 Mumlar du- daklarının hizasından geçerken teker teker söndürüyor, sonra numarasına bir an bile ara vermeden birbiri ardı sıra ya-

kıyordu. Başka biri, dönen topaçlarla akla hayale gelmedik düzenlemeler yaparak hünerler gösterdi; bu vizildayan makineler, onun elinde sanki canlanıyor, hiç durmamacasına dönüyorlardı; borulardan, kılıçın keskin tarafından, sahnenin bir başından öbür başına gerilmiş, saç inceliğindeki çelik tellerden hızla kayıp gidiyor; büyük kristal vazoların etrafından dolanıyor, bambu merdivenleri çıkıyor, her bir köşeye dağılıyor, farklı tonlarını birleştirerek garip bir uyum efekti yaratıyorlardı. Hokkabazlar topaçlarla oynuyor, onlar da havada dönmeye devam ediyordu; adamlar onları tahta raketlerle top gibi savuruyor, topaçlar yine dönüyor; alıp ceplerine tıkıyorlar, çikardıklarında bir de bakıyordunuz, yine dönüyorlar – ve bu iş, gevşeyen bir yay onları havai fişek gibi dört bir yana saçana dek sürüyordu.

Burada topluluğun jímnaستikçileriyle akrobatlarının yaptığı akıllara durgunluk veren numaraları anlatmak gereksiz. Merdiven, sırik, top ve fiçı numaraları olağanüstü bir titizlikle yapıldı. Ama temsilin en cazip tarafı, Avrupa'nın henüz tanımadığı şu şaşırtıcı cambazların, "Uzun Burunlar"ın gösterisiydi.

Bu Uzun Burunlar, doğrudan tanrı Tingu'nun himayesi altındaki özel bir birlikti. Ortaçağ çavuşları gibi giyinen bu adamların omuzlarında birer çift görkemli kanat vardı. Ama belirleyici özellikleri suratlarını süsleyen upuzun burunları ve bunu kullanış biçimleriyydi. Bu burunlar aslında, beş, altı, on ayak uzunlığunda ve düz, eğri, pürüzsüz ya da siğillerle kaplı bambulardan başka bir şey değildi. Oysaki adamların bütün gösterisi de, suratlarına sıkıca tutturulmuş bu burunlarla yapıliyordu. Tanrı Tingu'nun müritlerinden on ikisi sırtüstü yatıyor, arkadaşları da gelip paratoner gibi duran burunların üstünde sıçrayıp zıplıyor, birinden diğerine atlayarak akıl almaz gösteriler yapıyorlardı.

Son olarak da, elli kadar Uzun Burun'un "Juggernaut'ın Arabası"nı temsil edeceği insan piramidi seyircilere anons

edildi. Ancak, saygıdeğer Batulcar'ın sanatçıları bu piramidi birbirlerinin omuzlarına tırmanarak değil, burunları üstünde kuracaklardı. Şimdi, arabanın temelinde duran adamlardan biri topluluktan ayrıldığından ve bu iş için güçlü kuvvetli olmak gerekiğinden, Passepartout'un onun yerini almasına karar verilmişti.

Bizim dürüst oğlan, rengârenk kanatlarla süslü ortaçağ kostümüne bürünüp, suratının ortasına da altı ayak uzunluğunda bir burun oturtulunca —gençliğinin üzünlü anısı aklına geldiğinden— pek kederlendi elbette! Ama neylersin, bu burun onun ekmek parasıydı; o da kaderine razı oldu.

Passepartout sahneye girdi ve Juggernaut'ın Arabası'na temel oluşturacak arkadaşlarının yanında yerini aldı. Hep birlikte, burunları havada, sırtüstü uzandılar. Bir ikinci cambaz takımı gelip bu burunların üstüne çıktı, üçüncü takım onların, dördüncü takım da bu sonuncuların burnuna yerleştii; böylece, tiyatronun tavanına degen, insandan yapılmış bir anıt kuruldu.

Bütün salon alkıştan inlerken ve orkestradaki bütün enstrümanlar gök gürültüsü gibi patlarken, piramit sarsıldı, denge bozuldu, en alttaki burunlardan biri aradan çekildiği için, insan anıt iskambil kâğıdından yapılmış bir şato gibi çöküverdi...

Suç Passepartout'daydı, yerini bırakmış, kanatlarını kullanmadan ön sahneyi aşmiş, sağdaki galeriye tırmanmış, seyircilerden birinin ayağına kapanıp:

“Ah, Efendim! Efendicigim!” diye bağırmıştı.

— Siz ha?

— Benim ya!

— Peki evladım, hadi gemiye öyleyse!..

Bay Fogg, kendisine eşlik eden Bayan Aouda ve Passepartout, hızla kulübenin koridoruna doğru yürüyerek oradan çıktılar. Ama yarı yolda, “kırılıp dökülen”ler için zararının karşılanması isteyen, öfkeden deliye dönmuş saygıdeğer

Batulcar dikildi karşıslarına. Bay Fogg bir avuç banknot fırlatarak adamın öfkesini yatıştırdı. Bay Fogg'la Bayan Aouda, saat altı buçukta, tam kalkmak üzereyken, sırtındaki koca kanatlarla suratındaki altı ayaklı burnu çıkarıp atmaya vakit bulamamış Passepartout'nun ardından Amerikan gemisine biniyorlardı.

XXIV

Bu Bölümde Pasifik Okyanusu Geçiliyor

Şanghay'da olup bitenleri anlamak zor değil. *Tankadère*'in verdiği sinyaller Yokohama gemisinden görülmüştü. Bayrağın yarıya indirildiğini gören yolcu gemisinin kaptanı, doğrudu küçük geminin yanına gelmişti. Az sonra Phileas Fogg, anlaştıkları üzere, John Bunsby'nin cebine beş yüz elli sterlin (13 750 frank) koyuyordu. Sonra saygıdeğer beyefendi, Bayan Aouda ve Fix buharlı gemiye binmiş, Nagasaki ve Yokohama'ya doğru yola çıkmıştı.

Phileas Fogg, 14 Kasım sabahı, tam zamanında limana varmış, Fix'i kendi haline bıraktıktan sonra, hemen *Carnatic*'e gitmiş ve Bayan Aouda'yı sevindiren –aslında belki kendisini de sevindiren, ama hiç belli etmediği– haberini almış, Fransız Passepartout'un bir gün önce Yokohama'ya geldiğini öğrenmişti.

O akşam San Francisco'ya hareket etmek zorunda olan Phileas Fogg hemen uşağıını aramaya koyuldu. Hiçbir sonuç elde edemeden Fransız ve İngiliz konsolosluklarına başvurdu, Yokohama sokaklarında boşu boşuna dolaştıktan sonra, Passepartout'yu bulmaktan umudunu kestiği sırada, rastlantı ya da bir çeşit önsezi onu saygıdeğer Batulcar'ın sirkine soktu. Uşağını o garip çavuş kılığıyla tanıymadı elbet;

ama beriki, sırtüstü yatarken, galeride boy gösteren efen-disini tanıdı. Görür görmez burnunun oynamasına engel olamadı. Burnu oynayınca da denge bozuldu ve sonrasını biliyorsunuz zaten.

Passepartout, Bayan Aouda'nın ağızından ilkin bunları, sonra da, Bay Fix'le birlikte, iki direkli *Tankadère* ile Hong Kong'dan Yokohama'ya gelişlerini öğrendi.

Passepartout Fix'in adını işitince hiç istifini bozmadı. Polis hafiyesiyle arasında geçenleri efendisine anlatma zamanının gelmediği kanısındaydı. Bu yüzden de, başından geçen maceraları anlatırken, Yokohama'daki dumanaltı bir mekânda uyuşturucu maddeden içip sızdiği için kendini suçlayıp özür dilemekle yetindi.

Bay Fogg bu hikâyeyi tek söz etmeden, büyük bir soğukkanlılıkla dinledi; sonra, gidip gemiden kendisine daha uygun giysiler satın alabilmesi için usağına kredi açtı. Gerçekten de bir saat bile geçmemişi ki, bizim dürüst oğlan burnunu kesmiş, kanatlarını koparmış, tanrı Tingu'nun müridine benzer bir yanı kalmamıştı.

Yokohama-San Francisco yolculüğünü yapan gemi, "Pacific Mail Steam" Şirketi'ne aitti, adı da *General-Grant*'tı. Bu, iki bin beş yüz ton kapasiteli, tam donanımlı, son derece hızlı, yandan çarklı bir gemiydi. Kocaman bir manivela güvertede bir yükseliyor, bir alçalıyordu; bir ucunda piston kolu, öbüründe ise çark miline doğrudan bağlanarak doğrusal hareketi dairesel harekete dönüştüren bir kol vardı. *General-Grant*, üç direkli bir gemiydi, kocaman yelkenleri buhar konusunda büyük ölçüde yardımcı oluyordu. On iki millik hızla, Pasifik okyanusunu en fazla yirmi bir günde geçerdi. Böylece Phileas Fogg, 2 Aralık'ta San Francisco'da, 11 Aralık'ta New York'ta ve 20'sinde –yani bahsin sona ereceği 21 Aralık'tan birkaç saat önce– Londra'da olmayı umabilirdi.

Gemide epey yolcu vardı; İngilizler, çok sayıda Amerikalı, Amerika'ya göç eden Çinli işçiler ve izinlerinde dünya gezisine çıkışmış Hint ordusundan birtakım subaylar.

Yolculuk sırasında denizcilik açısından hiçbir olay olmadı. Geniş çarklarına yaslanan, güçlü yelkenlerinden destek alan gemi pek az sallanıyordu. Pasifik okyanusu, adına layık dingin bir deniz olduğunu göstermekteydi. Bay Fogg her zamanki gibi sakin ve suskundu. Genç yol arkadaşı, gün geçtikçe bu adama gönül borcunun dışında birtakım başka bağlarla bağlandığını hissediyordu. Aslında son derece eliaçık olan bu suskun tabiatlı adam onu sandığından daha çok etkiliyordu ve genç kadın da farkında olmaksızın, esrarengiz Fogg'un hiç mi hiç etkilenmemişi gibi göründüğü duygulara kaptırıyordu kendini.

Bayan Aouda, ayrıca beyefendinin planlarıyla da yakından ilgilenmekteydi. Yolculuğu tehlikeye düşürecek aksiliklerle karşılaşacaklar diye endişeleniyordu. Bayan Aouda çoğu kez gönlünden geçenleri okumakta güçlük çekmeyen Passepartout'yla hoşbeş ediyordu. Bu dürüst oğlan, şimdi artık efendisine mutlak ve sarsılmaz bir bağlılık hissediyordu; onun dürüstlüğü, eliaçıklığını, kendini yakınlarına adayışını öve öve bitiremiyordu; sonra, işin zor kısmını atlattıklarını, Çin ve Japonya gibi garip ülkelerden çıktıklarını, uygar ülkelere döndüklerini, dünya çevresindeki bu imkânsız yolculuğu zamanında tamamlayabilmek için, kendilerini San Francisco'dan New York'a götürecek bir trenle, oradan Londra'ya aktaracak bir geminin yeterli olacağını söyleyerek Bayan Aouda'nın yolculuk konusundaki kaygılarını yataştıryordu.

Yokohama'dan ayrılışlarının dokuzuncu günü, Phileas Fogg yerkürenin tam yarısını geçmiş durumdaydı.

Gerçekten de, *General-Grant*, 23 Kasım'da, yüz sekse-ninci boylamdan geçmekteydi, bu da güney yarımkürede tam Londra'nın karşısına rastlıyordu. Bay Fogg, kendisine verilen seksen günün elli ikisini kullanmış, geriye yalnız yirmi sekiz gün kalmıştı. Ancak, beyefendi "meridyenlere göre" yolun yalnız yarısını geçtiyse de, aslında, toplam yolun

üçte ikisinden çoğunu bitirmiştir. Gerçekten de, Londra'yla Aden, Aden'le Bombay, Kalküta'yla Singapur ve Singapur'la Yokohama arasında ne de çok dönüp dolaşmışlardı! Londra'dan geçen ellinci enlemi düzgün izlemiş olsa, bütün yol on iki bin mil tutacaktı; oysa Phileas Fogg, ulaşım araçlarından ötürü, yirmi altı bin millik yol katetmek zorundaydı, bunun hemen hemen on yedi bin beş yüzünü aşmıştır 23 Kasım'da. Şimdi artık yol düzdü ve Fix de ayak bağı olamazdı!

23 Kasım günü, Passepartout müthiş keyiflendi. Hatırlayacağınız üzere, bizim inatçı oğlan, geçtiği ülkelerin yerel saatlerini kabul etmeyip atadan kalma köstekli saatini Londra'ya göre ayarlamaya devam ediyordu. O günse, saatini ne ileri, ne geri aldığı halde, gemideki kronometrelerle çakışmıştı.

Passepartout'nun bundan büyük bir sevinç duymasını anlamak zor değil. Fix'in, yanında olsa, ne diyeceğini merak ediyordu doğrusu. "O aşağılık herif bana meridyenler, güneş ve ay üstüne bir sürü şey anlatırdı!" deyip duruyordu Passepartout. "Hey gidi, hey! Bu adamları dinlesek, harika saatlerimiz olurdu! Günün birinde, güneşin benim saate göre doğmaya karar vereceğinden emindim zaten!.."

Oysa Passepartout'nun göz ardı ettiği bir şey vardı: Saatinin kadranı İtalyan saatlerindeki gibi yirmi dörde bölünmüş olsaydı, sevinmeye fırsat bulamayacaktı, çünkü gemideki saatler sabah dokuzu gösterirken, kendi saatı akşamın dokuzunu, yani gece yarısından sonra yirmi biri gösterecekti – Londra'yla yüz sekseninci meridyen arasındaki fark da bu kadardır zaten.

Ancak Fix, bütünüyle fizikle ilgili bu olayı açıklayabile bile, Passepartout belki anlar, ama kabul edemezdi. Ayrıca, gerçi olacak şey değildi ya, hani polis hafiyesi bir çılgınlık edip de tam o sırada ansızın ortalarda görünse, Passepartout haklı hincinin verdiği öfkeyle, onunla çok farklı bir konuya görüşür ve farklı bir biçimde ele alırı.

Peki ama, Fix şu anda nerelerdeydi acaba?..

Fix tam olarak *General-Grant* gemisindeydi tabii!

Gerçekten de, polis hafiyesi, Yokohama'ya gelince, günde ilerleyen saatlerinde yeniden buluşmayı planladığı Bay Fogg'dan ayrılmış, hemen İngiliz konsolosuna koşmuştu. Orada, sonunda Bombay'dan beri arkasından gelen ve çırıltısının üzerinden kırk gün geçmiş tutuklama emrini bulmuştu – belge Hong Kong'dan kendisinin bindiği sandıkları *Carnatic*'e gönderilmişti. Bu durumda, varın siz hesaplayın polis hafiyesinin hayal kırıklığını! Belge artık hiçbir ise yaramazdı! Bay Fogg, İngiliz topraklarından ayrılmıştı! Şimdiden sonra onu tutuklayabilmek için suçlu olarak iade edilmesi gereklidi!

“Olsun!” dedi Fix ilk öfkesini yendikten sonra. “Belge burada işime yaramıyorsa, İngiltere’de yarar. Bu namussuz herif, polisi atlattığına inandığından, yurda dönmek niyetinde galiba. Dönsün bakalım. Oraya dek peşinden ayrılmam. Paraya gelince, insallah tükenmemiştir! Ancak adamım, yol, ödül, dava, ceza, fil parası falan derken, şimdiye dek beş bin sterlinden fazla harcadı herhalde. Neyse, banka zengindir nasıl olsa!”

Böylece karara vardiktan sonra, derhal *General-Grant*'e bindi. Bay Fogg'la Bayan Aouda gemiye geldiklerinde, o çoktan yerleşmişti. O çavuş kılığı içinde de olsa, Passepartout'yu görür görmez tanıdı ve ağzı bir karış açık kaldı. Her şeyi altüst edecek bir açıklamada bulunmak zorunda kalma- mak için, hemen koşup kamarasına gizlendi – gemide çok sayıda yolcu bulunduğuundan, düşmanın gözüne çarpma- yacağını hesap ediyordu; ama günün birinde, geminin burnunda yüz yüze geliverdiler. Passepartout tek laf etmeden Fix'in girtlağına sarıldı, hemen kendisi için bahse giren bir takım Amerikalıların sevinç çığlıklar arasında, Fransız boksunun İngiliz boksundan üstün olduğunu gösterip bir temiz patakladı talihsiz polis hafiyesini.

Dayak faslı bittiğinde, Passepartout sakinleşmiş, adeta bir yükten kurtulmuştu. Fix epey kötü bir durumda doğruldu, rakibine bakıp soğuk bir tavırla sordu:

- Bitti mi?
- Evet, şimdilik.
- Öyleyse, gelin de konuşalım azıcık.
- Nee, ben mi?..
- Efendinizin iyiliği için.

Adamın soğukkanlılığı karşısında alıklaşan Passepartout polis hafivesinin ardına düştü, birlikte gidip geminin burnuna çöktüler.

— Bir temiz dövdünüz beni, dedi Fix. Şimdi de sözlerime kulak verin. Bugüne dek Bay Fogg'un karşısındaydım, ama artık ondan yanıyorum.

— Çok şükür! diye haykırdı Passepartout, dürüst bir insan olduğuna inandınız mı?

— Hayır, diye karşılık verdi Fix soğuk bir sesle, hâlâ alçağın teki olduğunuzu inanıyorum... Şiiş! Sakın yerinizden kıldırmasın ve beni dinleyin. Bay Fogg, İngiliz topraklarında tutuklama emri beklediğim için hep kendisine engel olmaya çalıştım. Bunun için elimden geleni yaptım. Bombay'da din adamlarını üstüne saldım, Hong Kong'da sizi uyuttum, efendinizden ayırdım, ona Yokohama gemisini kaçuttum...

Passepartout, yumruklarını sıkmış dinliyordu.

— Ama şimdi, Bay Fogg İngiltere'ye dönüyor galiba? diye devam etti Fix. Eğer öyleyse, ben de arındayım demektir. Yalnız, bundan böyle, şimdiye dek engel çıkarmak için gösterdiğim çabayı engelleri ortadan kaldırırmak için harcayağım. Gördüğünüz gibi, oyundan değişti, çünkü çıkarım buna bağlı. Şunu da belirtiyim ki, sizin çıkarınız da benimkiyle aynı, çünkü ancak İngiltere'de bir suçluya mı, yoksa dürüst bir adama mı hizmet ettiğinizi anlayabileceksiniz!

Passepartout büyük bir dikkatle dinlemiştir Fix'i ve adamın gerçekten iyi niyetle konuştuğuna ikna olmuştı.

— Dost muyuz artık? diye sordu Fix.

— Dost mu? Yok canım, diye karşılık verdi Passepartout.

İsterseniz müttefik diyelim, o da çıkarlarımız uygun düştüğü için, çünkü en küçük ihanetinizde boynunuzu koparırmı.

— Anlaştık, dedi polis hafiyesi sakin bir tavırla.

General-Grant on bir gün sonra, 3 Aralık'ta Golden Gate boğazına girip San Francisco'ya varıyordu.

Bay Fogg ne bir gün kazanmış ne de yitirmiştir.

XXV

Bu Bölümde Bir Miting Sırasında San Francisco'ya Genel Bir Bakış Atılıyor

Çıktıkları yüzer iskeleye bu ad verilebilirse, Phileas Fogg, Bayan Aouda ve Passepartout, Amerika kıtasına ayak bastıklarında saat sabahın yedisiydi. Gelgitte birlikte alçalıp yükselen bu yüzer iskeleler gemilerin yüklenip boşaltılması nı kolaylaştırmaktaydı. Her boydan yelkenliler, her ulustan buharlı gemiler ve Sacramento nehriyle kollarında çalışan birkaç katlı tekneler hep bu iskelelere yanaşır. Öte yandan, Meksika'dan Peru'ya, Şili, Brezilya, Avrupa, Asya ve Pasifik okyanusunun bütün adalarına uzanan bir ticaret ağının ürünleri de yine buraya yiğilir.

En sonunda Amerikan toprağına ayak basabildiğine sevinen Passepartout, gemiden, çok tehlikeli bir perendeyle inmesi gerekiğine karar vermişti. Ama kalasları kurtlar tarafından yenmiş iskeleye düştüğünde, az kalsın öbür dünyayı boyluyordu. Bizim dürüst oğlan bu yeni kıtaya "ayak basış" biçiminin verdiği şaşkınlıkla öyle bir çığlık attı ki, yüzer iskelelerin sürekli konukları pelikanlarla karabataklar sürü halinde havalandılar.

Bay Fogg, gemiden iner inmez New York'a ilk trenin kaçta hareket ettiğini sorup öğrendi. Akşam altıda hareket

ediyordu. Demek ki, Bay Fogg'un önünde, California eyaletinin başkentinde geçirecek koskoca bir gün vardı. Bayan Aouda'yla kendisi için bir araba çağrırttı. Passepartout arabaya kuruldu ve böyle bir seferi üç dolara yapan taşit International Hotel'e yollandı.

Passepartout, oturduğu yüksek yerden, büyük bir merakla bu kocaman Amerikan kentini seyrediyordu: Geniş caddeler, yan yana dizilmiş alçak evler, Anglosakson tarzında yapılmış Protestan ve Katolik Gotik kilise ve tapınaklar, uçsuz bucaksız rihtımlar; kimisi ahşap, kimisi tuğla saraya benzer ambarlar; sokaklarda çeşit çeşit arabalar, omnibusler, tramvay "vagonları"; kaldırımlarda, Amerikalı ve Avrupalıların yanı başında, Çinli ve Hintliler – sizin anlayacağınız, iki yüz bini aşan bir nüfus.

Passepartout gördükleri karşısında epey şaşırdı. Onun kafasında hâlâ 1849'ların efsanevi kentinde, altın aramaya gelmiş haydutların, kundakçlarının, katillerin yiğinak yaptığı, toplumdışına itilmişlerin, bir elde tabanca, bir elde bıçak, altın tozuyla kumar oynadığı uçsuz bucaksız bir çift çarşısı vardı. Oysa geçip gitmişti "o güzel günler". San Francisco şimdi büyük bir ticaret kenti görünümündeydi. İçinde bekçilerin nöbet tuttuğu yüksek belediye sarayı kulesi, dik açılarla kesişen, aralarında yemyeşil meydanların uzandığı sokak ve caddelere tepeden bakıyordu; bir köşedeyse, Gök İmparatorluğu'ndan alınıp oyuncak kutusu içinde buraya getirilmiş benzeyen Çin Mahallesi vardı. Ortalıkta ne Meksika şapkası, ne altın arayıcılarına özgü kırmızı gömlek, ne de kafası tüylü Kızılderili kalmıştı, çevrenizde yalnızca, durmadan koşuşan beylerin çögünün giydiği ipek şapkalarla siyah takım elbiseleri görebiliyordunuz. Kimi caddelerde, hele – Londra'nın Regent Caddesi'ne, Paris'in İtalyan Bulvarı'na, New York'un Broadway'ine benzeyen – Montgomery Caddesi'ndeki göz kamaştırıcı mağazalarda dünyanın dört bir yanından gelmiş ürünler sergilenmektedi.

International Hotel'e geldiklerinde, Passepartout İngiltere'den hiç ayrılmamış gibi hissetti kendini.

Otelin zemin katında, büyük bir "bar", oradan geçen herkese açık bir büfe vardı. Burada, müşterinin cüzdanına el atmasına gerek kalmadan, istediği kadar tütsülenmiş et, istiridye çorbası, bisküvi ve Cheshire peyniri ikram ediliyordu. Canı serinlemek isteyen, yalnızca içtiği ale, porto ya da sherry'nin parasını veriyordu. Bu iş pek "Amerikanvari" geldi Passepartout'ya.

Otelin lokantası rahattı. Bay Fogg'la Bayan Aouda masalardan birine yerleştiler, son derece güzel tenli zenciler onlara minnacık tabaklarda yemek getirdiler.

Phileas Fogg yemekten sonra, Bayan Aouda'yı da yanına alıp otelden çıktı, pasaportunu gösterip damgalatmak üzere İngiliz Konsolosluğu'na yollandı. Dışarıda uşağıyla karşılaştı, beriki efendisine, Pacific trenine binmeden bir iki düzine Enfield karabinası ya da Colt tabancası satın alınan yerinde olup olmayacağı sordu. Passepartout, İspanyol hırsızları gibi canları çektiği zaman trenin yolunu kesen Sioux ve Pawnee yerlilerinin yaptıklarını işitmişti çünkü. Bay Fogg bunun gereksiz bir tedbir olduğunu söyledi, ama yine de onu bildiği gibi davranışta özgür bıraktı. Sonra, doğruca İngiliz konsolosunun ofisine yollandı.

Phileas Fogg daha iki yüz adım atmadan, "büyük bir rastlantıyla" Fix'e rastgeldi. Polis hafiyesi müthiş şaşırılmış gibi davrandı. Nasıl olabilmiş? Bay Fogg'la birlikte Pasifik okyanusunu geçmiş ve birbirlerini görmemişlerdi demek? Her neyse, Fix, pek çok şey borçlu bulunduğu beyefendiye rastlamaktan olsa olsa onur duyardı ve işleri kendisini Avrupa'ya çağırıldığından, yolculuğun geri kalanını bir arada yapmaktan büyük mutluluk duyacaktı.

Bay Fogg, asıl onurun kendisine ait olduğunu söyledi ve –onu bir an bile gözden irak tutmak istemeyen– Fix, şu garip San Francisco'yu birlikte gezebilmeleri için izin istedi. Izin verildi.

Az sonra, Bayan Aouda, Phileas Fogg ve Fix sokaklarda dolanmaya başlamışlardı bile. Derken kendilerini, Montgomery Caddesi'nde, büyük bir kalabalığın ortasında buldular. Durmadan gelip giden tramvay ve omnibüslere rağmen, dükkânların önlerinde, bütün evlerin pencerelerinde, hatta damlarda müthiş bir kalabalık vardı. Grupların arasında duyuruları üzerinde taşıyan adamlar dolaşıyordu. Bayrak ve flamalar rüzgârdı uçuşuyor, dört bir yandan haykırışlar yükseliyordu.

— Yaşasın Kamerfield!

— Yaşasın Mandiboy!

Bir açık hava toplantıydı bu. Daha doğrusu, Fix öyle düşündü ve bu düşüncesini Bay Fogg'a aktarıp ekledi:

— Onun için, beyefendi, isterseniz bu kalabalığa girmeye lim. Olsa olsa hırpalanızır.

— Haklısınız, diye karşılık verdi Phileas Fogg, siyasal da olsa, yumruk yumruktur!

Fix, bu söz üzerine gülümsemek zorunda kaldı ve Bayan Aouda, Phileas Fogg ve kendisi, gürültüye patırkıya karışmadan her şeyi görebilmek üzere, tam Montgomery Caddesi'nin karşısındaki bir taraçaya çıkan merdivenin en üst basamağına yerleştiler. Önlerinde, sokağın öte yakasında, bir kömürcünün iskelesiyle bir gaz satıcısının arasında kocaman bir kürsü vardı ve dört bir yandan akan kalabalık buraya yönelmekteydi.

Peki ama bu mitingin nedeni neydi? Ne vesileyle yapılyordu? Phileas Fogg'un bu konuda en küçük fikri yoktu. Asker ya da sivil bir yüksek memur, bir vali ya da Kongre üyesi mi seçiliyordu acaba? Kenti fokur fokur kaynatan şu korkunç kalabalığa bakılırsa, öyle olması gerekiirdi.

Tam bu sırada, kalabalıkta büyük bir kaynaşma oldu. Bütün eller havadaydı. Bu ellerin kimisi, yumruk biçiminde sıkılmış olarak kalkıyor, sonra, bağış çağrış arasında hızla iniyordu – bu da verecekleri oyu açıkça ifade etmenin

enerjik bir biçimiydi besbelli. Çalkantı bir ileri bir geri akan kitleyi coşturuyordu. Bayraklar sallanıyor, bir an yok oluyor, sonra paramparça ortaya çıkıyordu. İnsan denizinin dalgası bizimkilerin tünedikleri merdivenin dibine dek vuruyor, başlar, apansız şiddetlenen rüzgârin karıştırdığı denizin yüzeyindeki kabarcıklara benzıyordu. Kara şapkalar gözle görülecek derecede azalmaktaydı, kalanların da boyu kısalıyordu.

— Belli ki bir miting bu, dedi Fix, üstelik de epey heyecan yaratan bir konuda yapılıyor olmalı. Çözülmüş olmasına rağmen, yine de şu ünlü Alabama olayısa hiç şaşırmam.

— Olabilir, demekle yetindi Bay Fogg.

— Her halükarda, diye devam etti Fix, iki şampiyon, saygıdeğer Kamerfield ile saygıdeğer Mandiboy karşılaşıyor.

Bayan Aouda, Phileas Fogg'un koluna girmiş bu gürültülü patırtılı toplantıyı şaşkınlıkla seyrediyordu; Fix tam yanındakilerden birine bu müthiş kalabalığın nedenini sormak üzereyken, öncekileri bastıran bir kaynaşma oldu. Küfürlü bağışmalar iki katına çıktı. Havada sallanan flamalar saldırlı silahlarına dönüştü. Artık eller değil, yalnız yumruklar Göze çarpiyordu. Durdurulmuş arabaların, yoldan alikonmuş omnibuslerin tepesinden yumruklar savruluyordu. Ele geçen her şey fırlatılmaktaydı. Çizmeler ve pabuçlar ıslık çalarak uçuşuyor, hatta tabancalar bile ulusal patlamalarıyla halkın haykırışlarına katılıyordu.

Kalabalık, merdivenin dibine geldi, ilk basamakları doldurdu. İki taraftan biri geri püskürtülmüştü belli ki, ama bizimkiler üstünlüğün Mandiboy'da mı, yoksa Kamerfield'de mi kaldığını anlayamamışlardı.

“Çekilsek iyi olacak,” dedi “adamının” saldırıyla uğramasını ya da başına dert ağmasını istemeyen Fix. “Bütün bunların nedeni İngiltere'ye ve adamlar da bizi tanırsa, gürgülü patırtı arasında tehlikede olabiliriz!”

“Bir İngiliz yurtaşı...” diye karşılık verdi Phileas Fogg.

Ama cümlesini bitiremedi. Tam arkalarından, yerleşikleri merdivenin açıldığı taraçadan korkunç bir gürültü kopdu. Halk, "Ya ya ya... şa şa şa... Mandiboy, Mandiboy çok yaşa!" diye bağıriyordu. Bunlar, Kamerfield'i tutanlara üstünlük sağlamaya gelen seçmenlerdi.

Böylece Bay Fogg, Bayan Aouda ve Fix iki ateş arasında kalmıştı. Sıvışmak için vakit çok geçti. Ellerinde sopalar ve balyozlar bulunan bu insan seline karşı koymak olanaksızdı. Genç kadını korumaya çalışan Phileas Fogg'la Fix epey hırpalandılar. Her zamanki gibi soğukkanlılığı elden bırakmayan Bay Fogg, doğanın her İngilize bağışladığı silahlarla kendini korumaya çalışırsa da, boşuna. Kızıl tenli, kızıl sakallı, geniş omuzlu, hareketlerinden gelenlerin başı olduğu belli olan iriyarı biri o koca yumruğunu kaldırdığı gibi Bay Fogg'un suratına indirmek istediler ve Fix tam bir bağlılıkla atılıp bu yumruğu yemeseydi, bizim beyefendi hapi yutmuştu. Zavallı polis hafiyesinin yamyassı olan ipek şapkasının altında bir anda kocaman bir yumru belirmiştir.

— Bana bak Yanki! diye bağırdı Bay Fogg, müthiş küçümseyen bakışlarla karşısındakini süzerek.

— Ne var be İngiliz! diye karşılık verdi beriki.

— Görüşürüz sizinle!

— Ne zaman isterseniz. Adınız?

— Phileas Fogg. Sizinki?

— Albay Stamp W. Proctor.

Bu konuşma sona erdiğinde, sel de akıp gitmişti. Fix yere devrilmişti, üstü başı parçalanmış olarak doğruldu, bereket ciddi bir yara almamıştı. Paltosu farklı büyülükte iki parçaya ayrılmış, pantolonuysa, kimi Kızilderililerin –sırı modadan ötürü– poposunu kestikten sonra giydikleri kısa pantolonlara benzemişti. Sonuç olarak Bayan Aouda hırpalanmaktan kurtulmuş, yalnız Fix yemişti yumruğu.

— Teşekkür ederim, dedi Bay Fogg polis hafiyesine, kabalıktan kurtuldukları zaman.

- Değmez, diye karşılık verdi Fix, hadi gidelim.
- Nereye?
- Bir hazır giyim mağazasına.

Gerçekten de, tam sırasıydı. Phileas Fogg'la Fix'in giysileri, sanki bu iki beyefendi Kamerfield ya da Mandiboy hesabına dövüşmüşler gibi, lime limeydi.

Bir saat sonra adam gibi giyinmiş, saçlarını başlarını taramışlardı. Sonra International Hotel'e döndüler.

Passepartout, satın aldığı yarım düzine altıpatlarla efen-disini bekliyordu. Bay Fogg'un yanında Fix'i görünce kaşları çatıldı. Bayan Aouda bir iki cümleyle olup biteni anlatınca sakinleşti. Belli ki Fix artık düşman değil, dosttu. Sözünü tutuyordu.

Akşam yemeğinden sonra, yolcularla bavullarını gara götürmek üzere bir araba çağrıldı. Bay Fogg, tam arabaya binerken Fix'e dönüp:

- Şu Albay Proctor'ı bir daha görmediniz mi? diye sordu.
- Hayır, görmedim, diye karşılık verdi Fix.

— Bu adamı bulmak için özel olarak doneceğim Amerika'ya, diye devam etti Phileas Fogg buz gibi bir sesle. Bir İngiliz vatandaşının kendisine bu türlü davranışmasına izin vermesi yakışık almaz.

Polis hafiyesi karşılık vermeyip gülümsemekle yetindi. Ama görüldüğü gibi, Bay Fogg, kendi yurdunda düelloya karşı oldukları halde, yabancı ülkelerde, onurlarını korumak için, çekinmeden dövüßen İngilizlerdendi.

Yolcular, altıya çeyrek kala gara vardılar, tren harekete hazırıldı.

Bay Fogg, tam trene binerken bir memur gördü, yanına gidip:

- Affedersiniz, dostum, dedi, bugün San Francisco'da bir karışıklık olmadı mı?
- O karışıklık değil, bir mitingdi efendim, diye karşılık verdi görevli.

— İyi ama sokaklarda müthiş bir canlılık gözüme çarptı.
— Sadece bir seçim mitingiydi bu.
— Orduya başkumandan seçiliyordu herhalde, öyle mi?
diye sordu Bay Fogg.

— Hayır, efendim, sulh mahkemesine yargıcı seçiliyordu.
Bunun üzerine Bay Fogg vagona bindi ve tren son hızla
yola koyuldu.

XXVI

Bu Bölümde Bizimkiler Pacific Ekspresine Biniyor

“Ocean to Ocean”* der Amerikalılar ve Amerika Birleşik Devletleri’ni boydan boya geçen “grand trunk”a (büyük hatta) aslında bu ad verilmeliydi. Ancak, “Pacific Railroad” (Pasifik Demiryolu) iki ana parçaya bölünür: San Francisco ile Ogden arasındaki “Central Pacific”, Ogden ile Omaha arasındaki “Union Pacific”. Beş ayrı yönden gelen demiryolu Omaha’da birleşir, oradan New York'a sık sık tren vardır.

Böylece San Francisco'yla New York, uzunluğu üç bin yedi yüz seksen altı milden aşağı olmayan, kesintisiz bir demir şeritle birbirine bağlanır. Omaha ile Pasifik okyanusu arasında, demiryolu hâlâ yerlilerle vahşi hayvanların kol gezdiği bir bölgeden geçer – Mormonların Illinois'dan kovulduktan sonra, 1845'e doğru sömürgeleştirmeye başladıkları geniş topraklardan oluşur bu bölge.

Eskiden, en iyi koşullarda, New York'tan San Francisco'ya tam altı ayda gidiliyordu. Öykümüzün geçtiği günlerdeyse, yalnız yedi günde.

(İng.) Okyanustan okyanusa. (ç.n.)

Demiryolu, 1862'de, hattı kendi bölgelerinden geçirmek isteyen Güneyli milletvekillerinin bütün direnmelerine rağmen, kırk birinci enlemle kırk ikinci enlem arasından geçtiğidir. Hâlâ büyük bir özlemle anılan Başkan Lincoln biz-zat bu yeni ağın başlangıç noktasını Nebraska eyaletindeki Omaha kenti olarak saptamıştı. Çalışma hemen başlamış ve bunu ne kırtasiyecilikle ne de bürokrasiyle ilişkisi olan, Amerikalılara özgü bir faaliyet izlemiştir. Bu işçiliğin hızı demiryolunun sağlamlığına hiçbir biçimde zarar vermiyor-du. Çayırda, günde bir buçuk millik hat döşeniyordu. Bir lokomotif, bir gün önce döşenen raylardan geçerek bir gün sonraki rayları getiriyor ve döşenen kesimlerde ilerliyordu.

Pacific demiryolu, Iowa, Kansas, Colorado ve Oregon eyaletlerinde birçok kola ayrılmaktadır. Omaha'dan çıktıktan sonra, kuzey kolunun ağızına dek Platte nehrinin sol yakasını izlemekte, sonra güney koluna eşlik etmekte, Laramie'den ve Wasatch dağlarından geçmekte, Büyük Tuz gölü'nün çevresinden dolanmakta, Mormonların başkenti Lake Salt City'ye uğradıktan sonra uçsuz bucaksız Amerikan çölü Tooele vadisine dalmakta, Cedar ve Humboldt dağlarını aşmakta, Humboldt nehriyle Sierra Nevada'yı geçmekte, Sacramento üzerinden Pasifik'e doğru inmektedir ve bütün yol boyunca, eğimi, Kayalık Dağlar bölgesinde bile, mil başına on iki ayağı geçmemektedir.

Trenlerin yedi günde aldıkları, saygıdeğer Phileas Fogg'u 11 Aralık'ta New York'tan hareket edecek olan Liverpool gemisine yetiştirecek –şimdilik umudu buydu– o upuzun demiryolu buralardan geçiyordu işte.

Phileas Fogg'un bindiği vagon, her biri dört tekerlek üstüne oturtulmuş, böylece küçük çaplı dönemeçleri kolaylıkla alabilecek bir hareketliliğe kavuşturulmuş iki ayrı bölümden oluşmuş uzun bir trendi. Vagonda kompartıman yoktu: Her vagondaki tuvalete vb. giden dar geçidin iki yanına, karşılkı olarak, iki dizi sıra konmuştu. Trenin bütün vagonları

geçitlerle birbirine bağlıydı; yolcular böylece bir uçtan öbürüne geçebiliyor, salonlu vagon, taraçalı vagon, restoran vagonu ya da kafe vagonu arasından dolaşabiliyorlardı. Bir tek tiyatro vagonu eksikti. Günün birinde o da olurdu elbet.

Vagonları bağlayan geçitlerden, sürekli gidip gelen kitap ve gazete satıcılarıyla, müşteri bulmakta güçlük çekmeyen alkollü içki, yiyecek ve puro satıcıları eksik olmuyordu.

Yolcular Oakland istasyonundan akşamüstü altıda yola çıkmışlardı. Hava çoktan kararmıştı – soğuk ve karanlık bir geceydi; gökyüzünü örten bulutlar neredeyse kara dönüşecekti. Tren pek hızlı gitmiyordu. Duruşlar da hesaba katılırsa, hızı saatte yirmi mili aşmıyordu; ama bu hız, Amerika Birleşik Devletleri’ni tarifede belirtilen zamanda aşmasına izin verecekti.

Vagonda pek az konuşuluyordu. Zaten az sonra herkesin uykusu gelecekti. Passepartout polis hafivesinin yanına düşmüştü, ama adamlı konuşmuyordu. Son olaylardan sonra, ilişkileri iyiden iyiye soğuklaşmıştı. Birbirlerine ne yakınlık gösteriyorlardı, ne dostluk. Fix'in tutumunda bir değişiklik olmamıştı, ama Passepartout son derece ihtiyathı davranışıyor, en küçük kuşkuda eski dostunun girtağına sarılacakmış gibi duruyordu.

Yola çıktıktan bir saat sonra kar yağdı – neyse ki bu, trenin yolunu kesmeyecek, ince bir kardı. Pencereden bakıldığından artık uçsuz bucaksız beyaz bir çarşafından başka bir şey görülmüyor, lokomotifin kıvrım kıvrım uzanan buharı bu beyaz örtü üzerinde kül rengine çalıyordu.

Saat sekizde, vagona giren bir “steward” yolculara yatma vaktinin geldiğini haber verdi. Burası bir “sleeping-car”di*, vagon birkaç dakikada yatakhaneye çevrildi. Sıraların arkaları yatırıldı, özenle katlanmış döşekler büyük bir ustalıkla açıldı, kısa zamanda kabinler oluşturuldu ve her yolcu, kendisini meraklı bakişlardan koruyan kalın perdelerle

(İng.) Yataklı vagon. (ç.n.)

çevrili rahat bir yatağa kavuştu. Çarşaflar kar gibi beyaz, yastıklar yumuşacıktı. Yapılacak tek şey yatıp uyumaktı – nitekim, tren olanca hızıyla California eyaletine doğru yol alırken, yolcular da, bir geminin rahat kamarasındaymışlar-casına, yatıp uyudular.

San Francisco'yla Sacramento arasındaki bölgede arazi pek engebeli değildir. "Central Pacific Road" adını taşıyan demiryolu Sacramento'dan yola çıkar, doğuya doğru ilerler, Omaha'dan gelen hatla birleşir. Tren yolu, San Francisco'dan çıktıktan sonra, San Pablo körfezine dökülen American neh-rini izleyerek doğruca kuzeydoğuya, California eyaletinin başkentine yollarır. Bu iki önemli kent arasındaki yüz yirmi mil altı saatte alındı ve bizim yolcular, gece yarısına doğru, ilk uykularında Sacramento'yu geçtiler. Dolayısıyla, California eyaleti hükümetinin merkezi olan bu saygın kentin ne o güzel rıhtımlarını, ne geniş caddelerini, ne göz kamaştırıcı otellerini, ne parklarını, ne de tapınaklarını görebildiler.

Tren Sacramento'dan çıktıktan sonra Junction, Roclin, Auburn ve Colfax istasyonlarını geçti, Sierra Nevada'ya girdi. Cisco istasyonunu sabah saat yedide geçtiler. Bir saat sonra yatakhane yine sıradan bir vagon haline gelmişti ve yolcular, pencerelerden bu güzel dağlık ülkeyi farklı açılardan seyredebiliyorlardı. Tren yolu Sierra'ın kaprislerine boyun eğiyor, kimi yerde dağın yamacından gidiyor, kimi yerde uçurumların kıyıcılarından geçiyor, keskin açılardan kaçınıp cesur yayalar çiziyor, insanda çıkıştı yokmuş izlenimi uyandıran daracık boğazlara dalıyordu. Kutsal emanet sandığı gibi parlayan lokomotif, kızıl ışıklar saçan feneriyle, gümüş gibi parlak çanıyla ve önde bir mahmuz gibi uzanan "davarkovan"ıyla, çavlan ve çağlayanların gürültüsü arasında tıslayarak ve böğürerek ilerliyor, dumanını köknarların kara dalları arasında dolandırıyordu.

Geçtikleri hat üzerinde neredeyse hiç tünel ve köprü yoktu. Demiryolu, dağların çevresinden dolanıyor, bir

noktadan diğerine en kestirme yolu aramıyor, doğaya zarar vermiyordu.

Tren, saat dokuza doğru, hep kuzeydoğuya doğru yol alarak, Garson vadisinden geçip Nevada eyaletine giriyordu. Öğleyin de Reno'dan hareket ediyordu, yolculara burada yirmi dakikalık yemek molası verilmişti.

Demiryolu, bundan sonra, Humboldt nehrini izleyerek, birkaç mil kuzeye doğru çıktı. Sonra doğuya döndü, bundan böyle, Nevada eyaletinin hemen hemen doğu sınırına rastlayan Humboldt-Ranges bölgesindeki kaynağa dek akarsu dan ayrılmayacaktı.

Bay Fogg, Bayan Aouda ve arkadaşları, öğle yemeğinden sonra vagonlarına döndüler. En rahat biçimde yerleşen Phileas Fogg, genç kadın, Fix ve Passepartout önlerinden geçip giden çeşitli manzaraları seyrediyorlardı – uçsuz bucaksız çayırlar, imgeleri göge yansyan sıradaglar, köprüre köpüre akan “derecikler” bunlar arasındaydı. Ötelerde toplanan büyük bir bizon sürüsü, zaman zaman, hareket halinde bir engel olarak ortaya çıkardı. Bu kalabalık geviş getirenler ordusu, sık sık trenlerin önünde aşılmaz engeller oluşturdu. Binlercesinin sıkışık sıralar halinde, saatlerce tren yolundan geçikleri görülmüştür. O vakit lokomotif durmak, yolun açılmasını beklemek zorundadır.

O sefer de böyle oldu. Öğleden sonra üçe doğru, on-on iki bin başlık bir sürü demiryolunu kesti. Makine önce hızını yavaşlatıp boynuzunu bu kalabalık kafilye yan taraftan daldırmayı denedi, ama sonunda vazgeçti.

Geviş getirenlerin –Amerikalıların yanlış bir şekilde adlandırdıkları gibi buffaloların– zaman zaman korkunç böğürtüler çıkararak, ağır ağır geçişlerini seyrediyorlardı. Boyları Avrupa'daki boğalarından uzun, bacaklarıyla kuyrukları kısaydı; sallanan ve kaslı bir hörgüç oluşturan omuzları, dipten ayrik boynuzları; başlarında, boyunlarında ve omuzlarında uzun tüyler vardı. Bu göçü durdurmak dü-

şünülemezdi. Bizonlar belli bir doğrultuda ilerlemeye karar verdiklerinde, kimse onları bundan alıkoyamaz ya da yönlerini değiştiremezdi. Hiçbir engelin durduramayacağı canlı bir et seli halinde akıp giderlerdi.

Vagonlar arasındaki geçitlere dağılan yolcular bu garip gösteriyi izliyorlardı. İçlerinde en tez canlı olması gereken adam, Phileas Fogg ise yerinden bile kırıdamamış, bilgece bizonların kendisine yol vermesini bekliyordu. Passepartout bu hayvan selinin yarattığı gecikmeden ötürü kızıp köpürmüştü. Elindeki bütün silahları üzerlerine boşaltmak istiyordu.

“Ne ülke be!” diye bağırdı. “Öküzler trenleri durduruyor ve geçit töreni yapar gibi, sallana sallana yürüyorlar sanki trafige engel olmuyorlar gibi! Vay canına be! Bay Fogg’ın bu tersliği de programa katıp katmadığını öğrenmek isterdim doğrusu! Hele makinesini bu lanet hayvan sürüsünün üstüne süremeyen makiniste ne demeli!”

Makinist engeli devirmeye kalkışmamış, sakınımlı davanmıştı. Üstlerine yüreşe, lokomotifin önündeki mahmuzla ilk sıradaki bizonları öldürdü elbet; ama ne denli güçlü olursa olsun, makine az sonra durmak zorunda kalır, lokomotif kaçınılmaz olarak yoldan çıkar, tren oracıkta kalıverirdi.

En iyisi sabırla beklemek, açılan arayı treni hızlandırarak kapatmaya çalışmaktı. Bizonların geçidi tam üç saat sürdü ve yol ancak karanlık basarken boşaldı. O sırada, raylardan ilk geçenler güney ufkunda yitip giderken, sürüünün son hayvanları hâlâ hattın üzerinden geçiyordu.

Tren Humboldt sıradaglarını aşarken saat sekiz, Utah eyaletine, Büyük Tuz gölü bölgесine, yani Mormonların garip ülkesine girdiğindeyse dokuz bucuktu.

XXVII

Bu Bölümde Passepartout, Saatte Yirmi Millik Bir Hızla Bir Mormon Tarihi Dersini İzliyor

Tren 5-6 Aralık gecesi, güneydoğuya doğru aşağı yukarı elli millik yol aldı; sonra, Büyük Tuz gölüne yaklaşıp kuzeydoğuya yöneldi.

Passepartout sabah dokuzda doğru, vagon aralarındaki geçitlerden birine hava almaya çıktı. Hava soğuk, gökyüzü kül rengiydi, ama kar yağmıyordu. Sisin irileştirdiği güneş kocaman bir altın tekerleği andırıyordu ve Passepartout gözünü dikmiş, bunun sterlin olarak değerini kestirmeye çalışırken, oldukça garip bir adam gelip onu bu yararlı meşguliyetinden kopardı.

Trene Elko istasyonundan binen bu adam çok uzun boylu, esmer mi esmer, kara bıyıklı, kara çoraplı, kara ipek şapkalı, kara yelekli, kara pantolonlu, beyaz kravatlıydı, köpek derisinden eldiven takmıştı. Gören din adamı sanındı. Trenin bir başından öbürüne gidiyor ve her vagonun kapısına, balmumuyla, el yazısı bir duyuru asıyordu.

Passepartout kapıya yanaşıp bu kâğıtlardan birinde saygıdeğer Mormon misyoneri “birader” William Hitch'in, 48 numaralı katarda bulunmuşundan yararlanarak, saat on birle

on iki arasında, 117 numaralı vagonda, Mormonluk üzerine bir konuşma yapacağını, "Yeni Zaman Ermişleri"nin dini konusundaki gizleri öğrenmek isteyen herkesi bu toplantıya çağrırdığını okudu.

"Giderim elbet," dedi kendi kendine, Mormonluk konusunda bu toplumun temeli olan çokeşlilikten başka bir şey bilmeyen Passepartout.

Haber bir anda yayıldı yüze yakın yolcusu bulunan trende. Yolcuların en fazla otuzu, konuşmanın çekimine kapılmış, saat on birde 117 nurnaralı vagonun sıralarına çökmüştü. Passepartout en ön sıradaydı. Ne efendisi, ne de Fix yerlerinden kırırdamayı gerekli bulmuşlardı.

Birader William Hitch, bildirilen saatte kalktı ve daha başından kendisine karşı çıkulmuş gibi, sınırlı bir sesle bağırdı:

"Ben diyorum ki, Joe Smyth bir din şahididir, kardeşi Hyrum da öyle ve Birleşik Devletler hükümetinin peygamberlerimize karşı giriştiği zulümler yüzünden, pek yakında Brigham Young da din şahitleri arasına katılacaktır! Kim cesaret edebilir bunun tersini söylemeye?"

Coşkunluğu yüz ifadesindeki doğal sakinlikle çelişen misyonere hiçbiri karşı çıkmaya cesaret edemedi. Ama öfkesi kuşkusuz Mormonluğun son zamanlarda uğradığı ağır baskılardan kaynaklanıyordu. Gerçekten de Birleşik Devletler hükümeti, üstelik büyük çabalardan sonra, bu başına buyruk bağnazların sayısını epey azaltmıştı. Utah eyaleti ele geçirilmiş, Birleşik Devletler yasalarına boyun eğdirilmiş, Brigham Young, başkaldırma ve çokeşlilik suçlarıyla hapse tıkılmıştı. O günden beri, peygamberin öğrencileri çabalarnı iki katına çıkarmış, eyleme geçmeden önce, Kongre'nin tasarılarına sözle direnmeye başlamışlardı.

Göründüğü gibi, birader William Hitch demiryollarında bile inancını yaymaya çalışıyordu.

Ve başladı Kitabı Mukaddes'in gönderildiği günlerden bu yana Mormonluğun öyküsünü, gerek sesini yükselterek

gerek el kol hareketleriyle sözlerine coşku katarak anlatmaya: "İsrail'de, Yusuf kabilesinden bir Mormon peygamberinin yeni dinin yıllıklarını yayınlayıp, bunları oğlu Morom'a bırakışını; aradan yüzyıllar geçtikten sonra, Mısır hiyeroglif yazısıyla yazılmış bu değerli kitabın, 1825 yılında Vermont eyaletinde ortaya çıkıp peygamberliğini ilan eden Joseph Smyth Jr. tarafından İngilizcye çevrilişini ve en sonunda, gökten inen bir habercinin, aydınlık bir ormanda önüne çıkıp kendisine Tanrı'nın yıllıklarını getirişini."

Tam bu sırada, misyonerin bu geçmişe dönük hikâyesinden sıkılan birkaç dinleyici vagondan ayrıldı; ama William Hitch hikâyesine devam ederek, "Genç Smyth'in, babası, iki kardeşi ve birkaç öğrencisiyle birlikte Yeni Zaman Ermişleri dinini kuruşunu; bu dinin yalnız Amerika'da değil, aynı zamanda İngiltere, İskandinavya ve Almanya'da da kabul edilişini; buna inananlar arasında zanaatçılarla birlikte daha birçok serbest meslek sahibinin bulunduğu; Ohio'daki koloninin kuruluşunu; Kirkland'da, iki yüz bin dolara bir tapınakla koca bir kentin inşa edilişini; Smyth'in gözü pek bir bankacı oluşunu, basit bir mumyacının elinden, Hazreti İbrahim ve diğer ünlü Mısırlıların kaleminden çıkışmış bir öyküyü anlatan bir papirüsü alışını" aktardı.

Hikâye uzayınca, dinleyici sıraları biraz daha boşaldı, sonunda kala kala yirmi kişi falan kaldı.

Ama bizim ateşli birader, bu kaçışlara aldırmadan "Joe Smyth'in 1837'de iflas edişini, paraları batırılan hisse senedi sahiplerinin onu katrana buladıktan sonra kuş tüyleri içinde yuvarlayışlarını; birkaç yıl sonra, Bağımsızlık Savaşı sırasında Missouri'de, eskisinden daha saygın ve şerefli bir adam olarak, en az üç bin kişilik bir cemaatin başına geçişini ve dinsizlerin nefretinden Amerika'nın en batısına kaçmak zorunda kalışını" bütün ayrıntılarıyla anlattı.

Bu bölüm sona erdiğinde, vagonda topu topu on dinleyici kalmıştı, anlatılanları can kulağıyla dinleyen dürüst

Passepartout da bunlar arasındaydı. Bu sabırlı dikkati sayesinde "Smyth'in, yıllarca kovalandıktan sonra, 1839'da Illinois'da yeniden ortaya çıkıp, Mississippi nehri kıylarında Nauvoo-la-Belle kentini kuruşunu, kentin nüfusunun yirmi beş bini buluşunu; Smyth'in buraya hem belediye başkanı, hem başyargıç, hem başkumandan oluşunu; 1843'te, Birleşik Devletler başkanlığına adaylığını koyuşunu; Carthage'de pusuya düşürülüp hapse atılışını ve burada, maskeli adamlar tarafından öldürülüşünü" öğrendi.

O anda Passepartout vagonda yapayalnızdı ve birader, yüzüne bakıp sözleriyle büyüleyerek ona, Smyth'in ölümünden iki yıl sonra, halefi, Tanrı'nın esinini taşıyan peygamber Brigham Young'ın Nauvoo'dan ayrılp Tuz gölü kıylarına yerleştiğini ve bu seyrine doyulmaz ülkedeki verimli topraklarda, Utah'dan California'ya göç eden insanların yolu üzerinde, Mormonluğun ayrılmaz bir parçası olan çokeşlilik sayesinde yeni bir koloni kurulduğunu hatırlattı.

"Ve işte bu yüzden, sırıf bu yüzden Kongre'nin kıskançlığı kendini gösterdi!" diye ekledi William Hitch. "İste bu yüzden Birleşik Devletler askerleri Utah topraklarını çığneyip geçti! İşte bu yüzden başkanımız, peygamber Brigham Young, yasalar çiğnenerek hapse atıldı! Kaba kuvvet karşısında boyun mu eğeceğiz? Asla! Vermont'tan, Illinois'dan, Ohio'dan, Missouri'den, Utah'dan kovulmuş olmamıza rağmen, çadırımızı dikecek bağımsız bir toprak bulacağız elbet... Peki ya siz, benim sadık kardeşim," diye ekledi ateşli birader, şimşekler çakan gözlerini biricik dinleyicisinin gözlerine dikerek, "çadırınızı getirip bayrağımızın gölgesine dikecek misiniz?"

"Hayır," diye karşılık verdi Passepartout yiğitçe ve sonra çölde vaaz veren gözü dönmüş Mormon'u bırakıp tüdü. O bu konuşmayı dinlerken, tren hızla yol almış, yarıma doğru, Tuz gölünün kuzeybatı ucuna varmıştı. Bulundukları noktadan, aynı zamanda Ölü Deniz diye anılan ve Ürdün nehrinin

Amerikan versiyonunun döküldüğü bu içdenizin uçsuz bucaksız çevresi görülebiliyordu. Yabanıl güzel taşlarla, tuza belenmiş geniş taş dizileriyle çevrili bu hayran olunası göl, bir zamanlar epey geniş bir alanı kaplayan nefis bir göldü; ama zamanla kıyıları yükselsmiş, genişliği azalırken derinliği artmıştı.

Uzunluğu yetmiş, genişliği otuz beş mili bulan Tuz gölü deniz seviyesinden üç bin sekiz yüz ayak yüksekliktedir. Deniz seviyesinden bin iki yüz ayak daha alçakta olan Asfalt gölüne hiç benzemeyen bu gölde tuz oranı yüksektir ve yapısındaki maddelerin dörtte biri suyunda ermiş durumdadır. Damıtık suyun özgül ağırlığı 1000, Tuz gölünüñkiye 1170'tir. Dolayısıyla, burada balık yaşayamaz. Ürdün nehrinin, Weber'in ve başka bir iki akarsuyun getirdiği balıklar hemen ölü; ama suyunun insan giremeyecek kadar yoğun olduğu doğru değildir.

Gölün çevresindeki topraklar çok iyi işlenmişti, çünkü Mormonlar toprak işinden anlıyordu: Hayvanlar için çiftlikler ve ağıllar; buğday, mısır, hintdarısı tarlaları, yemyeşil çayırlar, her yerde sıra sıra dizilmiş yabangülleri, akasyalar ve sütleğenler, bütün bunlar dört bir yan kaplayacaktı, ama altı ay sonra; şimdilik, toprak incecik bir kar tabakasıyla kaplıydı.

Yolcular, saat ikide Ogden istasyonuna indiler. Tren saat altında yola çıkacağından, Bay Fogg, Bayan Aouda ve arkadaşlarının Ogden istasyonundan küçük bir ara yolla ayrılan Azizler Kenti'ne (Salt Lake City) gidecek vakitleri vardi. Bu tipik Amerikan kentini gezmek için iki saat yeterliydi; Victor Hugo'nun deyimiyle "dik açıların iç karartıcı hüznünü" taşıyan ve uzun donuk çizgileriyle kocaman satranç tahtalarını andıran, Birleşik Devletler'in diğer bütün kentleri örnek alınarak inşa edilmiş bir kentti. Azizler Kenti'nin kurucusu Anglosaksonlara özgü simetri gereksiniminden kurtaramamıştı kendini. İnsanların kurumlarının düzeyine erişemediği

bu garip ülkede, evlerden kentlere, hatta aptallıklara varana dek her şey “düz çizgilere” sahipti.

Böylece, bizim yolcular, saat üçte Ürdün nehrinin yakasıyla Wasatch sıradaglarının arasına inşa edilmiş kentin sokaklarındaydılar. Pek az kilise görebildiler, buna karşılık peygamberin evi, Adliye Sarayı ve silah fabrikası hemen gözlerine çarptı; bunların dışındaysa, akasyalarla, palmiye ve keçiboynuzu ağaçlarıyla çevrili bahçelerin içinde, maviye çalan tuğlalarla yapılmış, verandalı ve balkonlu evler dikkati çekmekteydi. 1853'te yapılmış taş ve kilden örülme bir duvarvardı kentin çevresinde. Pazarın kurulduğu anacaddede, bayraklarla süslü birkaç otel yükseliyordu, bunlardan biri de Lake-Salthouse'dı.

Bay Fogg'la arkadaşları kenti pek kalabalık bulmadılar. Sokaklar hemen hemen issızdı – ancak tahta perdelerle çevrili birkaç mahalleyi geçtikten sonra ulaşabildikleri tapınağın yanında yöresinde insana rastlayabildiler. Kadınlar daha çoktu, bu da Mormon ailelerinin benzersiz yapısından ileri geliyordu. Yalnız, bütün Mormonların çokeşli olduğu düşünülmemeli. Bu konuda herkes özgürdü, ama belirtmek yerinde olur ki, Utah eyaletinde özellikle kadınlar kocaya varmak isterler; çünkü ülkede geçerli dine göre, Mormon tanrısı evlenmemiş kadınları cennetine almamaktadır. Sokakta gördükleri zavallı kadınlar ne mutlu, ne de varlıklıya benziyordu. En zenginleri oldukça kuşku bulunmayan kimileri siyah ipekten, beli açık bir ceket giyiyordu, başlarında da sıradan bir başlık ya da atkı vardı. Geri kalanlara yerlilerin kılığındaydı.

Müzmin bekâr olan Passepartout, bir araya gelerek tek bir erkeği mutlu etmeye çalışan bu Mormon kadınlarına adeta ürkerek bakıyordu. Sağduyusuna dayanarak, en çok kocalara acıyordu. Bir kocanın bunca kadını yaşamın dolambaçlı yollarından geçirip sürü halinde Mormon cennetine ulaştırmakla yükümlü olması ona korkunç geliyordu,

hem de büyük mutluluklarla dolu bu mekânın başlıca süsü olan anlı şanlı Smyth'le birlikte sonsuza dek onları orada bulma olasılığıyla. Doğrusu ya, kendisinin böyle bir haya- ta hiç eğilimi yoktu ve –belki de yanlışlıyordu ama– Great-Lake-City'li hanımların ona kaygı verici bakışlarla baktığını sanıyordu.

Neyse ki, Azizler Kenti'nde fazla kalmayacaktı. Saat dörtten birkaç dakika önce, bizimkiler gara dönmüş, tren-deki yerlerini almışlardı.

Derken tren düdüğü duyuldu; ama raylar üzerinde patinaj yapan tekerlekler hızlanmaya başladığı sırada, "Durun! Durun!" diye bir çığlık duyuldu.

Oysa yola çıkan tren durdurulmaz. Böyle bağıran adam, herhalde, treni kaçırın bir Mormon'du. Soluk soluğa koşuyordu. Neyse ki garın ne kapısı, ne parmaklığı vardı. Platformda ileri doğru atıldı, son vagonun basamağına atladi ve gelip soluk soluğa kendini sıralardan birine bıraktı.

Bu cambazlığı büyük bir heyecanla izlemiş olan Passe-partout gidip geç kalan adamı inceledi; hele bu Utah'ının bir kavga sonucu evden kaçtığını öğrenince, adama ilgisi iyiden iyiye arttı.

Mormon soluk alacak duruma gelince, Passepartout, nازikçe, kaçkarısı olduğunu sordu adama – pabuçsuz kaçmasına bakılırsa, en az yirmi karısı olduğunu sanıyordu.

"Bir tane, beyefendi!" diye karşılık verdi Mormon kollarını göğe kaldırarak. "Ve bu bir tane canıma yetti!"

XXVIII

Passepartout Aklin Sesini Kimseciklere Dinletemiyor

Tren, Great-Salt-Lake'ten ve Ogden istasyonundan ayrıldıktan sonra, bir saat kuzeye, Weber nehrine doğru yol aldı; böylece, San Francisco'dan ayrıldığından beri, aşağı yukarı dokuz yüz mil yol katetmiş oluyordu. Sözünü ettığımız noktadan sonra, Wasatch dağlarının engebeli çemberi arasından doğuya yöneldi. Amerikalı mühendisler en büyük güçlüğü bu dağlarla Kayalık Dağlar arasında kalan bölgede çekmişlerdi. Dolayısıyla, Birleşik Devletler hükümetinin ovadaki katkısı yalnızca mil başına on altı bin dolarken, bu güzergâhta mil başına kırk sekiz bin dolara çıkmıştı; ama mühendisler, daha önce de söylediğimiz gibi, doğayı kirletmemiş, güçlüklerin yanından yöresinden dolaşmış, drenaj havzasına ulaşmak için onca yol boyunca on dört bin ayakkık tek bir tünel kazmışlardı.

Demiryolu, en yüksek noktaya Tuz gölünde erişmişti. Bu noktadan sonra, eğrisi uzun eğimle alçalıyor, Bitter Creek vadisine doğru iniyor, sonra Atlantik'le Pasifik arasındaki su ayrimı noktasına doğru yeniden yükseliyordu. Bu dağlık bölgede bir sürü derecik vardı. Muddy, Green ve benzeri derecikleri küçük köprülerle geçmeleri gerekti. Sona yak-

laştıkça Passepartout'nun sabrı tükenmeye başlamıştı. Fix ise bu geçisi zor bölgeyi çoktan aşmış olmak arzusundaydı. Gecikmelerden korkuyor, kazalardan çekiniyordu ve İngiliz toprağına ayak basma konusunda Phileas Fogg'dan daha sabırsızdı!

Akşam onda tren Fort-Bridger istasyonunda durdu, sonra hemen buradan ayrıldı ve yirmi mil sonra Bitter Creek vadisini baştan sona geçip Wyoming eyaletine –eski Dakota'ya– giriyyordu; Colorado'daki hidrografya sistemini oluşturan akarsuların büyükçe bir kısmı Bitter Creek'ten çıkmaktaydı.

Ertesi gün, yani 7 Aralık'ta, Green River istasyonunda on beş dakika durdular. Gece boyunca epey yoğun kar yağmış, ancak yarı erimiş sulu kar olduğundan trenin ilerleyişini aksatmamıştı. Bununla birlikte, kötü hava, Passepartout'yu endişelendirmeye devam ediyordu; çünkü kar, vagonların tekerleklerinin arasına dolup kendilerini yoldan alıkoyabilirdi.

“Şu benim efendim de hangi akla hizmet kışın yolculuğa çıktı bilmem ki?” diyordu kendi kendine. “İlkbahar sonunu bekleyip talihini artırsa olmaz mıydı yani?”

Bizim dürüst oğlan yalnızca gökyüzüyle ve düşen ısıyla ilgilenirken; Bayan Aouda da, çok daha başka bir kaynaktan gelen daha ciddi korkulardan mustaripti.

Gerçekten de, yolculardan birkaçı vagonlarından inmiş, trenin hareketini beklerken, Green River istasyonunda geziniyorlardı. Ve genç kadın, pencereden, bunlardan birinin, San Francisco'daki miting sırasında Phileas Fogg'a kabalık eden o Amerikalı, Albay Stamp W. Proctor olduğunu görmüştü. Adama gözükmek istemeyen Bayan Aouda, hızla geri çekilmişti.

Bu durum genç kadını epey etkilemişti. Çünkü soğuk da olsa, her gün davranışlarıyla kendisine tam olarak bağlandığına dair belirtiler gösteren adama yürekten bağlanmıştı.

Kurtarıcısının kendisinde uyandırdığı duygunun derinliğini ölçemiyordu kuşkusuz ve buna şimdilik, gönül borcu diyor-du yalnızca, ama kendisi henüz bilmese de bundan fazlası vardı. Dolayısıyla, Bay Fogg'un er geç hesap sormayı tasar-ladıği kaba adamı görünce kalbi sıkıştı. Albay Proctor'ı bu trene salt rastlantı getirmiştir elbette, ama oradaydı sonuçta, ne yapıp edip Phileas Fogg'un onu görmesine engel olmak gerekiyordu.

Tren hareket eder etmez, Bay Fogg'un uyuduğu bir an- dan yararlanan Bayan Aouda, gidip Fix'le Passepartout'yu durumdan haberdar etti.

— Proctor denen adam trende, ha! diye bağırdı Fix. Müsterih olun, hanımfendi, bu adam beyefendiden... şey, yani Bay Fogg'dan önce bana hesap verecektir! Bana kalırsa, bu olayda en büyük hakarete ben uğramış oldum!

— Ayrıca, albaylığına falan bakmayıp kendisiyle ben ilgileniyorum, diye ekledi Passepartout.

— Bakın, Bay Fix, diye devam etti Bayan Aouda, Bay Fogg öcünü alma işini kimselere bırakmaz. Kendi ağızıyla söyledi, hakaret edeni bulmak için Amerika'ya dönmemi bi-le göze almış durumda. Albay'ı görürse, çok tatsız olaylara yol açacak bir çatışmayı önleyemeyiz. Onun için, bu adamı görmemeli.

— Haklısınız, hanımfendi, diye karşılık verdi Fix, böyle bir çatışma her şeyi altüst edebilir. Yense de, yenilse de, Bay Fogg gecikir ve...

— Ve bu da Reform-Kulüp'teki beyefendilerin işine gelir, diye ekledi Passepartout. Dört gün sonra New York'tayız! Efendim bu dört gün içinde vagonundan dışarı adım at-mazsa, şans eseri, şu lanet Amerikalıyla karşılaşmayacağını umut edebiliriz, şeytan görsün onun yüzünü! Bizler buna en-gel olabiliriz herhalde...

Konuşma yarıda kesildi. Bay Fogg uyanmış, karın benek benek izler bıraktığı pencereden dışarıyı seyrediyordu. Epey

zaman sonra Passepartout, efendisine ve Bayan Aouda'ya duyurmadan, polis hafiyesinin kulağına eğilip:

— Onun için dövüşmekten çekinmeyeceğiniz doğru mu? diye sordu.

— Onu Avrupa'ya canlı götürürebilmek için elimden gelen her şeyi yaparım! diye karşılık vermekle yetindi Fix, şaşmaz bir kararlılık belirten bir tonda.

Passepartout bir anda tüylerinin diken diken olduğunu hissetti, ama efendisine olan inancı yine de sarsılmadı.

Peki, şimdî nasîl edip de Albay'la karşılaşmasını önlemek üzere kompartumanda tutacıklardı Bay Fogg'u? Beyefendi pek hareketli ve meraklı bir adam olmadığından bunda büyük bir güçlük çekmeyebilirlerdi. Her halükârda, polis hafiyesi bir çare bulduğunu düşünüyordu, çünkü az sonra Phileas Fogg'a dönüp şunları söyledi:

— Trende geçirilen saatler de ne uzun, ne bitmez saatlerdir, beyefendi.

— Gerçekten öyledir, diye karşılık verdi beyefendi, ama yine de geçerler.

— Gemilerde whist oynardınız, öyle değil mi? diye devam etti polis hafiyesi.

— Evet, diye yanıtladı Phileas Fogg, ama burada zor olur. Ne kâğıdım var ne oyun arkadaşım.

— Oo! Kart alırız. Amerikan trenlerinde bol bol kâğıt bulunur. Oyun arkadaşına gelince, eğer hanımfendi...

— Elbette, beyefendi, diye karşılık verdi genç kadın heyecanlı bir sesle, whist bilirim, İngiliz eğitimiminin bir parçasıdır.

— Bense bu oyunu iyi oynadığınına inananlardanım, diye devam etti Fix. Şimdi biz üçümüz ve bir de hayali bir dördüncü oyuncu...

— Nasıl isterseniz, beyefendi, diye karşılık verdi trende bile gözde oyununa kavuştuğuna sevinen Phileas Fogg.

Passepartout hemen *steward*'ı aramaya koştu ve az sonra elinde iki deste kâğıt, fişler, jetonlar ve çuha kaplı küçük

bir masaya geri döndü. Her şey tamamdı. Oyun başladı. Bayan Aouda whist'i epey biliyordu, hatta ağırbaşlı Phileas Fogg'dan bir iki övgü bile aldı. Polis hafiyesine gelince, gerçekten birinci sınıf bir oyuncuydu ve bizim beyefendiye rahatça kafa tutabiliyordu.

“Şimdi artık kıskıvrak bağladık onu,” diye söyledi Passepartout. “Hiçbir yere kırıdamaz bundan sonra!”

Tren sabah on birde, iki okyanusun sularının ayrılm çizgisine gelmişti. Burası, Bridger Passe bölgesine rastlayan, tren yolunun Kayalık Dağlar'dan geçerken ulaşacağı en yüksek noktaydı ve deniz seviyesinden, İngiliz ölçüsüyle, yedi bin beş yüz yirmi dört ayak yukarıdaydı. Yolcular, iki yüz mil kadar sonra, Atlantik okyanusuna dek uzanan ve doğanın demiryolu döşensin diye özel olarak yarattığı dümdüz ovalara vardılar. Atlantik havzasının yamaçlarında daha şimdiden North Platte nehrinin kollarını meydana getiren ilk dericiklere rastlıyorlandı. Bütün kuzey ve doğu ufkı, Laramie Dağları'nın doruğunun hâkim olduğu Kayalık Dağlar'ın kuzey kesimini oluşturan yarımdaire biçimindeki bu muazzam perdeyle kaplıydı. Bu eğrilikle demiryolu arasında, alabildiğine sulanan geniş ovalar uzanmaktaydı. Demiryolunun sağındaysa, Missouri nehrinin en büyük kollarından biri olan Arkansas nehrinin kaynağına dek uzanan sıradagların ilk eğimleri görülmüyordu.

Yolcular, saat yarımda, bu bölgeye hükmeden Halleck kalesini bir an için uzaktan gördüler. Birkaç saat sonra Kayalık Dağlar geçilmiş olacaktı. Dolayısıyla, trenin bu zor bölgeden olaysız geçmesi umudu belirmiştir. Kar dinmişti. Kuru bir ayaz başlamıştı. Lokomotifin havalandırdığı kocaman kuşlar uçuşuyordu otelerde. Ovada hiç vahşi hayvan yoktu; ne bir ayı ne de bir kurt göze çarpıyordu. Çöl, olanca cıplaklııyla uzayıp gidiyordu.

Vagonda servis edilen epey rahat bir yemekten sonra, Bay Fogg'la arkadaşları yeniden o bitmez tükenmez whist'e

koyulmak üzereydiler ki, tiz düdük sesleri işitildi. Tren durdu.

Passepartout, hemen kafasını uzattı kapıdan, ama trenin durmasına yol açan şeyi göremedi. Görünürde istasyon falan yoktu.

Bayan Aouda'yla Fix, bir an Bay Fogg'un aşağı inmeye kalkmasından korktular. Ama beyefendi, uşağına "Bakin bakalım, ne olmuş," demekle yetindi.

Passepartout hemen dışarı koştu. Kırka yakın yolcu inmişti trenden ve Albay Stamp W. Proctor da bunlar arasındaydı.

Tren, demiryolunu örten bir kırmızı ışığın önünde durmuştu. Makinist ve biletçi, bir sonraki durak olan Medicine Bow istasyonunun şefinin treni önceden karşılamak üzere gönderdiği hat bekçisiyle hararetli bir tartışma içindeydi. Yolcular da yaklaşmış, tartışmaya katılmışlardı – aralarında yüksek sesle ve abartılı el kol hareketleriyle konuşan Albay Proctor da vardı.

Gruba katılan Passepartout, hat bekçisinin "Hayır! Geçemezsiniz! Medicine Bow köprüsü sallanıyor, trenin ağırlığına dayanamaz," dediğini işitti.

Söz konusu köprü, trenin durduğu yerden aşağı yukarı bir mil ötedeki nehir üzerine inşa edilmiş bir asma köprüydü. Hat bekçisinin dediğine bakılırsa, tellerden bazıları koptuğu için yıkılma tehlikesiyle karşı karşıyaydı, dolayısıyla geçmeye kalkmak olanaksızdı. Hat bekçisi geçemezsiniz derken, hiç abartmuyordu. Ayrıca, Amerikalıların o ünlü kaygısızlığı düşünülürse, ihtiyatlı davranışına başladıkları zaman başka türlü bir davranışın çılgınlık olacağı söylenebilir.

Duyduklarını gidip efendisine aktarmaya cesaret edemeyen Passepartout, dişlerini sıkmış, heykel gibi konuşulanları dinliyordu.

— Hadi canım sen de! diye bağırdı Albay Proctor, burada kalıp karlar içinde kök salacak değiliz herhalde!

— Albayım, diye karşılık verdi makinist, Omaha istasyonuna tel çekip bir tren istedik, ama saat altından önce Medicine Bow'a gelemez sanırım.

— Altı mı! diye haykırdı Passepartout.

— Kuşkusuz, diye yanıtladı biletçi. Ayrıca, yürüyerek istasyona gitmek için de bu kadar zamana ihtiyacınız var.

— Yürüyerek mi! diye bağırtı yolcular.

— Peki ama ne kadar uzakta bu istasyon? diye sordu içlerinden biri.

— Nehrin öte yakasından on iki mil uzakta.

— Karda kışta on iki mil ha! diye bağırdı Stamp W. Proctor.

Albay bundan sonra, demiryolları işletmesine de, makiniste de ağız dolusu küfür yağdırdı; öfkesinden çılgına dönen Passepartout'nun da ondan aşağı kalır yanı yoktu. Bu sefer öyle somut bir engelle karşılaşmışlardı ki, efendisinin cebindeki bütün sterlinler çaresiz kalırdı.

Öte yandan, gecikme bir yana, karla kaplı ovada on beş mile yakın yol tepmek zorunda kalan yolcular arasında genel bir hoşnutsuzluk vardı. Dört bir yandan bağış çağrıları ve küfürler yükseliyordu, Phileas Fogg kendini oyuna iyiden iyiye kaptırmamış olsa, çoktan çıkış yapmış gelirdi.

Bu arada Passepartout, istese de istemesine de efendisine haber vermek zorundaydı, başı önde vagona doğru yollandığı sırada, tam bir Yanki olan makinist Forster sesini yükseltip şöyle dedi:

— Bakın baylar, yine de geçeriz belki.

— Köprüden mi? diye karşılık verdi yolcunun biri.

— Köprüden.

— Bizim trenle mi? diye sordu Albay.

— Bizim trenle.

Passepartout durmuş, büyük bir dikkatle makinisti dinliyordu.

— İyi ama, köprü yıkılmak üzereymiş! diye söze girdi biletçi.

— Olsun, diye karşılık verdi Forster. Bence, trene son hızını verirsek belki de geçeriz.

— Vay canına be! diye bağırdı Passepartout.

Ama bu öneri yolcuların bir bölümünü hemen cezbedmişti. Hele Albay Proctor bayılmıştı bu işe. Bu ateşli adam önerilen şeyi pek kolay buluyordu. Hatta kimi mühendislerin akarsuları olanca hızlarıyla ileri atılan trenler üzerinde “köprüsüz” geçme tasarıları kurduklarını falan anlattı. Ve sonunda, bütün ilgililer makinistin fikrine katıldı.

— Geçebilme olasılığımız yüzde ellî, diyordu birisi.

— Yüzde altmış, diyordu başka biri.

— Yüzde seksen!.. Yüzde doksan!

Passepartout şaşkına dönmüştü, gerçi Medicine Creek'i geçebilmek için elinden gelen her şeyi yapardı, ama girişilecek denemeyi yine de pek “Amerikanvari” buluyordu.

“Ayrıca,” diye düşünüyordu, “bundan çok daha kolay bir şey var, ama adamlar bunu akıllarına bile getirmiyor!..”

— Bakın, Bayım, dedi yolculardan birine, makinistin önerdiği yol bana biraz tehlikeli gözüüyor, ama...

— Başarı olasılığı yüzde seksen! diye karşılık verdi yolcu ve sırtını döndü.

— Biliyorum, biliyorum, diye yanıtladı Passepartout başka bir beyefendinin yanına giderek, ama bir an düşününce...

— Düşünmeye falan gerek yok! diye karşılık verdi sesslendiği Amerikalı omuz silkerek, baksaniza makinist geçeriz diyor!

— Elbette geçeriz, diye devam etti Passepartout, ancak şöylesi daha ihtiyatlı olmaz mıydı...

— Nee! İhtiyat mı, dediniz! diye bağırdı rastlantı sonucu Passepartout'nun lafını işten ve havaya sıçrayan Albay Proctor. Son hızla diyoruz size! Anlıyor musunuz? Son hızla ileri!

— Anlıyorum... biliyorum... deyip duruyordu konuşmasına fırsat verilmeyen Passepartout, ihtiyat sözcüğünden hoşlanmadıysanız, doğal diyelim...

— Kim? Ne? Neyi? Ne istiyormuş bu doğalcı herif?.. diye sesler geldi dört bir yandan.

Zavallı oğlan kime söz dinleteceğini bilemiyordu.

— Korkuyor musunuz yoksa? diye sordu Albay Proctor.

— Ben mi korkacağım! diye bağırdı Passepartout. Hadi bakalım, sizin dediğiniz olsun! Bir Fransızın onlar kadar Amerikalı olabileceğini göstereyim hepинize!

— Yerlerinize! Yerlerinize! diye bağırdı biletçi.

— Evet, herkes yerine, herkes yerine! diye tekrarlıyordu Passepartout da. Hem de çabuk! Ama yine de, ilkin yolcuları yaya olarak geçirip sonra treni geçirmenin çok daha doğal olacağını düşünmemi engelleyemezsiniz!..

Ama kimsecikler kulak asmadı bu makul düşünceye, hiç kimse yanaşmadı bunun doğruluğunu kabul etmeye.

Yolcular vagonlarına yerleşmişti. Passepartout, olup biten konusunda tek söz etmeden yerini almıştı. Oyuncuların sa akı fikri whist oyunundaydı.

Lokomotifin düdüğü güçlü bir sesle çaldı. Makinist bu harı ters yönde göndererek treni –atlarken hız kazanmak isteyen bir atlet gibi– aşağı yukarı bir mil geriye aldı. Sonra, ikinci bir düdük sesiyle ileri doğru fırladılar: Hızlandılar; az sonra hız ürkütücü bir hale gelmişti; şimdi artık yalnızca lokomotifin kişnemesi işitiliyor; pistonlar saniyede yirmi kez gidip geliyordu; dingiller, yağ kutularından duman çıkarıyordu. Saatte yüz mil hızla giden trenin raylara hiçbir ağırlık bindirmediği hissediliyordu. Hız, ağırlığı yenmişti.

Ve karşıya geçtiler! Hem de şimşek gibi! Köprüyü falan gören olmadı. Katar, hani terim yerindeyse, bir kıyıdan öbürüne sıçradı ve makinist alıp başını giden lokomotifi istasyonun beş mil ötesinde durdurabildi ancak.

Beri yandan, tren nehri geçtiği anda, iler tutar yeri kalmayan köprü, müthiş bir çatırıyla Medicine Bow nehrinin sularına gömülüyordu.

XXIX

Bu Bölümde Ancak Birleşik Devletler Demiryollarında Rastlanan Çeşitli Olayların Öyküsü Anlatılıyor

Tren, o akşam, hiçbir engelle karşılaşmadan yoluna devam ediyor, Saunders kalesini geçiyor, Cheyenne Boğazı'nı aşıyor, Evans geçidine varıyordu. Demiryolu bu bölgede güzergâhın en yüksek düzeyine, yani deniz seviyesinden sekiz bin doksan bir ayak yukarıya ulaşıyordu. Yolcular bundan sonra, doğanın düzleştirdiği uçsuz bucaksız ovalardan geçip Atlantik okyanusuna ineceklerdi.

Orada, "büyük ana hattın" bir kolu, Colorado eyaletinin en büyük kenti Denver bulunuyordu. Bölge özellikle altın ve gümüş yönünden zengindir; daha şimdiden elli bini aşkın insan buraya yerleşmiştir.

O sırada, üç gün üç gece yolculuktan sonra, San Francisco'dan bin üç yüz seksen iki mil uzaktaydilar. Bütün tahminlere göre, dört gün dört gecede New York'a varacaklar demekti. Böylece, Phileas Fogg'un programı aksamarmış oluyordu.

Gece, Walbah ordugâhının sağından geçtiler. Wyoming ve Colorado eyaletlerini ayıran dümdüz sınır çizgisini izleyen Lodgepole Creek, burada demiryoluyla atbaşı gidiyordu.

Saat on birde Nebraska'ya giriyor, Sedgwick yakınlarından geçiyor, Platte nehrinin güney kolu üzerindeki Julesburgh'a geliyorlardı. Başmühendisliğini J. M. Dodge'un yaptığı Union Pacific Demiryolu 23 Ekim 1867'de, işte burada açılmıştı. Dokuz vagon dolusu konuğu getiren iki güçlü lokomotif burada durmuştu, konuklar arasında Başkan Yardımcısı Bay Thomas C. Durant da vardı; alkışlar işte burada çınlamış; Sioux ve Pawnee yerlileri işte burada küçük bir savaş gösterisi yapmışlardı; havai fişekler atılmış ve son olarak, taşınabilir bir baskın makinesiyle *Railway Pioneer*'in ilk sayısı yine burada yayımlanmıştı. Uçsuz bucaksız çölde uzayıp giden, henüz kurulmamış kentlerle kasabaları birlesitirecek o büyük demiryolunun, uygarlık ve gelişme aracının açılışı işte böyle kutlanmıştı.

Amphion'un* lyra'sından daha güçlü olan lokomotifin düdüğü, kısa zamanda Amerikan toprağından mantar gibi bitirmiştir o kasabalarla kentleri. Sabah sekizde, McPherson kalesi geride bırakılmıştı. Omaha'yla buranın arası üç yüz elli yedi mildir. Demiryolu, Platte nehrinin güney kıyısında, nehrin sol yakasının değişken kıvrımlarını izlemekteydi. Saat dokuzda, nehrin iki kolu arasına inşa edilmiş önemli bir kent olan North Platte'a varıyorlardı; nehrin iki kolu burada birleşip tek bir akarsu haline geliyordu. Platte, suları Omaha'nın biraz yukarısında Missouri'ye katılan büyük bir nehirdir.

Yüz birinci boylamı geçmişlerdi.

Bay Fogg'la arkadaşları kendilerini yine oyuna vermişlerdi. Hiçbiri yolun uzunluğundan yakınıymıyordu artık, dördüncü whist oyuncusu dahil. Fix ilkin birkaç gine kazanmış, şimdiyse kazandıklarını yitirmekteydi, ama hiç istifini bozmadı, oyuna Bay Fogg kadar tutku gösteriyordu. O sabah, talih özellikle bizim beyefendiye güldü. Bütün kozlar ona

Amphion Zeus'la Antiope'un oğlu, Zethos'un ikiz kardeşi. Efsaneye göre, Zethos'la birlikte Thebai kentinin surlarını inşa etmeye koyulmuşlardır. Amphion lyra çaldıkça, taşlar gelip üst üste konuyormuş. (ç.n.)

geliyordu. Bir ara, epey gözü pek bir oyuna girişmiş, maça kartı atmaya hazırlanıyordu ki, oturduğu sıranın ardından:

“Ben olsam, karoyu atardım...” diyen bir ses geldi.

Bay Fogg, Bayan Aouda ve Fix aynı anda başlarını kaldırdılar. Albay Proctor tepelerindeydi.

Stamp W. Proctor’la Phileas Fogg hemen tanıdıklarını birbirlerini.

— Oo! Siz miydiniz Bay İngiliz? diye bağırdı Albay, maça kartını atmak üzere olan sizsiniz demek?

— Atmak üzere olan değil, atan, diye karşılık verdi Phileas Fogg soğuk bir sesle bir maça onlusu atarak.

— Bense, hâlâ karoyu atan derim, diye yanıtladı Albay Proctor sınırlı bir sesle.

Ve masaya atılan kartı almak üzere elini uzattı:

— Hiç bilmiyorsunuz bu oyunu, dedi.

— Başka bir oyunu daha ustalıkla oynarım belki, diye karşılık verdi Phileas Fogg ve doğruldu.

— İsterseniz deneyelim, John Bull'un oğlu! diye yanıtladı kaba adam.

Bayan Aouda'nın beti benzi atmıştı. Damarlarındaki bütün kan çekilmişti sanki. Phileas Fogg'un koluna yapıştı, o da hafifçe kendisini itti. Passepartout, son derece saldırgan bir tavırla efendisine bakan Amerikalı'nın üstüne çullanmak üzereydi. Tam bu sırada Fix kalktı, Albay Proctor'ın yanına gidip:

— Alışverişinizin benimle olduğunu, bana hakaret etmekle kalmayıp düpedüz vurduğunu unutuyorsunuz galiba! dedi.

— Özür dilerim Bay Fix, ama bu iş yalnız beni ilgilendirir, dedi Bay Fogg. Maça kartını oynamakla yanlışlığa düşüğümü söyleyerek Albay yine bana dil uzatmış oldu ve bunun hesabını verecek.

— Ne zaman ve nerede isterseniz, diye yanıtladı Amerikalı, dileğiniz silahla!

Bayan Aouda, Bay Fogg'a engel olmaya çalıştı, ama boşuna. Polis hafiyesi de kavgayı üstüne çekmek istedi, ama başaramadı. Passepartout'ysa az kalsın Albay'ı tuttuğu gibi trenden atıyordu, ama efendisinin bir işaretini bunu engelledi. Phileas Fogg vagondan ayrıldı, Amerikalı da ardından.

— Beyefendi, dedi Bay Fogg hasmına, bir an önce Avrupa'ya dönmek zorundayım, ufacık bir gecikme bana pahalıya patlayabilir.

— Ee! Bana ne bundan? diye karşılık verdi Albay Proctor.

— Bakın, beyefendi, diye çok nazik bir tavırla devam etti Bay Fogg, San Francisco'daki karşılaşmadan sonra, eski kıtadaki işlerimi bitirir bitirmez Amerika'ya dönüp sizi bulmayı tasarlamıştım.

— Yok canım!

— Altı ay sonra buluşalım mı?

— İsterseniz altı yıl sonra olsun, ha?

— Altı ay sonra diyorum size, diye yanıtladı Bay Fogg, ve dediğim gün gelirim.

— Bahane bütün bunlar! diye bağırdı Stamp W. Proctor.

Ya şimdi olur ya da hiç olmaz.

— Peki, diye karşılık verdi Bay Fogg. New York'a mı gidiyorsunuz?

— Hayır.

— Chicago'ya mı?

— Hayır.

— Omaha'ya mı?

— Size ne bundan! Plum Creek'i bilir misiniz?

— Hayır, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Önümüzdeki ilk istasyondur. Bir saat sonra oradayız.

On dakika kalacağız. On dakikada birkaç el ateş edilebilir.

— Tamam, diye yanıtladı Bay Fogg. Plum Creek'te inceğim.

— Bana sorarsanız, orada da kalırsınız! diye karşılık verdi Amerikalı benzeri görülmemiş bir yüzşüzlükle.

— Kim bilir, beyefendi? dedi Bay Fogg, sonra, her zamanki soğukkanlılığıyla vagona döndü.

Bay Fogg, vagona döndükten sonra, sahte kahramanlar dan korkulmaz diyerek Bayan Aouda'yı yatıştırmaya çalıştı. Ardından, Fix'e dönüp yapılacak karşılaşmada kendisine tanıklık etmesini istedi. Fix bu ricayı geri çeviremezdi elbet ve Phileas Fogg hiçbir şey olmamış gibi oyununa döndü, son derece sakin bir tavırla maça kartını oynadı.

Saat on birde, lokomotifin düdüğü Plum Creek'e yaklaşmakta olduklarını haber verdi. Bay Fogg kalktı, Fix'le birlikte iki vagon arasındaki geçide çıktı. Passepartout, elinde bir çift tabancayla ardından geliyordu. Bayan Aouda'ysa, sapsarı bir benizle vagonda kalmıştı.

Tam bu sırada öteki vagonun kapısı açıldı ve Albay Proctor, ardında tanııyla, kendisi gibi iriyarı bir Yankiyle çıktı. Ama iki hasmin trenden inecekleri sırada biletçi koşarak geldi ve bağırdı:

— İnmek yok, beyler.

— Nedenmiş? diye sordu Albay.

— Yirmi dakika gecikmiş durumdayız, tren burada durmayacak.

— İyi ama ben bu beyle dövüşecektim.

— Çok üzgünüm, beyefendi, diye karşılık verdi memur, ama hemen yola çıkıyoruz. Bakın kampana çaldı bile! Gerçekten de kampana çalışıyor, tren hemen yola çıkıyordu.

— İnanın çok üzüldüm, beyler, dedi biletçi. Elimden gelse sizlere yardım etmek isterdim. Ancak, aşağı inip çarpışmadığınıza göre, neden yolda yapmıyorsunuz bu iş?

— Büylesi beyefendinin işine gelmez belki! dedi Albay Proctor alaylı bir sesle.

— Yoo, çok işime gelir, diye yanıtladı Phileas Fogg.

— Vallahi Amerika'da olduğumuza hiç kuşku yok! diye düşündü Passepartout. Şu biletçi de tam bir beyefendi!

Ve efendisinin ardına düştü.

İki hasım, önde biletçi, arkada tanıklar, vagondan vagona geçerek trenin en arkasına gittiler. Son vagonda on-on iki yolcu vardı ancak. Biletçi, yolculara birkaç dakika için vagunu bir onur sorununu çözmek isteyen şu iki beye bırakıp bırakamayacaklarını sordu.

Aman efendim! Bu da sorulur muydu? Yolcular iki beyefendiye hizmetten zevk duyacaklardı, hemen vagondan çıktılar.

Aşağı yukarı eşi ayak uzunluğundaki vagon da tam bu iş içindi. İki hasım sıralar arasında birbirlerine doğru yürüyüp diledikleri gibi ateş edebileceklerdi. Hiçbir düello bu kadar kolay olmamıştır. Bay Fogg'la Albay Proctor, ellişinde ikişer altıpatlar, vagona girdiler. Dışarıda kalan tanıklar kapıları üstlerine örttüler. Lokomotifin ilk düdüğüyle ateşe başlayacaklar... on dakika sonra, iki beyefendiden sağ kalan vagondan çıkarılacaktı.

Gerçekten de, bundan daha basit iş olamazdı. Hatta o denli basitti ki, Fix'le Passepartout'nun yüreği sıkıntıdan duracak gibiydi.

Trenin düdüğünü beklerken, ansızın, korkunç çığlıklar işitildi. Ardından da silah sesleri, ama bütün bunlar bizim düellocuların bulunduğu vagondan gelmiyordu. Patlamalar tam tersine, demiryolu boyunca trenin başına dek uzanıyordu. Katardansa korku çığlıklarını yükseltmeyecekti.

Albay Proctor'la Bay Fogg, elde tabanca vagondan çıktılar ve çığlıklarla patlama seslerinin geldiği baş tarafa doğru koştular.

Trenin bir Sioux çetesinin hücumuna uğradığını anlamışlardı.

Bu gözü pek yerlilerin ilk denemesi değildi, daha önce de birden fazla kez trenlerin yolunu kesmişlerdi. Alışkanlıklarlığı olduğu üzere, yüz kadarı trenin durmasını beklemeden basamaklarına atlamp, oradan da dörtnala koşan atların tepesindeki soytarılar gibi vagonların tepesine sıçramışlardı.

Sioux yerlileri tüfekliydi. Patlamalar buradan geliyor, hemen hepsi silahlı yolcular da onlara tabancayla karşılık veriyordu. Yerliler ilkin lokomotife saldırmışlardı. Makinist ve ateşçi, başlarına yedikleri sopalarla yarı bayın yere serilmişlerdi. Sioux önderlerinden biri, makineden anlamadığı için, lokomotifi durdurmaya kalkınca buhar vanasını dibine dek açmış, dolayısıyla tren duracak yerde ileri fırlamış, korkunç bir hızla ilerliyordu.

Bu arada Sioux yerlileri vagonlara dolmuş, vagon tepeлерinde maymun gibi koşuşuyor, kapıları omuzluyor, yolcularla göğüs göğüse çarpışıyorlardı. Yük vagonu kapısı kırılarak yağmalanmış, içindekiler aşağı atılmıştı. Silah sesleriyle çığlıkların ardı arkası kesilmiyordu.

Ancak, yolcular da cesaretle kendilerini savunuyorlardı. Kapıları sıralarla desteklenen kimi vagonlar, saatte yüz mil hızla uçan gezici kaleler gibi kuşatmaya direnmekteydi.

Bayan Aouda, saldırının başından beri tam bir yüreklik göstermişti. Elinde tabanca, vahşilerden biri üstüne geldi mi, kırık camdan ateş ederek kendini kahramanca savunuyordu. Ağır yaralı yirmi kadar Sioux rayların üstüne düşmüştü, vagon aralarındaki geçitlerden kayıp düşenleriye trenin tekerlekleri böcek gibi ezmekteydi.

Kurşunla ya da topuzla ağır yaralar alan birçok yolcu sıralarda yatmaktadır.

Bu arada, savaşın sonu yaklaşıyordu. Çatışma başlayaklı on dakika olmuştu, tren durmazsa, Sioux yerlilerinin yenilgisile bitecekti. Gerçekten de, Kearney kalesi istasyonu iki mil ötedeydi. Orada bir Amerikan birliği vardı; ama Kearney kalesini geçtiler mi, sonraki istasyona dek Sioux yerlileri trene egemen olacak demekti.

Bay Fogg'un yanında çarşılmakta olan biletçi bir kurşunla yere serildi. Adam, düşerken bağırdı:

- Tren beş dakikaya dek durmazsa, işimiz bitik!
- Duracak! dedi Phileas Fogg ve kapıya doğru seğırttı.

— Durun, efendim, diye bağırdı Passepartout. Bu benim işim!

Phileas Fogg bu cesur oglana engel olmaya vakit bulamadı, beriki yerlilere gözükmeden kapılardan birini açtı, vagonun altına süzüldü. Ondan sonra, çatışma devam ederken, kurşunlar tepesinde vizıldarken, eski cambazlığınından ve kıraklılığınından yararlanıp, zincirlere tutunarak, fren kollarıyla ana merteklere yapışarak vagondan vagona geçip şaşılacak bir ustalıkla katarın önüne doğru yollandı. Kimselere gözükmemişti, gözükmesi mümkün değildi.

Yük vagonuyla kömür vagonu arasına gelince, bir eliyle kendini askiya aldı, öbürüyle de emniyet zincirlerini çözdü, ama beklenmedik bir sarsıntı fırlatmasa, kavrama piminin sökemeyecekti ve serbest kalan tren yavaş yavaş geride kalarken, lokomotif yeni bir hızla geçip gitti.

Tren, aldığı hızla birkaç dakika daha gitti, ama vagonların içinde frenler sıkıştırıldı ve katar, Kearney istasyonuna en fazla yüz adım mesafede durdu.

Silah seslerini işten kaledeki askerler, koşarak geldiler. Sioux yerlileriyse askerleri beklememiş, daha tren durmadan bütün çete tabanları yağlayıp kaçmıştı.

Ancak, yolcular peronda sayım yapınca, içlerinden birçoğunu, bu arada, özveride bulunarak hepsini kurtarmış bulunan cesur Fransızın orada olmadığı anlaşıldı.

XXX

Bu Bölümde Phileas Fogg Yalnızca Görevini Yerine Getiriyor

Passepartout'yla birlikte üç yolcu eksikti. Çatışma sırasında ölmüşler miydi? Yoksa Sioux çetesine tatsak mı düşmüştür? Kimse bir şey bilmiyordu.

Çok sayıda yaralı vardı, ama hiçbirinin ölümcül bir yara almadığı kısa sürede görüldü. En ağır yaralılardan biri Al-bay Proctor'dı, cesurca savaşmış, kasığına yediği bir kurşunla yere serilmişti. Hemen tıbbi yardıma ihtiyacı olan diğer yolcularla birlikte gara götürüldü.

Bayan Aouda sapasağlamdı. Gözünü budaktan esirgemiş olan Phileas Fogg'un bir sıyırı bile yoktu. Fix kolundan yaralanmıştı, ama önemsiz bir yaraydı bu. Yalnız Passepartout ortalıkta yoktu ve genç kadın gözyası döküyordu.

Bu arada, bütün yolcular trenden inmişlerdi. Tekerlekler kan içindeydi. Poyralarda ve dingillerde et parçaları sallanıyordu. Göz alabildiğine uzayıp giden ovada kızıl izler vardı. En son yerliler de, o anda, güneyde, Republican nehri dolaylarında gözden yitmektedeydi.

Bay Fogg, kollarını kavuşturmuş, hareketsiz duruyordu. Ciddi bir karar almak üzereydi. Bayan Aouda, yanına başında durmuş, tek söz etmeden ona bakıyordu... Fogg bu bakışlar-

daki anlamı yakaladı. Uşağı yerlilere tatsak düştüyse, onu kurtarmak için her şeyi göze alması gerekmeydi?

— Ölü ya da diri, mutlaka bulacağım onu, demekle yetindi Bayan Aouda'ya.

— Ah, Bay Fogg, ah! diye bağırdı genç kadın yoldaşının ellişine sarılıp gözyaşlarıyla yıkarken.

— Ve hiç zaman yitirmezsek, diri olarak! diye ekledi Bay Fogg.

Phileas Fogg, aldığı bu kararla her şeyi gözden çıkarmış oluyordu. Kendi yıkım fermanını imzalamıştı. Bir günlük gecikme ona New York'tan kalkan gemiyi kaçırıyordu. Bahsi kesin olarak kaybediyordu. Ama, "Benim görevim bu!" diye düşünmüştür, bir an bile duraksamamıştı.

Kearney kalesi kumandanı yüzbaşı yanlarındaydı. Adamları —aşağı yukarı yüz asker— Sioux yerlilerinin doğrudan gara saldırabilecekleri düşünülerek, savunma durumu na geçmişlerdi.

— Üç yolcumuz eksik, beyefendi, dedi Bay Fogg yüzbaşıya.

— Ölü mü? diye sordu yüzbaşı.

— Ölü ya da tatsak, diye karşılık verdi Phileas Fogg. Ancak, bu noktanın hemen aydınlığa kavuşturulması gereklidir. Sioux yerlilerini izlemek niyetinde misiniz?

— Bu ciddi bir mesele beyefendi, dedi yüzbaşı. Bu yerliler Arkansas'dan öteye dek kaçabilirler! Bana teslim edilen kaleyi bırakamam.

— İyi ama, beyefendi, üç kişinin yaşamı söz konusu, diye devam etti Phileas Fogg.

— Kuşkusuz... ancak, üç kişi için elli kişinin yaşamını tehlikeye atabilir miyim?

— Atabilir misiniz, atamaz misiniz bilmem, ama atmalısınız.

— Bakın, beyefendi, diye karşılık verdi yüzbaşı, hiç kimse görevimi öğretemez bana.

— Öyle olsun, dedi Phileas Fogg soğuk bir sesle. Ben de yalnız giderim!

— Siz mi gideceksiniz! diye bağırdı yanlarına gelmiş olan Fix, tek başınıza mı düşeceksiniz yerlilerin ardına!

— Şuradaki insanların tümünün canını borçlu olduğu o talihsiz oglanı ölüme mi göndereyim yani? Gideceğim elbet.

— Öyleyse, tek başınıza gidemezsınız! diye bağırdı elinde olmaksızın heyecanlanan yüzbaşı. Hayır! Cesur bir insansınız! Yalnız bırakamam sizi... Otuz gönüllü arıyorum! diye ekledi askerlerine dönerek.

Bütün birelilik bir adım öne çıktı. Yüzbaşı bu yiğit adamlar arasında seçme yapmak zorunda kaldı. Otuz er seçildi, başlarına geçmek üzere de yaşlı bir çavuş görevlendirildi.

— Teşekkür ederim, Yüzbaşım! dedi Bay Fogg.

— Sizinle gelmemeye izin verir misiniz? diye sordu Fix beyefendiye.

— Nasıl isterseniz, beyefendi, diye karşılık verdi Phileas Fogg. Ama bana yardım etmek istiyorsanız, Bayan Aouda'nın yanında kalın. Bana bir şey olursa...

Polis hafifeyesinin yüzü ansızın sapsarı kesildi. Büyük bir inatla adım adım izlediği adamdan ayrılmak ha! Onu bu işsiz çölde, sonu bilinmeyen bir serüvene yollamak! Fix, dikkatle beyefendinin yüzüne baktı ve bütün çekincelerine, içinde sürüp giden çatışmaya karşın, onun sakin ve içten bakışı önünde gözlerini yere indirdi.

“Kaliyorum,” dedi.

Bay Fogg az sonra genç kadının elini sıkıyordu; o değerli seyahat çantasını kendisine bırakıp çavuş ve birligi eşliğinde yola koyuldu.

Hareketten önce, askerlere dönüp şöyle dedi:

“Arkadaşlar, tutsakları kurtarırsak, bin sterlin var size!”

Vakit öğleyi birkaç dakika geçiyordu.

Bayan Aouda gardaki odalardan birine çekilmiş; Phileas Fogg'u, onun yalın ve yüce gönüllü cömertliğini, soğukkanlı

yürekliğini düşünerek tek başına bekliyordu. Bay Fogg daha önce servetini feda etmişti, şimdi de, bir an bile duraksamadan, parlak cümleler döktürmeden, salt görev duygusuyla canını tehlikeye atıyordu. Phileas Fogg, onun gözünde, gerçek bir kahramandı artık.

Polis hafiyesi Fix'se böyle düşünmüyor, heyecanından yerinde duramıyordu. Peronda heyecanla bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Bir an olayların etkisinde kalmıştı, ama şimdi yine kendine dönüyordu. Fogg gittikten sonra, onu bırakmakla ettiği sersemliği anlamıştı. Dünyanın öbür ucuna dek izleyeceği adamı salıvermişti ha! Gerçek doğası üstün geliyor, kendi kendini suçluyor ve kınıyor, kendine Metropolitan Polis Müdürü'nün davranışabileceği gibi davranışıyor, suçüstü yakalanmış bir memur gibi azarlıyordu.

“Ne budalalık ettim!” diye düşünüyordu. “Öbür oğlan bizimkine kim olduğumu söylemiştir mutlaka! Çekti gitti işte, bir daha da geri gelmez! Nerede bulurum artık onu? Cebinde adının tutuklama emri de bulunan ben, Fix, nasıl gözümün bağlanmasına izin verdim? Kesinlikle, şapşalın biriym ben!”

Bizim polis hafiyesi, saatler bir türlü geçmek bilmezken, böyle düşünüyordu işte. Ne yapacağını bilmiyordu. Zaman zaman, gidip her şeyi Bayan Aouda'ya anlatma arzusuna kapılıyordu. Ama genç kadının nasıl bir tavır takınacağını görebiliyordu. Ne yapmalıydı? Zaman zaman da, o bembe yaz ovada Fogg'un ardına düşmek geliyordu içinden! Onu yeniden bulamamayı olanaksız sayıyordu. Yola çıkan birliğin ayak izleri hâlâ tazeydi karla kaplı ovada!.. Ama kısa bir süre sonra yeniden kar yağacak, ne iz kalacaktı, ne bir şey.

İşte o zaman tümden umutsuzluğa kapıldı Fix. İçinde, karşı konmaz bir her şeyi yüzüstü bırakma arzusu uyandı. Ve tam da Kearney istasyonunu terk etme, bin bir hayal kırıklığı yaratan bu yolculuğu tamamlama fırsatı belirdi önünde. Gerçekten de, öğleden sonra ikiye doğru, kar la-

pa lapa yağarken, doğudan gelen uzun düdük sesleri işitildi. Sisin alabildiğine çoğalıp düşsel bir görünüm kazandırdığı, önünde kızıl bir ışık bulunan kocaman bir karaltı ağır ağır yaklaşıyordu.

Oysa doğudan tren falan beklenmiyordu. Telgrafla yardım istemişlerdi, ama bu kadar çabuk gelemezdi, Omaha-San Francisco treniyse ancak ertesi gün geçecekti. Az sonra gizem çözülecekti.

Bangır bangır düdük çalarak ağır ağır gelen bu lokomotif, trenden ayrıldıktan sonra, içinde bayığın yatan makinistle ateşçiyi de alarak olanca hızıyla yoluna devam eden lokomotiften başkası değildi. Raylar üstünde birkaç mil boyunca böyle ilerlemiş; sonra, kömürsüzlükten ateş sönmüş; buhar azalmış ve makine gittikçe yavaşlamış, Kearney'nin yirmi mil ötesinde durmuştu.

Makinistle ateşçi ölmemiş, uzunca bir baygınlıktan sonra kendilerine gelmişlerdi.

O sırada makine de durmuştu. Makinist, kendini vagon-suz lokomotifle çölün ortalık yerinde görünce olup biteni anlamıştı. Lokomotifin katardan nasıl ayrıldığını bilemiyordu, ama geride kalan trenin tehlikede olduğuna kuşkusu yoktu.

Makinist yapması gereken şey konusunda bir an bile draksamamıştı. Omaha'ya doğru yola devam etmek ihtiyatlı davranışmak olurdu; yerlilerin belki de hâlâ yağmalamaya devam ettikleri trene doğru gitmekse tehlikeliydi... Ama ne önemi vardı! Kazana kürekler dolusu odun ve kömür atıldı, ateş canlandırıldı, basınç yükseldi, öğleden sonra saat ikiye doğru, lokomotif Kearney istasyonuna dönüyordu. Sisler içinde çuh çuh eden oydu.

Yolcular lokomotifin gelip katarın başına geçtiğini görünce çok sevindiler. Çok talihsiz bir biçimde kesintiye uğrayan yolculuğa devam edebileceklerdi.

Lokomotif geri gelince, Bayan Aouda gardan çıkışmış, biletçinin yanına gidip:

- Hareket ediyor musunuz? diye sormuştı.
- Hemen, hanımfendi.
- İyi ama, tutsaklar... talihsiz arkadaşlarımız...
- Seferi aksatamam, diye karşılık verdi biletçi. Üç saat gecikmemiz var zaten.
- Peki, San Francisco'dan gelen öbür tren ne zaman gelecek?
- Yarın akşam, hanımfendi.
- Yarın akşam ha! İyi ama, çok geç kalırız o zaman. Beklemelisiniz...
- Olanaksız, diye yanıtladı biletçi. Gelmek istiyorsanız, hemen binin trene.
- Gelmeyeceğim, diye karşılık verdi genç kadın.

Fix bu konuşmayı işitmisti. Az önce, elinde hiçbir taşıt aracı yokken Kearney'den ayrılmaya kararlıydı; şimdysiye, tren oracıkta, harekete hazır beklerken, gidip vagonuna kurlabilecekken, karşı konmaz bir güç onu olduğu yere mihliyordu. Dolaştığı peron ayağının altını yakıyor, ama çekip gidemiyordu bir türlü, içindeki savaş yeniden alevlenmişti. Başarisızlığın öfkesi onu boğuyordu. Sonuna dek savaşmak istiyordu.

Bu arada yolcularla yaralılar –durumu ağırca olan Albay Proctor da bunlar arasındaydı– yerlerini almışlardı. Alabilidine kızan kazanın homurtuları duyuluyor, supaplardan kızgın buharlar çıkıyordu. Makinist düdüğünü öttürdü, tren yola koyuldu ve az sonra, beyaz dumanını kar fırtinasına karıştırı karıştırı gözden yitti.

Polis hafifesi Fix orada kalmıştı.

Birkaç saat geçti. Hava kötü, soğuk bıçak gibi keskindi. Gardaki sıralardan birine çöken Fix kırıdamadan bekliyor-
du. Gören, ayakta uyuyor sanındı. Bayan Aouda, kar fırtına-
sına aldırmadan, sık sık kendisine ayrılan odadan çıktı. Kar
fırtinasında, ufkunu daraltan bu sisi delme isteğiyle, en
küçük gürültüyü yakalamaya çalışarak peronun bir ucuna

gidiyordu. Ama hiçbir şey duyamıyordu. Soğuktan buz kesmiş olarak geri dönüyor, az sonra aynı denemeyi yineliyor, ama bir sonuç alamıyordu.

Akşam oldu. Küçük birlik hâlâ geri dönmemişti. Neredeydiler acaba şu anda? Yerlileri bulabilmişler miydi? Çatışma olmuş muydu, yoksa siste yollarını yitiren askerler durmadan rastgele dönüp durmakta mıydılar? Kearney kalesi komutanı, göstermemeye çalışmasına karşın, epey kaygılıydı.

Gece kar azaldı, buna karşılık kuru soğuk arttı. En gözü pek insan bile bu uşuz bucaksız karanlığa gözünü kırpmadan bakamazdı. Ovada mutlak bir sessizlik hüküm sürüyordu. O sonsuz dinginliği ne bir kuşun uçuşu bozuyordu, ne de vahşi bir hayvanın ayak sesi.

Bayan Aouda zihinde uğursuz önseziler, yüreğinde mütahiş bir sıkıntı, bütün geceyi istasyonun bitip ovanın başladığı noktada dolanmakla geçirdi. Hayal gücü kendisini alıp ta ötelere götürüyor, bin bir tehlike gösteriyordu ona. Bu geçmek bilmez saatler boyunca çektiği acayı, ne siz sorun, ne biz söyleyelim.

Fix, hep aynı yerde kırıdamadan oturuyor, ama o da uyumuyordu. Bir ara adamın biri yanına gelmiş, bir şeyler söylemiş, ama polis hafiyesi başıyla olumsuz bir işaret yapıp adamı geri göndermişti.

Gece böylece geçti. Sabah, güneşin solgun tekerlegi sisli ufukta belirdi. Ancak çıplak gözle aşağı yukarı iki mil kadar ötesi görülebiliyordu. Phileas Fogg'la askeri birlik güne gitmişlerdi... Güneyse, şu anda, bomboştu. Saat yediymi.

Kaygılar içinde yüzlen yüzbaşı ne edeceğini bilemiyordu, ilk birliği kurtarmak üzere ikinci bir birlik gönderse miydi? Daha önce gözden çıkarılmış insanları kurtaracağım diye, yenilerini de tehlikeye atmali mıydı? Ama bu kararsızlığı çok sürmedi, bir el hareketiyle teğmenlerinden birini yanına çağırıldı, güneyde bir keşif yapılmasını söyledi – tam bu sırada,

silah sesleri işitildi. Bir işaret miydi bu? Askerler kalenin dışına fırladılar ve yarı mil ileride, tam bir düzen içinde geri dönmeye olan küçük birlikle karşılaştılar.

Bay Fogg, yanında Passepartout ve Sioux yerlilerinin elinden kurtarılmış öbür iki yolcuyla, en başta yürüyordu.

Kearney'nin on mil güneyinde çarpışmışlardı. Birliğin gelişinden az önce, Passepartout'yla iki arkadaşı kendilerini tatsak edenlerle dövüse başlamışlardı ve Fransız, efendisiyle askerler yardımlarına koştugu sırada, yumrukla yerlilerden üçünü yere sermişti bile.

Kurtarıcılar da, kurtarılanlar da sevinç çığlıklarıyla karşılandı ve Phileas Fogg, askerlere daha önce vaat ettiği ödülü dağıttı; o sırada Passepartout, kendi kendine "Doğrusu ya, efendime epey tuzluya patlıyorum!" diyordu ve pek de haksız değildi hanı.

Fix, tek söz etmeden Bay Fogg'a bakıyordu, zihninde birbiriyle çatışan düşünceleri çözümlemek güçtü. Bayan Aouda'ya gelince, beyefendinin eline yapışmış, ağzını açıp tek laf edemeden sıkıyordu.

Passepartout, gara gelir gelmez treni aramıştı. Onu orada, Omaha'ya doğru harekete hazır bulacağını sanıyor, yiğirdikleri zamanı kapatabileceklerini umuyordu.

— Tren nerede, tren! diye bağırdı.

— Gitti, dedi Fix.

— Peki, bundan sonraki ne zaman gelecekmış? diye sordu Phileas Fogg.

— Bu akşam.

— Yaa! demekle yetindi bizim soğukkanlı beyefendi.

XXXI

Polis Hafiyesi Fix, Phileas Fogg'un Çıkarlarını Çok Ciddiye Aliyor

Phileas Fogg, yirmi dört saat gecikmiş durumdaydı. Bu gecikmenin gönülsüz nedeni olan Passepartout karalar bağlıyordu. Efendisini kesinlikle mahvetmişti!

Tam bu sırada, polis hafiyesi Bay Fogg'a yaklaştı ve gözlerinin içine bakarak:

— Gerçekten çok mu aceleniz var, beyefendi? diye sordu.
— Gerçekten var, diye yanıtladı Phileas Fogg.

— Tekrar ediyorum, diye devam etti Fix, 11 Aralık'ta, akşam dokuzdan, yani Liverpool'a giden geminin kalkışından önce New York'ta olmak istiyorsunuz, değil mi?

— Hem de nasıl!

— Şu yerli saldırısı yolculüğünuzu kesintiye uğratmamış olsaydı, 11 Aralık sabahı New York'ta olacaktınız, öyle değil mi?

— Evet, geminin hareketinden on iki saat önce.

— Peki. Demek ki yirmi saat gecikmiş durumdasınız. On ikiyle yirmi arasındaki fark sekizdir, Bu sekiz saatin kazanılması gereklidir. Denemek ister miydiniz?

— Yaya mı? diye sordu Bay Fogg.

— Yok canım, kızakla, diye karşılık verdi Fix, yelkenli kızakla. Demin adamın biri bana bu ulaşım aracını önerdi.

Bu, gece polis hafiyesinin yanına gelip konuşan, Fix'in önerisini geri çevirdiği adamdı.

Phileas Fogg, Fix'e karşılık vermedi; doğruca, Fix'in gösterdiği, garın kapısında dolaşan kızakçıya yöneldi. Az sonra, Phileas Fogg'la Mudge adlı Amerikalı, Kearney kalesinin dibindeki bir kulübeye giriylordu.

Bay Fogg burada, uçları bir kızağınki gibi kıvrık iki uzun kalasa çakılmış tahtalardan oluşan, beş altı kişi alabilecek genişlikteki garip taşıtı görüp inceledi. Aracın ortasında, öne doğru, upuzun bir direk, direkte de kocaman bir yelken vardı. Metal halatlarla kızağa tutturulan direkte o kocaman yelkeni çekip çevirmeye yarayan yine demirden bir istralya göze çarpıyordu. Gerideki boyana küreğine benzer dümense araca yön vermeye yarıyordu.

Görüldüğü gibi, bu, şalupa haline getirilmiş bir kızaktı. Kişiin, trenler kar yüzünden yolda kalınca, bu taşitlar donmuş ovada, oldukça büyük bir hızla istasyondan istasyona gitmektedir. Yelkenleri çok fazladır –hatta alabora olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan kotralarından daha fazla– ve rüzgârı arkalarına aldılar mı, ekspreslerden daha hızlı değilse bile, en az onlar kadar hızlı kayarak ilerlerler çayırda.

Bay Fogg'la bu kara gemisinin kaptanı arasında birkaç saniye içinde bir pazarlık yapıldı. Rüzgâr uygundu. Batıdan oldukça sert esiyordu. Kar dona çekmişti ve Mudge, Bay Fogg'u birkaç saatte Omaha garına götürebileceğini ileri sürüyordu. Orada tren seferleri sıktır ve Chicago'ya, New York'a giden pek çok hat bulunur. Gecikmeyi telafi etmeleri imkânsız değildi. Onun için, tereddüt etmeden hemen bu serüvene atılmak gerekiyordu.

Bay Fogg hızın daha da dayanılmaz kılacağı bu soğukta yapılacak yolculuğun sıkıntılarına sokmak istemediği Ba-

yan Aouda'ya Passepartout'yla birlikte Kearney'de kalmayı önerdi. Dürüst oğlan genç kadını alacak, daha iyi bir güzergâhtan, daha uygun koşullarda Avrupa'ya getirecekti.

Bayan Aouda, Bay Fogg'dan ayrılmak istemedi, bu kara en çok sevinen de Passepartout oldu.

Gerçekten de, Fix yanında kalacağı için, dünyayı verseler efendisinden ayrılmak istemiyordu.

Polis hafiencesinin zihninden geçenleri anlatmaksa epey zor. Phileas Fogg'un dönüşüyle inancı sarsılmış miydi, yoksa onu, dünya gezisini tamamladıktan sonra kendini İngiltere'de tam bir güvenlik içinde hissederek son derece akıllı bir üçkâğıtçı mı sayıyordu? Fix'in Phileas Fogg hakkındaki yargısı değişmişti belki de. Ama yine de görevini yapmaktan geri durmuyordu, bir an önce İngiltere'ye dönüşlerini hızlandırmak için elinden gelen çabayı gösterme konusunda hepsinden daha sabırsızdı.

Saat sekizde, kızak yola çıkmaya hazırıldı. Yolcular –insanın gemi yolcuları diyesi geliyor– yerlerini alıyor, battaniyelerine sarınıp birbirlerine sokuluyorlardı. İki kocaman yelken çekilmişti ve araç, rüzgârin önüne düşmüş, buz tutmuş karlar üzerinde kırk mil hızla kaymaktaydı.

Kearney kalesiyle Omaha arası, düz bir çizgi çekilirse, –Amerikalıların deyimiyle, arı uçuşu– en fazla iki yüz mili. Rüzgâr böyle devam ederse, bu yolu beş saatte alırlardı. Hiçbir olay çıkmazsa, kızak öğleden sonra birde Omaha'da olurdu.

O ne yolculuktu öyle! Birbirlerine sokulan yolcular ağızlarını açıp tek söz edemiyorlardı. Hızın etkisiyle artan soğuk, konuşmalarına engel oluyordu. Kızak ovada, sudaki bir tekne gibi rahatça kayıyordu – üstelik de sağa sola yalpa vurmadan. Rüzgâr yerden doğru esti mi, kızak koca kanatlı bir kuş gibi yelkenleriyle havalandırdı sanki. Mudge dümenin başına geçmiş, aracı doğru yolda tutuyor, küçük kürek vuruşlarıyla sapmaları önlüyorodu. Bütün yelkenler fora

edilmişti. Flok yelkeni çekilmiş, randanın yedeğinden kurtarılmıştı. Seren direğindeki çanakkılık açıldığı gibi, rüzgârda gerilen küçük tepe yelkeni de gücünü ötekilere eklemiştir. Matematik bir kesinlikle hesaplanamazdı elbet, ama kızağın hızı kırk milden aşağı değildi herhalde.

“Kırık çokik olmazsa, vaktinde varız!” dedi Mudge.

Ve vaktinde varmak Mudge’ın da işine geliyordu, çünkü Bay Fogg, kendi sistemi uyarınca, adama yüklüce bir ödül vaat etmişti.

Kızağın çayırda oluşturduğu düz çizgi deniz gibi dümdüzdü. Gören, buz tutmuş kocaman bir göl sanındı. Demiryolu, bu bölgede güneybatıdan kuzeybatıya doğru çıkıyor, Grand Island’dan, Nebraska’nın en önemli kenti olan Columbus’a, oradan Schuyler’ a, Fremont’ a ve Omaha’ya uzanıyordu. Yol boyunca, Platte nehrinin sağ kıyısını izliyordu. Kızaksa kestirmeden gidiyor, demiryolunun çizdiği yarımdairenin kirişinden yürüyordu. Mudge, Platte nehrinin Fremont’ in az berisinde oluşturduğu ilmekten de çekinmedi, çünkü nehir bu mevsimde donmuş olurdu. Sizin anlayacağınız yolda hiçbir engel yoktu ve Phileas Fogg ancak iki şeyden korkabilirdi: Aracın bozulmasından ya da rüzgârin yön değiştirip dinmesinden.

Arma rüzgâr dineceğe benzemiyordu. Tam tersine, gittikçe artıyordu. Hatta çelik halatların sımsıkı dik tuttuğu seren direğini esnetecek kadar hızlı esiyordu. Bir çalgının tellerini andıran metal halatlar, üstlerinde bir yay gidip geliyormuş gibi ses çıkarmaktaydı. Kızak yakınmalı bir uyumla, kendine özgü bir yoğunlukla kayıp gidiyordu.

“Bizim teller de epey pes perdeden ses veriyor,” dedi Bay Fogg.

Ve bütün yolculuk boyunca bundan başka laf çıkmadı ağızından. Kürklere ve battaniyelere sarınan Bayan Aouda, soğuktan olabildiğince korunmaktaydı.

Passepartout'ya gelince, yüzü sisler arasından batan güneş gibi kırkırmızı, bu keskin havayı alıp veriyordu. O şas-
maz iyimserliğiyle, yeniden umuda kapılmıştı. New York'a sabah değil de, akşam varacaklardı, ama Liverpool gemisi kalkmadan orada olma şansları vardı hâlâ.

Passepartout'nun içinden, gidip müttefiki Fix'in elini sıkmak bile gelmişti bir ara. Yelkenli kızağı, yani kendilerini tam vaktinde Omaha'ya ulaştıracak aracı bulanın Fix olduğunu unutmuyordu çünkü. Ancak nedendir bilinmez, eyleme geçmeyip her zamanki gibi sakınımlı davranışmayı yeğledi.

Her halükârda, Passepartout, Bay Fogg'un, kendisini Sioux yerlilerinin elinden kurtarmak için gözünü kırpmanın canını tehlikeye atışını ömrü boyunca unutmayacaktı. Bay Fogg böylece canını da, servetini de gözden çıkarmıştı... Hayır, hayır, uşağı bunu unutmayacaktı!

Yolcuların her biri ayrı düşüncelere dalıp giderken, kızak da uçsuz bucaksız kardan halı üzerinde uçuyordu. Yanlarında yörelerinden Little Blue nehrinin derelerinden ya da kollarından biri geçse bile fark etmiyorlardı. Tarlalar da, akarsular da tekdüze bir beyazlık altında yok olup gitmişti çünkü. Ova tam anlaşıyla issızdı. Union Pacific Demiryolu'yla Kearney'yi Saint-Joseph'e bağlayan hat arasında kalan bu bölge, insansız, büyük bir adayı andırıyordu. Ne bir köy vardı ortalıkta, ne bir istasyon, ne de bir kale. Zaman zaman beyaz gölgesi rüzgârin önünde eğilen aşık suratlı bir ağaç yıldırım hızıyla yanlarından geçip gidiyordu. Kimi zaman vahşi kuş sürüleri havalandırdı. Kimi zaman da, açıktan kemikleri çıkmış, korkunç bir gereksinimin kamçıladığı kurt sürüleri kızağın ardına düşüyor, bir süre onları izliyordu. Passepartout, bunun üzerine, elde tabanca, en yakındakilere ateşe hazırlıyordu. O sırada bir kaza olsa da kızak dursa, bizim yolcular yırtıcı etoburların saldırısına uğrar, büyük bir tehlikeyle karşılaşırlardı. Ama kızak da-

yanmış, az sonra arayı açmış, uluyan sürü geride kalmıştı. Mudge, öğleyin, birtakım belirtilerden donmuş Platte nehri ni geçtiklerini anladı. Hiçbir şey demedi, ama yirmi mil sonra Omaha istasyonunda olacaklarından emindi.

Nitekim, bu usta kılavuz dümeni bırakıp yelkenlere saldırdığı zaman saat bire bile gelmemiştir, iyice hız almış bulunan kızak, yelkenler indirildikten sonra en az yarım mil daha gitti. Sonunda durdular ve Mudge, karla kaplı bir damkümesini göstererek:

— Geldik, dedi.

Gelmişlerdi ha! Evet, gerçekten de, her gün Birleşik Devletler'in doğusuna kalkan bir sürü trenin uğradığı istasyona gelmişlerdi işte!

Passepartout'yla Fix kızaktan inmiş, uyuşan kollarını bacaklarını sallamaktaydılar. Bay Fogg'la genç kadının inmesine de yardım ettiler. Phileas Fogg, Mudge'in ücretini cömertçe ödedi; Passepartout da yakın dostuymuş gibi siki adamın elini ve sonra hep birlikte Omaha garına seğırttılar.

Asıl Pacific Demiryolu Nebraska'nın bu önemli kentinde son bulmakta ve Mississippi havzasıyla Büyük Okyanus'u bağlamaktadır. Omaha'yla Chicago arasındaysa "Chicago-Rock Island Demiryolu" adını almakta, doğuya doğru giderken tam elli istasyona uğramaktadır. Aktarmasız bir tren kalkmak üzereydi. Phileas Fogg'la arkadaşları kendilerini vagonlardan birine zor attılar. Omaha'yı görememişlerdi, ama Passepartout kendi kendine bunun üzülmeye değiğini, şu anda gezip görmeyle uğraşamayacaklarını tekrarlıyordu.

Tren, Council-Bluffs'a, Des Moines'a, Iowa City'ye uğrayarak Iowa eyaletini geçti. Gece, Davenport'ta Mississippi'yi aşıyor, Rock Island üzerinden Illinois'a giriyyordu. Ertesi gün, yani 10 Aralık'ta, akşamüstü dörtte Chicago'ya

varıyorlardı; yerle bir olan bu ünlü kent* toparlanmış, o güzelim Michigan gölünün kıyısında, eskisinden daha görkemli bir biçimde yükselmekteydi.

Chicago'yla New York'un arası dokuz yüz mildir. Chicago'da tren sıkıntısı çekilmiyordu. Bay Fogg bir trenden inip ötekine bindi. "Pittsburg-Fort-Wayne-Chicago Demiryolu"nun çevik lokomotifi, bizim saygıdeğer beyefendinin yitirecek bir saniyesi bile bulunmadığını anlamış gibi hızla ileri fırladı. Indiana'yı, Ohio'yu, Pennsylvania'yı, New Jersey'yi yıldırım gibi geçtiler, sokakları ve tramvayları olan, ama henüz eve rastlanmayan, tarihi isimlere sahip kentlere uğradılar. En sonunda Hudson nehri gözüktü; 11 Aralık'ta, akşam on biri çeyrek gece tren, Hudson nehrinin sağ yakasında, Cunard denizyolları işletmesinin, yani "British and North American Royal Mail Steam Packet Company"nin gemilerinin yanaştığı rıhtımın hemen önündeki gara giriyordu. Liverpool'a giden *China* kırk beş dakika önce kalkmıştı!

8 Ekim 1871'de çıkan bir yangında şehrin üste biri tahrip olmuştu.
(e.n.)

XXXII

Phileas Fogg Kötü Giden Talihe Karşı Doğrudan Mücadeleye Girişiyor

China, giderken, Phileas Fogg'un son umudunu da birlikte götürmüştü sanki.

Gerçekten de, Amerika'yla Avrupa arasında çalışan öbür gemilerin hiçbir işine yaramazdı; ne Fransız transatlantikleri, ne "White Star Line" işletmesinin gemileri, ne Inman Company'nin buharlı gemileri, ne Hamburg Line'inkiler ne de başkaları bizim beyefendinin planına hizmet edebilirdi. Çünkü –hayran olunası gemileri hız yönünden öbür işletmelerden aşağı kalmayan, rahatlık yönündense bütün işletmeleri bastıran– Fransız Transatlantik Şirketi'ne bağlı *Pereire* gemisi ancak ertesi gün, yani aralığın 14'ünde yola çıkıyordu. Ayrıca, tipki Hamburg Line'inkiler gibi, doğrudan Liverpool ya da Londra'ya değil, Le Havre'a gidiyordu, Le Havre'la Southampton arasındaki ek yolculuk Phileas Fogg'u iyice geciktirecek, son çabalarını da boşça çıkaracaktı.

Inman işletmesi gemilerine gelince, onların *City-of-Paris*'i de ancak ertesi gün yola çıkacağından, üzerinde bile durulmazdı. Özellikle göçmen taşıyan bu gemilerin makineleri zayıftır, kimi zaman yelkenle, kimi zaman buharla yol alırlar, hızları da iyice düşüktür. New York'la İngiltere arasını,

Bay Fogg'a tutuştığı bahsi kazandırtamayacak kadar uzun sürede alırlar.

Beyefendi bütün bunları, elindeki, okyanus aşırı yolculuk eden bütün gemilerin geliş gidiş zamanlarını günü güne gösteren Bradshaw kılavuzuna bakarak öğrenmişti.

Passepartout'nun kolu kanadı kırılmıştı. Kırk beş dakika için gemiyi kaçırmış olmak öldürmüştü onu. Bütün bunlar, bu konuda yardımcı olacak yerde, efendisinin ayağına köstek vuran kendisinin suçuydu! Hele yolculuk sırasında karşılaşlıklarını olayları hatırladıkça, sırıf kendisi için ve boşu boşuna harcanan paraları hesapladıkça, artık hiçbir anlamı kalmayan bu gezinin altından kalkılmaz harcamalarıyla o büyük bahsin Bay Fogg'u tam bir mahva uğrattığını düşünükçe, kendi kendine lanetler yağdırıyordu.

Bay Fogg ise ağını açıp tek laf etmedi bu konuda, transatlantik gemilerinin yanaştığı rıhtımdan ayrılrken:

— Gelin bakalım, yarın bir çaresini buluruz bu işin, demekle yetindi.

Bay Fogg, Bayan Aouda, Fix ve Passepartout, Hudson nehrini Jersey City feribotuyla geçtiler, bir faytona binip Broadway'deki Saint Nicolas oteline gittiler. Hepsine birer oda verildi, müşil müşil uyuyan Bay Fogg'a son derece kısa, heyecandan gözlerine uykuya girmeyen Bayan Aouda'yla arkadaşlarını naysa alabildiğine uzun gelen geceyi orada geçirdiler.

Ertesi gün ayın 12'siydi. 12 Aralık saat yediden 21 Aralık yirmi kırk beşe dek dokuz gün, on üç saat, kırk beş dakika zaman vardı. Phileas Fogg bir gün önce, *China* ile yola çıkmış olsaydı –ki bu Cunard Line'in en iyi gemilerinden biriydi– ilkin Liverpool'a, sonra da Londra'ya vaktinde varabilecekti!

Bay Fogg, uşağına orada kalıp kendisini beklemesini ve Bayan Aouda'ya her an yola çıkacak gibi hazırlık yapmasını haber vermesini söyleyerek otelden ayrıldı.

Bay Fogg, otelden çıktıktan sonra doğruca Hudson kıyısına indi, rihtıma bağlı ya da nehre demirlemiş tekneler arasında yola çıkmak üzere olan birini aramaya başladı. Pek çok gemi hareket bayrağını çekmiş, suların yükselmesini bekliyordu; o kocaman ve güzelim New York limanından, her gün, dünyanın dört bir köşesine en az yüz gemi kalkardı; ama bunların çoğu yelkenliydi, dolayısıyla Phileas Fogg'un işine yaramazlardı.

Beyefendi son girişimden de umudunu kesmek üzereydi ki, Batarya'nın tam önünde, ince uzun, uskurlu bir ticaret gemisinin yattığını gördü, bacasından çıkan kara dumanlar yola çıkmaya hazırlandığını gösteriyordu. Phileas Fogg, hemen sandallardan birine seslendi, bindi ve birkaç kürekte, gövdesi demir, üstü ağaç, buharlı *Henrietta*'nın asma köprüsüne ulaştı.

Henrietta'nın kaptanı gemideydi. Phileas Fogg güverteye çıktı, kaptanı sordu. Adam az sonra geldi.

Bu, elli yaşlarında, hiç de uysal bir adama benzemeyen, tam bir deniz kurduydu. İri gözleri, bakıra çalan yanık teni, kızıl saçları, kalın ensesiyle hiç de görmüş geçirmiş bir hayat adamı görüntüsü yoktu doğrusu.

- Kaptan siz misiniz? diye sordu Bay Fogg.
- Benim.
- Ben de Londralı Phileas Fogg'um.
- Bense, Cardifli Andrew Speedy.
- Yakında mı hareket ediyorsunuz?..
- Bir saat sonra.
- Ne tarafa?..
- Bordeaux'ya.
- Yükünüz nedir?
- Ambar çakıl taşı dolu. Navlun yok. Safrayla yola çıkmıyorum.
- Yolcu var mı?

- Yok. Yolcu alnam. Yolcu insana ayak bağı olur, kafası çalışan yük demektir çünkü.
- Hızlı mıdır sizin tekne?
- Dokuzla on iki mil arası. Herkes bilir *Henrietta*'yı.
- Benimle birlikte üç yolcuyu Liverpool'a götürür müsünüz?
- Liverpool'a mı? Yok canım, isterseniz Çin olsun, ha?
- Ben Liverpool'a gitmek istiyorum.
- Olmaz!
- Olmaz mı?
- Olmaz. Bordeaux'ya hareket etmek üzereyim, Bordeaux'dan başka yere gitmem.
- Kaç para verilirse gidersin?
- Kaç para verilirse verilsin.

Kaptan bunları başka bir söze gerek bırakmayan bir tavırla söylemişti.

- İyi ama, *Henrietta*'nın sahipleri... diye devam etti Phileas Fogg.

- Geminin sahibi benim, diye karşılık verdi kaptan.
- Öyleyse kiraliyorum bu gemiyi.
- Olmaz.
- Satın alıyorum.
- Olmaz.

Phileas Fogg, bu sözler karşısında kılını bile kırıdatmadı. Oysa durum çok ciddiydi. New York Hong Kong'a, *Henrietta* da *Tankadère*'e hiç benzemiyordu. Beyefendinin parası o ana dek bütün engellerin hakkından gelmişti. Ama bu sefer para işe yaramıyordu.

Bununla birlikte –çok tehlikeli ve gerçekleştirilmesi güç bir iş olan balonla yolculuk düşünülemeyeceğine göre– Atlantik'i gemiyle aşmanın yolunu bulmak gerekiyordu.

Tam o sırada, Phileas Fogg'un aklına bir çare geldi galiba, çünkü kaptana dönüp:

- Peki, Bordeaux'ya götürür müsünüz beni? dedi.

- Hayır, adam başına iki yüz dolar verseniz bile götürmem!
- Adam başına iki bin dolar (10 000 frank) veriyorum.
- Adam başına mı?
- Adam başına.
- Ve dört kişisiniz, öyle mi?
- Dört.

Kaptan Speedy, derisini yüzecekmiş gibi alnını kaşıma-ya başladı. Yol değiştirmeden sekiz bin dolar kazanmak, o köklü yolcu düşmanlığından vazgeçmeye değerdi doğrusu. Ayrıca, tanesi iki bin dolara taşınan yolcu da yolcu değil, çok değerli bir yük sayılırdı.

— Saat dokuzda yola çıkyorum, dedi yalnızca Kaptan Speedy, siz de arkadaşlarınızla o saatte burada olur musunuz?..

— Saat dokuzda gemide olacağız! diye karşılık vermekle yetindi Bay Fogg.

Saat sekiz bucuktu. Beyefendi, hiçbir durum ve koşulda bozmadığı soğukkanlılığıyla *Henrietta*'dan indi, Saint Nicolas oteline gitti, Bayan Aouda'yı, Passepartout'yu ve her zamanki celebiliğiyle kendilerine eşlik etmesini önerdiği Fix'i alıp geri döndü.

Henrietta'nın motorları çalışmaya başladığı anda dördü de gemideydi.

Bu son yolculuğun kendilerine kaç patlayacağını öğrendiği zaman, Passepartout, kromatik gamın bütün notalarını kapsayan derin bir "Off!" çekti.

HafİYE Fix'e gelince, İngiltere Merkez Bankası'nın bu işten kesinkes zararlı çıkacağını düşünüyordu. Gerçekten de, Londra'ya vardıklarında, Bay Fogg yolda birkaç avuç daha denize atmasa bile, para tomarından en az yedi bin sterlin (175 000 frank) eksilmiş olacaktı!

XXXIII

Phileas Fogg Her Koşulun Üstesinden Gelebilecek Yetenekte Olduğunu Gösteriyor

Bir saat sonra *Henrietta*, Hudson nehrinin ağızındaki fener gemisini geçiyor, Sandy Hook burnunu dönüyor ve denize açılıyordu. Gün boyu Long Island kıyılarını izleyip, Fire Island açıklarından doğuya doğru yol aldılar.

Ertesi gün, yani 13 Aralık'ta, öğleyin adamın biri kaptan köprüsüne çıkıp karteriz aldı. Şimdi siz, bunun Kaptan Speedy olduğunu sanacaksınız elbet! Ama hayır, hiç de öyle değildi. Sayın Phileas Fogg'du bu.

Kaptan Speedy'ye gelince, kamarasına kapatılmış kapı üstüne kilitlendiği için ani bir nöbet geçirdiğinden, haklı bir öfkeyi dile getiren naralar atmaktaydı.

Olup biten çok basitti. Phileas Fogg, Liverpool'a gitmek istiyor, kaptansa istemiyordu. Bunun üzerine Phileas Fogg, ilkin Bordeaux'ya gitmeyi kabul etmişti, ama gemiye bineli otuz saati geçmeden, öyle ustalıkla para dağıtmıştı ki –kaptanla araları pek iyi olmayan– bütün tayfalar kendisinden yana dönmüştü. Bu yüzden, Kaptan Speedy'nin yerine gemiye şimdi Phileas Fogg kumanda ediyordu, kaptan kamarasına kilitlenmişti ve *Henrietta*, Liverpool'a doğru yol alıyordu.

du. Ve kaptan köşkündeki hareketlerine bakıldığı an, Bay Fogg'un iyi bir denizci olduğu anlaşıliyordu.

Bu serüvenin nasıl biteceğini ileride göreceğiz. Bu arada, Bayan Aouda bir şey demese de, epey kaygılanıyordu. Fix, önce olup biten karşısında şaşkına dönmüştü. Passepartout'ya efendisinin yaptığına hayran kalmıştı.

Kaptan Speedy, "Dokuz-on iki mil yapar," demişti ve *Henrietta* gerçekten de ortalama bu hızla gidiyordu.

Eğer –daha ne çok "eğer" vardi!– deniz kötülemezse, rüzgâr doğuya dönmezse, tekneye bir şey olmaz, makinelер bozulmazsa *Henrietta* 12 Aralık'la 21 Aralık arasındaki dokuz günde New York'la Liverpool'u ayıran üç bin mili alırdı. Ancak, limana vardiktan sonra, banka işine bir de *Henrietta* eklenince, bizim beyefendi umduğundan çok daha otelere düşebilirdi.

İlk günler, yolculuk son derece iyi geçti. Deniz pek sert değildi; rüzgâr kuzeydoğuya yerleşmiş gibiydi; yelkenler de açılıncı *Henrietta* tam bir transatlantik olup çıkmıştı.

Passepartout'nun ağızı kulaklarındaydı. Efendisinin, sonunu düşünmek istemediği bu son girişimi onu pek keyiflendirmiştir. Tayfalar, o güne dek böyle neşeli, böyle çevik adam görmemişlerdi. Gemicilere dostça davranıyor, akrobasi konusundaki hünerleriyle onları şaşırtıyordu. Onlara en tatlı sözcüklerle sesleniyor, en güzel içkileri veriyordu. Kendisine sorarsanız, gemiciler birer celebi gibi davranıyor, ateşçiler de birer kahraman gibi çalışıyordu. Onun keyfinin yerinde olması, son derece bulaşıcı olduğundan herkese sırayet etmişti. Bütün sıkıntı ve tehlikeleriyle geçmişsi unutmuştu. Yalnızca pek yakında ulaşacakları hedefi düşünüyor ve zaman zaman öylesine sabırsızlanıyordu ki, gören, *Henrietta*'nın kazanlarının Passepartout'nun içinde kaynadığını sanırdı. Yiğit oğlan, çoğu kez Fix'in bile çevresinde pervane oluyordu; "çok şey anlatan!" gözlerle bakıyordu ona; ama ağını açıp tek söz etmiyordu, çünkü iki eski dost arasında en küçük bir yakınlık kalmamıştı artık.

Öte yandan, doğrusunu söylemek gerekirse, Fix de artık hiçbir şey anlayamıyordu bu işten! *Henrietta*'nın ele geçirilişi, tayfaların satın alınışı, Fogg denen adamın kırk yıllık denizci gibi kaptanlık edişi onu tümden şaşkına çevirmişti. Ne düşüneğini bilemiyordu. Ancak, elli bin sterlin çalan bir beyefendi, elin gemisine de el koyardı elbet. Ve tabii Fix, doğal olarak Fogg'un yönetimindeki *Henrietta*'nın, Liverpool'a falan değil, korsanlığa başlayan bu hırsızın tehlikelerden uzak yaşayabileceği, bilinmeyen bir yere doğru yol aldığına inanmaya başladı. Eh, bundan daha sağlam bir varsayımda olamazdı yani ve bizim polis hafiyesi bu işe burnunu soktuğuna bin pişmandı.

Kaptan Speedy'ye gelince, kamarasında böğürmeye devam ediyor, ona bakmakla görevlendirilen Passepartout, bütün gücüne kuvvetine karşın, bin bir tedbirle kendisine yiyecek götürüyordu. Bay Fogg ise gemide bir kaptanın bulunduğuunu unutmuş gibiydi.

Ayın 13'ünde, Newfoundland sıgliklarından geçtiler. Burası tehlikeli bir bölgedir. Hele kışın, sis eksik olmaz, rüzgâr epey serttir. Önceki gün düşen hava basıncı, havanın pek yakında değişeceğini gösteriyordu. Nitekim, gece ısı değişti, soğuk keskinleşti ve rüzgâr güneydoğuya kaydı.

Hava bozmuştı. Ama rotasını bozmak istemeyen Bay Fogg yelkenleri indirip buharı fayrap etti. Bununla birlikte gemi denizin durumu yüzünden yavaşladı, gövdesini döven dalgalar hızını kesmişti. Başladılar beşik gibi şallanmaya, hızı azaltan da buydu zaten. Rüzgâr yavaş yavaş firtinaya dönüşüyordu, *Henrietta*'nın dalgalara karşı duramadığı an düşecekleri durumu şimdiden kestirebiliyorlardı. Oysa bir kez kaçmaya başladılar mı, sonlarının nereye varacağı bilinmezdi. Passepartout'nun suratı gökyüzüyle birlikte karardı, zavallı oğlan tam iki gün ölümcül sıkıntılar geçirdi. Ama Phileas Fogg gözü pek bir denizciydi, azın denize kafa tutmayı biliyordu, hem de hızını falan kesmeden. *Henrietta*,

dalgayı burundan aşamazsa yandan alıyor, tepeden tırnağa yıkıyor, ama gene de aşıyordu. Dağ boyu dalgalar gelip de geminin küçünü havaya kaldırdı mı pervane dışında kahiliyor, boşlukta çılgınca dönüyor, ama gemi yoluna devam ediyordu.

Ancak, rüzgâr korktukları kadar azıtmadı. Hızı saatte doksan mili aşan kasırgalardan biri haline gelmedi. Hep şiddetliydi, ama güneydoğuya çakılıp kaldığından bizimkilere yelken açtırmadı. Oysa az sonra göreceğimiz gibi, ne de iyi olacaktı yelkenlerin açılması!

16 Aralık, Londra'dan ayrılışlarının yetmiş beşinci günüydü. Böylece, *Henrietta* pek öyle dişe dokunur derecede gecikmiş sayılmazdı. Atlantik'in hemen hemen yarısını aşmış, tehlikeli bölgeden çıkışlardı. Yazın olsa, bu işi başarmış sayırlardı. Ama kışın, kötü havanın boyunduruguaydalar. Passepartout'nun ağını bıçak açmıyordu. Bununla birlikte, yine de umutluydu, rüzgâr değilse bile, buhar kazanları kendilerinden yanaydı. Ama o gün, makinist güverteye gelip Bay Fogg'u buldu ve kendisiyle ateşli bir konuşmaya girdi.

Nedendir bilinmez –kuşkusuz bir önseziyle– Passepartout tarifsiz bir kaygıya kapıldı. Makinistin efendisine söylemeklerini iştebilmek için kulaklarından birini vermeye razıydı. Konuşulanların bir parçası kulağına çalınıyordu; bir ara efendisinin:

— Bu söylediğinizden emin misiniz? dediğini işitti.

— Eminim, efendim, diye karşılık verdi makinist. Unutmayın ki, yola çıktığımızdan beri, kazanları fayrap etmiş durumdayız, kömürümüzse bizi, son hızla New York'tan Liverpool'a değil, ancak düşük hızla Bordeaux'ya götürecek kadardı!

— Peki, bir çaresine bakarım, diye yanıtladı Bay Fogg.

Passepartout olup biteni anlamıştı. Dolayısıyla, öldürücü bir kaygıya kapıldı.

Kömür bitiyordu!

“Efendim bu işin de çaresine bakarsa,” dedi kendi kendine, “pes doğrusu!”

Az sonra Fix'le karşılaştı, kendini tutamayıp durumu ona da bildirdi.

— Sizce, gerçekten Liverpool'a mı gidiyoruz yani? diye karşılık verdi polis hafiyesi dişlerinin arasından.

— Elbette!

— Sersem! diye yanıtladı polis hafiyesi, omuz silkerek uzaklaştı.

Passepartout az kalsın, pek de anlam veremediği niteleme sıfatının hesabını soracaktı adama; ama Fix'in yanlış adının ardına takılıp dünyayı boşu boşuna dolaşmış olmanın gurur kırıklığı ve ezikliği içinde böyle konuştuğunu düşünüp cezadan vazgeçti.

Peki, şimdi ne yapacaktı acaba Phileas Fogg? Doğrusu ya, herhangi bir çözüm yolu bulmak son derece güçtü. Ancak, anlaşılan bizim soğukkanlı İngiliz bir çare bulmuştu, çünkü akşamüstü makinisti çağırttı:

“Ocakları besleyip kömür bitene dek tam yol ilerleyin,” dedi.

Az sonra, *Henrietta*'nın bacası kapkara dumanlar kusuyordu.

Böylece gemi tam hızla yola devam etti; ancak makinist, iki gün sonra, yani ayın 18'inde, kömürün o gün biteceğini haber verdi.

“Sakın ateşi azaltmayın,” diye yanıtladı Bay Fogg. “Tam tersine. Bütün kazanlar buhar dolsun.”

Phileas Fogg o gün öğleye doğru, haritada yerlerini saptadıktan sonra Passepartout'u çağırttı, gidip Kaptan Speedy'yi getirmesini söyledi. Oysa bu, bizim yiğit oğlandan gidip bir kaplansı çözmesini istemek gibi bir şeydi. Passepartout:

“Eh, adam şimdi küplere biner işte!” diye söylenenerek kamaraya indi.

Nitekim, az sonra, bağış çağrı ve küfürler arasında bir bomba çıktı güverteye. Kaptan Speedy'ydı bu bomba. Patlamaya hazır olduğu belliydi.

Öfkeden ağızı köpüre köpüre ilkin, "Neredeyiz?" diye sordu ve beyin kanamasına yatkın bir adam olsaydı, o anda hayatta kalamayabilirdi.

— Neredeyiz? diye yineledi allak bullak bir suratla.

— Liverpool'dan yüz yetmiş mil (300 fersah) uzaktayız, diye karşılık verdi Bay Fogg büyük bir soğukkanlılıkla.

— Korsan! diye haykırdı Andrew Speedy.

— Sizi getirtmemin nedeni, beyefendi...

— Deniz korsanı sen de!

— ...beyefendi, diye devam etti Phileas Fogg, geminizi bana satmanızı rica edecektim.

— Hayır, cehennemin bütün zebanileri adına yemin ederim ki, hayır!

— Çünkü onu yakmak zorundayım!

— Gemimi mi yakacaksınız!

— Evet, hiç değilse ağaç kesimlerini, çünkü kömürümüz bitti.

— Gemimi yakmak ha! diye bağırdı Kaptan Speedy, lafları bin bir güçlükle söyleyerek. Elli bin dolarlık (250 000 frank) gemiyi mi yakacaksınız?

— Alın size altmış bin dolar (300 000 frank)! diye karşılık verdi Phileas Fogg, Kaptan'a bir tomar para uzatarak.

Para tomarı müthiş bir etki yaptı Andrew Speedy üzerinde. Zaten altmış bin doları görüp de heyecanlanmayan adam Amerikalı değildir. Kaptan, öfkesini de, hapsedilişini de, yolcularına duyduğu bütün hinci da bir anda unuttu. Gemisi yirmi yıllıkti. Böyle bir alışveriş arayıp da bulamayacağı şeydi!.. Bomba artık patlayamazdı. Bay Fogg bombanın fütilini koparmıştı.

— Geminin demir kesimi bana kalacak, dedi ansızın yumuşayan bir sesle.

— Demir kesimi de, makineler de size kalacak, beyefendi. Tamam mı?

— Tamam.

Ve Andrew Speedy para tomarını kapıp hızla saydı, sonra cebine indirdi.

Passepartout, bütün bunları kireç gibi bir yüzle izlemiştir. Fix ise, az kalsın beyin kanaması geçiriyordu. Aşağı yukarı yirmi bin sterlin gitmişti ve şu Fogg denen adam tekneyi de, makineleri de satıcıya bırakıyordu! Sizin anlayacağınız, geminin asıl para eden kesimlerini! Evet, evet, bankadan çalınan para gerçekten elli beş bin sterlin olmaliydı!

Andrew Speedy parayı cebe indirdikten sonra:

— Bakın, beyefendi, dedi Bay Fogg, sakın bu olup bitenlere şaşmayın. Yalnız şu kadarını bilmış olun ki, 21 Aralık'ta, akşam yirmi kırk beşte Londra'da olamazsam, yirmi bin sterlinim boşça gidecek. New York'tan kalkan gemiyi kaçırmıştım, siz de Liverpool'a gitmek istemiyordunuz...

— İyi ki istememişim, canına yandığımın iblisleri, diye bağırdı Andrew Speedy, baksana en azından kırk bin dolar kazanıyorum.

Sonra, daha kararlı bir sesle:

— Yalnız, biliyor musunuz, Kaptan... diye devam etti.

— Fogg.

— Biliyor musunuz Kaptan Fogg, Yankilik var sizde.

Böylece yolcusuna kendince övgüde bulunduktan sonra tam gideceği sırada Phileas Fogg:

— Kısacası, gemi şimdî benim, değil mi? diye sordu.

— Elbette, omurgasından direklerine dek sizin, ama yalnız “ağaç” kesimleri tabii!

— Peki. Hemen iç bölmelerini kırıp ateşi besleyin.

Buhar kazanına gerekli basıncı verebilmek için bu kuru ağaçlardan ne kadarını parçalamak zorunda kaldıklarını varın siz hesaplayın. O gün kış güverte, güverte kamaraları, alt kamaralar, ambarlar ve sintine güvertesi söküldüp parçalandı.

Ertesi gün, yani 19 Aralık'ta, irili ufaklı bütün direkler yakıldı. Seren direkleri devrildi, baltalarla parçalandı. Tayfalar inanılmaz bir çaba gösteriyordu. Passepartout'ya kesiyor, biçiyor, yarıyor, on kişilik iş görüyordu. Bir yıkımdır gidiyordu.

Ertesi gün, 20 Aralık'ta, küpeşteler, donanma bayrakları, su üstünde kalan tahta kesimler, güvertenin büyükçe bir bölümü ateşe atıldı. *Henrietta* artık yenik içindeki bir kalfat teknesine dönmüştü.

Ama o gün, İrlanda kıyılarına varmış, Fastenet fenerini görmüşlerdi.

Ancak, gemi, akşam saat onda gele gele Queenstown açıklarına gelmişti. Phileas Fogg'un, Londra'ya varabilmek için yalnızca yirmi dört saati kalmıştı! Bu kadar zamanda olsa olsa Liverpool'a varabilirdi *Henrietta* – hem de tam yol giderse. Oysa bizim gözü pek İngiliz pek yakında buharsız kalacaktı!

— Size gerçekten acıyorum, beyefendi, dedi en sonunda Bay Fogg'un tasarılarıyla ilgilenmeye başlayan Kaptan Speedy. Her şey size karşı sanki! Gele gele Queenstown'a geldik ancak.

— Yaa! dedi Bay Fogg, ışıklarını gördüğümüz kent Queenstown demek?

— Evet.

— Limana girebilir miyiz?

— Üç saatten önce giremeyiz. Yani ancak deniz yükseldikten sonra.

— Bekleyelim! diye karşılık verdi Phileas Fogg sakin bir sesle ve yüzünden, büyük bir esinle ters giden talihi bir kez daha yeneceği asla anlaşılmıyordu.

Gerçekten de, Queenstown, Birleşik Devletler'den gelen transatlantiklerin yanaşıp mektuplarını boşalttıkları İrlanda limanıydı. Mektuplar buradan, her an harekete hazır bekleyen ekspreslerle Dublin'e götürülürdü. Dublin'den de, çok

hızlı buharlı gemilerle Liverpool'a giderler – böylece, denizyollarının en hızlı gemilerinden bile on iki saat önce oraya varmış olurlardı.

Phileas Fogg da işte Amerika postasının kazandığı bu on iki saat kazanmak niyetindeydi. *Henrietta*'yla, ertesi gün akşam varacağı Liverpool'a öğleyin varacak, böylece, akşam sekiz kırk beşten önce Londra'da olabilecekti.

Henrietta, sabah bire doğru, yani deniz yükseldikten sonra Queenstown limanına giriyor ve Phileas Fogg elini yürekten bir dostlukla sıktığı Kaptan Speedy'yi, sattığı fiyatın en az yarısı değerindeki gemi iskeletinde bırakarak karaya çıktııyordu!

Yolcular hemen gemiden indiler. Fix, tam o sırada Bay Fogg'u tutuklamayı geçirdi kafasından. Ama yapmadı. Niçin acaba? Nasıl bir çatışma olmuştu içinde? Bay Fogg'dan yana mı dönmüştü? En sonunda anlamış mıydı yanıldığını? Her neyse, gerçi tutuklamadı, ama yanından da ayrılmadı. Beyefendiye eşlik eden Fix, Bayan Aouda ve artık soluk almaya fırsat bulamayan Passepartout, saat bir buçukta trene biniyor, şafak sökerken Dublin'e varıyor, vakit geçirmeden gemilerden birine atlıyorlardı – tepeden tırnağa çelikten yapılmış, yalnız makineyle çalışan bu füze gibi gemiler–, öyle dalgaya burun verme gereğini falan duymaz, yolu tuttu mu giderdi.

Phileas Fogg 21 Aralık'ta, on ikiye yirmi kala Liverpool limanına iniyordu. Londra'ya altı saatlik bir mesafe kalmıştı artık.

Tam bu sırada Fix yanına geldi, elini omzuna koydu, tutuklama emrini gösterip:

- Bay Phileas Fogg sizsiniz, değil mi? dedi.
- Evet, beyefendi.
- Kraliçe adına sizi tutukluyorum!

XXXIV

Bu Bölüm Passepartout'ya Berbat, Ama Belki de Duyulmamış Bir Sözçük Oyunu Yapma Fırsatı Sunuyor

Phileas Fogg hapisteydi. Onu alıp Custom-house'a, yani Liverpool gümrüğüne kapatmışlardı, Londra'ya aktarılmak üzere geceyi bekleyecekti.

Tutuklama sırasında, Passepartout, az kalsın polis hafifyesinin üstüne çullanıyordu. Ama polisler engel oldu buna. Hiçbir şeyden haberi olmayan ve hiçbir şey anlamayan Bayan Aouda şaşkına dönmüştü. Passepartout ona durumu anlattı. Canını borçlu bulunduğu şu dürüst ve cesur Bay Fogg hırsız diye tutuklanmıştı. Genç kadın böyle bir iddiaya karşı çıktı, kalbi öfkeyle doldu ve kurtarıcısını kurtarabilmek için hiçbir girişimde bulunamadığını görünce gözlerinden yaşlar boşandı.

Fix'e gelince, suçlu olsa da olmasa da, görevi gerektirdiği için tutuklamıştı beyefendiyi. Gerisi yargıcın bileceği iştı.

Ve işte o anda, Passepartout'nun aklına, bütün bunlara yol açan korkunç fikir geldi! Gerçekten de, neden Bay Fogg'dan saklamıştı bu serüveni? Fix kimliğini ve üstlendiği görevi açıkladığı zaman, neden gidip bunları efendisine anlatmamıştı? Efendisi durumu öğrenince Fix'e suçsuz ol-

duğunu gösteren kanıtları verirdi elbet; yanıldığını anlatır- di polis hafiyesine; bu can sıkıcı hafiyeyi, parasını cebinden vererek yanında taşımazdı, çünkü adamın ilk işi, Birleşik Krallık toprağına ayak basar basmaz kendisini tutuklamak olacaktı. Zavallı oğlan, işlediği hataları, ihtiyatsız davranışlarını düşündükçe büyük bir pişmanlık duymaktaydı. Ağlıyor, saçını başına yolu yordu. Elinden gelse, kafasını taşlara çalacaktı.

Bayan Aouda'yla ikisi, kuru soğuğa karşın, gümrük kapısında kalakaldılar. İkisi de oradan ayrılmak istemiyordu. Bay Fogg'u son bir kez görmek arzusundaydılar.

Bizim beyefendiye gelince, bu sefer tam anlalarıyla yıkılmıştı, hem de hedefine varmak üzereyken. Bu tutuklama, işini bitirecekti mutlaka. 21 Aralık'ta, on ikiye yirmi kala Liverpool'a inmişti, Reform-Kulüp'e gidebilmek için öünde tam dokuz saat kırk beş dakika vardi – Londra'yaysa altı saatte gidiliyordu.

O anda gümrük odasına giren biri, Bay Fogg'u tahta sıralardan birinde, öfkesiz, sarsılmaz bir halde hareketsiz oturken bulurdu. Talihe boyun eğdiği söylenenemezdı elbet, ama bu son olay da onu hiç sarsmanmıştı ya da hiç değilse öyle görünüyordu. Acaba içinde, dizginlendikleri için, son anda bomba gibi patlayan o korkunç öfkelerden biri mi vardı? Bilemeyez. Yalnız Phileas Fogg orada oturmuş, sakin sakin bekliyordu... neyi? Hâlâ umudu var mıydı? Hapishanenin kapısı üstüne kilitlendiği zaman bile başarıya ulaşacağına mı inanıyordu?

Her neyse işte, Bay Fogg saatini çıkarmış, özenle masalardan birine koymuş, akreple yelkovanı izliyordu. Ağzından tek söz çıkmıyor, büyük bir dikkatle saate bakıyordu.

Doğrusu ya, durum gerçekten korkunçtu ve bu soğuk-kanlı adanın bilincini okuyamayan için şöyle özetlenebilir- di:

Dürüst Phileas Fogg mahvolmuştu.

Yok, eğer hırsızsa, yakalanınısti.

O anda kaçmayı düşündü mü dersiniz? Bu yazıhanede bir çıkış yolu bulunup bulunmadığını araştırdı mı acaba? Kaçmayı tasarlıyor muydu? Gören öyle sanındı, çünkü bir ara kalkıp odayı dolaştı. Ama kapı sımsıkı kapalıydı, pence-redeyse demir parmaklık vardı. Dönüp yerine oturdu, cüzdanından seyahat planını çıkardı.

“21 Aralık, cumartesi, Liverpool” yazan satırı “80’inci gün, sabah 11.40” diye ekledi ve beklemeye koyuldu.

Custom-house'un saati biri vurdu. Bay Fogg kendi saatinin iki dakika ileri olduğunu saptadı.

Derken iki oldu! Şu anda bir eksprese atlasa, akşam sekiz kırk beşten önce Londra'da, Reform-Kulüp'te olabilirdi. Alnı hafifçe kırıştı.

Saat iki otuz üçte, dışarıdan hızla açılan kapıların gürültüsü geldi. Passepartout'yla Fix'in sesleri işitildi.

Phileas Fogg'un bakışları bir an için parladi.

Yazıhanenin kapısı açıldı ve Bay Fogg, Bayan Aouda, Passepartout ve Fix'in kendisine doğru seğırttiklerini gördü.

Fix soluk soluğaydı, saçı başı darmadağındı... Konuşacak hali yoktu!

“Şey... Beyefendi... diye geveledi, çok özür... dilerim... üzücü bir benzerlik... Hırsız üç gün önce yakalanmış... siz... siz özgürsünüz!..”

Phileas Fogg özgürdü ha! Kalkıp polis hafiyesinin yanına gitti. Gözlerini gözlerine diki ve ömrü boyunca yapmadığı, yapmayacağı bir iş yaptı; kollarını yana açtı, yumruklarını sıktı, bir robot gibi iki yandan zavallı polis hafiyesinin suratına indirdi.

“Harika bir vuruş!” diye bağırdı Passepartout ve sonra, tam bir Fransız gibi, müthiş bir sözcük oyunu yapıp, “Yaşşa be! İngiliz yumruğu diye buna derim işte,” dedi.

Yere yıkılan Fix ağını açıp tek söz etmedi. Hak ettiği cezayı bulmuştu. Bay Fogg, Bayan Aouda ve Passepartout,

hemen gümrükten ayrıldılar. Bir arabaya atlayıp, iki üç dakikada Liverpool garına vardılar.

Phileas Fogg, Londra'ya hareket edecek tren olup olmadığını sordu...

Saat iki kırktı... Ekspres otuz beş dakika önce gitmişti.

Phileas Fogg, bunun üzerine, özel bir tren istedi.

Harekete hazır bir sürü hızlı lokomotif vardı; ama yolculuk için gerekli hazırlıklar zaman aldığından, özel tren saat üçten önce yola çıkamadı.

Phileas Fogg, saat üçte, makiniste kazanılacak ödül konusunda iki laf ettikten sonra, genç hanım arkadaşı ve sadık usağıyla birlikte Londra'ya doğru uçuyordu.

Liverpool'la Londra arasını beş buçuk saatte almaları gerekiyordu – yol açıksa, kolayca başarılıacak bir işti bu. Ama ister istemez beklemek zorunda kaldılar ve beyefendi gara girdiğinde, Londra'daki saatler sekiz elliyi gösteriyordu.

Phileas Fogg, dünya gezisini beş dakika gecikmeyle bitirmiştir. Bahsi yitirmiştir.

XXXV

Bu Bölümde Passepartout, Efendisinin Buyruğunu Anında Yerine Getiriyor

Ertesi gün, Saville-row'da oturanlara Bay Fogg'un eve döndüğünü söyleseniz, epey şaşarlardı doğrusu. Kapı baca sımsıkı kapalıydı çünkü. Dışarıdaysa en küçük bir değişiklik olmamıştı.

Gerçekten de, Phileas Fogg gardan ayrıldıktan sonra Passepartout'ya gidip yiyecek içecek almasını söylemiş, kendisi de eve dönmüştü.

Beyefendi, bu darbeyi her zamanki serinkanlılığıyla karşılamıştı. Mahvolmuştu! Hem de şu beceriksiz polis hafiyesi yüzünden! O uzun yolu emin adımlarla geçtikten, bin bir engeli aşıp, bin bir tehlikeye göğüs gerdikten, yolda bir iki de iyilik yapmaya vakit bulduktan sonra, limanda, önceden kestiremeyeceği, dolayısıyla kendisini savunmasına fırsat bırakmayan kaba kuvvetle karşılaşmak, gerçekten korkunç bir şeydi! Yola çıkarken yanına aldığı paradan pek az bir şey kalmıştı geriye. Servetinden, kala kala Baring Brothers bankasındaki yirmi bin sterlin kalmıştı, bunu da Reform-Kulüp'teki arkadaşlarına verecekti. Onca harcamadan sonra bahsi kazansa bile zenginleşmeyecekti elbet, ayrıca –salt onur için bahse giren insanlardan olduğundan– para pul pe-

şinde de değildi belki, ama şimdiki kaybettiği bahis onu bütünüyle mahvetmişti. Üstüne üstlük, kararını da vermişti. Ne yapacağını çok iyi biliyordu.

Saville-row'daki odalardan biri Bayan Aouda'ya ayrılmıştı. Genç kadın umutsuzluk içindeydi. Ağzından dökülen bir iki sözden, Bay Fogg'un karanlık şeyler tasarladığını anlamıştı.

Zihinlerine saplanan bir sabit fikrin etkisiyle, bu çılgın İngilizlerin işi nerelere vardıracaklarını hepimiz biliriz. Dolaşıyla, Passepartout hiç çaktırmadan efendisini gözlüyordu.

Ama bizim dürüst oğlan, her şeyden önce odasına çıkmış, seksen gündür yanmakta olan gaz lambasını söndürmüştü. Posta kutusunda Gaz Şirketi'nden gelen bir kâğıt bulmuş, yol açtığı harcamaların önünü alma zamanının geldiğine karar vermişti.

O gece öylece geçti. Bay Fogg yatmıştı, ama gözüne uykuya girmiş miydi acaba? Bayan Aouda'ya gelince, bir an bile gözünü kırpmadı. Passepartout'ysa, kuçu gibi, efendisinin kapısında beklemiştir.

Ertesi gün, Bay Fogg onu çağrırdı ve bir iki cümleyle, Bayan Aouda'nın kahvaltısıyla ilgilenmesini buyurdu. Kendisiyse, bir fincan çayla bir parça kızarmış et istiyordu. Bayan Aouda öğle ve akşam yemekleri için kendisini bağışlamalıydı, işlerini düzene koyması gerekiyordu. Bu yüzden aşağı inmeyecekti. Yalnız akşamı, Bayan Aouda'dan birkaç saniyesini kendisine ayırmasını rica edecekти.

Günlük programı alan Passepartout için söylenenleri yernerine getirmekten başka çare yoktu. Her zaman kayıtsız olan efendisine bakıyor, bir türlü odadan ayrılamıyordu. Yüreği kabarmış, içi pişmanlık acısıyla dolmuştu, bu onulmaz yıkıma yol açan kendisiydi çünkü! Evet, evet! Bay Fogg'a haber verseydi, Fix'in tasarılarını anlatsayıdı, efendisi polis hafiyesi Fix'i Liverpool'a dek ardında sürüklemezdi elbet, ondan sonra da...

Passepartout kendini tutamadı.

— Efendim! Bay Fogg! diye bağırdı. Ne isteriniz deyin bana. Bütün bunlar benim, yüzümden...

— Kimseyi suçlamıyorum, diye karşılık verdi Phileas Fogg son derece sakin bir sesle. Gidebilirsiniz.

Passepartout odadan çıkıp genç kadının yanına gitti, efendisinin dediklerini aktardı.

— Bakın, hanımfendi, diye ekledi, hiç ama hiçbir şey gelmiyor benim elimden! Efendim üzerinde en küçük bir etkim yok. Belki siz...

— Benim ne gibi bir etkim olabilir ki, diye karşılık verdi Bayan Aouda. Bay Fogg kimsenin etkisinde kalmaz! Kendisine duyduğum gönül borcunun taşmak üzere olduğunu anladı mı? Kalbimden geçenleri okuyabildi mi? Hayır dostum, hayır, bir dakika bile yanından ayrılmamalı onun! Bu akşam benimle konuşmaya niyetlendiğini söylemiştiniz galiba?

— Evet, hanımfendi, İngiltere'deki durumunuzu ayarlamak üzere sanıyorum.

— Bekleyelim, görürüz, diye yanıtladı genç kadın ve sonra düşüncelere daldı.

Böylece, o pazar, Saville-row'daki ev içinde kimsecikler yokmuş gibi hareketsiz kaldı ve Phileas Fogg bu eve taşınalı beri ilk kez, Meclis binasının saati on bir buchuğu çalarken kulübe gitmedi.

Hem zaten neden gitsindi canım? Arkadaşları onu beklemiyordu bile. Bir gün önce, yani şu uğursuz 21 Aralık Cumartesi gecesi saat sekiz kırk beşte Reform-Kulüp'te bulunmadığına göre, Phileas Fogg bahsi yitirmiştir. Hatta şu yirmi bin sterlinlik hesabı kapatmak üzere bankaya gitmesine bile gerek yoktu. Rakiplerinin elinde imzalı bir çek vardı, Baring Brothers bankasına küçük bir pusula yollamak, yirmi bin sterlini kendi hesaplarına geçirmeye yeterdi.

Dolayısıyla, Bay Fogg'un dışarı çıkışmasına gerek yoktu, o da çıkmadı. Odasına kapanıp işlerini düzene koydu.

Passepartout, durmadan inip çıktı Saville-row'daki evin merdivenlerini. Zavallı oğlan için saatler geçmek bilmiyordu. Efendisinin kapısını dinliyor ve bunu yaparken saygısızlık ettiğini düşünmüyordu! Anahtar deliğinden bakıyor ve buna hakkı olduğuna inanıyordu! Passepartout, her an bir felaket bekliyordu. Zaman zaman Fix'i düşünüyordu, ama büyük bir değişim olmuştu zihninde. Polis hafivesine kızmıyordu artık. Fix de herkes gibi efendisi konusunda yanılmıştı, ardına düşüp tutuklarken yaluzca görevini yapmıştı, oysa kendisi... Bu düşünce onu iyip bitiriyor, kendini dünyanın en sefil yarattığı sayıyordu.

Sonunda yalnızlığa dayanamaz oldu, Bayan Aouda'nın kapısını çalıp odasına girdi, tek söz etmeden bir köşeye çöktü, hâlâ düşünceler içinde bulunan genç kadını seyretnmeye başladı.

Saat yedi buchuğa doğru Bay Fogg, Bayan Aouda'ya kendisini kabul edip edemeyeceğini sordurdu, az sonra kadının odasında baş başaydılar.

Phileas Fogg, bir iskemle alıp ocağın başına, Bayan Aouda'nın tam karşısına oturdu. Yüzünde en küçük bir heyecan belirtisi yoktu. Geziden dönen Fogg, geziye çıkan Fogg'un tipkisiydi. Aynı serinkanlılık, aynı dinginlik.

Beş dakika konuşmadan oturdu. Sonra gözlerini Bayan Aouda'ya çevirip:

— Hanımfendi, dedi, sizi alıp İngiltere'ye getirdiğim için kusurumu bağışlayacak misiniz acaba?

— Ben mi, Bay Fogg!.. diye karşılık verdi Bayan Aouda, yüreğinin çarpıntısını bastırmaya çalışarak.

— İzin verin de sözümü bitireyim, diye devam etti Bay Fogg. Sizi alıp o tehlikeli yerlerden uzaklaştırınaya karar verdiğim zaman zengindim, varlığımın bir parçasını size sunmayı düşünüyordum. Böylece mutlu ve özgür bir insan gibi yaşayabilirdiniz. Ama şimdi mahvoldum.

— Biliyorum, Bay Fogg, diye yanıtladı genç kadın, bu yüzden ben de sizden, ardınıza düşüp geldiğim, böylece – kim bilir? – belki de geciktirerek yükünüza katkıda bulunduğum için beni bağışlayıp bağışlamayacağınızı soracaktım?

— İyi ama, hanımfendi, Hindistan'da kalamazsınız, güvenliğiniz ancak o bağnazların sizi bulamayacağı kadar uzağa gitmenize bağlıydı.

— Demek ki, Bay Fogg, diye devam etti Bayan Aouda, beni korkunç bir ölümünden kurtardığınız yetmiyormuş gibi, bir yabancı olarak pozisyonumu da mı güvence altına almak istiyordunuz?

— Evet, hanımfendi, diye yanıtladı Bay Fogg, ama oylar buna izin vermedi. Ancak, yine de, elimde kalan serveti size sunmama izin vermenizi dileyeceğim.

— İyi ama, Bay Fogg, siz ne olacaksınız? diye sordu Bayan Aouda.

— Benim artık hiçbir şeye ihtiyacım yok, hanımfendi, diye karşılık verdi beyefendi buz gibi bir sesle.

— Peki ama beyefendi, sizi bekleyen yazgıyla nasıl yüzleşeceksiniz?

— Olması gereği gibi, hanımfendi.

— Her halükârda, sizin gibi bir insan yoksulluk içinde yaşayamaz, diye devam etti Bayan Aouda. Dostlarınız...

— Dostum yoktur, hanımfendi.

— Yakınlarınız...

— Yakınım da yoktur.

— Öyleyse acırım size. Bay Fogg, kimsesizlik üzücü bir şeydir. Acılarınızı paylaşacak kimseniz yok demek! Oysa yoksullğun elbirliğiyle daha kolay yenildiğini söylerler!

— Öyle derler, hanımfendi.

— Bay Fogg, dedi Bayan Aouda ayağa kalkıp elini Bay Fogg'a uzatarak, hem bir akraba, hem de bir dost ister misiniz? Karınız olmamı ister misiniz?

Bu sözler üzerine Bay Fogg da ayağa kalkmıştı. Gözlerinde alışılmadık bir parıltı, dudaklarında titremeye benzer bir şey vardı. Bayan Aouda ona bakıyordu. Her şeyini borçlu bulunduğu adamı kurtarmak için varlığını ortaya koyan bu soylu kadının bakışının içtenliği, dürüstlüğü, kararlılığı ve yumuşaklığı Phileas Fogg'u ilkin şaşırttı, sonra etkiledi. Bir an gözlerini yumdu, bu bakışın iyice içine işlemesini önlemek istiyordu sanki... Açığında:

— Sizi seviyorum! dedi yalnızca. Evet, gerçekten, dünyada kutsal olan her şey üstüne yemin ederim ki seviyorum sizi ve bütün varlığımla sizinim!

— Ah!.. diye bağırdı Bayan Aouda elini kalbine götürerek.

Zile asılıp Passepartout'yu çağırıldılar. Oğlan koşarak geldi. Bay Fogg, Bayan Aouda'nın elini hâlâ bırakmamıştı, Passepartout görür görmez durumu kavradı ve yüzü tropical bölge güneşi gibi ışıldadı.

Bay Fogg ona, Marylebone kilisesi rahibi muhterem Samuel Wilson'ı çağırırmak için vaktin geç olup olmadığını sordu.

Passepartout en güzel gülümsemesiyle yanıtladı:

— Asla çok geç değildir.

Saat daha sekizi beş geçiyordu.

— Yarınki pazartesi günü için, değil mi? diye sordu.

— Yarınki pazartesi günü olur mu? diye tekrarladı Bay Fogg genç kadına bakarak.

— Olur! diye yanıtladı Bayan Aouda. Passepartout koşarak çıktı.

XXXVI

Phileas Fogg Piyasada Yeniden Prim Yapıyor

Şimdi artık, İngiltere Merkez Bankası'nı soyan –James Strand adındaki– asıl hırsızın 17 Aralık'ta Edinburgh'da yakalandışından sonra Birleşik Krallık'ta meydana gelen kamuoyu değişikliğinden söz etmenin zamanıdır.

Üç gün önce, Phileas Fogg polisin şiddetle aradığı bir suçluyken, şimdi dünya çevresindeki garip gezisini matematik bir şaşmazlıkla tamamlayan en dürüst beyefendi olup çıkmıştı.

O zaman varın siz hesaplayın gazetelerin kopardığı gürlütüyü! Ondan yana ya da ona karşı bahse tutuşup da olayı çoktan unutmuş olanlar, bir anda yeniden alevlendiler. Yapılan bütün işlemler yeniden geçerlilik kazanıyordu. Yatırımlar yine geçerli sayılıyor ve doğrusunu isterseniz, bahisler yeniden canlanıyordu. Phileas Fogg adı borsada yeniden büyük bir değer haline geldi.

Bizim beyefendinin Reform-Kulüp'teki beş arkadaşı, son üç günü belli bir kaygıyla geçirdiler. Unuttukları Phileas Fogg yenidenlarına dikilivermiş! Neredeydi acaba o anda? 17 Aralık'ta –yani James Strand'ın tutuklandığı

ğı gün— Phileas Fogg yola çıktı yetmiş altı gün olmuş ve kendisinden hiçbir haber alınamamıştı. Bir yerlerde göçüp gitmiş miydi acaba? Direnmekten vazgeçmiş miydi, yoksa kararlaştırılan çizgi üzerinde yoluna devam mı ediyordu? 21 Aralık Cumartesi akşamı sekiz kırk beşte, bir şaşmazlık tanrısı halinde Reform-Kulüp’ün kapısında boy gösterecek miydi?

İngiliz toplumunun kibar tabakasının bu üç günü nasıl kaygılı geçirdiğini anlatmamız imkânsız. Phileas Fogg’dan haber alabilmek için Amerika’ya, Asya’ya teller çekildi! Sabah akşam, Saville-row’a adam yollandı... adamlar eli boş döndü! Polis bile, talihsizce bir yanlış anlamanın peşine düşen hafiye Fix’in başına ne geldiğini bilmiyordu. Arma bütün bu belirsizlikler tutuşulan bahislere daha bir hız verdi. Phileas Fogg, yarış atı gibi son tura giriyyordu. Şimdi artık yüzlük değil, yirmilik, onluk, beşlik paketler halinde alınıyordu; hatta şu yaşlı ve felçli Lord Albermale onu kendine denk tutuyordu.

Dolayısıyla, cumartesi akşamı, Pall-Mall ve çevresindeki sokaklar hincahinç kalabalıktı. Reform-Kulüp’ün yanını yoresini simsarlar sarmıştı sanki. Tartışılıyor, ağız dalaşı ediliyor, “Phileas Fogg” senetleri devlet tahvilleri gibi satılıyordu. Polisler halkın tutmakta güçlük çekiyor, Phileas Fogg’un geleceği saat yaklaştıkça heyecan büyük ölçüde artıyordu.

O akşam, beyfendinin beş arkadaşı sabah dokuzda Reform-Kulüp’ün büyük salonunda toplanmışlardı. İki bankacı John Sullivan’la Samuel Fallentin, mühendis Andrew Stuart, İngiltere Merkez Bankası yöneticisi Gauthier Ralph ve bira fabrikatörü Thomas Flanagan sıkıntı içinde beklemekteydiler.

Büyük salondaki saat sekiz yirmi beşi gösterdiği anda Andrew Stuart ayağa kalkıp:

— Baylar, dedi, yirmi dakika sonra Bay Phileas Fogg'la kararlaştırdığımız süre dolacak.

— Liverpool'dan kalkan son tren kaçta geldi? diye sordu Thomas Flanagan.

— Yedi yirmi üçte, diye karşılık verdi Gauthier Ralph; ondan sonrakiye on ikiyi on gece gelecek.

— Bu duruma göre, baylar, diye devam etti Andrew Stuart, Phileas Fogg yedi yirmi üç treniyle gelseydi, şimdi burada olurdu. Bahsi kazanmış sayabiliriz kendimizi.

— Bekleyelim, hiçbir şey demeyelim daha, diye karşılık verdi Samuel Fallentin. Arkadaşımızın gariplikte birinci olduğunu bilirsiniz. Saat konusundaki şaşmazlığı da belli. Hiç bir zaman vaktinden önce ya da sonra gelmez, buraya da son dakikada gelmezse şaşarım.

— Bense, dedi her zamanki gibi çok sinirli olan Andrew Stuart, gözümle görsem inanmam geri döndüğüne.

— Gerçekten de çok saçmayıdı Phileas Fogg'un tasarısı, diye söyle kariştı Thomas Flanagan. Zaman konusunda ne denli titiz olursa olsun, birtakım gecikmeleri önleyemez elbet, oysa iki üç günlük gecikme yeter bu yolculuğu tehlikeye düşürmeye.

— Ayrıca, bildiğiniz gibi, arkadaşımızdan tek bir haber almadık bugüne dek, diye ekledi John Sullivan, oysa geçtiği yol üzerinde telgraf telleri vardı.

— Yitirdi, baylar, yüz kere yitirdi! diye devam etti Andrew Stuart. Biliyorsunuz ki, New York'tan Liverpool'a vaktinde geçmesine izin verecek tek gemi olan *China* gün geldi. *Shipping Gazette*'in yayınladığı yolcu listesi burada, Phileas Fogg'un adı yok aralarında. Arkadaşımız, en iyi tahminle, Amerika'dadır şu anda! Kararlaştırılan tarihten en az yirmi gün sonra gelebileceğini sanıyorum, dolaşıyla, bizim yaşlı Lord Albermale de beş bin sterlininden olacak!

— Evet, öyle, diye karşılık verdi Gauthier Ralph, bizim içinse, Phileas Fogg'un çekini yarın Baring Brothers'a götürmekten başka iş kalmıyor.

O sırada saat sekiz kırkı vurdu.

“Beş dakika daha var,” dedi Andrew Stuart.

Beş arkadaş bakıştılar. Nabızları azıcık artmış gibiydi, çünkü girişilen bahis en hızlı oyuncular için bile büyüktü! Ama heyecanlarını belli etmek istemiyorlardı, Samuel Fal-lentin'in önerisiyle oyun masasındaki yerlerini aldılar.

“Üç bin dokuz yüz doksan dokuz sterlin verseler bile, bu bahisten kazanacağım dört bini vermem,” dedi Andrew Stuart yerini alırken.

Saatin yelkovANI, o sırada, sekiz kırk ikiyi gösteriyordu.

Oyuncular kartlarını almışlardı, ama gözleri her an saatteydi. Kazanacakları konusundaki güvenlerine karşın, hiçbir zaman dakikaların onlara bunca uzun gelmediğini söyleyebiliriz!

“Sekiz kırk üç”, dedi Thomas Flanagan kâğıtları kesip Gauthier Ralph'a uzatarak.

Derken bir an için bütün sesler kesildi. Kulübün koskoca salonunda çit çıkmıyordu. Dışarıdansa, toplanan kalabalığın, zaman zaman çığlık biçimini alan gürültüsü geliyordu. Saatin sarkacı matematik bir şaşmazlıkla saniyeleri vuruyordu. Oyuncuların her biri, dakikanın altmışta birini gösteren bu vuruşları açık seçik sayabiliyordu.

“Sekiz kırk dört!” dedi John Sullivan dizginlenemeyen bir heyecanı yansitan bir sesle.

Kala kala bir dakika kalmıştı ve bahis kazanılmıştı. Andrew Stuart ve arkadaşları oyunu falan bırakmışlardı. Kâğıtlar masadaydı! Şimdi artık saniyeleri sayıyorlardı! Kırkıncı saniyede gelen giden yoktu! Ellinci saniyede de!

Elli beşinci saniyede dışarıdan gök gürültüsünü andıran bir bağırsız çağrış, alkış, hatta üst üste yinelenen yaşa var ol sesleri geldi.

Oyuncular ayağa kalktı.

Elli yedinci saniyede salonun kapısı açıldı, Phileas Fogg
ardında çılgın bir kalabalıkla eşikte görünüp sakin bir sesle:
“Beyler, ben geldim,” dediğinde altmışinci saniye dolmamış-
tı.

XXXVII

Phileas Fogg'un Dünya Gezisine Çıkmakla, Mutluluğun Dışında Hiçbir Şey Kazanamadığı Belli Oluyor

Evet! Gelen, Phileas Fogg'un ta kendisiydi.

Hatırlanacağı gibi, akşam saat sekize beş kala –yani Londra'ya gelişlerinden aşağı yukarı yirmi beş saat sonra– Passepartout, efendisi tarafından muhterem Peder Samuel Wilson'a hemen ertesi gün yapılacak evlenme törenini haber vermekle görevlendirilmişti.

Ve Passepartout, ağızı kulaklarında evden çıkmıştı. Hızlı hızlı muhterem Peder Samuel Wilson'in evine gitmişti; peder evde yoktu. Passepartout orada bekledi tabii; yirmi dakika kadar bekledi.

Sözün kısası, rahibin evinden çıkarken saat sekiz otuz beşti. Ama o nasıl çıktı öyle! Saçı başı darmadağınık, şapkasız, ha babam koşuyor, insan belleğine göre o güne dek kimse koşmamış gibi, yoldan geçenleri deviriyor, bir kasırga gibi esiyordu kaldırımlarda!

Üç dakika sonra Saville-row'daki evdeydi ve o hızla, soluk soluğa sendeleyerek Bay Fogg'un odasına attı kendini.

Konuşamıyordu.

— Ne var, ne oluyor? diye sordu Bay Fogg.

— Efendim... diye geveledi Passepartout... nikâh... kıymıyor.

— Kıyılamıyor mu?

— Yarın kıyılamıyor.

— Neden?

— Çünkü yarın... pazar!

— Hayır, pazartesi, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Hayır... bugün... cumartesi.

— Cumartesi mi? Olamaz!

— Oldu bile, oldu bile; diye bağırdı Passepartout. Günü şaşırdınız! Yirmi dört saat önce geldik... ama şimdi yalnız on dakikamız var!..

Passepartout efendisinin yakasına yapışmış, karşı koymasına izin vermeden sürüklüyordu!

Böyle yerinden kaldırılan Phileas Fogg, düşünecek vakti olmaksızın odasından çıktı, evinden çıktı, bir arabaya atladı, arabacıya yüz sterlin vaat etti, iki köpeği ezip beş arabaya çarptıktan sonra Reform-Kulüp'e vardi.

Büyük salonun kapısından içeri adımını attığı anda saat sekiz kırk beşi gösteriyordu...

Phileas Fogg, dünya gezisini seksen günde tamamlamıştı!..

Phileas Fogg, yirmi bin sterlinlik bahsi kazanmıştı!

Peki ama, onun gibi titiz, şaşmaz bir adam nasıl olmuş da günü şaşırılmıştı? Londra'ya 21 Aralık Cumartesi akşamı geldiğini sanırken, nasıl olmuş da, hareketinden yetmiş dokuz gün sonra, 20 Aralık Cuma günü gelebilmişti?

İşte bu yanılğının nedeni. Hem de çok basit.

Phileas Fogg, yolda "farkına varmadan" bir gün kazanmıştı – ve bu da, sırf, gezisini doğuya yaptığı için olmuştu; batıya doğru gitseydi, tam tersine, bir gün yitirecekti.

Gerçekten de, Phileas Fogg, doğuya doğru yol alırken hep güneşe doğru ilerlemiş ve bu yönde ilerlerken geçtiği her boylam derecesinde günleri dört dakika kısalmıştı.

Dünyanın çevresindeyse üç yüz altmış boylam vardır, bunu dörtle çarptınız mı, tamı tamına yirmi dört saat eder – yani farkına varmadan koskoca bir gün kazanılır. Bir başka deyişle, Phileas Fogg doğuya doğru giderken, Güneş'in bir meridyenden seksen kez geçtiğini görmüştü; Londra'da kalan arkadaşlarıysa yetmiş dokuz kez. Dolayısıyla, Bay Fogg'un pazar sandığı cumartesi günü, arkadaşları kendisini Reform-Kulüp salonunda bekliyorlardı.

Ve Passepartout'nun –Londra saatine ayarlanmış olarak kalan– meşhur saati, dakika ve saatlerin yanında günleri de gösterseydi, bunu saptardı! Phileas Fogg böylece yirmi bin sterlin kazanmıştı. Ama yolda aşağı yukarı on dokuz bin sterlin harcadığından, kazancı hiç denecek kadar azdı. Ancak, daha önce de söylediğimiz gibi, eksantrik beyefendinin bu geziye çıkarken aradığı şey servet değil, mücadele olmuştu. Hatta açıktan gelen bin sterlin dürüst Passepartout'yla, kendisine karşı kin besleyemediği talihsiz Fix arasında pay etti. Yalnız, düzeni bozmamak için, unutkanlığından ötürü boş harcanan bin dokuz yüz yirmi saatlik gazin parasını sağından kesti.

O akşam, Bay Fogg, her zamanki kayısız ve soğukkanlı tavrıyla Bayan Aouda'ya:

— Bu evlilik hâlâ sizin için uygun mu, hanımfendi? diye soruyordu.

— İyi ama Bay Fogg, diye karşılık verdi Bayan Aouda, bunu asıl ben size sormalıyım. Dün mahvolmuş bir adamınız, bugünse yine zengin oldunuz...

— Özür dilerim, hanımfendi, bu servet sizindir. Şu evlilik fikri aklınıza gelmemiş olsaydı, uşağım muhterem Peder Samuel Wilson'ın evine gitmeyecek ve ben yaptığım yanlışlığı öğrenemeyecektim, dolayısıyla...

— Sevgili Bay Fogg... dedi genç kadın.

— Sevgili Aouda... diye karşılık verdi Phileas Fogg.

Tahmin edileceği üzere, nikâh ancak kırk sekiz saat sonra kiyılabilde ve anlı şanlı, görkemli, gözleri kamaştıran törende Passepartout, genç kadının tanığı oldu. Canını kurtaran kendisi olduğuna göre, bu onuru ona borçlu degiller miydi? Yalnız, ertesi gün, şafakla birlikte Passepartout efendisinin kapısına dayandı.

Kapı açıldı, bizim serinkanlı İngiliz gözüktü.

— Ne var, Passepartout?

— Şey var, efendim! Az önce öğrendiğime göre...

— Ne öğrendiniz?

— Dünya gezisini yetmiş dokuz günde bitirebilirmiştir.

— Elbette, diye karşılık verdi Bay Fogg, Hindistan'ı baştan başa geçmemeydik... Ancak, oradan geçmemeydik Bayan Aouda'yı kurtaramazdım, o da benim eşim olamazdı, dolasıyla...

Ve Bay Fogg sakin bir tavırla kapıyı örttü.

Böylece Phileas Fogg bahsi kazanmıştı. Dünya gezisini seksen içinde tamamlamıştı! Bunun için yolcu gemisi, demiryolu, araba, yat, yük gemisi, kızak ve fil gibi ulaşım araçlarını kullanmıştı. Ve bu eksantrik beyefendi, yolculuk sırasında olağanüstü bir soğukkanlılık ve şaşmazlık örneği sergilemişti.

Peki sonra? Ne kazanmıştı onca yer dolaşmaktan?

Ne kazanmıştı bu yolculuktan?

Hiçbir şey, mi diyeceksiniz? Evet, güzel bir eşin dışında hiçbir şey getirmeden gerçekten – ama bu kadın, belki inanmayacaksınız, onu dünyanın en mutlu insanı kıldı! Aslında, bundan daha azı için bile dünya gezisine çıkmaya demez mi?

MODERN KLASİKLER Dizisi - 94

Londralı beyefendi Phileas Fogg, üyesi olduğu Reform-Kulüp'te gazetesini okurken seksen günde dünyayı dolaşmanın mümkün olduğunu öğrenir. Bu olağanüstü yolculuk 19. yüzyılda sanayi devrimiyle gelen tren ve buharlı gemi gibi toplu taşıma araçlarının yanı sıra 1869 yılında açılan Süveyş Kanalı sayesinde yapılmaktadır.

Kulüp arkadaşlarıyla bu yolculuğu seksen gün içinde tamamlayacağına dair bahse tutuşan Fogg, aynı gün uşağı Passepartout'yla birlikte Londra'dan ayrılır. Bu meydan okumayla başlayan bin bir türlü maceraya, bir polis soruşturmasıyla, bir de aşk hikâyesi eklenir. Yayımlandığı 1872 yılından beri popüleritesinden hiçbir şey yitirmeyen *Seksen Günde Dünya Gezisi* yazarın en sevilen yapıtlarından biridir. Verne'in ulaşım olanaklarının gelişmesiyle "küçülen" dünyasına, artık elektronik çağ'a adım atmış ve geleneksel medyanın yerini yeni medyaya bırakmasıyla bir "küresel köy"e dönüştüğünden dem vurulan günümüz dünyasından bakmak da ayrı bir macera olsa gerektir.

JULES VERNE (1828-1905):

Nantes kentinde dünyaya gelen yazar, Paris'te hukuk öğrenimi gördü, ancak zamanla edebiyata yöneldi. Önce tiyatro yapıtları ve opera librettoları yazdı. 1863'te *Le Magasin d'Education et de Récréation*'da, *Voyages extraordinaires* (Olağanüstü Yolculuklar) adlı dizinin ilk yapımı olarak yayımladığı *Cinq semaines en ballon* (1863; Balonla Beş Hafta) büyük ilgi gördü. Bunun üzerine fantastik serüvenler yazmaya devam etti. *Voyage au centre de la Terre* (1864; Dünyanın Merkezine Yolculuk), *Vingt mille lieues sous les mers* (1870; Denizler Altında Yirmi Bin Fersah) ve *L'Île mystérieuse*

(1874; Esrarlı Ada) bunlardan bazlarıdır. Romanları çok sayıda dile çevrilen ve sinemaya uyarlanan Verne, 1892'de Légion d'honneur nişanıyla ödüllendirilmiştir.

14 TL